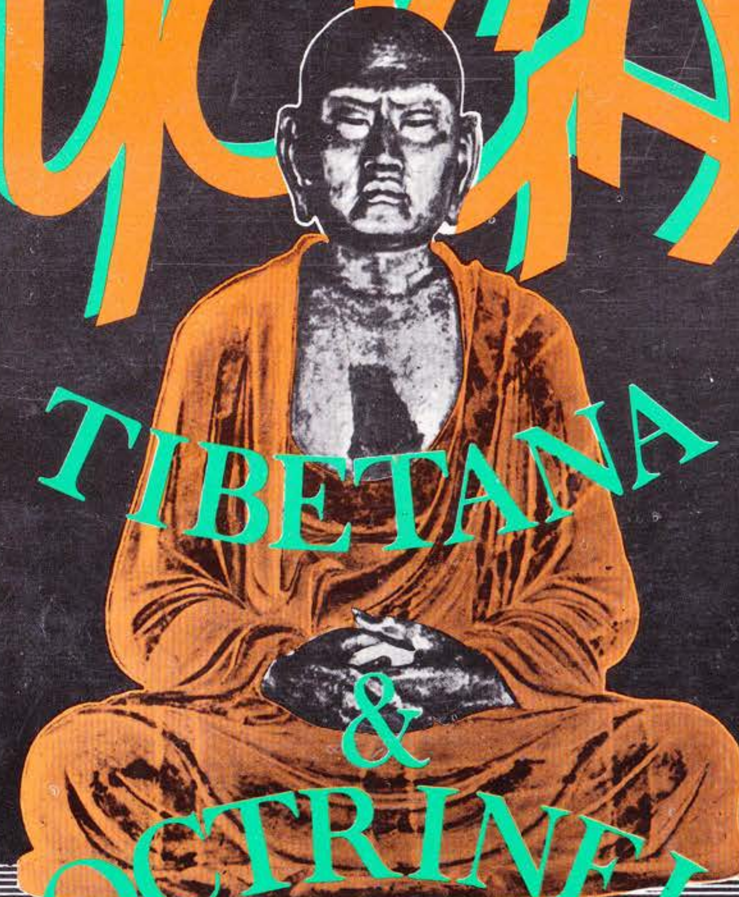
YOGA

TIBETANA & DOCTRINELE SECRETE

YOGA

TIBETANA

TIBETANA

& DOCTRINELE SECRETE

Vol. I-II, Lei 1300 ISBN 973-95662-3-5

Coperta de VIOREL SIMULOV

Redactor: ROMULUS BUCUR

Colecţia PAMIR

îngrijită de
HORIA AL. CĂBUŢI

B-dul Revoluţiei, 103 Arad tel. (0966)16349
Director: Pavel ILICA
Redactor şef: Vasile DAN
Consilier editorial: Dorel SIBII

ISBN 973-95662-3-5

YOGA TIBETANĂ şi DOCTRINELE SECRETE

Cele Şapte Cărţi ale Înţelepciunii Marii Căi
urmînd traducerea lui
LĂMA KASÎ DAWA SAMDUP
cu
INTRODUCERI şi COMENTARII

VOLUMUL I

Traducere de
MIRCEA IACOBINI

Editura SOPHIA
Arad, 1993

Dedic
această culegere
a celor şapte ale înţelepciunii
căii directe a yogăi
celor care îmi vor succeda
în căutarea pe pămînt.
W. Y. E.-W.

CUVÎNT ÎNAINTE*

de R. R. Marett, M.A., D. Sc., LL. D., F. BA., rector la Exeter College, Oxford şi Conferenţiar în antropologie socială la Universitatea Oxford.

De la credinţa celtică în zîne la ştiinţa tibetană a yogăi.

Prietenia mea cu autorul acestei lucrări coboară un drum lung în timp, mai precis în anul 1907, cînd a venit pentru prima dată la Oxford, la specializare post-universitară, de la Universitatea Stanford, California. Am ajuns astfel să-l cunosc în calitate de coleg antropolog; pentru că interesul său consta în explorarea experienţei religioase a omului în forme atît de variate cît pot permite cele mai însemnate contraste. Mai curînd, atitudinea lui era, mai temeinic ştiinţifică faţă de obiectul său, în aceea că era hotărît să descopere şi să stabilească ce gîndesc ceilalţi şi simţea că e adevărat, fără a permite ca enunţarea de către el a faptelor să fie colorată de opiniile lui particulare despre ceea ce ei ar trebui să simtă şi să gîndească. El avea intenţia să-şi dea toată silinţa de a privi prin geam fără să se lase derutat de propria sa imagine reflectată în sticlă.

Există un anumit punct, începînd de la care majoritatea noastră, oricît de imparţiali ştiinţific în intenţii, sîntem în stare să tragem o linie dincolo de care, conştient sau nu, refuzăm să-l luăm pe celălalt în serios atunci cînd spune ceea ce nouă ni se par prostii. Astfel, termeni depreciativi cum ar fi „credulitate primitivă", „confuzie a categoriilor", „mentalitate prelogică" şi aşa mai departe vin să invadeze relatările asupra gîndirii simple, care sînt falsificate într-o anumită măsură, pentru că ştiinţa nu are de ce să spună „greşit" atunci cînd înseamnă pur şi simplu „diferit".

---

* Cele trei texte care urmează, *Cuvînt înainte*, *Prefaţă la ediţia a II-a* şi *Comentariu yogic* au fost traduse în redacţie după *Tibetan Yoga and Secret Doctrines*, ed. a II-a, Oxford University Press. 1958, pp. XXII—XLII.

De asemenea, ocupîndu-ne cu credințele propriei noastre țărănimi, cu greu putem fi conștienți de implicația relativei lipse de însemnătate atașate sensului pe care îl acordăm unui cuvînt cum ar fi „supraviețuire“, deși echivalentul său latin, *superstitio,* ne-ar putea avertiza asupra primejdiei. Fiind aceasta cum ar trebui, D-l Evans-Wentz, deși nu cu mult înainte ca Rennes, Universitatea marelui savant breton Anatole le Braz, să-i confere primul doctorat, a insistat asupra abordării așa-numitului folclor european nu la nivelul de evaluare al omului cultivat, ci, ca să spunem așa, la propriul său nivel. El a propus considerarea credinței celtice în zîne nu drept o relicvă a iraționalității vechi cît lumea, ci ca și cum ar fi în ea un anume fel de adevăr vital, cel puțin pentru celt. Este, cred, spre cinstea Universităților din Oxford și din Rennes care, la timpul cuvenit, au răsplătit cu titluri academice pe cel a cărui imparțialitate judicioasă l-a trimis în continuare să colinde în sus și-n jos Irlanda, Scoția, insula Man, Wales, Cornwall și Britania, în speranța găsirii și interogării autenticului vizionar de zîne. Cred că astfel de oameni s-au dovedit a fi puțini și rari; și nici unul din ei nu l-a putut face pe D-l Evans-Wentz să vadă cu ochii lui o zînă. Dar, rodnică sau nu, metoda era cel puțin sănătoasă și gata să fie încercată într-un cîmp mai bogat, cu cîștiguri substanțiale pentru știința pozitivă. În Occident el putea studia doar în zona rurală irlandeză sau bretonă un substrat simplu de păgînism primitiv, peste care se suprapune o creștinătate parțial ea însăși supusă influențelor seculare; dar în Orient erau de găsit o mulțime de adepți fervenți a căror religie urca la o filosofie completă de viață pe care ei nu ezită să o pună din inimă în practică.

Din 1911, cînd Oxford University Press a publicat *The Fairy-Faith in Celtic Countries,* Dr. Evans-Wentz a devenit un fel de savant-nomad, care, în următorii șase ani putea fi localizat oriunde între Oxford și Orientul Mijlociu, tot timpul preocupat de culegerea de impresii asupra naturii umane în toate varietățile și capriciile ei. Apoi, în 1917, din Egipt, s-a îndreptat spre India, autoritățile militare de acolo consimțind să-i admită intrarea în țară la recomandarea colonelului Lawrance, odinioară colegul său la Oxford și, am putea risca să spunem, un spirit înrudit; și în India, acea răsadniță de religii, a avut în cele din urmă șansa să intre în contact cu tot acel misticism intens care străbate fiecare secțiune și clasă a celei mai diversificate dintre provinciile majore ale omenirii. Nici nu a fost încet în stabilirea de contacte; căci, un an mai tîrziu, a luat parte la marele pelerinaj hindus, peste înălțimile acoperite cu gheață ale Himalayei, spre Kashmir, la peștera Amar-Nath, consacrată lui Shiva, Stăpînul Lumii.

Marele preot al pelerinajului i-a dat o scrisoare de recomandare unui Brahman învățat, aparținînd unuia din templele din Hardwar; și în curînd el trăia ca un *sāddhu* într-o colibă de iarbă în junglele Gangelui superior. Încă de atunci era inițiat în știința *yogăi*; dar ucenicia lui nu și-a cules roadele depline pînă cînd nu i s-a permis să intre în atent protejata posesiune a Imperiului Britanic, Sikkim, spre care pornise în baza unei invitații vechi de cîțiva ani de la cîrmuitorul Sidkyong Tulku, pe care-l cunoscuse la Oxford, doar ca să afle că acesta murise după o scurtă domnie. Un prieten apropiat al răposatului Maharaja, totuși, l-a întîmpinat în persoana învățatului Lama Kazi Dawa-Samdup; și iată-l pe savantul nostru nomad transformat într-un nou Kim, un *chela* stînd la picioarele *guru*-lui său spre a se împărtăși din înțelepciunea lui. Această asociere a durat vreo trei ani — de fapt, pînă la moartea lui Lama, în martie 1922. Rodul ei e trilogia de opere substanțiale bazate pe traduceri din tibetană și însoțite de o interpretare din interior, ceea ce pretinde ceva și mai rar la savanții occidentali decît dotarea academică obișnuită, și anume, o viziune simpatetică, depășind prejudecățile care-l fac pe omul obișnuit să respingă orice tip de experiență nefamiliară.

Totuși, nu e de competența mea să mă aventurez în evaluarea acestei cărți a Dr. Evans-Wentz, nici ca o contribuție la istoria religiilor și nici ca o expunere de doctrină. Preocuparea mea actuală e pur și simplu să depun mărturie despre hărnicia, ardoarea și veritabilul abandon, despre căutarea adevărului, căruia fostul meu elev și-a

dedicat atîția din cei mai frumoși ani. De fapt, nu cunosc pe nimeni care a trăit mai sincer după principiul că pentru a cunoaște și, deci, a iubi pe Toată Lumea, trebuie s-o cauți Peste Tot.

R. R. Marret

Exeter College, Oxford 7 iunie 1934

PREFAȚĂ LA EDIȚIA A DOUA

Sub cele mai bune auspicii, această a doua ediție a cărții *Yoga tibetană și doctrinele secrete* este trimisă către popoarele lumii. Cei care studiază *yoga* și științele orientale vor descoperi multă valoare adăugată în Comentariul ei *Yogic*, pentru care editorul îi este recunoscător lui Chen-Chi Chang [Zhen Jizhang, n. tr.]. Savanții occidentali, mai ales psihologii și fiziologii, vor avea un mare profit, după cum sugerează el, prin punerea la încercare a aplicațiilor practice în laboratoarele lor a diferitelor *yoga* pe care volumul acesta le expune.

Dacă yoga căldurii ar fi predată universal în școli, devenind astfel o practică răspîndită peste tot, n-ar mai fi nevoie de încălzire centrală în locuințe, nici măcar în Alaska sau Siberia sau în regiunile arctice sau antartice. Și, în virtutea unei *yoga* complementare, n-ar fi nevoie de cheltuieli exorbitante pe instalații de aer condiționat peste tot la tropice sau, în anotimpul cald, în zona temperată. Aplicînd *yoga* Stării de Vis și aceea a lui *Bardo* și a Transferului, oamenii ar deveni stăpînii tuturor stărilor de conștiință și ar fi în stare să treacă după voie de la starea de veghe la cea de vis și de la starea numită viața la cea numită moarte și viceversa, și de la o întrupare la alta în această lume sau în alte lumi sau condiții de existență fără nici o ruptură în continuitatea conștiinței. A fi stăpîn pe *Yoga* Luminii Clare ar conferi Deplina Înțelepciune transcedentală și, cu ea, deplina cunoaștere și deplina înțelegere. Prin capacitate în *Yoga* Corpului Iluzoriu, oamenii de știință din Europa și cele două Americi ar obține „dreapta cunoaștere“ a constituției atomului și l-ar depăși pe Einstein în rezolvarea problemelor legate de gravitație și relativitate. Prin eficiența în astfel de *yoga*, astfel cum este reprezentat Milarepa, marele *yogin* tibetan, în Biografia sa că a practicat-o cu succes,

obţinînd astfel capacitatea *yogică* de a călători prin aer în trupul său fizic, şi transcenzînd astfel gravitaţia, n-ar mai fi nevoie de vehicule cu motor şi de avioane, nici de poduri şi bărci. *Noul Testament* creştin însuşi îl reprezintă pe Iisus Hristos păşind pe ape, ca adepţii *yoga* din vremea noastră.

După cum învaţă *Cartea Tibetană a Marii Eliberări,* Supremul Magician în *yoga* este Mintea. Cosmosul a luat formă datorită Minţii. El este menţinut în spaţiu prin intermediul Minţii. Prin controlul neîmblînzit al minţii, un maestru suprem în *yoga* poate controla toate condiţionările mundane; el poate face sau aduce în manifestare vizibilă din nemanifestare, toate lucrurile pe care le poate omul face, fără unelte obositoare şi fără fabrici gălăgioase şi poluante. Occidentul e, într-adevăr, în zorii unei epoci a unei cu adevărat Noi Ştiinţe. Vechea ştiinţă de azi, bazată mai curînd pe studiul fenomenelor decît pe cel al numenelor, va ceda locul, ca şi de acum învechitul materialism al fizicienilor secolului al XIX-lea, unei noi ştiinţe sau metode de cunoaştere, numită acum ocultă, nu pentru că este într-adevăr ascunsă sau inaccesibilă, ci pentru că este transcedentală. Şi s-ar putea foarte bine, aşa cum Traducătorul-Profesor Chen-Chi Chang [Zhen Jizhang] susţine, ca acest volum să ajungă să fie privit ca unul din tratatele ante-mergătoare ale viitoarei Mari Epoci a Noii Ştiinţe, cînd, în cele din urmă, tobele războiului vor amuţi şi stindardele de bătălie vor fi strînse în Parlamentul Omului şi Federaţia Lumii.

Atunci doar, va fi, pe toate continentele, o naţiune indivizibilă, o constituţie şi o lege, un steag, o suveranitate, o familie a omenirii în spre-unul-gîndire. Atunci numai va fi Dreaptă Civilizaţie, Dreaptă Guvernare, Dreaptă Ştiinţă.

W. Y. E.-W.

San Diego, California
Wesak, 1957

Comentariul Yogic de Traducător-Profesor[1] Chen-Chi Chang [Zhen Jizhang, n. red.].

În comentariul asupra acestei remarcabile „Cărţi a celor şapte cărţi ale înţelepciunii a Căii Directe *Yoga*", voi căuta să-l ghidez pe învăţăcel spre corecta înţelegere a *yoga* de căpetenie, aşa cum sînt expuse aici pentru prima oară în engleză. Astfel de călăuzire nu poate fi altceva decît o sugestie, pentru că învăţăcelul trebuie să preia el însuşi Căutarea şi să atingă Ţelul, aşa cum a făcut-o Buddha, fără a depinde de nici un zeu sau *guru*. Observaţiile mele se vor limita mai ales la trei din trăsăturile remarcabile ale cărţii, şi anume, Tantrismul ei, *yoga* ei particulare şi legătura dintre sistemul ei *Mahāmudrā* şi Zen. În concluzie, mă voi referi la însemnătatea ştiinţifică a practicilor *yogice* pentru cercetătorii psihologiei şi ai fiziologiei.

I. Tantrismul

Pentru a înţelege Tantrismul tibetan, de care se leagă mult din materialul acestei cărţi, este necesar să înţelegem că esenţa Tantrismului tibetan este discernibilă în cea mai Înaltă Diviziune a Învăţăturii Teoretice cunoscută ca *Annutara Tantra.* În teorie şi practică, această doctrină supremă constă din două părţi: (1) Calea fără Formă, sau Calea Liberării, cunoscută în tibetană ca *Tar Lam* şi (2) Calea cu Formă sau Calea Tangibilă, cunos-

cută ca *Hdsin Lam*. Calea fără Formă este cea reprezentată aici în Cartea a II-a, prin Calea *Nirvānică* a Yoga Marelui Simbol, *Mahāmudrā*. Calea cu Formă este expusă prin *yoga* mai obişnuite, fiind reprezentată aici prin cele Şase *Yoga*.

Nu poate exista înţelegere a învăţăturii, filosofiei şi practicii Căii Tangibile în afara teoriei Identităţii Energiei şi Conştiinţei. Această teorie este dependentă de cele mai importante interpretări filosofice ale principiilor Tantrismului tibetan şi poate fi expusă foarte pe scurt după cum urmează.

Tantrismul concepe lumea constînd din relaţii contrastante, antitetice: *Nirvāna* şi *Sangsāra*, numen şi fenomen, potenţialitate şi manifestare, conştiinţă şi *prāna*[2]. De altfel, Tantrismul, din punctul de vedere al realităţii ultime, declară că fiecare dintre cele două dualităţi, deşi aparent antitetice, este în mod inseparabil o unitate. În consecinţă, discipolul, înţelegînd şi stăpînind complet un membru al dualităţii, în mod automat înţelege şi stăpîneşte şi celălalt membru. Deci, prin realizarea faptului că adevărata natură a Conştiinţei este Înţelepciunea Transcedentală (skr. *Prajñā*) însăşi, *yoginul* realizează simultan că, în esenţă, *prană* este reprezentată de vitalitatea supramundană, sau esenţa vitală a unui Buddha.

Bazîndu-se pe acest principiu, Tantrismul tibetan oferă două căi sau două tipuri de practică *yoga*. Dacă *yoginul* practică „*Yoga* Minţii", în mod automat el practică şi „*Yoga* Energiei". Dacă mintea e disciplinată, transformată, extinsă, ascuţită, iluminată, tot aşa e şi energia vitală.

Scopul Buddhismului este perfecţiunea şi iluminarea — spre a deveni un Ins Deplin Luminat şi Deplin Energizat, un Buddha şi astfel să realizezi Întreitul Corp, *Trikāya*[3], în completitudinea lui. Cu acest generos scop, obiectivul practicii este transmutarea conştiinţei şi energiei umane normale în Înţelepciune Transcedentală şi Mare Vitalitate. Buddhismul tibetan oferă două metode de transmutare a naturii umane în natură transcedentală. Una dintre metode pune accentul pe „Practica Minţii" (Calea fără Formă sau *Mahāmudrā*). Cealaltă, pe „Practica Energiei" (Calea cu Formă, reprezentată de cele Şase *Yoga*). Prin intermediul diferitelor tehnici sau abordări

ale practicii, ambele metode sau căi duc la acelaşi ţel supramundan. Adeptul nu trebuie să-şi reprezinte această doctrină Tantrică a „Identităţii Minţii şi a *Prānei*" drept pur şi simplu teorie sau filosofie, deoarece are mare valoare şi în practcile *yogice* şi în dezvoltarea spirituală. Deşi nu este necesar să expunem aici în întregime multele aspecte ale doctrinei, unul dintre cele mai importante dintre ele merită o anumită atenţie, şi anume, „caracterul reciproc al minţii şi *prānei*", ceea ce înseamnă că un anumit tip de minte sau de activitate mentală este invariabil însoţit de o *prāna* cu un caracter corespunzător, fie el transcendental sau mundan. De exemplu, o stare sufletească, un sentiment sau gînd particulare sînt întotdeauna însoţite, manifestate sau reflectate de o *prāna* sau respiraţie cu un ritm şi caracter corespunzătoare. Astfel, mînia produce nu numai un gînd-sentiment inflamat, ci şi o aspră şi accentuată violenţa a respiraţiei. Pe de altă parte, atunci cînd există o concentrare calmă asupra unei probleme intelectuale, gîndul şi respiraţia manifestă un calm asemănător. Cînd concentrarea are loc într-o stare de gîndire profundă, ca în timpul efortului de a rezolva o problemă subtilă, respiraţia este reţinută inconştient. Cînd eşti într-o stare de mînie, mîndrie, invidie, ruşine, aroganţă, dragoste, desfrîu ş.a.m.d., simultan se înalţă şi „aerul" sau *prāna* mîniei, mîndriei, invidiei, ruşinii, aroganţei, dragostei, desfrîului ş.a.m.d. În *samādhi* profund nu se înalţă nici un gînd, deci nu există respiraţie perceptibilă. În momentul iniţial al iluminării, care este şi momentul transformării totale a conştiinţei normale, *prāna* suferă de asemenea o transformare revoluţionară. În concordanţă cu acestea, fiecare stare sufletească, gînd şi sentiment, simplu, subtil sau complex, este însoţit de o *prāna* corespunzătoare sau reciprocă.

În stările mai înalte de meditaţie, circulaţia sîngelui este încetinită aproape complet, respiraţia perceptibilă încetează şi *yoginul* încearcă un anumit grad de iluminare sau „strălucire", împreună cu o stare mentală liberă de gînduri. Atunci are loc nu numai o schimbare a conştiinţei, ci şi o schimbare în funcţionarea fiziologică a corpului. În corpul unei fiinţe pe deplin iluminate, respiraţia,

pulsul, sistemele nervos și circulatoriu sînt destul de diferite de cele ale oamenilor obișnuiți. O mulțime de dovezi în sprijinul acestor afirmații sînt disponibile din surse hinduse, tibetane și chinezești.

II. Cele Șase YOGA

Cele Șase Yoga, enunțate în Cartea a III-a învață cum poate fi *prāna* folosită astfel pentru a transforma respirația, sistemul circulator, fluidele și secrețiile corpului *sangsāric* sau mundan. Această transformare fiziologică a corpului *sangsāric* induce o transformare corespunzătoare a minții *sangsārice*, datorită identității *yogice* dintre conștiință și *prāna*, rezultatul final fiind transformarea corpului-minte normal în *Tri-Kāya* sau Întreitul Trup al lui Buddha.

În timp ce școlile exoterice ale Buddhismului, în formele lor mai tîrzii, sînt în mare măsură, teoretice și filosofice, accentul, ca în tot Tantrismul, este pe practică, special în aceste Șase *Yoga* care sînt: (1) *Yoga* Căldurii, (2) *Yoga* Luminii Clare, (3) *Yoga* Stării de Vis, (4) *Yoga* Corpului Iluzoriu, (5) *Yoga* Stării *Bardo* și (6) *Yoga* Transferului de Conștiință. *Yoga* Căldurii și *Yoga* Corpului Iluzoriu sînt baza celorlalte patru. *Yoga* Căldurii este cea căreia adeptul trebuie să-i acorde o atenție specială, pentru că această *Yoga* permite realizarea stării de *Dharma-Kāya*. *Yoga* Corpului Iluzoriu are ca rezultat realizarea lui *Sambhoga-Kāya* și, similar, fiecare dintre *yoga* suplimentare are propriul scop specific.

Astfel, *Yoga* Stării de Vis duce la stăpînirea stărilor de viață și de moarte, la dominarea asupra stării de conștiință mundană și *sangsārică* și la realizarea stării supramundane. Această *yoga* este o „piatră de încercare" extrem de importantă pentru *yoginii* care vor să-și evalueze sau confirme experiențele meditative. Faimosul Lāma Garma Paoshi se spune că a stăpînit *Tripiṭaka* în întregime într-un vis.

Yoga Lumii Clare duce la realizarea stării de Înțelepciune Transcedentală și servește de asemenea ca o practică suplimentară față de *Mahāmudra*. *Yoga* lui *Bardo* dă stăpînire asupra stării de după moarte; *Yoga* Transformării sau Transferului dă stăpînire asupra energiei mentale, astfel încît, după ce a pregătit drumul și condițiile corecte pentru ca energia mentală să părăsească corpul uman, practicantul să poată, după voie, muri în pace și voioșie. Aplicația practică a acestei ultime *yoga* este foarte în vogă printre *yogini* în cuprinsul Chinei și Tibetului. În China, a fost adoptată ca o practică specială de către devotații Școlii Pămîntului Pur [chin. *Jingtuzong*, jap. *Jôda-shû*, sau *Școala Lotusului*, n. tr.]. Chiar dacă această *yoga* nu este stăpînită deplin, dar practicată cu convingere, practicantul nu va suferi de confuzie sau pierdere a conștiinței în momentul morții.

Pentru profan, anumite aspecte ale practicii celor Șase *Yoga* pot să apară, la început, misterioase și magice, poate chiar nenaturale și repulsive. Totuși, nu acesta este cazul cu *Yoga* Minții, față de care toate acestea sînt, într-o mai mică sau mai mare măsură, suplimentare, după cum se va vedea din al patrulea volum al lui Dr. Evans-Wentz din Oxford Tibetan Series, *The Tibetan Book of the Great Liberation* [Cartea tibetană a Marii Eliberări].

Ca o pregătire și o prevenire a efectelor nedorite, adeptul înfocat, înainte de a se apuca de practica oricăreia din cele Șase *Yoga*, trebuie să aibă o cunoaștere solidă a Buddhismului și trebuie să fi practicat cele „Patru Pregătiri", cunoscute în tibetana drept *Suon Hgro Bzi*. El trebuie să aibă de asemenea o anumită experiență în ceea ce privește stadiile avansate ale lui *samādhi*. Această pregătire sau „Yoga în Urcare", cum i se spune, dezvoltă o mare forță și putere de concentrare, îndemînarea de a reține în vizualizare imaginea specifică a unei zeități Tantrice fără nici o oscilație și îndemînarea de a vizualiza în întregime o *mandala* dată într-un spațiu nu mai mare decît vîrful unui deget. Numai după o astfel de pregătire poate să avanseze adeptul serios în practica celor Șase *Yoga*.

Din cauza dificultăților pregătirii și practicii, Școlile Kargyütpa și Nyingmapa au modificat Calea cu Formă și au pus în schimb accentul pe *Mahāmudrā*. Cu toate acestea, cele Șase *Yoga* nu pot fi puse deoparte și avantajele lor ar trebui să fie amintite aici. Întîi de toate, cele Șase *Yoga* produc mai multă putere *yogică* decît *Mahā-*

mudrā şi practicile Tantrice similare şi aduc metode extraordinare, dintre care „Agăţările", şi anume, „Agăţarea Eului" şi „Agăţarea Dharmei" pot fi mai rapid depăşite. În mod tradiţional *Mahāmudrā* a fost prescrisă ca un antidot blînd, iar cele Şase *Yoga* ca unul puternic, împotriva Ignoranţei. *Mahāmudrā* nu este, totuşi, la fel de eficientă pentru toţi *yoginii*, unii dintre care, după perioada iniţială de dezvoltare, încearcă un impediment pentru progresul ulteror, drept care *guru*-l îi îndeamnă spre cele Şase *Yoga*. Adeptul trebuie să-şi amintească faptul că aceste tratate sînt doar un pic mai mult decît manuale pentru *yogini*; ele sînt doar ghidul necesar pentru începători, pentru că ele nu expun în întregime teoria, filosofia şi aplicaţia. Materialul explicativ deosebit de important este expus de Dr. Evans-Wentz în excelentele note de subsol ale textului, şi adeptul trebuie să se raporteze în mod constant la ele. Există un număr de comentarii tibetane la textele acestor Şase *Yoga*. Poate cel mai bun dintre ele este de Ran Byun Dorje, Garmaba Lamjun al Treilea, din Şcoala Kargyütpa a lui Milarepa. E cunoscut sub numele de *Sensul interior al Tantrismului*, pe care l-am tradus din chineză cu cîţiva ani în urmă. Trebuie menţionat alt comentariu, *Asupra identităţii dintre Minte şi Prāna* (sau *Respiraţie*). Învăţaţii *Lāma* din Şcoala Sa Skya au elaborat ceea ce le este recunoscut drept unul din tratatele remarcabile ale Tantrismului tibetan. Este intitulat *Calea şi Rodul*. De la Şcoala lui Padma-Sambhava provine folositoarea *Învăţături ale celor trei Yoga*. Tsong-Khapa, întemeietorul Sectei Galbene [*Gelugpa*, n. trad.], acum sectă dominantă în Tibet, a elaborat două comentarii remarcabile asupra *Yogăi* Tantrice tibetane, *Treptele Doctrinei Secrete* şi *Dezvăluirea Doctrinei Secrete*. Tsong-Khapa a fost un mare *Bodhisattva* şi un mare învăţat, dar există o anumită îndoială printre tibetani asupra faptului că a fost sau nu un *yogin* desăvîrşit. Aceste comentarii *yogice* ale lui sînt, totuşi, bine apreciate şi bine-cunoscute printre Mahāyānişti.

Yoga Non-ego-ului, sau practica *Tchod*, expusă în Cartea a V-a, este o *yoga* foarte populară în cuprinsul Tibetului şi Mongoliei. În unele privinţe suplimentează cele Şase *Yoga*. A fost stabilită şi propagată de o remarcabilă filosofă şi profesoară de *yoga*, Machik-lepdon. Acest sistem *yogic*, bazat pe *Mahā-Prajñā-Pāramita Sutra*, i-a cîştigat un loc de cinste între învăţaţii şi practicanţii tibetani de *yoga*.

După ce am studiat cîţiva ani în mănăstirile tibetane, sînt de părerea că există foarte puţini învăţaţi sau *yogini* care pot să explice, complet şi practic, toate cele Şase *Yoga*. Pentru a înţelege fie şi una din aceste *yoga*, este nevoie de o îndelungată practică şi o îndelungată experienţă; cunoaşterea numai a teoriei este insuficientă.

III. MAHAMUDRA şi ZEN

Sistemul *Mahāmudrā* al *yoga* este cumva mai puţin complex şi dificil decît cele Şase *Yoga*, după cum s-a sugerat deja; şi, cu scopul de a expune mai bine caracteristicile particulare ale *Mahāmudrā*, vom face o comparaţie între ea şi Zen. În aspectele lor mai simple *Mahāmudrā* şi Zen pot fi intelectualizate, dar cele Şase *Yoga* sînt practici concrete cu stadii clar definite ale conştiinţei şi rezultate fiziologice corespunzătoare, care pot fi discutate autorizat numai de către un *yogin* care le-a trăit şi le-a înregistrat efectele asupra propriului corp şi asupra propriei minţi. Din punct de vedere academic nu înţelegem şi nu putem înţelege mult despre acest aspect profund al Tantrismului tibetan şi *yogic*. Este de asemenea adevărat că unul care este doar un învăţat şi nu un *yogin* practicant nu poate înţelege pe deplin Buddhismul, care, fundamental, este un sistem *yoga* aplicat în practică. Cu alte cuvinte, Buddhismul este esenţialmente o bază şi un suport pentru realizarea *Nirvānei*, Realitatea Ultimă. *Tathată* („Aceitatea") este termenul Buddhist pentru a conota această indescriptibilă realizare supramundană. Mi se pare că unul dintre motivele de căpetenie pentru declinul Buddhismului stă în neaplicarea învăţăturilor sale practicabile şi interior *yogice*, şi că aceasta a dus la o lipsă de fiinţe trezite spiritual. Printre Theravadişti nu a mai apărut de secole nici un *Arhant* în stare să explice, pe deplin subiecte extrem de importante cum sînt „Cele Opt *Dhyāna* Fundamentale" şi „Cele Patru *Dhyāna* fără For-

mă", bazele meditaţiei Buddhiste care diferenţiază teoria şi practica învăţatului şi *yoginului* Buddhist de teoria şi practica învăţatului şi *yoginului* Hinduist. Nu se pot găsi în cărţi mai mult decît descrieri generale şi incomplete ale acestor *Dhyāna*. Doar cei care au experienţa practică a acestor *Dhyāna* sînt capabili să le expună. Nu se explică nicăieri cum afectează respiraţia, pulsul şi secreţiile corpului cele Opt *Dhyāna* Fundamentale; nici nu există, chiar în cărţi, explicaţii complete ale diferitelor stări de conştiinţă produse de ele. *Abidharma* şi alte *Sutras* ale Theravadiştilor permit unele, destul de inadecvate, informaţii referitoare la aceste *Dhyāna* de o importanţă fundamentală. În Buddhismul Theravada teoria, mai curînd decît practica, e înclinată să predomine; şi dacă n-ar fi Tantrismul său *yogic*, Buddhismul Mahāyanā, ca şi cel Theravada, ar fi mai mult teoretizat decît aplicat practic. Esenţa Buddhismului este de descoperit într-un tărîm supramundan inaccesibil speculaţiilor lumeşti. Mulţi Buddhişti aparţinînd tuturor Şcolilor întrezăresc doar rudimentele filosofiei Buddhiste şi sesizează doar stadiile preparatorii şi exterioare ale practicii Buddhiste.

Exponenţii *yogăi tibetane* subliniază faptul că, Calea Formei, discutată mai sus, poate fi primejdioasă şi este mai dificilă decît tovarăşa ei, Calea fără Formă, *Mahāmudrā*. În timpurile moderne, orientarea în Tibet a fost ca Lāmas devotaţi să practice calea mai sigură şi mai uşoară a *Mahāmudrā*, Calea Liberării, decît cele şase *Yoga* ale Căii Formei; şi înţelegerea şi practica *Mahāmudrā* este o pregătire necesară pentru orice altă *yoga* Tantrică. Există, de exemplu, o zicere bine-cunoscută în Tibet că Milarepa, marele yogin tibetan, a atins Iluminarea prin practica *Yogăi* Căldurii. Dar un studiu al Biografiei şi Cîntecelor sale arată că el nu a practicat doar această *Yoga* a Căii Formei, ci, anterior şi în primul rînd, practicase *Mahāmudrā*.

Ca o consecinţă a *Mahāyanēi* practice şi aplicate, cum o găsim în Tantrismul *yogic al Mahāmudrā* şi în Zen, ca şi în Şcoala Pămîntului Pur, Buddhismul a crescut şi a înflorit de-a lungul secolelor. Dar cum scopul Şcolii Pămîntului Pur este mai ales obţinerea unei naşteri favorabile în Paradisul lui Buddha pentru a continua progresul

individului, lucrurile esenţiale ale învăţăturii practice a Buddismului, adică *Prajñī Pāramiţā*, pot fi găsite numai în Zen şi felul de *yoga* Tantrică învăţat de *Mahāmudrā*. După cum dovedesc înregistrările istorice, aceste Şcoli Tantrice au produs un mare număr de fiinţe iluminate. Adepţii căutînd în mod serios Iluminarea stării de Buddha trebuie, prin urmare, să-şi concentreze atenţia asupra învăţăturilor acestor Şcoli, *Mahāmudrā* şi Zen.

Din experienţele mele personale în studiul şi practica atît Zen cît şi a Tantrismului, am descoperit că învăţăturile Zen şi cele ale Tantrismului avansat al *Mahāmudrā* sînt identice. Orice diferenţă perceptibilă este numai cea superficială şi externă a diversităţii stilului şi metodelor de prezentare. Este, totuşi, important să ştim unde există astfel de diferenţe şi cum au apărut. Cu acest scop, vom examina principiile, practicile şi stilurile *Mahāmudrā* şi Zen în felul în care s-au dezvoltat în interiorul *Mahāyānei*, şi vom începe prin a examina cele trei puncte de vedere în suspensie asupra Buddhismului ca un întreg.

Mai întîi, *Theravāda* sau Şcoala Sudică, susţinea că drumul Iluminării trece prin „abandon radical". *Kleśas*[1] au fost înlăturate, cele Patru Nobile Adevăruri, obţinute, cele Cinci Agregări, dizolvate, *Nirvāna* Non-Rezidualului, atinsă, *Sangsāra* Anihilată, *Nirvāna* realizată.

În al doilea rînd, gîndirea timpurie a Şcolii Mahāyāna se deoseberea de această abordare prin aceea că punea accentul mai curînd pe „transformare" decît pe „abandon". În concordanţă cu această viziune, *Kleśas*, în loc să fie abandonate, erau transformate în *Bodhi*, iar gîndul era transformat prin călăuzirea lui prin *Sangsāra* spre *Nirvāna*. Cele Patru Conştiinţe erau, una cîte una, ridicate pentru a deveni Cele Patru Înţelepciuni. Cele Cinci Simţuri erau transmutate în Înţelepciunea Împlinirii, în timp ce Mintea, al Şaselea Simţ, devenea Înţelepciunea Observării Infinite. Cea de-a Şaptea Conştiinţă era transformată în Înţelepciunea Seninătăţii, Conştiinţa *Ālaya*, devenea Marea Oglindă a Omnişcienţei.

În al treilea rînd, gîndirea mai tîrzie a *Mahāyānei* a pus de acord Realizarea principiului Identificării şi Expansiunii: *Kleśas* sînt *Bodhi;* Conştiinţa este Înţelepciune;

Sangsāra este *Nirvāna*. Conştiinţa este extinsă la stadiul final al Iluminării. În această viziune *Mahāyāna* mai recentă, starea de Buddha nu este obţinută prin distrugerea cunoaşterii acumulate de minte, ci prin identificarea directă a conştiinţei umane limitate cu mintea infinită de Buddha. Astfel, cînd Buddha obţinea Iluminarea, el a remarcat: „Într-adevăr ciudat, pentru că văd că în realitate toate creaturile sînt Iluminate, sînt Buddhas".

Atît *Mahāmudrā* cît şi Zen sînt întemeiate pe această vedere. După cum spune un aforism Zen: „Eu şi toţi Buddha ai trecutului, prezentului şi viitorului respirăm printr-o singură nară". Cel de-al Şaselea Patriarh Zen, Hui-Neng, a spus:

„Cele Trei Trupuri sînt inerente în Esenţa Minţii,
Prin radiaţia căreia se manifestă cele Patru *Prajñās*,
Astfel, fără a-ţi închide ochii şi urechile pentru a te izola de lumea exterioară,
Poţi obţine direct starea de Buddha".

Asemănător, *Do-Ha Mahāmudrā*, de Saraha, ne învaţă:

„Nu există diferenţă între *Sangsāra* şi *Nirvāna*;
Toate manifestările şi sentimentele sînt identice cu esenţa minţii.
Neexistînd diferenţă între mare şi valurile ei,
Nu există diferenţă între Buddhas şi alte fiinţe simţitoare".

Garmapa, alt mare maestru al *Mahāmudrā*, ne învaţă:

„Deşi fiinţele simţitoare însele locuiesc în tărîmul stării de Buddha,
Ele nu reuşesc să realizeze aceasta şi rătăcesc, pierdute, în *Sangsāra*".

În Tibet există următoarea rugăciune pentru recitare zilnică:

„Mă rog *Guru*-lui meu să pot realiza că sinele-minte este *Dharma-Kāya*,
Că sinele-cinte este *Sambhoga-Kāya*,
Că sinele-minte este *Nirmana-Kāya*."

Există numeroase expresii aforistice şi învăţături ca acestea în Şcoala *Mahāmudrā*, ca şi în Şcoala Zen, pentru că ambelie Şcoli se bazează pe doctrina identităţii dintre *Sangsāra* şi *Nirvāna*. Termenul tibetan *Sems-Sro*, însemnînd „(a observa) natura minţii", sinonim cu însemnătatea internă a termenului *Mahāmudrā*, indică adevărata natură a sistemului *Mahāmudrā* de antrenament al minţii. În mod similar, cei din Şcoala Nyingmapa şi cei din Şcoala Kargyütpa au o practică *yogică* menită să „arate cu degetul" natura minţii, unde *guru*-l ilustrează pentru discipol cum trebuie privit aspectul „non-existent" sau vid al minţii ca fiind *Dharma-Kāya*, cel strălucitor sau „luminos" ca fiind *Sambhoga-Kāya*, iar-cel-legat-de-natura-gîndurilor ca fiind *Nirmana-Kāya*.

Atît Zen cît şi *Mahāmudrā* îşi intitulează doctrina „Doctrina Minţii", în chineză *Shin-Tsung*, în tibetană *Shen-Nao-Ba*. Amîndouă declară că toate învăţăturile filosofice, religioase sau de alt fel, pot fi înţelese numai cunoscînd adevărata natură a minţii; şi, prin urmare, cunoscînd adevărata natură a minţii, poţi cunoaşte totul. Spre deosebire de teoretizarea pur analitică a Şcolii *Yogācārya*, atît Zen cît şi *Mahāmudrā*, ca şi alte Şcoli Tantrice, pun accentul pe *practică*. În această ordine de idei, prezintă interes să notăm că, deşi nobila filosofie *Yogācārya* însăşi a produs puţine fiinţe luminate, acei care au atins iluminarea prin Zen şi *Mahāmudrā* descriu realitatea în termeni destul de concordanţi cu punctul de vedere *Yogācārya* şi astfel confirmă analiza acestei Şcoli.

Astfel, *Mahāmudrā* şi Zen îmbrăţişează aceeaşi doctrină iniţială în ceea ce priveşte sesizarea adevăratei naturi a minţii. Diferenţa între aceste două Şcoli constă în aplicarea acestei doctrine, ceea ce duce la „practici" sau „stiluri" cumva diferite, condiţionate în mare măsură de mediul şi istoria originar diferite ale fiecărei Şcoli.

Din vremea lui Bodhidharma [c. 470—543, n. trad.] şi pînă la Hui-Neng [638—713, n. trad.] Zen-ul chinez şi-a păstrat în mare măsură caracterul şi tradiţia indiene şi a rămas foarte asemănător cu *Mahāmudrā*, neschimbată de la introducerea ei din Tibet în India. Dar cînd, după Hui-Neng, a venit divizarea Şcolilor, Zen-ul chinez a suferit mari schimbări atît în stil cît şi în practică, şi doar Şcoala Tsao-Tung [*Caodongzong*, jap. *Sôtô-shû*, n. trad.] a mai păstrat ceva din forma indiană. Inovaţii cum sînt *koan*, *mondo*[5], dialogul, povestirea sau poemul Zen şi lo-

virea discipolului de către maestru au făcut Zen-ul în perioada sa chineză mai tîrzie, complicat și dificil de înțeles, în special deoarece explicațiile teoretice și instrucțiunile detaliate ale practicilor erau evitate. Maestrul adesea își recompensa discipolul mai curînd cu o lovitură decît cu un răspuns. În ciuda eficienței și directitudinii acestor metode Zen, profanul nu putea decît să simtă că Zen este ceva inexplicabil și esoteric. O formulă succintă și folositoare de comparație pentru Zen-ul chinez și *Mahāmudrā* tibetană este că Zen este *Mahāmudrā* esoterică, iar *Mahāmudrā* este Zen exoteric.

Spre deosebire de *Mahāmudrā*, Zen-ul mai tîrziu nu oferă nici o „hartă" pentru discipolii săi[6]. Ei trebuie să înceapă „în întuneric", bazîndu-se implicit pe maestru și apoi ating o bruscă iluminare lăuntrică. Oferind adeptului fervent o îndrumare pas cu pas spre țelul final, *Mahāmudrā* este mai apropiată de tradiția indiană și mai ușoară și mai sigură, deși, spre deosebire de Zen, iluminarea ei în stadiile inițiale poate să nu fie atît de tăioasă, adîncă și abruptă, sau în întregime liberă de conceptualizare.

Incontestabil, Zen acordă o mare putere și o mare libertate — dorita eliberare. În contrast, există, o primejdie în *Mahāmudrā*, dacă practicantul se agață de conștiința pură, unică, cosmică. În călătoria spre starea de Buddha, această unicitate trebuie redusă la vid. Altfel, nu poate avea loc adevărata Liberare. În această concepție, Buddhismul este fundamental doesebit de Brahmanism; pentru că eliberarea poate fi atinsă numai cînd conștiința este eliberată de conceptul dublu al multiplicității și al unității, Zen a sesizat această profundă înțelegere a vidului [skr. *Shunyata*], după cum indică aforismul: „Toate lucrurile sînt reductibile la unul. La ce este reductibil acesta?"

O eroare comună este concepția că Zen pune accentul doar pe Înțelepciune *(Prajñā)* și nu pe Marea Compasiune *(Karuna)*. Acest lucru este adevărat numai cu privire la Zeh-ul superficial. Un maestru Zen deplin iluminat este de asemenea o ființă deplin capabilă de compasiune. Similar, țelul *Mahāmudrēi* este natura-ținînd-de-Compasiune ca și natura-ținînd-de-Înțelepciune a Iluminării. Și Iluminarea nu poate fi unilaterală fiind pur și simplu intelectuală.

Trebuie să fie spre-unul-gîndire perfectă a Înțelepciunii Infinite și a Compasiunii Infinite. Cuvintele lui Garmabha, în *Jurămîntul Mahāmudrēi*, depun mărturie despre aceasta:

„În timpul momentului iluminării, cînd văd fața originară a minții,

O compasiune fără margini se ridică.

Cu cît mai mare iluminarea, cu atît mai mare compasiunea.

Cu cît mai mare compasiunea, cu atît mai mare înțelepciunea pe care o simt.

Această cărare neîndoielnică a doi-în-unul este practică fără de pereche a *Dharmei*."

În paralel cu aceasta, următorul *koan* Zen: „Înainte de a înțelege marea problemă (i.e., Iluminarea) mă simțeam ca și cum mi-aș fi pierdut părinții. După ce am înțeles marea problemă, mă simțeam ca și cum mi-aș fi pierdut părinții".

Deși s-ar putea adăuga aici mult mai mult, prezentarea noastră asigură o fundație sănătoasă pentru înțelegerea legăturilor învățăturii *Mahāmudrā* a Buddhismului tibetan cu învățătura Școlii Zen a Buddhismului chinez.

Învățătura privind *Mahāmudrā* sau Marele Simbol, așa cum e expusă de Padma Karpo sau (Garbo) în cartea a doua a acestui volum constă dintr-o schiță standard a practicii și a stadiilor rezultante ale *Mahāmudrēi*. Pentru o expunere complementară a yogăi *Mahāmudrā*, adeptul este sfătuit să studieze, tratatul, atribuit lui Padma-Sambhava, Întemeietorul *Lamāismului* tibetan, referitor la „Vederea minții în goliciunea ei" expus în Cartea a II-a a *Cărții Tibetane a Marii Eliberări*.

IV. Valoarea psihologică și fiziologică a acestor Yoga

Psihologii și fiziologii occidentali vor descoperi că experiența *yoginilor* permite o înțelegere complet nouă a funcționării psihologice și fiziologice a organismului uman, atît în timpul stărilor de conștiință obișnuite, cît și în timpul celor extraordinare.Mare parte a teoretizării fiziologiei occidentale rezultă din studiul țesuturilor *moarte*, prin disecția corpurilor. O metodă științifică de studiere a fiziologiei și psihologiei corpului uman *viu*, în condiții

variate, din interiorul sistemului nervos, al creierului și al viscerelor, ar îmbogăți știința medicală a Occidentului cu multe date esențiale, în prezent necunoscute ei. Și, sigur, practicile *yoginilor*, în special, ale acelora din Tibet și India, permit, într-adevăr, o astfel de metodă științifică.

Ca o ilustrare a acestui lucru, un prieten de-al meu, după ce a practicat o anumită *yoga* vreme de cinci zile, și-a găsit corpul iluminat de o lumină interioară de o astfel de calitate penetrantă încît a fost în stare să observe funcționarea creierului, a inimii și a altor organe ale corpului; în același timp, sensibilitatea la sunet îi era atît de ascuțită încît putea să-și audă bătăile inimii și ale pulsului, circulația sîngelui și ritmurile mai subtile ale corpului, pe care nici cele mai eficiente instrumente ale fiziologilor nu le pot detecta simultan. Un maestru *yoga* poate să-și proiecteze conștiința în fiecare din diferitele organe și părți ale corpului și, independent de ele, să le observe funcționarea cea mai intimă. În acest fel, *yoga* poate fără îndoială să-și aducă o mare contribuție la dezvoltarea psihologiei și fiziologiei în Occident și merită, prin urmare, să i se acorde atenție științifică.

Corelativ, această metodă *yogică* de cercetare de către psihologi și fiziologi ar fi productivă pentru o mai bună înțelegere a rezultatelor psihice ale Buddhismului Zen de asemenea, în special a experienței iluminării, care e, invariabil, însoțită de schimbări fiziologice și psihologice extraordinare. În mod tradițional, politica Zen a fost să nu definească sau conceptualizeze astfel de experiențe. Totuși, după cum am descoperit, o cunoaștere a *yogăi* Tantrice aduce o mare contribuție la înțelegerea tuturor aspectelor Iluminării Buddhiste, incluzînd *koan* Zen dificile și obscure.

Ca un întreg, traducerile și interpretările excelente expuse în acest volum de Dr. Evans-Wentz, constituie una dintre cele mai originale și, în unele privințe, cea mai fără asemănare contribuție făcută lumii occidentale în această generație. În mod destul de deosebit, de cea mai cunoscută literatură canonică a Tibetului, tradusă în tibetană din surse netibetane, mai ales sanskrite, *Yoga Tibetană*

și Doctrinele Secrete este în mod particular un produs literar și cultural al Tibetului însuși. Toți cei interesați de Buddhism, și, mai ales, de aplicarea practică a sa de către Înțelepții și vizionarii Munților Înzăpeziți, vor primi cu bucurie și vor profita de pe urma acestei noi ediții.

NOTE

1. Titlul (tib. *Sgra Bsgyur Mkhan-po;* pron. *Chi Gyur Khan-po*), traductibil prin „Profesor-Traducător", i-a fost conferit profesorului Chen-Chi Chang [Zhen Jizhang], născut în China, de către *guru*-l său, Buddha în viață Kong-Ka Lama, în mănăstirea Kong Ka, Meya Nya, Tibet. Este un titlu special acordat profesorului Chen-Chi Chang [Zhen Jizhang] datorită priceperii sale în traducerea în chineză a *Sutrelor* tibetane buddhiste. Mănăstirea Kong Ka este a Școlii Kargyütpa a lui Milarepa, și, foarte potrivit, Traducătorul-Profesor, în acest moment transpune colecția de cîntece a lui Milarepa, cunoscută sub numele de *Gur-Bum* sau „O sută de mii de cîntece", în engleză, sub sponsorizarea Fundației Bollingen. — W. Y. E.-W.

2. *Prana*, termen sanskrit ecihvalent cu cel tibetan *Rlun* și cu cel chinez *Chi* [*Qi*, n. trad.] are o serie de sensuri: aer, respirație, energie, vînt, vitalitate, tendință. Într-un sens ocult, ca în *yoga*, *prana* se referă la o esență vitală din aerul atmosferic, care, atunci cînd e absorbită prin practicile respiratorii yogice, ca în *Pranayama Yoga*, reîncarcă corpul uman cu energie și, prin aceasta, îi confera reîntinerire și longevitate.

3. *Tri-Kaya*, cele trei corpuri divine sau transcendente — *Dharma-Kaya*, *Sambhoga Kaya* și *Nirmana Kaya*, asumate de Buddha și de desăvîrșiții *Bodhisattva* sau Încarnări Divine, sînt mai complet descrise la pp. 10—15 ale *Cărții tibetane a Morților* [ed. în limba română, Colecția Revistei „ARCA", Arad, 1992, studiu introductiv, p. 13, text, pp. 34, 37—40, 77, 91 — n. trad.].

4. *Kleśa*, termen sanskrit, de la rădăcina *Kliś*, a suferi, însemnînd, literal „durere", se referă aici la atașamentul față de plăcerile lumești, „bune" și „rele" laolaltă, cauza originară a durerii și suferinței omenirii. „În conformitate cu Filosofia Yoga, există cinci *Kleśas:* ignoranță, egocentrism, dorință, aversiune și atașament față de condiția lumească. După concepția Buddhistă, există zece *Kleśas:* trei păcate ale corpului, patru ale vorbirii și trei ale minții. Pentru a progresa pe calea spirituală, e necesar să înlături aceste *Kleśas.*" Cf. Dr. Judith Tyberg, *Sanskrit Keys to the Wisdom Religion* (Point Loma, Calif., 1940), p. 65 — W.Y.E.-W.

5. Pronunțați *koan și mondo* de către japonezi, termenii originari chinezi fiind *gon ann* [*kung an*, — n. tr.]) și *wun da* [*wen ta* — n. tr.]. Tradițional, aplicarea lor în China este destul de diferită de cea occidentală, dar, pentru comoditate, autorul folosește termeni japonezi, și, în loc de *Chan*, numele Zen, familiar cititorilor occidentali.

6. Se poate discuta asupra faptului că Zen-ul chinezesc are de asemenea „hărți" sau instrucțiuni ilustînd stadiile atingerii stării de Buddha, astfel de „hărți" putînd fi descoperite în Imaginile păzitului de boi, în Practica celor Patru Distincții ale Școlii Lin-Ji [chin. *Lin-chi-tsung*, jap. *Rinzai-shu* — n. trad.], în cele Cinci Poziții ale Regilor și Ofițerilor și așa mai departe. Dar aceste instrucțiuni sînt prea obscure și inadecvate pentru a servi de călăuză în practica reală.

ÎNVĂȚĂTURILE ÎNȚELEPCIUNII ȘI BUNELE URĂRI ALE LUI ADI-BUDHA SAMANTA-BHADRA

„Temeiul oricărui lucru este necreat, necompus, independent, dincolo de conceptele mentale și de definiția verbală. Nici termenul *Samsāra*, nici termenul *Nirvāna* nu i se pot aplica .A pricepe aceasta înseamnă a atinge starea de *Buddha*, a nu înțelege înseamnă a te rătăci în *Samsāra* . . .

Neînțelegînd acest temei, ființele vremurilor trecute s-au rătăcit. Ele au fost scufundate de către întunecimea inconștientului de unde izvorăște ignoranța și greșeala. Cufundat în greșeală, întunecat de ignoranță, „cunoscătorul" deveni dezorientat și înfricoșat. Atunci se iviră conceptele de „eu" și „ceilalți", ca și ura. Cînd acestea se întăriră, se născu un curent continuu de evoluție în *Samsāra*. Atunci cele 5 otrăvuri ale pasiunilor aducătoare de întuneric, lăcomia nemăsurată, mînia, egoismul, iluzia și gelozia deveniră înfloritoare și un lanț interminabil de *Karma* rea fu produsă.

Obîrșia greșelii printre ființele animate este deci ignoranța inconștientă. Prin virtutea puterii bunelor urări ale mele, *Ādi-Buddha*, să poată fiecare din voi să atingă spiritul radios, imaculat, care este înnăscut în orice lucru viu".

Bunele Urări ale Prea bunului BUDDHA
SAMANTA BHADRA
(Tr. LAMA KAZI DAWA SAMDUP)

PREFAȚĂ

La fel ca și în *Cartea Tibetană a Morților* și în *Marele Yogi al Tibetului, Milarepa,* am dorit să înregistrez aici nu numai traducerile textelor ci, în plus și tradiții și învățături asupra acestor texte, primite de la *gurul* meu tibetan, răposatul Lāma Kazi Dawa Samdup.

Această operă este poate cea mai importantă din cele trei volume, pentru că ea oferă textele exacte ale principalelor yoga de meditație întrebuințate de către cei mai iluștri filosofi tibetani și indieni, ca Tilopa, Naropa, Marpa și Milarepa în căutarea de către ei a Adevăratei Științe.

Discipolul serios trebuie să constate că există șapte surse autentice ale acestei opere și că n-a fost încorporat în text nimic, nici adnotații, nici comentarii, care să nu fie în vreun fel conforme doctrinelor. Învățăturile din aceste texte sînt mult mai vechi decît manuscrisele sau versiunile tipărite citate:

1. Calea Supremă a Discipolului: Preceptele *gurului.*
2. Calea Nirvānei: Yoga Marelui Simbol.
3. Calea Cunoașterii: Yoga Celor șase Doctrine.
4. Calea Transferului: Yoga Transferului Conștiinței.
5. Calea Sacrificiului Mistic: Yoga pentru supunerea „eului" inferior.
6. Calea Celor cinci Înțelepciuni: Yoga Marelui Semn Hum.
7. Calea Înțelepciunii Transcedentale: Yoga Vidului.

Pentru marele public, în *Introducerea Generală,* am oferit o trecere în revistă a ideilor buddhismului în comparație cu conceptele noastre filosofice, religioase și, în unele cazuri, științifice. Am expus de asemenea învățăturile asupra filosofiei Yogăi pe care le-am primit de la instructori autentici timp de mai bine de 15 ani de studii petrecuți în principal în Orient.

Este aproape imposibil să nu comiți cîteva erori în acest domeniu de cercetare, însă sper că efortul meu va putea face să avanseze, la occidentali, înțelegerea marilor spirite ale Tibetului și Indiei.

Aici, și poate pentru ultima oară în această încarnare, îmi recunosc îndatorarea către Lāma Kazi Dawa Samdup; fără lucrul său răbdător și călăuzirea sa, această operă și celelalte două n-ar fi fost scrise.

Datorez recunoștință și altor instructori din India și din Orient. Ea se îndreaptă de asemenea în mod cu totul special către Dr. R. R. Marett, Reader in Social Antropology, Rector of Exeter College, Oxford, care m-a ajutat cu sfaturile și încurajările sale.

Traducătorul lucrării *Narada Sūtra,* Mr. St. Sturdy, a binevoit să controleze sanskrita mea și expozeul doctrinelor Vedānta.

Pentru anumite texte tibetane am consultat pe Dr. F. W. Thomas Boden, Profesor de Sanskrită la Universitatea din Oxford.

În ceea ce privește anumite probleme creștine, au fost solicitate criticile Dr-lui F. A. M. Spencer, Capelan al lui Brasenose College din Oxford.

Lui Sir Denison Ross, Director al Școlii de Studii Orientale din Londra, îi datorez mulțumiri pentru permisiunea sa de a utiliza exemplarul său din *Lodar Gawai Roltso* în versiunea lui Lāma Kazi Dawa Samdup.

Bhikku Parawehera Vajiranana Thero, Ph. D. (Cantab.) mi-a făcut serviciul de a controla expozeul meu asupra practicilor yogice în buddhismul de sud.

N-am uitat să mulțumesc tuturor celor care mi-au scris în legătură cu cele două cărți precedente. Doamna M. La Fuente, secretară a „Prietenilor Buddhismului" are în special dreptul la recunoștința mea pentru fidela sa traducere franceză a *Cărții Tibetane a Morților.*

Doresc să ofer acest volum publicului ca un dar al Înțelepților avansați pe Marea Cale a *Mahāyānei.* Traducătorul (discipolul lor inițiat) și cu mine, asociatul său, ne exprimăm aici dorința ca gînditorii europeni și ai celor

două Americi să ia aceste învățături în considerație și simpatie. Ni se pare că este momentul de a apropia pe aceia care caută să studieze și să-și dezvolte puterile psihice și pe aceia care studiază în special fenomenele vizibile ale Universului.

O cultură demnă de acest nume, necesită o înțelegere mutuală între Orient și Occident. Înțelegînd că noi facem parte dintr-o singură familie, umanitatea se va elibera de concepte obscurantiste ca naționalitatea, rasa, casta, doctrinele, și o epocă cu adevărat nouă va miji.

Jesus College — W.Y. E.-W.
Oxford, 1934

INTRODUCERE GENERALĂ

I. Importanța și originea surselor acestui volum

Acest volum conține șapte tratate distincte, însă intim legate, traduse din tibetană, patru dintre ele provenind din manuscrise și trei din versiunile tipărite aparținînd Științei „Marii Căi" sau Mahāyāna[1]. Primele patru sînt ale Școlii Kargyütpa și sînt o trecere în revistă fidelă a practicilor yogice pe care Milarepa, cel mai cunoscut dintre yoginii tibetani, le-a experimentat în mănăstirea sa din înaltele singurătăți ale munților înzăpeziți din Himalaya. Pentru discipolii de azi ai lui Milarepa, ele sînt considerate încă drept Lumina ce călăuzește pe Calea Eliberării. În cel de-al cincilea tratat, transmis de către școala vechiului stil Ningmapa a bisericii primitive nereformate, se găsesc, mai mult decît în oricare din celelalte șapte, elemente discernabile ce-și au probabil originea lor în credința Bön, mult anterioară buddhismului tibetan. Al șaselea tratat, scris în tibetană pe un singur folio ornat cu miniaturi ilustrează *mantra yoga* sau *yantra yoga* comună tuturor Școlilor Mahāyāna din Tibet. A șaptea este rezumatul doctrinelor Înțelepciunii Transcedentale cunoscută în Tibet drept S'er-P'yin și în sanskrită drept *Prajñā-Pāramitā*, care formează partea principală a celei de-a treia diviziuni a Kanjur-ului, Canonul Tibetan al buddhismului de Nord, și care, astfel, reprezintă întreaga metafizică ortodoxă substructurală oricărui lămaism.

Cărțile I și II sînt de un interes istoric particular, deoarece, fiind fundamental netantrice, ele sînt o dovadă că Școala Kargyütpa a extras unele din principalele sale doctrine din sursele buddhismului indian cu totul independent de cele numite tantrice care au fost introduse în

Tibet de către Padma Sambhava, ilustrul fondator al Școlii Ningmapa. Introducerile scrise ca prefață la aceste două Cărți vor ilustra mai limpede acest lucru. În celelalte Cărți, în afară de Cartea a VII-a, influența rituală principală este, prin contrast, mai mult sau mai puțin tantrică. Filosofia yogică, care este fundamentală în aceste Cărți și care le conferă unitate atunci cînd ele sînt, ca și aici, asamblate într-un volum, își avea, ca și tantrismul, sursele sale în India.

Așa cum sînt, aceste șapte Tratate sau Cărți reprezintă o expresie mai mult sau mai puțin cuprinzătoare și unificată a fundamentelor cele mai importante ale buddhismului Mahāyāna, unele dintre ele rămînînd, pînă în prezent, ignorate de Occident în forma oferită aici, cu excepția cîtorva rare extrase fragmentare. Deci, pentru aceia care studiază religiile comparate și pentru antropologi și psihologi, această lucrare deschide un nou cîmp de studii.

Cu toate că numărul lucrărilor privitoare la religiile tibetane s-a mărit recent, doar puține dintre ele sînt mai mult decît niște povestiri ale unor călători ce-și împărtășesc experiențele de călătorie și, inevitabil, opinia lor personală. Un studiu serios, că ar fi asupra problemelor religioase, istorice sau altele, trebuie întotdeauna să se bazeze pe documente originale. Experiențele personale, opiniile variază cu individul și generația, ca și standardul moral și social, însă un document scris este întotdeauna același. Incontestabil, ar fi mare nevoie de a avea ceea ce acest volum a dorit să prezinte, — de o bibliotecă de texte, de traduceri, făcute cu grijă și clarificate de note pentru unele din învățăturile cele mai atrăgătoare și cele mai stimate în Tibet, pămînt al munților înzăpeziți, al *guru*șilor și inițiaților mistici.

II. Comentariile

Pentru a ajuta pe cititorul occidental să înțeleagă filosofia absconsă a yogilor și a misticilor tibetani, pînă acum atît de puțin înțeleasă dincolo de hotarele Tibetului, a fost adăugat un comentariu explicativ, cuprinzînd

prefețe speciale și numeroase adnotări pentru fiecare din cele șapte Cărți. Sursa principală a acestor comentarii este învățătura și explicațiile oferite de traducător aceluia care a reunit aceste texte, consolidate prin cercetări ulterioare făcute asupra celor două aspecte ale *yoga*, cea tibetană și cea hindusă. Cînd traducătorul a părăsit această lume, aceste studii au ajutat la elucidarea anumitor probleme care s-au ridicat pe măsură ce textele erau revăzute în vederea publicării.

III. Cîteva erori de înțelegere privitoare la buddhism

Numeroase erori de opinie care circulă în Europa, privitoare la Doctrina Celui Iluminat sînt datorate cunoașterii insuficiente a acestei doctrine. Din păcate au existat din partea religiilor opuse și multe erori de interpretare, unele făcute deliberat, altele datorită ignoranței subtilului transcendentalism care face din buddhism o filosofie mai mult decît o religie, deși el este și una și alta.

Ca filosofie și ca știință de viață, buddhismul este mai cuprinzător decît toate celelalte sisteme științifice sau filosofice dezvoltate pînă acum în Occident, întrucît el cuprinde viața în toate multiplele sale manifestări de-a lungul nenumăratelor stări de existență, de la cea mai de jos dintre creaturile subumane pînă la ființele de o dezvoltare mult mai avansată decît cea a omului. Cu alte cuvinte, buddhismul consideră viața ca un tot inseparabil fără început și fără sfîrșit.

A. ASUPRA DOCTRINEI SUFLETULUI

Buddhismul evită raționamentul amăgitor al credinței populare creștine, ce afirmă că un lucru ca sufletul poate, fără să fi existat înainte, de a-și avea expresia într-un trup omenesc, să continue să existe după disoluția corpului fie într-o stare de fericire, fie într-o stare de suferință pe întreaga durată a viitorului.

Dimpotrivă, buddhismul afirmă că ceea ce are un început în timp trebuie inevitabil să aibă și un sfîrșit în timp.

După Buddha, credinţa că sufletul (în sanskrită: *ātman*), ca esenţă spirituală pe vecie individualizată, neschimbătoare şi indisolubilă este nemuritor, deşi preexistenţa sa i-ar fi logic admisă, este un gînd care este un lanţ mental pentru om şi-l ţine sclav horei neîncetate a naşterilor şi morţilor. Atîta timp cît omul n-a depăşit această credinţă, în virtutea concepţiilor juste, Eliberarea nu va putea fi atinsă. Şi Eliberarea sau Nirvāna depinde de faptul că conştiinţa umană limitată a fost depăşită şi s-a atins conştiinţa supramundană.

Pentru marea majoritate a europenilor şi americanilor, credinţa în nemurire (dacă totuşi ea există), se bazează mai ales pe o predispoziţie ereditară pentru vechea teorie animistă a sufletului, şi pentru ei, aşa după cum ne putem aştepta, afirmaţia buddhistă ce spune că teoria unui „sine" personal care să dureze veşnic şi pe veci separat de celelalte este de nesusţinut, ea părînd a fi echivalentul negaţiei absolute a unei existenţe conştiente.

Această problemă a unui suflet sau a unei absenţe a sufletului (în sanskrită: *ātman* sau *anātman*), care, fără îndoială este poate una din cele mai dificile şi mai confuze dintre toate problemele psihologiei buddhiste, poate să o găsim limpezită prin imaginea următoare:

Un om de 70 de ani nu este copilul care a fost la 10 ani, nici copilul de 10 ani nu este omul care va fi la 70 de ani. Între cei doi totuşi există o continuitate de conştiinţă. La fel, bătrînul nu este copilul care va fi la proxima sa renaştere şi totuşi există între ei un fel de conexiune cauzală, deşi nu există o identitate de personalitate. Există totuşi această diferenţă: între bătrîn şi copil există în mod normal o continuitate de memorie, între noul copil şi vechiul bătrîn dimpotrivă, cu excepţia unor condiţii excepţionale datorate unui antrenament *yoga* înaintea morţii, există o ruptură mai mult sau mai puţin completă a continuităţii memoriei în conştiinţa sangsārică sau lumească, însă nu şi în subconştiinţa care, după noi, reprezintă aspectul microcosmic al conştiinţei macrocosmice sau supralumeşti[2].

Deci — aşa după cum o explica defunctul Lāma Kazi Dawa Samdup şi alţi mahāyānişti instruiţi discutînd această problemă cu editorul — un principiu impersonal

(această reprezentare microcosmică a macrocosmicului) persistă în cursul tuturor existenţelor sau stărilor de a fi condiţionat în Samsāra[3], însă conştiinţa personală sau lumească sau sufletul — nu persistă.

De la tinereţe la bătrîneţe, de la bătrîneţe la moarte şi de-a lungul stării de după moarte pînă la renaştere (tot în această lume) există un proces cauzal, o continuitate în transformări veşnice. Dar principiul conştiinţei impersonale nu trebuie, în nici un fel, să fie identificat cu o personalitate reprezentată printr-un nume, o formă corporală sau un spirit sangsāric, care nu sînt decît creaţii iluzorii. El, prin el însuşi, este non-sangsāric, fiind necreat, ne-născut, ne-format, dincolo de concepţia sau definiţia umană. Şi totuşi, depăşind timpul şi spaţiul care nu au decît o existenţă relativă şi ne-absolută, el este fără început şi fără sfîrşit. Atîta timp cît există ignoranţa stării adevărate şi dorinţa simţurilor sangsārice (sau iluzorii), spiritul sagsāric îşi continuă ciclul său de re-naşteri şi de morţi recurente. Cînd ignoranţa şi dorinţa au fost depăşite prin marea trezire a stării de Buddha şi cînd starea Adevărată este atinsă, spiritul sangsāric — ceea ce e totuna cu a spune conştiinţa personală sau sufletul — este recunoscut ca neavînd, ca şi timpul şi spaţiul, decît o existenţă relativă şi nu absolută.

Ţelul suprem şi unic al oricărei Dharma (sau Doctrine) este, aşa după cum Buddha însuşi l-a proclamat, de a atinge „Eliberarea spiritului".

„Deci, pentru voi, o, discipoli, ţelul vieţii sfinte nu este milosteniile, onoarea, renumele, nici virtuţile Ordinului, sau fericirea stării Samādhi, ori claritatea viziunii lăuntrice, — ci eliberarea permanentă şi inalterabilă a spiritului. Aceasta, o, discipoli, este raţiunea vieţii sfinte, acesta este punctul său central, acesta este ţelul său."[4]

Spiritul, în sensul în care noi îl întrebuinţăm aici, trebuie să fie înţeles ca referindu-se la aspectul microcosmic al spiritului macrocosmic. Şi, eliberarea spiritului implică, aşa cum s-a arătat mai sus, cucerirea ignoranţei, — ceea ce vrea să însemne să mergi dincolo de tot ceea ce constituie conţinutul complex al spiritului lumesc (sau conştiinţei) care este pur şi simplu reflexul iluzoriu al spiritului (sau conştiinţei) supramundan. Acesta este, în termenii

textelor noastre, spiritul în starea sa ne-născută, ne-formată, în starea Adevărată, Iluminarea Nirvānei. Deci, sub continuitatea cauzală a spiritului sangsāric există un principiu impersonal supra-sangsāric.

Spiritul pămîntesc se manifestă ca și curentul de viață al celor 5 *skandha* ale iluziei (vezi pagina 358) care constituie existența condiționată sau a Samsārei. Curentul de viață a fost reprezentat ca o flacără alimentată de dorințele pămîntești. Cînd omul încetează de a se mai delecta în viața simțurilor, cînd el a dezrădăcinat din el orice ambiție lumească, flacăra moare din lipsă de combustibili.

De la primul pas pe Cale, în virtutea antrenamentului yoga, Nirvāna devine obiectul supralumesc al spiritului pămîntesc. Așa cum prin întrebuințarea abilă a unei bucăți de silex, oțel și iască se poate produce foc, tot așa prin justa întrebuințare a celor cinci *skandha* se poate realiza Nirvāna. Într-un Arhant sau omul devenit perfect, curentul vieții și-a atins rodirea sa, el s-a eliberat de toate legăturile Samsārei: pofta excesivă de posesiune, ura, frica, dorința și orice sentiment al lumii; a smuls din rădăcini toate elementele lumești, care constituie sămînța însăși a existenței karmei. Atît timp cît Arhantul este încarnat, el rămîne în posesiunea celor cinci *skandha* deoarece ele îi dau existența în Samsāra. La moartea sa ultimă, care este cea din urmă, el le abandonează pentru totdeauna, și abandonează inclusiv spiritul său lumesc (sau conștiința) ce depinde de ele. El se bucură atunci de o eliberare completă, posedînd doar un spirit sau conștiință supralumească, și aceasta este cu adevărat Eliberarea spiritului.

Din acest punct de vedere buddhismul este fundamental un sistem de yoga aplicată practic, și Buddha învață o astfel de disciplină yogică ce-i permite omului să realizeze că el însuși nu este nici trup, nici facultăți mentale ale trupului, ci că și unul și celelalte nu sînt decît instrumente cu ajutorul cărora cel care știe să le întrebuințeze corect atinge cele mai sublime realizări în yoga. Printre aceste realizări sau *siddhi*, Buddha expune *siddhi* de a-și rememora viețile trecute[5], de a urca pînă la capăt întreaga stare de existență condiționată și de a deveni astfel cucetare Arhant, cuceritorul întregii Samsāra și a acestor numeroase stadii de existență de-a lungul cărora, urmînd cuvintele Înțelepților Mahāyānei, Cuceritorul poate, dacă vrea, „să rătăcească liber, ca un leu neîmblînzit printre lanțurile muntoase" păstrînd tot timpul o continuitate de conștiință neîntreruptă[6]. Acest limbaj figurat implică faptul că nu există un capăt de conceput al evoluției, că Cosmosul însuși este veșnic supus noilor nașteri și noilor morți pentru care visătorul, sursa și susținerea este Spiritul Unic.

B. ASUPRA DOCTRINEI NIRVĀNEI

Cu toate că neagă orice posibilitate a existenței vreunui fel de suflet personal și de nemurire într-un infern sau un cer fenomenal, Buddha, în Doctrina sa asupra Nirvānei, vorbește de un destin mult mai înalt ce așteaptă umanitatea și poate că nu există Doctrină Buddhistă care să fi fost mai rău înțeleasă decît aceasta.

Termenul sanskrit Nirvāna vrea să însemne literalmente: ceea se duce, sau, ceea ce se stinge, ca focul ce se stinge sau flacăra pe care o sufli. El mai înseamnă de asemenea: a se răci sau a deveni rece, aplicîndu-se astfel la existența senzuală. Occidentalii, care n-au înțeles decît aspectul exoteric al acestor semnificații sînt responsabili de opinia eronată atît de larg răspîndită acum, că Nirvāna, Summum Bonnum al buddhismului este sinonim cu anihilarea totală a ființei. Înțeleasă în adevăratul sens, Nirvāna implică extincția, răcirea celor trei Focuri ale Dorinței: dorința de posesiune, reaua voință și prostia. Cînd acestea sînt răcite sau stinse, sau (esoteric) sînt transmutate în: puritate, bunăvoință și înțelepciune, dispersînd astfel ignoranța (sanskrită: *avidyā*), Conștiința pură a stării de Buddha va licări. Marii erudiți ai Indiei Buddhiste care au supravegheat tălmăcirea scrierilor religioase cuprinse acum în cărțile canonice tibetane, au înțeles sensul subtil al morții Nirvāna și l-au transpus în tibetană: „stare-de-dincolo-de-suferință" (*Mya-nan-med*).

Pentru acela care este pe deplin iluminat sau deșteptat din somnul prostiei care este provocat de existențele din Samsāra (condiționate de karma), chiar în momentul

în care își va abandona trupul său uman iluzoriu, în procesul pe care oamenii îl numesc moarte, se produce în același timp Eliberarea finală, detașarea de ultimele legături ale lumii, eliberarea *skandhaselor* (sau sfîrșitul elementelor „devenirii"). Și aceasta este cu adevărat extincția ființei în Samsāra, Pari-Nirvāna unui Buddha. Evoluînd în afara stării torpide a dezvoltării pasive, crisalida umană devine astfel o Cuceritoare a existenței. Fiind azvîrlită sau scăpată din coconul țesut de dorința karmică a senzației, ea atinge Liberarea.

Spre deosebire de Cerul Semitic, Nirvāna nu este un lăcaș final al sufletelor nemuritoare, nici nu este o condiție de sfîrșit spiritual sau absolut. Ea este o stare de Iluminare perfectă care poate fi atinsă nu numai după moarte, ci și aici, pe pămînt, și cît timp ești încă încarnat.

Nirvāna este indescriptibilă, căci nici unul din conceptele spiritului limitat nu poate fi aplicat la Ceea ce depășește acest spirit. Dacă doi mari înțelepți care au realizat Nirvāna s-ar putea întîlni, fiind încă posesori ai trupurilor lor, între ei ar avea loc o înțelegere intuitivă a ceea ce este Nirvāna, dar limbajul uman ar fi absolut inadecvat spre a o descrie, chiar între ei, și cu atît mai mult pentru acela care n-ar fi realizat-o încă niciodată.

Buddha însuși a vorbit de Nirvāna ca despre „ne-devenit, ne-născut, ne-făcut, ne-format", și prin urmare „există un mijloc de a ne sustrage față de ceea ce este devenit, născut, făcut și format"[7]. Astfel se face că Țelul predicat de către Gautama în loc de a implica, după cum au proclamat-o aceia care-l critică, o anihilare absolută a ființei, el implică de fapt, dimpotrivă, o stare atît de transcedentală și într-atît de superioară celeia pe care o presupune teoria sufletului, încît pentru un spirit ne-iluminat, aceasta depășește total concepția omenească.

Cînd omul nu mai este pur și simplu om, cînd el a stins flacăra oricărei dorințe animale, cînd el a trecut peste personalitate și credința în existența unui ego sau suflet, cînd el a evoluat dincolo de starea umilă a umanității, cînd el s-a cucerit și a cucerit lumea, cînd el a risipit Ignoranța, atunci Nirvāna va putea fi realizată și înțeleasă[8].

IV. Cunoașterea incompletă a buddhismului în Occident

Dacă ținem seama de faptul că cunoașterea noastră actuală asupra buddhismului este incompletă, neînțelegerile Doctrinelor Buddhiste sînt în realitate scuzabile. De fapt, doar în ultimii 50 de ani s-a făcut un studiu serios de către erudiții occidentali. Nici chiar în prezent nu există nici o traducere completă într-o limbă occidentală oarecare a Canonului Pāli al Școlii de Sud sau al Canonului Tibetan al Școlii de Nord, și fiecare din aceste colecții este mult mai voluminoasă decît Biblia creștină. Deși „Pāli Text Society" a făcut un lucru excelent editînd și publicînd în Pāli versiuni aprobate ale mai multor porțiuni din *Tri Pitaka* (Cele Trei Diviziuni), așa cum se numesc cele trei părți ale Canonului Pāli Meridional, există, comparativ, puține texte traduse. Erudiții europeni n-au făcut nici ei nimic pentru a avansa cunoașterea Buddhismului de Nord, rezumîndu-se să stabilească indexuri și analize schematice ale Canonului Tibetan, cunoscut sub numele de *Kanjur* (*Bhah hgyur*): „Traducerea Preceptelor" și a Comentariului său, *Tanjur* (*Bstan-hgyur*). „Traducerea Comentariilor", din care o foarte mică parte a fost tradusă. Conținutul enciclopedic al Canonului Tibetan este deci necunoscut în multe detalii în afara mănăstirilor Tibetului, Mongoliei, Chinei, Manciuriei și Japoniei. Acest lucru este de asemenea adevărat și pentru Canonul Chinez, numit „Cele 3 Comori" (*Săn Zàng*).

În aceste diverse cîmpuri și mai cu seamă pentru Tibet, există importante cercetări de făcut și atîta timp cît acestea nu vor fi fost făcute, n-ar fi înțelept să se dea un aviz definitiv istoric, filosofic și religios, bazat pe textele sau traducerile fragmentare publicate.

V. Optimismul voios al buddhismului

În afara surselor de informație de limbă europeană, din care unele sînt sigure și altele nu, se cunosc destule lucrări făcute de către Buddhiștii cei mai bine instruiți

ai celor două Școli, pentru a ajunge la certitudinea că buddhismul este paralel creștinismului cu privire la eticile conținute în Predica de pe Munte, în Pildele Evangheliei și Decalog, dar că el este mai cuprinzător. În alți termeni, creștinismul, ca și iudaismul care este baza sa, și islamismul, care derivă și din unul și din celălalt, limitează cel puțin în practică, învățăturile lor morale la om, în timp ce buddhismul îmbrățișează, în altruismul său universal și în speranța sa de eliberare, orice făptură vie, subumană, umană și supraumană. Deși Christos a zis el însuși că „nici o vrabie nu cade din Cer fără voința Tatălui său" și că „slava Tatălui se exprimă în lăcrămioare"[9], în creștinism există credința irațională și în special occidentală că nemurirea se limitează la om. Spre deosebire de Sf. Pavel care, făcîndu-se ecoul credinței vulgare, spunea că Dumnezeu nu se preocupă de boi[10], Buddhismul învață că orice făptură sensibilă este o inseparabilă parte a Totului și că ea nu poate, prin urmare, să-și aibă adevărata fericire atîta timp cît toți nu vor fi atins celălalt țărm.

A. DOCTRINA BUDDHISTĂ A ELIBERĂRII PENTRU ORICE FĂPTURĂ VIE

Etica absurdă a unui Cer veșnic pentru aleși între oameni și a unui Infern veșnic pentru condamnați nu-și are locul în Doctrina lui Buddha. Atîta timp cît mai există o ființă, chiar din cele mai de jos, scufundată în suferință, mîhnire sau ignoranță, rămîne o notă discordantă care nu poate decît să afecteze toate ființele, deoarece toate ființele fac parte din Unitate, și, atîta timp cît nu sînt eliberate toate, este imposibil ca adevărata fericire să existe pentru vreuna.

Credința că o parte a Totului se poate bucura de o fericire veșnică atunci cînd o altă parte suferă veșnic o pedeapsă, cea mai aspră care se poate imagina, este absolut de neconceput pentru un buddhist, căci pentru el nu există stare de existență în Samsāra cerurilor, infernurilor sau lumilor care să fie altfel decît datorată Karmei și, astfel, de durată limitată. Buddhismul, spre deosebire

de credința semitică, învață deci că orice făptură vie în toate lumile, infernurile sau cerurile, va atinge la ultimul sfîrșit adevărata Eliberare spirituală a stării Nirvānice, dincolo de toate existențele circumscrise și condiționate ale Samsārei.

B. CALEA LUI BUDDHA CĂTRE ELIBERAREA UNIVERSALĂ

Ca toate marile credințe, buddhismul recunoaște caracterul puțin satisfăcător al existenței umane și preconizează o stare mai elevată. Dar pentru Buddha această stare mai elevată este, așa după cum deja s-a arătat, dincolo de limitele Naturii, de existența personală și de paradisurile și infernurile fenomenale. La fel cum creaturile care respiră aerul la suprafața solidă a acestei planete se găsesc relativ într-o condiție de existență mai elevată decît acelea care trăiesc în apele sale, astfel — enunță Buddhismul — există condiții tot atît de elevate deasupra oamenilor precum aceștia se află deasupra primelor forme de mamifere, și dincolo de cele mai înalte stări *sangsārice* numite de către tibetani: *og-min* (sanskrită: *akaniśtha*), — există Nirvāna.

Există mulți oameni, spun *guru*șii tibetani, care sînt din punct de vedere karmic atît de atașați stării de existență umane încît ei nu doresc o stare dincolo de simțuri. Astfel de oameni sînt ca peștii care, deși le este oferită, ocazia de a trece în existențele animale superioare ce trăiesc pe pămînt uscat, preferă să rămînă pești, nebănuind că ar putea să existe o condiție superioară celei pe care ei o cunosc. Există de asemenea oameni care-și închipuie că ar fi fericiți pe vecie dacă Împărăția Cerurilor s-ar realiza pe pămînt, așa cum se va ajunge în cursul evoluției progresive.

Pentru cel iluminat nici o condiție de existență din Samsāra, chiar în întregime eliberată de boală, de bătrînețe și moarte, nu poate fi o stare definitivă și satisfăcătoare. Iată de ce Buddhismul spune omului să nu-și fixeze speranțele pe o utopie pămîntească, ci mai întîi să se elibereze de Legea Karmică a Necesității apoi, după ce a atins pragul Nirvānei, să îndeplinească marea renun-

ţare a lui Bodhisattva: să nu părăsească Samsāra pînă ce toţi locuitorii săi, din toate stările elevate sau inferioare şi din toate tărîmurile de existenţă, nu au fost eliberaţi aşa cum a fost Buddha.

Întreaga frumuseţe, bunătate, tot ceea ce suprimă suferinţa sau ignoranţa pe pămînt trebuie să fie îndreptat către acest mare sfîrşit. Atunci, cînd Domnii Milei îl vor fi civilizat spiritual, pămîntul va fi revelat pelerinilor drept calea infinită care atinge inima Universului. Omul care nu va mai fi om va depăşi Natura şi în mod impersonal, însă totuşi conştient, în uniune cu toţi Iluminaţii, va ajuta la împlinirea Legii Înaltei Evoluţii pentru care Nirvāna nu este decît începutul.

Dacă încă de la începutul contactului Occidentului cu Orientul, Doctrina lui Buddha ar fi fost prezentată aşa cum noi o cunoaştem, nu s-ar mai fi înstăpînit opinia curentă despre un buddhism pesimist şi nihilist.

Căci, în realitate, Buddhismul este de un altruism elevat şi de un optimism fără margini care n-au fost niciodată depăşite, nici măcar egalate, în niciunul din sistemele filosofice sau religioase cunoscute. Mai mult, dispoziţia testamentară făcută epocii noastre de către unul din semenii noştri, fiul princiar al unui tată uman şi care nu revendica nici un prerogativ divin, ne spune că esenţiale pentru Eliberare nu sînt credinţa sau necredinţa într-o zeitate supremă, — ci efortul personal întru bine şi evoluţia spirituală dirijată de sine însuşi, aşa după cum o indică Nobila Cale Octuplă. Şi această Cale care conduce la atingerea suferinţei este:

Înţelegere dreaptă. Gînduri drepte,
Cuvinte drepte. Acţiuni drepte,
Mijloace de existenţă drepte,
Strădanie dreaptă. Atenţie dreaptă,
Concentrare dreaptă.

Buddha învaţă deci că omul este făuritorul şi stăpînul destinului său, că modul în care el îşi foloseşte viaţa sa prezentă va determina viaţa sa viitoare în această stare sau în stări diferite de existenţă.

După cum a spus Sf. Pavel, multe secole mai tîrziu

— „Ceea ce omul seamănă, aceea va recolta“[11], — ceea ce, în mod logic, ar trebui să implice pentru creştinii de azi, aşa după cum o înţelegeau şi creştinii gnostici şi cum o înţeleg şi buddhiştii[12], o nouă naştere pe pămîntul unde semănăturile au fost făcute, trebuie să fie urmate de seceriş.

Omul, conform Buddhismului, nu se expune unui blestem divin şi nu poartă povara nici unui păcat originar, altul decît acela pe care şi l-a creat el însuşi.

Ca într-o Universitate, asigurînd o mulţime de diplome, omul se înscrie în registrele facultăţii născîndu-se şi profită de lungile vacanţe ale morţii, atunci cînd el trece, grad după grad, de la început pînă la cea mai înaltă perfecţiune. După ce a atins supremul grad al stării de Buddha, el părăseşte locul de învăţătură pămîntească pentru a merge să-şi împlinească misiunea în lumea Cosmică pentru care el a devenit o parte spirituală conştientă, un Iluminat, în virtutea perfectei sale ştiinţe.

Multe din textele traduse în continuare vor servi drept comentarii la acest capitol consacrat optimismului voios al Buddhismului. Vezi în special „Cele zece Realizări Voioase“, ultimele precepte ale Cărţii I care sînt deosebit de importante în legătură cu această problemă.

VI. Înţelepciunea mahayanei

După acest scurt expozeu al cîtorva din Doctrinele esenţiale comune Buddhismului Şcolii de Nord şi de Sud, vom studia acum partea mai filosofică a acestor Doctrine, în corelaţie cu Mahāyāna, care sînt prezentate în textele noastre pentru a călăuzi corecta înţelegere a cititorului.

A. RELAŢIA DINTRE BUDDHISMUL DE NORD ŞI CEL DE SUD

Nu este necesar să ne oprim la vasta problemă încă nerezolvată: de a şti dacă buddhismul Mahāyānist este o mlădiţă filosofică a unui buddhism mai primitiv, aşa cum o spun Buddhiştii din Sud, sau dacă, cum o spun literaţii Mahāyānei, el este fidela reprezentare a unui Buddhism

mai elevat, mai esoteric, pe care Buddha nu l-a putut răspîndi înainte ca discipolii săi să fi înțeles complet învățăturile simple exoterice, care sînt fidel înregistrate în Canonul Pāli. Urmînd acest al doilea punct de vedere, Buddhismul de Nord este pur și simplu complementar Buddhismului de Sud; într-un mod analog, *Upanișadele* sînt complementare *Vedelor*.

Oriunde ar fi adevărul din aceste controverse — și aceasta rămîne de stabilit pentru savanții din viitor — este adevărat că Mahāyāna a dat Buddhismului un sistem, o continuitate logică și filosofică, tot așa cum Platon a făcut-o pentru filosofia lui Socrate. Mai mult, Buddhismul Canonului Pāli, dacă este separat de Mahāyāna, conține destule pasaje obscure și doctrine care necesită explicații despre care este rezonabil să se creadă că un Mare Instructor le-ar fi dat pentru a-și completa învățăturile înainte de a le răspîndi în lume.

De fapt, cum toate textele noastre sînt întemeiate pe tradiția religioasă a Buddhismului de Nord, noi trebuie să căutăm interpretarea doctrinelor lor cele mai dificile. Făcînd aceasta, să nu uităm că Școala de Nord (sau Mahāyāna) acceptă Canonul Pāli al Școlii de Sud ca deplin ortodox, dar susține că, deoarece mai mult sugerează și nu expune învățăturile cele mai avansate ale lui Buddha, el este incomplet. Tot așa, gnosticii cei mai instruiți (care fură declarați eretici de către creștinii ce au acceptat deciziile dogmatice ale Conciliilor Ecleziastice) păreau să fi acceptat Cărțile care formează Noul Testament, dar ei susțineau că există, pe lîngă acesta, Scripturi Creștine avînd un caracter esoteric — tot atît de autentice și de o importanță mai mare. Aici se poate pune întrebarea: — „Care sînt cele eretice?" Această problemă, văzută imparțial, este încă de rezolvat și se pot găsi numeroase argumente în favoarea pretenției Gnostice la existența unui creștinism esoteric pe care Conciliile Bisericii Occidentale l-au respins de mai multe ori[13]. Biserica Gnostică a Buddhismului — Mahāyāna — poate, la fel de bine, să fie sau nu „eretică", după cum este urmată Școala de Nord sau cea de Sud.

B. SPIRITUL ȘI MĀYĀ

După maeștrii și comentatorii cei mai autorizați ai Buddhismului de Nord, ca Aśvaghośa, în primul secol al erei noastre, Nāgārjuna în al doilea și al treilea, Asanga și Vasubhandu în al cincilea, pînă la Xuan-Zang în secolul VII, — spiritul (sau conștiința) este singura realitate. Deși Soarele este unic, razele sale sînt numeroase, tot așa, deși Spiritul este unic, el se manifestă în numeroase spirite. Macrocosmul nu este separabil de Microcosm, tot așa precum „Unicul" și „Multiplul" nu pot avea o existență aparte unul de altul. Fiind aspectul individualizat sau personal pe care spiritul microcosmic (sau conștiința) și-l asumă cu privire la sine, ego-ul, sau eu-ul, sau sufletul, este iluzoriu; aceasta se datorează faptului că ne-fiind iluminat, și nici trezit spiritual la percepția fenomenelor, el depinde (datorită caracterului său personal iluzoriu) de simțul separativității ce provine din contactul cu formele și cu universul extern. Astfel, fenomenele conferă o existență relativă ego-ului față în față cu lumea, pe care ego-ul o percepe greșit drept ceva în afară și separat de el. Cu alte cuvinte, ego-ul și lumea nu au o existență absolută sau adevărată, ci doar una relativă. Astfel, ego-ul sau sufletul, nu este mai real decît o reflexie a lunii pe oglinda unei ape, e o umbră, un fenomen compus proiectat de către realitate, dar pe care spiritul microcosmic (ne-iluminat) îl crede un lucru permanent și existînd prin sine însuși.

Spiritul gînditor, în starea sa ne-iluminată, fiind înconjurat de ceața groasă a aparențelor, este incapabil să străpungă iluzia Samsārei și să distingă dincolo de pîclă, lumina clară pe care o răspîndește Soarele Realității, el ia efectele drept cauze și fenomenele drept numene. Așa se face că acest miraj de reprezentări, care are o aparență substanțială și reală, nu are existență în sine și prin sine. Aceasta este Doctrina Iluziei (sanskrită: *māyā*) care joacă un rol atît de important în toată filosofia mahāyānistă și în toate textele conținute în acest volum.

Aplicată în fizică, Doctrinei *māyā* implică faptul că materia, deși ca substanță este iluzorie, așa cum știința noastră contemporană începe să o conceapă, este non-

existentă, afară doar ca fenomen în calitate de manifestare a energiei primordiale ce constituie electronul, a cărui sursă ultimă este Spiritul. Materia nu este astfel decît o dezvoltare a Spiritului și compușii săi atomici și scheletul de electroni nu au existență reală prin ei înșiși, cu atît mai mult cu cît ei nu produc alte fenomene, materia, ca toate lucrurile aparente, fiind iluzorie. Samsāra, sau universul extern, este un compus psiho-fizic al spiritului, materia — așa cum noi o vedem — fiind o cristalizare a energiei mentale și, în consecință, produsul gîndirii[14].

C. ÎN CEEA CE PRIVEȘTE NEPERMANENȚA

Aceasta este ilustrată mai departe de către Doctrina Buddhistă a Nepermanenței lucrurilor. Un fenomen apare instantaneu și face loc altuia, așa cum un gînd dă naștere altuia. La fel cum noi nu putem discerne momentul transformării smîntînii în unt, tot așa nu putem să înțelegem fluxul constant al tuturor obiectelor compuse. Aspectele cele mai dense ale materiei, ca și gazele invizibile cele mai subtile nu sînt niciodată exact aceleași de la o clipă la alta; prin toate, trece în mod asemănător forței-viață, în pulsația sa psiho-fizică, un curent veșnic, ce modifică structurile în fiecare clipă, chiar și în trupul omului. În același fel, ego-ul sau sufletul, este de asemenea efemer, depinzînd pentru existența sa relativă de o interminabilă serie de impresii ale simțurilor ce se înalță și dispar instantaneu — simplu curent de transformări perpetue.

D. ÎN CEEA CE PRIVEȘTE COSMOSUL CA GÎNDIRE

Încrețiturile și valurile cauzate de vîntul gîndirii spiritelor microcosmice asupra șuvoiului nesecat al senzațiilor, sînt gîndurile individuale care apar ca obiecte, ca materializări ale vizualizărilor. În alți termeni, în sens platonic, Cunoașterea — ca ideal al Spiritului supra-pămîntesc — se manifestă în universul fenomenal. Aceasta este Cunoașterea care este reală și nu reflexia sa în natură. Formele-gînduri materializate se atașează unele de altele ca picăturile de apă ce formează oceanul și constituie totalitatea lor, natura exterioară. Deși există sub forma aparențelor, ca fenomene, esența reală a tuturor lucrurilor este gîndirea, ca numen, adică în calitate de Spirit. Astfel, Spiritul este Cosmosul. Pentru acela care este iluminat, această dualitate aparentă nu există, deoarece nici Samskāra nici Nirvāna nu sînt două lucruri aparte ale individualismului, ci doar două aspecte ale „Unului" care este Atotcunoașterea, Atotînțelepciunea. Iată de ce în textele noastre, Samsāra și Nirvāna se spune, în sens ocult, că sînt inseparabile. Dualitatea nu este prezentă decît în aparență, dar nu și în esență, așa după cum o învață Asanga în a sa „Lamkara Sutra": — „În sens transcendental nu există distincție între Samskāra și Nirvāna"[15].

E. ÎN CEEA CE PRIVEȘTE ELIBERAREA

A ajunge să realizezi, prin intermediul yogăi, natura esențială a tot ceea ce are o existență, în același timp relativă și reală, — aceasta este eliberarea de ignoranță, aceasta este starea de Buddha. Toate conceptele dualiste, orice senzație de separativitate a unei forme microcosmice de alta, sau a Multiplului de Unitate trebuie să fie depășită; personalitatea trebuie să fie impersonalizată, toate limitările circumscrise care constituie „sinele", „sufletul" și „ego-ul", orice sentiment de „eu", de „al meu", — trebuie să fie abandonat. Atunci, în ceea ce textele noastre numesc Starea Reală, pe planul Idealului, spiritul limpezit prin yoga, percepe extatic în spatele pîclei Māyei, în spatele mirajului vieții, în spatele Vălului lui Isis — „Ceea-Ce-Este", Vidul, Sursa Fenomenelor, Totalitatea Cunoașterii, care este Dharma-Kāya sau „Divinul Trup al Adevărului", al stării de unire indescriptibile a Buddhașilor.

Așa cum soarele coace recoltele și roadele pămîntului, Iluminații, emițînd razele iubirii lor universale și mila lor asupra Samsārei, ajută la creșterea și maturizarea esenței lui Bodhi (inteligenței), care există în orice făptură vie. O doctrină paralelă acesteia pare să fi fost exprimată în riturile Misterelor Antichității, în Egipt și Grecia, prin simbolismul spicului de grîu copt oferit de către inițiați Divinei Mame, Isis sau Demeter.

F. ÎN CEEA CE PRIVEŞTE REALITATEA

Aşa se face că în starea de linişte, indusă printr-o yoga a Rezumatului Marelui Simbol sau Cele Şase Doctrine, înţeleptul ajunge la înţelegerea justă. El atinge cunoaşterea în aspectul său primordial nemodificat, ceea ce înseamnă că el percepe Realitatea în esenţa sa veritabilă, ca absolută, fără diferenţiere, şi care este numită Vid, deoarece ea este separată de toate modificările, de toate formaţiunile, ca Ne-Creatul, Ne-Născutul. În această stare extatică, Înţeleptul înţelege rădăcina naturii lucrurilor, el vede fenomenele din punctul de vedere al numenelor şi, pentru el, în această Stare Reală, nu există nici ego, nici non-ego, nici Samsāra nici Nirvāna, doar Unitatea Divină.

El a atins înălţimile de dincolo de aparenţe, de unde înţelege latura înşelătoare a credinţei sangsārice că ego-ul şi universul extern, sau subiectul şi obiectul, există separat unul de altul, sau în afara Spiritului Unic.

Nirvāna este deci astfel Eliberarea pentru spiritul iluziilor produse de către Samsāra, iluzii ale stării umane, ajungerea la Ştiinţa Justă, faptul de a depăşi personalitatea sau ego-ul şi cucerirea Vieţii şi Lumii. Atunci, pe drept cel ce este Iluminat este numit un Cuceritor. După cuvintele lui Asanga: — „De atunci, singura sa bucurie este de a aduce Iluminare la toate făpturile vii“[16].

G. INSTRUCTORII ILUŞTRI AI MAHĀYĀNEI

Această scurtă introducere sinoptică în filosofia idealistă a Mahāyānei, „Marea Cale“, aşa după cum vom vedea în cursul textelor noastre, şi-a găsit expresia sa mai completă în remarcabilul tratat *Trezirea Credinţei*[17] a lui Asvaghosa, în primul secol al erei noastre, şi apoi în timpul celui de-al doilea şi al treilea secol în scrierile lui Nāgārjuna, căruia îi este atribuit primul expozeu exoteric sistematizat a Doctrinei Vidului (sanskrită: *Śunyatā*).

Urmînd lui Asvaghosa şi Nāgārjuna veni o lungă serie de maeştri iluştri, ca Asanga, autorul lui *Lamkara Sutra*, şi fratele său Vasubandhu, care au trăit către secolul V e.n. şi au transmis Mahāyānei un sistem metafizic organizat. La vîrsta de 106 ani Silabhadra, cel mai respectat din maeştrii în filosofie de la Nālanda, renumita Universitate Buddhistă a Indiei, transmise înţelepciunea mahāyānistă principalului său discipol Xuan-Zang, literatul chinez. După ce a reparcurs în India de Nord itinerariile lui Buddha, Xuan-Zang a venit la Nālanda în anul 637 e.n. şi a fost primit regeşte de către Silabhadra, a cărui intuiţie de yogin înţelesese rolul important care-i era destinat să-l joace în răspîndirea buddhismului. Avînd spiritul limpede şi fiind în posesia a 600 de scrieri mahāyāniste în sanskrită, Xuan-Zang reia calea aspră a nordului, către China pentru a proclama acolo vestea cea bună a sfintei Dharma. Odată ajuns în ţara sa natală, respectat şi onorat de către Împărat ca şi de popor, el îşi petrecu lungi şi fericiţi ani de viaţă predînd Doctrina Iluminatului. Lumina, pe care o răspîndi Xuan-Zang în tot Imperiul chinez, trebuia curînd să se răspîndească în Coreea şi în Japonia şi din China şi India în Tibet şi pînă în Mongolia.

Un altul din marii *guru*, în descendenţa lui Nālanda, venind după Silabhadra, fu Śāntideva, renumit în mănăstirile buddhiste din secolul VII. Lucrarea sa cea mai importantă cu privire la Credinţă, a fost de a codifica în două tratate — *Śiksa-Samuccaya* şi *Bodhicaryā-Vatāra* — îndatoririle şi menirile unui Bodhisattva încarnat care, după opiniile sale, poate fi un călugăr sau un laic. Succesiunea marilor instructori ai Şcolii Mahāyānei a continuat să prospere fără întrerupere în Tibet, Mongolia, Japonia şi în cîteva ordine monastice din China; în zilele noastre, această succesiune se continuă încă[18].

VII. **Filosofia yogăi**

Deoarece fiecare din cele 7 Cărţi care compun acest volum are esenţialmente un caracter de yoga, un larg expozeu schematic al Filosofiei yogăi este inclus în această Introducere Generală, cu scopul de a ajuta pe cititorii obişnuiţi europeni sau americani să înţeleagă sensul intelectual al diverselor învăţături, adesea foarte abstracte, care nu vor face astfel decît să completeze adnotaţiile tex-

telor. În Introducerea specială a Cărții a II-a, vom oferi cîteva idei generale asupra istoriei introducerii Filosofiei yoga, în special în forma sa *Mahā-Mudra* (sau a Marelui Simbol) în Tibet și readaptarea sa sub influențele tibetane.

A. SEMNIFICAȚIA TERMENULUI YOGA

Termenul yoga, avînd în sanskrită două rădăcini recunoscute, are două sensuri posibile. Unul vrea să însemne „a medita" sau „a intra în transă" (ca în Samādhi yoga). Celălalt vrea să însemne „a uni". În acest din urmă sens, cuvîntul sanskrit yoga și cel englez „yoke" sînt considerate ca avînd o rădăcină comună; acest sens dat lui yoga pare mai general acceptat de către yogini (sau yogi): aceia care practică yoga în sensul precedent. El implică o reunire, o unire a naturii umane întunecate cu natura divină iluminată, în așa fel încît cea mai înaltă să poată ghida și transforma natura inferioară. Ea a fost considerată și, — însă într-un mod mai puțin general, — în sensul unui jug, al unui ham ce ține spiritul în hățuri cu ajutorul concentrării mentale.

Autoritatea cea mai importantă, Patañjali, în *Aforisme yoga*[19] care datează, se crede, din al doilea sau al treilea secol înaintea erei noastre, și pe care se întemeiază toate tratatele de yoga în sanskrită, scrie: „Yoga este înfrînarea fluctuației materiei mentale". El adaugă: „Atunci, «Cel-Care-Vede» (ceea ce vrea să însemne „eul") rămîne în el însuși. În alte momente (adică într-o cu totul altă condiție) „eul" ia aceeași formă ca și fluctuațiile (mentale)". Cu alte cuvinte, cînd controlul și disciplina yogăi lipsesc „eul" se identifică cu interminabilul curent de modificări ale spiritului, în așa fel că în locul vizunii interioare spirituale a adevăratei naturi a existenței, care este rodul yogăi, ajunge la o condiție de obscuritate mentală numită Ignoranță (sanskrită: *avidyā*).

B. ȚELUL ȘI REZULTATELE YOGĂI

Întreg țelul yogăi este de a împrăștia această Ignoranță și de a călăuzi pe yogin către ceea ce buddhiștii numesc Cunoașterea Corectă; pentru a atinge această Cunoaștere Corectă, după cum o învață Patañjali, este esențială o practică neîncetată a yogăi „pentru ca (spiritul) să obțină starea de control permanent". Mai ales datorită pasiunilor, definite de el drept „ceea ce sălășluiește în plăcerea (senzuală)", omul este, prin karma sa, ținut în sclavie în roata neîncetată a morților și nașterilor.

În Scripturile canonice tibetane, ca *Udānavarga*, se spune: „Acela care trăiește urmînd această lege a disciplinei, în blîndețe și curățenie, depășind morțile și nașterile, va fi pus capăt suferinței". Și, mai departe: — „Acela care s-a eliberat de legăturile pasiunilor, care a îndepărtat trupul, care a atins Înțelepciunea și a mers dincolo de regatul iluziei, strălucește într-o lumină ce radiază ca soarele"[20].

Patañjali explică cum, atunci cînd spiritul este controlat și liber de pasiuni, viziunea spirituală lăuntrică se deșteaptă, ca și cunoașterea încarnărlor precedente. În consecință, cu ajutorul celei mai înalte dintre științe, numite yoga, omul poate ajunge să se cunoască pe el însuși, în sensul implicat de aforismul binecunoscut al Misterelor grecești, și ajunge în cele din urmă să depășească starea umană și să se unească cu Starea Reală de Iluminarea Bodhică. Se poate spune că yoga este mijlocul practic prin care spiritul uman este făcut capabil să realizeze caracterul iluzoriu al percepțiilor simțurilor și obiectelor lumii fenomenale, ca și concepția „eului" ca un lucru separat de celelalte făpturi.

Yoga este considerată în mod obișnuit de către aceia care o practică drept calea cea mai scurtă către o evoluție mai înaltă a omului. Critica greșită, făcută obișnuit yogăi, că ea nu duce la nimic altceva decît la o autohipnoză, a fost studiată în adnotațiile la textele noastre (vezi p. 221).

Primul obiectiv al adeptului în această știință de religie aplicată practic numită yoga, este de a atinge o astfel de stăpînire neclintită asupra „eului" inferior, încît aceasta să-i permită să-și dirijeze , prin puterea voinței, toate procesele mentale. Un maestru în yoga trebuie să aibă asupra trupului un control tot atît de complet ca și acela pe care un șofer expert îl are asupra automobilului său, pentru a-și dirija după voie toate procesele fiziologice și psihologice într-un țel unic, sau să își oprească

unul din ele după voință, inclusiv bătăile inimii. El trebuie să fie capabil să-și imunizeze trupul la acțiunea fiecărui element, inclusiv focul, așa cum aceasta are loc în ceremonia mersului pe foc. El trebuie să se sustragă legii gravitației, ca în levitație; și, toate activitățile mentalității umane fiind imobilizate, el trebuie să fie capabil să-și dirijeze conștiința sa superioară către tărîmurile de care omul, în stare normală nedisciplinată prin yoga, n-are nici o cunoștință.

Acestea, ca și alte diverse puteri ale unui maestru în yoga au fost expuse de către Rechung, un discipol al marelui yogi tibetan Milarepa, în introducerea la biografia lui Milarepa, tradusă din originalul tibetan de către defunctul Lāma Kazi Dawa Samdup cu ajutorul Dr. Evans-Wentz și publicată sub titlul *Tibet's Great Yogī Milarepa*. Trimitem la această lucrare capitală pe toți cititorii prezentului tratat.

Marele yogin (sau yogi) care posedă clarviziunea se spune că este capabil să observe viața micro-organismelor într-un mod imposibil de egalat de către un om de știință cu microscopul său, sau să studieze natura sorilor și planetelor sau nebuloaselor cele mai îndepărtate pe care nici un telescop nu le-ar putea revela. Fiind capabil, în același fel, să observe procesele fiziologice din propriul său trup, pentru el nu mai este nevoie să disece cadavre pentru a studia anatomia; nici nu este necesar să se ajute de vivisecție pentru a urmări efectele otrăvurilor, medicamentelor sau germenilor infecțioși.

Știind că spiritul este creatorul și controlorul trupului și substanțelor materiale din toate combinațiile, medicamentele și serurile nu-i sînt necesare. El n-are nevoie de nici un mijloc mecanic pentru a traversa aerul, apa sau pămîntul, deoarece el poate, ni se spune, să-și părăsească trupul grosier și să viziteze orice parte a pămîntului sau să meargă dincolo de stratosferă către alte lumi cu o viteză egală cu cea a luminii. Milarepa se spune că ar fi fost capabil să traverseze aerul cu trupul său de carne cu viteza unei săgeți[21]. Pretinzînd că are puterea să producă hrana luată din elemente naturale în mod sintetic (astfel cum un mare număr de persoane o crede despre Iisus, Marele Yogi, care a hrănit mulțimile), să producă

veștminte sau orice alt obiect iluzoriu dorit; pentru maestrul în Yoga nu există în propria sa lume nici o problemă de producție sau distribuție, nici una din problemele sociale care chinuiesc populația lipsită de iluminare, care visează o utopie utilitară guvernată de către „tehnocrați". Pentru yogi, țelul principal al omului, atunci cînd se încarnează, nu este de a exploata natura, nici pur și simplu de a inventa mașini, sau de a se construi, ca țel final, un Paradis comun, ci de a căuta înainte de toate Împărăția Puterii Divine în care, — și fără ca omul să fie inuman față de om, — toate lucrurile necesare progresului rasei pe această planetă să se producă în masă, pînă în clipa în care va fi sosit timpul ca omul, încetînd să mai fie om, să fi atins Malul Celălalt, dincolo de tărîmurile Iluziei.

C. DIFERITELE YOGA

Tot așa după cum există o varietate infinită de experiențe personale, sau senzoriale, pe care o singură personalitate nu le poate cunoaște în întregime, există o varietate infinită de experiențe spirituale sau supra-senzoriale, pe care nici o entitate micro-cosmică nu le poate experimenta în totalitatea lor. Cunoașterea completă implică unirea părților și doar atunci cînd Multiplul devine Unitate, fiecare poate cunoaște Totul și Totul pe fiecare.

Prin urmare, Calea Yogăi nu este unică, ci mai multe căi conducînd către același țel. Ceea ce Vedanta proclamă în legătură cu diferitele religii ale umanității, se poate aplica de asemenea diverselor yoga: „Așa cum diversele pîraie, care-și au izvoarele în diverse locuri, își amestecă toate apele lor în marea cea mare, tot așa, o, Doamne, diferitele Religii urmate de oameni cu tendințe (sau temperamente) diferite, atît de variate încît ele pot apărea întortocheate sau drepte, — toate conduc către Tine!"

Vom examina deci pe scurt fiecare din principalele yoga care compun părțile sau căile ce țin de sistemul unic al yogăi, urmînd cercetările personale ale autorului cînd, ca student, el a trăit cu yogi în diversele părți ale Indiei, uneori în munții Himalayei la frontierele Tibetului sau în Gangele superior lîngă Rishikesh.

1. HATHA YOGA

Hatha, în Hatha Yoga, este popular considerat ca semnificînd sănătate, însă această semnificaţie este doar secundară. În *Comentariul asupra Hatha Yogăi Pradipika* al lui Brahmananda, este oferită *śloka* următoare pentru a explica semnificaţia lui Hatha (compus din două silabe: Ha şi Tha): „Silaba Ha vrea să însemne Soare (Swara), silaba Tha (se spune că semnifică) Luna (Swara)."

Prin Hatha Yoga se înţelege unirea dintre Soare şi Lună (Sūrya-Chandra).

După această autoritate, Hatha în conexiunea cu Yoga vrea să însemne (unirea) respiraţiei solare (Swara a Soarelui), ceea ce se referă la respiraţia yogică prin nara dreaptă (sau solară), şi a respiraţiei lunare (Swara a Lunii), sau respiraţia yogică prin nara stîngă lunară. Dacă se ia termenul yoga în sensul de unire, Hatha Yoga ar semnifica: „a uni Swara-Sūrya-Chandra." Ha-Sūrya, Soarele, este (respiraţia) pozitivă; Tha-Chandra, Luna, este (respiraţia) negativă. În consecinţă, Hatha Yoga s-ar referi la neutralizarea, cu ajutorul metodelor Yoga, a procesului respiraţiei, deoarece unind un pozitiv cu un negativ, ambele sînt în mod natural neutralizate.

Patañjali, în capitolul său asupra *Prānāyāmei*, vorbeşte în special de această neutralizare a celor două swaras; în capitolele următoare din *Yoga Sūtras*, el arată că *Prānāyāma*, sau reglementarea sau controlul respiraţiei obţinut prin yoga, trebuie considerate doar ca preliminarii la cele mai înalte practici yoga.

A doua semnificaţie secundară a termenului Hatha vrea să însemne Sănătate, raportîndu-se direct la starea de bună sănătate fizică obţinută prin Hatha Yoga cînd ea este practicată corect sub îndrumarea unui *guru* care o stăpîneşte.

Dacă doar Hatha Yoga singură este practicată cu succes şi avînd finalitatea sa în sine (mai degrabă decît ca un mijloc de atingere a ţelului suprem al practicilor yoga) aşa cum se face curent astăzi în India şi aiurea, se dobîndeşte prin ea un control de neînfrînt al trupului fizic şi o vitalitate pe care mulţi din marii adepţi yoga o consideră

drept pregătirea cea mai salutară pentru iluminarea spirituală. Au fost constatate cazuri foarte autentice la maeştri yoga care au fost capabili să-şi oprească procesul vital al trupului pînă la a părea morţi. Unul din cei mai faimoşi yogi de acest gen, din care se face o probă-martor, este acela al lui Sādhu Haridas, care a fost îngropat timp de 4 luni, apoi exhumat viu. Aceasta s-a petrecut sub stricta supraveghere a Mahārajahului din Lahore, Ranjit Singh, la începutul secolului trecut. Pe mormîntul lui Sādhu, care fu închis într-un cufăr pecetluit cu sigiliul Mahārajahului, s-a plantat orz care s-a copt şi a fost recoltat, locul fiind înconjurat de un zid şi păzit zi şi noapte de către soldaţi înarmaţi. În ziua în care fusese îngropat, yogi avea faţa bărbierită. Cînd, după patru luni, el fu reanimat, faţa sa era tot atît de netedă ca în ziua îngropării sale[22]. Această împrejurare, ea însăşi, dovedeşte că, prin Hatha Yoga, procesul vital al unui organism uman poate să fie suspendat temporar. Se produce o oprire similară, dar mult mai puţin completată, în timpul perioadei de hibernare la anumite animale.

Toate aceste rezultate ale Hatha Yoga, deşi sînt interesante pentru fiziologi, sînt în sine pur psiho-fizice şi dacă ele sînt separate de ţelurile spirituale ale formelor mai înalte de yoga, ele devin obstacole mai degrabă decît ajutoare în Cale.

Diversele practici asociate cu Hatha Yoga (în special cînd yogi nu vizează să le depăşească) care cuprind mortificări corporale şi posturi severe au fost tocmai acelea pe care Buddha le-a practicat la începutul căutărilor sale spirituale şi pe care le-a găsit inutile pentru atingerea Iluminării. Totuşi, aşa cum textul nostru o sugerează, diversele exerciţii de respiraţie asociate cu sistemul tibetan de Hatha Yoga, sînt de mare valoare dacă sînt întrebuinţate corect, adică doar ca mijloace către marele scop al yogăi care este Eliberarea.

Printre tibetani şi hinduşi se insistă întotdeauna asupra necesităţii absolute a unui preceptor spiritual (sau *guru*) pentru neofit, pentru ca el să poată evita numeroasele şi subtilele pericole ce pot apărea în urma practicii ignorante a unei *yoga fără călăuzire*. Redactorul acestei

cărţi şi-ar neglija responsabilitatea sa către cititorul acestui volum, dacă nu am sublinia aici necesitatea unui *guru*, mai ales pentru europeanul sau americanul mijlociu care ar vrea să aplice învăţăturile practice ale yoga.

2. LAYA YOGA ŞI COMPONENTELE SALE

Laya, în Laya Yoga vrea să spună „controlul spiritului"; Laya Yoga este, prin urmare, acea parte a ştiinţei yoga care priveşte în principal metoda yoga de a dobîndi stăpînirea spiritului şi, în special, a puterii voinţei. Pentru *guru* indieni care consideră, aşa cum o facem şi noi, diversele yoga drept grade ale unei scale, Laya Yoga este învăţată doar după ce *Prānāyāma* sau Hatha Yoga au fost obţinute şi cînd discipolul, ca rezultat direct, a obţinut controlul trupului său, disciplina spiritului, o bună sănătate, şi este gata să progreseze.

În Laya Yoga sînt clasificate alte patru yoga care, ca şi ea, depind esenţial de exerciţiul conştient al puterii spiritului controlat de către yoga. Ele sînt:

a) Bhakti Yoga şi Śakti Yoga

Considerată psihologic, şi yoga fiind considerată ca o unitate întreagă, Bhakti Yoga sau „unirea" cu ajutorul concentraţiei mentale asupra iubirii (divine) (sanskrită: *Bhakti*) se rezumă în principal la concentrarea spiritului asupra unui punct unic. Prin urmare, ea poate fi clasată ca făcînd parte din Laya Yoga.

În anumite părţi ale textelor noastre unde yoginul în rugăciune trebuie să îi vizualizeze *devata* sau pe *guru* într-o atitudine de profundă iubire şi respect pentru ei, se practică Bhakti Yoga.

La fel, Śakti Yoga este o parte a Laya Yogăi deoarece ea implică „unirea" cu ajutorul concentrării mentale asupra Puterii (Divine) (sanskrită: *śakti*) concepute ca fiind aspectul feminin (sau negativ) al forţelor spirituale ale Spiritului Cosmic ce îmbrăţişează Universul. În această Yoga, *śakti* este în general personificată ca una din Zeiţele-Mamă. Aspectul masculin (sau pozitiv) este reprezentat prin personificarea jumătăţii masculine a dublei zeităţi. Acest dualism îşi are paralela sa în subtila Doctrină Dàoistă a lui Yin-Yang, ca şi în Doctrina corespunzătoare a Lāmaismului în Yum-Yab, Yīn (sau Yum) fiind principiul feminin al naturii, iar Yáng (sau Yab) fiind principiul masculin. Există corespondenţe similare între Śakti a hinduşilor, Sophia (Înţelepciunea gnosticilor) şi Prajñā (Înţelepciunea) din *Prajñā-Pāramitā*, toate trei personificînd acelaşi aspect feminin al zeităţii.

Pe cînd în Bhakti Yoga concentrarea spiritului asupra unui punct unic este atinsă prin concentrarea yogică asupra Iubiri Divine ca Bhakti, în Śakti Yoga un rezultat yogic echivalent este produs prin concentrarea asupra Puterii Divine ca Śakti .În textele noastre Marea Śakti este Vajra Yogini, Zeiţa Tantrică.

b) Mantra Yoga şi Yantra Yoga

În Mantra Yoga, prin abila utilizare a *Mantrelor*, care constau din cuvinte sau sunete cu putere ocultă, yoginul urmăreşte să stabilească o comunicare telepatică şi chiar mai completă cu zeităţile a căror asistenţă o invocă în strădaniile sale yoga; el face acelaşi lucru şi în Yantra Yoga întrebuinţînd *yantras* sau diagramele geometrice cu semnificaţie mistică. Mūdra Yoga (despre care anumite explicaţii sînt oferite în *Cartea Tibetană a Morţilor*), poate fi considerată drept o subdiviziune a Yantra Yoga, căci ea se bazează pe întrebuinţarea yogică a semnelor mistice (sanskrită: *mudra*) care sînt de obicei făcute prin gesturile mîinii sau ale trupului întreg, şi la un nivel inferior, prin simboluri mistice cu un caracter mai mult sau mai puţin geometric.

În textele noastre, Mantra Yoga şi Yantra Yoga (în principal sub forma Mūdra Yoga) joacă un rol de o importanţă considerabilă, ca şi în toate sistemele de Yoga care s-au format în Tibet şi în jurul lui. Cum aceasta a fost descrisă în *Marele Yogi Milarepa al Tibetului*, aceste două yoga sînt întrebuinţate pentru conferirea puterilor spirituale în iniţierile lamaiste. Întrucît aceste două yoga depind de vizualizări yogice şi deci de controlul yogic al spiritului, ele trebuie considerate, ca şi Bhakti Yoga şi Śakti Yoga, drept părţi speciale ale Laya Yogăi.

În *Śiva Samhita* (V. 9) hindusă, se spune că yoga este de patru feluri: Mantra Yoga fiind considerată drept cea mai simplă şi mai uşor de practicat, este separată de Laya Yoga şi plasată prima în ordinea yoga, chiar înainte de Ha Tha Yoga: „Yoga este de patru feluri: prima, Mantra Yoga; a doua, Hatha Yoga; a treia, Laya Yoga; a patra, Rāja Yoga, care respinge dualismul".

În *Śiva Samhita* se spune de asemenea (V. 30) că Nāda Yoga, care este o formă de Mantra Yoga, de care Patañjali vorbeşte (în *Yoga Sūtras*, 35) ca de acel aspect al yogăi care depinde de concentrarea mentală asupra unei din senzaţiile (visáya) trupului, şi cunoscută altfel ca Śabdā Yogā (yoga senzaţiei sunetului) că este cea mai minunată parte a Laya Yoga. Patañjali explică cum, cu ajutorul nu importă cărei senzaţii corporale, ca de pildă, sunetul lăuntric perceput cînd se astupă urechile cu degetele (care este unul din tipurile de nāda sau śabda), se produce concentrarea spiritului. În alte lucrări sanskrite asupra yoga, acest proces este numit Laya Yoga.

c) **Limitările Laya** YOGA

Laya Yoga trebuie să fie considerată în principal ca o metodă de a atinge controlul yoga asupra mentalităţii umane. Considerată astfel, utilizarea corectă a sa ca şi cea a Hatha Yogăi, este pur şi simplu o pregătire. Adeptul acestei yoga, ca şi acela al Hatha Yogăi, poate produce în el însuşi o stare de suspendare a însufleţirii, foarte adesea luate pe nedrept de către yoginul care o resimte drept echivalentă aceleia a iluminaţiei spirituale elevate care nu este realizată decît de transa celui mai înalt Samādhi. Dacă yoginul este obsedat de această eroare, cum se întîmplă pentru cei mai mulţi din aceia care practică aceste două yoga inferioare, el nu înaintează pe Calea perfecţiunii spirituale dincolo de o anumită disciplinare şi de o înţelegere intimă a propriilor sale puteri psiho-fizice. Acest avertisment poate fi aplicat tuturor formelor yoga clasificate în Laya Yoga.

Laya Yoga poate totuşi, ca şi Hatha Yoga, să fie de un mare ajutor pentru yoginii care, prin temperament, sînt gata să profite de ea. Marii Yogi care au practicat

aceste yoga şi au atins Eliberarea, le-au întrebuinţat doar ca mijloace de pregătire pentru practicile yoga mai înalte.

După Patañjali (I. 19), aceia care-şi subordonează — sau sacrifică — puterile lor mentale naturii (prakrti sau śakti) sau unor oameni zeificaţi care nu mai sînt (ca, de pildă, Krsna sau Iisus) îşi provoacă (prin aceasta) propria reîntoarcere la nesfîrşit în lume. Ţelul formelor celor mai elevate de yoga, pe care sîntem acum pe cale să le trecem în revistă, este de a avansa evoluţia omului dincolo de acest miraj iluzoriu al existenţei pămînteşti sau al Samsārei, în aşa fel ca necesitatea karmică a renaşterii în această stare umană să ia sfîrşit. Apoi, dacă va exista încă o încarnare pe această planetă, ea să se facă prin opţiune liberă, înzestrată cu o conştiinţă elevată şi cu puterea obţinută prin Marea Cucerire şi aşa se naşte pe pămînt, pentru umanitate, un Ghid în plus către ţelul Nirvānei.

3. **DHYANA YOGA**

Dhyāna Yoga este partea yogăi bazată pe meditaţie (sanskrită: dhyāna) care conduce la controlul spiritului. Ca atare, ea este aparte, nefiind exclusiv legată de nici una din celelalte yoga, şi este o practică esenţială a fiecăreia din ele. Stăpînirea asupra Dhyāna Yoga este unul din punctele esenţiale necesare reuşitei în cea mai înaltă dintre toate formele de yoga — Samādhi Yoga.

4. **RAJA YOGA ŞI DIVIZIUNILE SALE**

Termenul Rāja vrea să însemne „cel mai bun" sau „regal" sau „cel mai elevat", iar Rāja Yoga vrea să semnifice cea mai minunată parte a yogăi. Ea este „unirea" prin metoda „regală" sau „cea mai bună". Rāja Yoga este cea mai înaltă yoga, întrucît cu ajutorul ei, yoginul atinge realizarea personală a cunoaşterii Realităţii, în sensul implicat de aforismul Greciei antice: „cunoaşte-te pe tine însuţi!"

a) Jnana Yoga

Jnāna Yoga se referă la partea yogăi care depinde de Ştiinţa (divină) (sanskrită: Jñāna) sau de „unirea" prin intermediul viziunii interioare yogice. Cu alte cuvinte, realizarea personală atinsă cu ajutorul viziunii lăuntrice a adevăratei naturi a existeţei, produsă cu ajutorul yogăi, este rodul Jñāna Yogăi. Astfel *Jñāna yoga* este o parte esenţială a Rāja Yogăi.

b) Karma Yoga

În termenul Karma Yoga, cuvîntul sanskrit Karma vrea să însemne „acţiune" şi, mai special, acea acţiune care va conduce la Eliberare. Ea implică deci acţiunea justă, astfel încît Karma Yoga este „unirea" prin intermediul acţiunii juste a yogăi. Întrucît ea face parte din toate practicile yoga, Karma Yoga, ca şi Dhyāna Yoga, susţine toate formele de yoga. În al doilea capitol al *Bhagavad Gītei* sau al „Cîntecului Divin", marele cînt clasic al Şcolii Yoga, Karma Yoga este considerată în consecinţă drept cuprinzînd toate celelalte yoga.

Vorbind de practicanţii yoga, cei care se numesc ei înşişi karma-yogini, pentru a se distinge de alţi yogini care urmează o tehnică diferită de a lor, se poate spune totuşi că Karma Yoga, ca şi Hatha Yoga sau Laya Yoga, pot fi clasificate ca o diviziune specială în loc de a fi considerate a conţine întreaga yoga. Karma Yoga acestei diviziuni depinde de renunţarea la roadele propriei acţiuni, în sensul indicat de *Bhagavad Gīta.* Aceasta duce la depăşirea personalităţii, sau la atingerea absenţei oricărei idei de separativitate (a ego-ului), atunci cînd acţionezi în lume în mod activ cu deplină energie (aşa cum o fac aceia care au ţeluri ambiţioase pămînteşti) şi atunci cînd te consacri bnielui umanităţii. Aceasta fiind de asemenea o metodă regală, Karma Yoga poate fi considerată ca un aspect al Rāja Yogăi. Viaţa unor astfel de Mari Instructori, ca Buddha şi Hristos, poate fi exemplul ideal de Karma Yoga.

c) Kundalini Yoga

Pentru yoginii care urmează Calea Tantra, Yoga Regală este Kundalinī Yoga; cea mai mare parte a textelor noastre pe care le cuprind Cărţile III—IV (care sînt ele însele mai mult sau mai puţin tantrice), sînt în relaţie directă cu Kundalinī Yoga, mai mult decît cu Rāja Yoga în forma sa ne-tantrică. Prin intermediul Śakti Yogăi, yoginul tantric ajunge la disciplinarea trupului şi spiritului, apoi el purcede la nobila sarcină a trezirii a ceea ce doarme sau a puterilor înnăscute ale divinităţii din el, personificate sub forma Zeiţei adormite Kundalinī. Unul cîte unul centrele psihice (sanskrită: *cakra*) trupului său sînt aduse la o activitate funcţională în timp ce Zeiţa se deşteaptă în Suportul-Rădăcină (sanskrită: *Muladhāra Cakra*) al Lotusului (sanskrită: *padma,* N. tr.) situat în perineu la baza coloanei vertebrale, şi se ridică *cakra* după *cakra* pentru a o întîlni pe a sa śakta, Domnul Śiva, care este aşezat pe tronul celei de-a şaptea *cakra,* în pericarpul Lotusului cu O Mie de Petale (sanskrită: *Sahasrāra Padma*) din centrul creierului. Atunci, din unirea mistică a lui Śakta cu Śakti, se iveşte Iluminarea, iar yoginul îşi atinge ţelul său[23].

d) Samadhi Yoga

În „unirea" prin intermediul Stării de Linişte (sanskrită: *samādhi*), yoginul îşi depăşeşte personalitatea şi conştiinţa microcosmică, îşi rupe legăturile şi se reuneşte cu Conştiinţa Universală Macrocosmică.

Aceasta — ţelul yogăi — este cu adevărat transmutarea naturii umane limitate în natură divină nelimitată, amestecul sau „unirea" eului inferior cu Unitatea, a picăturii de apă cu *oceanul.* Acest rezultat suprem, pe care ocultiştii europeni l-au desemnat drept Iluminare iar buddhiştii drept Nirvāna, poate fi atins, aşa cum ne asigură textele noastre şi maeştrii tibetani, de către oricine va urma Calea Marelui Simbol, din Cartea a II-a, pînă la Finalul Său.

D. REZUMATUL ȘI CONCLUZIA

Diversele aspecte sau părți ale yogăi, în relația generală dintre ele, pot fi prezentate într-o manieră concisă în tabloul următor:

Diviziunea:	conferind stăpînirea asupra:	conducînd la controlul Yogăi asupra:
I. *Hatha Yoga*	respirației	trupului fizic și vitalității
II. *Laya Yoga*	voinței	puterilor spiritului
(1). *Bhakti Yoga*	iubirii	puterilor iubirii divine
(2). *Śakti Yoga*	energiei	forțelor energetice ale Naturii
(3). *Mantra Yoga*	sunetului	puterilor de vibrație a sunetelor
(4). *Yantra Yoga*	formei	puterilor formelor geometrice
III. *Dhyana Yoga*	gîndirii	puterilor proceselor gîndurilor
IV. *Raja Yoga*	metodei	puterilor de discriminare
(1). *Jñana Yoga*	cunoașterii	puterilor inteligenței
(2). *Karma Yoga*	activității	puterilor acțiunii
(3). *Kundalini Yoga*	lui Kundalini	puterilor forțelor nervilor psihici
(4). *Samadhi Yoga*	sinelui	puterilor de extaz

Există și alte cîteva subdiviziuni ale yogăi care ar putea fi menționate aici, însă fiecare din ele nu este decît un simplu aspect specializat al uneia din părțile yogăi clasificate aici.

Întrucît Dhyāna Yoga este comună tuturor formelor yoga, s-ar putea reduce această clasificare la trei, adică la Hatha Yoga, Laya Yoga și Rāja Yoga. Fiecare conduce la perfecțiune și la controlul ferm al unuia din cele trei aspecte ale omului: prima, la controlul omului fizic, a doua, la acela al omului mental, și a treia la controlul omului spiritual. Considerată astfel ca un sistem unitar împărțit în trei părți, fiecare din ele fiind asociată cu una din cele trei părți principale ale omului, — microcosmul —, yoga se prezintă ca fiind singura știință completă a psihologiei umane de care avem cunoștință. Psihologia occidentală este încă prea puțin matură pentru a fi considerată ca o știință ce înglobează tot ceea ce se raportează la om în sensul implicat de yoga.

Comparînd studiul yogăi din cele șapte Cărți cuprinse în acest volum, discipolul va descoperi că fiecare din Cărți cuprinde o parte sau părți ale Filosofiei yoga enumerate mai sus. Astfel, dacă considerăm ca un tot cele 28 de categorii de preceptelor yoga din Cartea I, ele privesc toate formele de yoga într-o oarecare măsură, și în special Laya și Jñāna Yoga. Cartea a II-a tratează la fel, toate formele de yoga, dar în special Samādhi Yoga. Cartea a III-a este bazată pe diversele yoga: capitolul I, pe Hatha Yoga, capitolele II și V, pe Jñāna Yoga, și capitolul VI pe Kundalinī Yoga. Cartea a IV-a este, la fel, consacrată în special Kundalinī Yogăi, Cartea a V-a, Karma Yogăi, Cartea a VI-a, Yantra și Mantra Yogăi iar Cartea VII-a Jñāna Yogăi.

Yoga, ca un tot unitar, poate fi considerată drept o metodă eficace și științifică de dezvoltare a triplei naturi a omului cu ajutorul concentrării mentale asupra diverselor funcțiuni psihofizice, puterilor mentale și forțelor spirituale experimentate în, și prin organismul uman. În acord cu yoga practicată, un avans corespunzător este făcut (în prezenta viață, — n. tr.), însă, așa după cum ne-o spun *Marii guru,* toate părțile (deja practicate, — n. tr.) au fost necesare în viețile trecute, sau, (altele, — n. tr.) vor fi necesare în viețile actuale (sau viitoare) pentru aceia care au atins, sau trebuie să atingă, cucerirea de sine. Astfel, după dezvoltarea actuală a discipolului, care rezultă din practicarea de către el a yogăi, din viețile trecute sau chiar din această viață, înțeleptul *guru* determină ce fel de yoga va fi cea mai indicată pentru discipol. Se ajunge adesea ca printre discipolii aceluiași *guru* să nu existe doi care să practice în același timp aceeași yoga. La fel, fiecare cititor al acestui volum, dacă-și analizează atent propria sa mentalitate, va resimți o afinitate naturală pentru unul din aspectele yogăi, mai degrabă decît pentru altul, și va avea o tendință naturală să aleagă acest aspect particular și să se concentreze asupra lui mai degrabă decît asupra ansamblului tuturor. Să

se păstreze deci întotdeauna prezent în spirit acest avertisment al *guru*-lui către neofit: grăbește-te încet și acționează cu înțelepciune.

VIII. Yoga și religia

Considerată ca o psihologie aplicată a religiei, yoga este șuvoiul subteran de legătură al hinduismului, buddhismului, jainismului și Dàoismului. Într-un grad mai mic, ea a nutrit și dezvoltat credința Parsi și a influențat într-un grad important forma celor trei religii semite: iudaismul, creștinismul și islamismul. Sub o formă degenerată și mai puțin sistematizată, yoga joacă un rol chiar și în cultele magice și animiste ale raselor zise primitive[24]. La popoarele cu o cultură mai elevată, invocațiile, exorcismele, liturghiile pentru morți și vii, rugăciunile, incantarea *mantre*-lor, meditațiile religioase, recitările cu mătănii, metodele pentru a atinge o disciplină spirituală sau o viziune interioară, toate formele de ritual care tind să permită omului o comuniune mistică cu puteri mai elevate sau Eliberarea de existența pămîntească, sînt, în grade diverse, mai mult sau mai puțin de natura yogăi.

Se poate afirma tot atît de bine că pregătirea candidatului la inițiere în Misterele Antichității era în mare măsură yogică. Și, tot așa și în societățile secrete ale raselor necivilizate actuale, postul, castitatea, meditația, penitența, purificarea și celelalte practici pentru atingerea disciplinei spirituale sînt esențiale de împlinit pentru neofitul căruia i se încredințează, într-o inițiere solemnă, Doctrinele secrete ale tribului.

Istoria monahismului din Orient și Occident este aproape inseparabilă de cea a yogăi. Cînd primii creștini, gnostici sau nu, trăiau în deșertul și munții Egiptului și ai Orientului Apropiat fie ca solitari fie în comunități, respectînd cele trei legăminte ale sărăciei, castității și supunerii, ei au grefat pe arborele Credinței Creștine o formă de yoga care pare să-și fi avut sursa în formele monastice ale anticului Egipt, ale primilor zoroastrieni și ale hindușilor. Astăzi, în bisericile latină, grecească, coptă, armeană și abisiniană, mai mult decît în bisericile anglicană și

protestantă, practicile yoga, care veneau din această origine pre-creștină, au avut o mare importanță. În toate ordinele monastice creștine, dar în special în Ordinul Iezuiților, regulile care dirijau antrenamentul spiritual al călugărilor sînt bazate pe yoga. În special în fraternitățile musulmane ale sufiților și dervișilor găsim aceeași insistență pe disciplinarea prin yoga a trupului, a spiritului și a inteligenței.

Este deosebit de interesant de observat în această corelație, că sufismul, deși aparține islamului în linia sa religioasă, recunoaște patru stadii de dezvoltare psihică a discipolului; întocmai ca în sistemele cele mai vechi hinduse și buddhiste. Aceste patru stadii pe Calea Sufismului sînt:

1. *Hast* (omenie), în care „învățăturile islamului și legile sale trebuie să fie respectate fidel“ de către neofit;
2. *Taregut* (obținerea potențialității) în care „discipolul poate lăsa deoparte toate respectările religioase (exoterice) și nu să se gîndească decît la deliciile contemplației“;
3. *Araff*, „o stare de cunoaștere apropiată de inspirație“, sau viziunea lăuntrică a yogăi, în care sînt dezvoltate puterile oculte;
4. *Hagegut* (adevăr), în care este atinsă o stare de sfințenie ca și aceea a Arhantului. „Toate dorințele, ambițiile, ideile lumești trebuie să fie respinse, căci acum omul a devenit un sfînt.

Cele patru văluri sînt aruncate și el este liber să comunice direct cu Dumnezeu, Soarele Divin, din care el nu este decît o scînteie. Stadiul final este în general dobîndit în solitudine, departe de lăcașele oamenilor. În deșert, în junglă sau în munții înalți, adeptul își găsește pacea care-i va permite contemplarea fără întreruperi exterioare“[25].

Pentru toate formele de yoga expuse în Cărțile a II-a și a III-a există corespondente în Cale. Primul dintre acești pași este înțelegerea intelectuală a învățăturilor conținute în scrierile exoterice. Al doilea pas depinde de dobîndirea înțelegerii spirituale a acestor învățături sau a viziunii yogice a semnificației lor esoterice. Al treilea pas constă în vederi generale ale Realității și al patrulea,

în completa lor înţelegere. Aceasta se poate exprima prin plantarea unei grăunţe, germinaţia ei, creşterea ei şi fructificarea ei. Există de asemenea o fundaţie, o cale (sau metodă) şi un rod sau lumină, căldură şi o realizare expuse şi în Capitolul IV al Cărţii a III-a 2—8.

În simbolismul ocult al poeţilor persani ai şcolii lui Omar Khayyām, ca şi în esoterismul mistic predat în mănăstirile creştine, yoga apărea în aspectul ei special de Bhakti Yoga. Tot aşa cum ea se practică sub o altă formă în esoterismul cultului lui Isis şi al copilului Horus, transformat astăzi în cultul Fecioarei şi al pruncului Iisus. S-ar putea decela urme de diverse alte yoga în lumea noastră occidentală.

Îndreptîndu-ne către trecut, vom găsi că, chiar la druizii Irlandei şi Bretaniei, monahismul cu practicile sale yogice însoţitoare par să fi fost stabilite la o dată mult anterioară Sfîntului Patrick şi Sfîntului Colomban. Fie că acestea sînt de origine indigenă, fie că, prin mijlocirea fenicienilor, Extremul Orient a ajuns, prin Orientul Apropiat să influenţeze chiar şi aceste insule de dincolo de Coloanele lui Hercule, sau că au fost influenţe atlante, cum de pildă vechile mituri gaëlice privitoare la lumea cealaltă de la Vest, par să o sugereze, noi nu vom putea, fără îndoială decide niciodată acest lucru cu toată certitudinea istorică.

Oricare ar fi putut fi totuşi originea druidismului, noi sîntem moştenitorii direcţi ai culturii sale mai mult sau mai puţin yogice transmise de către strămoşii noştri, cărturarii preistorici. La fel, sîntem îndatoraţi preoţilor lui Odin şi Mithra şi eroilor culturii necunoscute a epocii Aurignaciene şi Magdaleniene, care au lăsat documente sugestive ale religiei lor magice pictate pe pereţii cavernelor din Spania şi Franţa meridională[26]. Într-un mod mai limpede, sîntem moştenitorii dispoziţiilor testamentare yogice ale egiptenilor, pythagoricienilor şi neo-pythagoricienilor. O parte din ceea ce avem noi mai minunat din artă, literatură, filosofie, religie şi chiar ştiinţă, — stă dovadă pentru aceasta.

Acest scurt rezumat istoric are drept scop să demonstreze că yoga, corect înţeleasă, nu este — cum multe persoane o cred în Europa — un lucru exotic şi nici cu

necesitate (sau întotdeauna) magic. În formele sale de mai mică dezvoltare, sau de decadenţă, yoga poate fi considerată ca o religie magică; în forma sa elevată, ea apare ca evoluînd către o ştiinţă religioasă în felul în care, în ochii savanţilor occidentali, chimia a ieşit din alchimie.

IX. Yoga buddhistă

În ciuda faptului că am spus că buddhismul este fundamental yogic, este necesar să distingem yoga buddhistă de yoga hindusă şi de alte sisteme. Pentru ocultist, diferenţele constau îndeosebi în denumiri sau tehnici, mai degrabă decît în punctele esenţiale.

Aşa după cum am spus-o, în mod filologic, yoga, pentru hinduşi, implică o reunificare a unei părţi cu Totul, a microcosmului cu macrocosmul, a aspectului individualizat al conştiinţei sau spiritului, cu aspectul cosmic sau universal, personificat în mod obişnuit prin Spiritul Suprem sau Iśvara. La fel, pentru creştini sau musulmani, practicile yogăi implică unirea cu Dumnezeu. În practicile yogăi buddhiste ţelul este, potrivit limbajului poetic al „Luminii Asiei", de a topi picătura de rouă a aspectului individualizat al spiritului în marea scînteietoare a Spiritului Unic. Exprimat altfel, ţelul este de a depăşi toate lucrurile Samsārei (sau universului existenţelor fenomenale) şi de a atinge conştiinţa supra-lumească în acelaşi timp cu realizarea Nirvānei.

Pentru marii Rśi care au luminat noaptea spiritului Samsārei cu lumina Upanisadelor" sau, pentru Patañjali, ca şi pentru buddhiştii de toate şcolile, esenţialul yogăi este de a depăşi Ignoranţa pentru a se uni sau a atinge unirea cu Cunoaşterea. În acest sens, eliberarea de Ignoranţă este mai degrabă doctrina ţinînd de Vedānta decît de buddhism. Din punctul nostru de vedere, ea este aceeaşi, fie că această Eliberare se numeşte Mukti, sau altminteri, Nirvāna. Desigur, doctrina-rădăcină a tuturor credinţelor principale ale umanităţii este că există o Lumină înnăscută în om, că această Lumină luceşte în Tenebre, că Lumina (în virtutea metodelor pe care le

numim yoga) ajunge în cele din urmă să împrăştie întunericul şi că nimic nu mai rămîne decît Lumina.

Dacă observăm diferenţele între Buddhismul de Nord şi Sud, în aplicaţia practică a yogăi, le vom găsi clar delimitate.

Cele mai importante diferenţe, după cum o indică notele noastre, sînt cele care rezultă direct din diferenţele care disting cele două şcoli. Unul din principii este Doctrina Vidului, care în forma sa complicată a Mahāyānăei nu este urmat de Şcoala din Sud. Doctrina însăşi este totuşi arătată, după cum o afirmă mahāyāniştii, în Canonul Pāli (sub denumirea) *Cula Suññata* şi *Mahā Suññata* lui Majj Hima Nikāya (unde este expusă metoda de meditaţie asupra Vidului a Theravâdinilor). Metoda mâhâyânistă paralelă este expusă în textul nostru al Cărţii a VII-a. O altă diferenţă importantă este datorată acceptării de către Şcoala de Nord a respingerii de către Şcoala de Sud a aproape întregii Tantra Yoga; şi tocmai pe această yoga se întemeiază în mare parte Cărţile a III-a, a IV-a, a V-a şi a VI-a din acest volum. Celelalte diferenţe, minore, provin din marea importanţă acordată de către Mahāyāna doctrinei după care există puteri supraumane impersonale, simbolizate prin Tri-Kāya (Cele Trei Corpuri Divine) care este Trinitatea esoterică a Şcolii de Nord. Din punct de vedere simbolic, Tri-Kāya constituie — dacă se poate încerca să se descrie indescriptibilul — Unitatea Triplă a Corpurilor de Esenţă Bodhică, care susţin toate existenţele şi toate lucrurile din Samsāra şi fac posibilă Eliberarea pentru om. Ea este sinonimă cu „Aceea-Ce-Este" a Vedantei.

Prin Tri-Kāya, aşa precum picăturile se ridică din mare şi apoi revin la ea, sînt duse, şi apoi revin la ea, tot aşa (se petrece cu) toate lucrurile ce constituie Universul, materia în aspectele sale diverse de solid, lichid, gaz, energie şi orice spirit şi conştiinţă a Samsārei. În Tri-Kāya există — într-o unire impersonală, incomprehensibilă pentru umanitate — toţi Buddhas ai tuturor eonilor. Pentru pelerinul lumii, conform căii Mahāyāna a Eliberării, Tri-Kāya este refugiul transcendental şi Ţelul.

O altă sursă de diferenţă este doctrina Mahāyānei complementară celei a Tri-Kāya privitoare la Boddhisattva, sau la fiinţele care au atins viziunea interioară a bodhi în Realitate, unii deja încarnaţi acum pe pămînt şi alţii, ca viitorul Buddha, Maitreya, sălăşluind în lumile cerurilor. Deşi Bodhisattvas nu sînt ignoraţi de Canonul Pāli şi existenţele lor în sferele cereşti sînt admise de către Buddhiştii de Sud, aceştia socotesc că mahâyâniştii ar face mai bine să dea mai multă importanţă Dharmei, şi mai puţin rugăciunilor şi rugăminţilor către Bodhisattvas din tărîmurile supraumane, pentru călăuzirea lor spirituală (vezi pag. 221).

Noi credem totuşi că opoziţia Theravādinilor Şcolii de Sud faţă de yoga tantrică a mâhâyâniştilor poate fi schimbată, cel puţin pentru unele din cele expuse în acest volum, după o examinare fără prejudecăţi a subtilului transcedentalism care se găseşte în el. Ei ar putea atunci să admită că, la urma urmelor, punctul important nu este atît o chestiune de metode (cu condiţia ca ele să fie altruiste) nici de cale urmată (cu condiţia ca ea să fie de „mînă dreaptă"), ci de ţelul pe care discipolul îşi propune să-l atingă.

Şi aici, într-un spirit detaşat de diferenţe care pot să separe practicile yoga ale celor două Şcoli, se poate cita imaginea Vedantei asupra numeroaselor căi ce se întîlnesc toate în acelaşi punct despre care filosofia Cîntului Divin al lui Krśna (personificarea Inteligenţei Cosmice) spune că deşi oamenii, după diversele lor temperamente, adoptă metode diferite sau căi yoga diferite, toate (dacă sînt corecte) — conduc la Eliberare.

Dacă examinăm o clipă genul de yoga obişnuită în Şcoala de Sud, nu vom găsi în ea nici invocaţii directe către ocrotitori, nici rugăciuni către *guru* supraumani, nici vizualizări de zeităţi tantrice, în felul în care joacă ele un rol atît de important în practica yoga mahâyânistă. În *Ratana Sutta* din *Khuddaka-Nikāya*, şi în alte locuri în Canonul Pāli, Buddha este reprezentat ca dînd instrucţiuni pentru a oferi răsplata născută din faptele bune unor *deva* pentru a obţine protecţia lor. În ceremonia Piriţilor şi alte ceremonii ale buddhismului, Devas sînt rugaţi să accepte cinstea dobîndită prin practicile religioase — tot aşa precum ei şi celelalte clase de fiinţe invizibile sînt rugate în timpul ritualului *Chöd* prezentat în Car-

tea a V-a. Meditaţiile, vizualizările şi refugiile Şcolii de Sud sînt mai simple decît acelea ale Şcolii de Nord, şi, fără a insista asupra acestui lucru, Theravādinul ia în considerare (după cum o face şi textul nostru) Jhanas buddhiste clasice, stările extatice ce rezultă din practicile yoga.

Vizualizările întrebuinţate de către buddhiştii de Sud sînt cele ale unor obiecte obişnuite (necompuse) şi foarte diferite de vizualizările elaborate de yoga tantrică. Ele sînt în mare parte limitate la obiecte sau subiecte de meditaţie yogică cunoscute, cum sînt: meditaţiile cu formă (rūpa) şi fără formă (arūpa), al căror număr este de 40 şi care sînt clasificate după cum urmează:

1. Cele zece Artificii sau „suporturi", întrebuinţate pentru a obţine fixitatea mentală sau concentrarea: pămîntul, apa, focul, aerul, culorile albastră, galbenă, roşie, albă, spaţiul, conştiinţa[27].
2. Cele zece Impurităţi ale Corpului Uman, a zecea fiind scheletul.
3. Cele zece Meditaţii asupra: lui Buddha, Dhamma, Sangha, asupra moralităţii, generozităţii, devaşilor, procesului respirator, morţii, trupului viu, păcii.
4. Cele Patru Stări Ilimitate sau Virtuţi: dragostea universală, mila, simpatia voioasă, seninătatea.
5. Cele Patru Sfere ale Fără-de-Formei (vezi p. 104).
6. Meditaţia asupra hranei, pentru a realiza coruptibilitatea şi caracterul grosier al trupului întreţinut prin hrană; şi Meditaţia asupra Celor Patru Elemente (pămîntul, apa, focul, aerul) ce compun trupul fizic, pentru a realiza impersonalitatea.

Există şi alte meditaţii complementare asupra funcţiunilor trupului, senzaţiilor, emoţilor, gîndurilor, disoluţiei tuturor lucrurilor compuse şi în special asupra Celor Trei Caracteristici ale Existenţei care sînt: nepermanenţa, suferinţa şi fără-ego-ul[28].

Un număr important de texte canonice ale Şcolii de Sud tratează astfel de subiecte de meditaţie yoga. Astfel, în atît de răspîndita *Mahā Satipatthāna Sutta* ţinînd de *Dighanikāya* sînt expuse Cele Patru Mari Meditaţii asupra trupului, senzaţiilor, conceptelor mentale şi Dharmei (sau principiilor fundamentale ale buddhismului), similare cu acelea oferite în a noastră Carte a VII-a. În *Majjhima Nikāya, Mahā Rāhulovāda şi Āna-Pānasati Sutta* tratează despre contemplaţie şi despre exerciţiile respiratorii yoga, într-un mod foarte asemănător aceluia care este oferit aici, în Cartea a II-a. În *Anañjasappaya Sutta,* se tratează meditaţia asupra impasibilităţii, despre împlinirile yogăi şi despre Eliberare; în *Kāyagatasati Sutta,* despre meditaţia asupra trupului; în *Upakkitesa Sutta,* despre meditaţia corectă; în *Vitakkasanthana Sutta,* depre maniera de a medita pentru a înlocui gîndurile rele prin cele bune. În *Khuddaka Nikāya,* meditaţia este una din temele lui *Patisambhidā Magga.* Propriile noastre texte, aşa cum vom vedea, oferă multe paralele cu aceste yoga ale Theravâdinilor.

Printre aceste practici yoga similare, fără îndoială, cele ale Marelui Simbol din Cartea a II-a a acestui volum sînt absolut non-tantrice şi pentru care theravâdinii se vor simţi cel mai înclinaţi. Acolo, se insistă — ca şi în multe yoga ale Şcolii de Sud — asupra analizei prin yoga a proceselor mentale, în corelaţie insistîndu-se asupra importanţei meditaţiei asupra procesului respiraţiei prin care (preliminar indispensabil acestor analize) sînt obţinute purficarea trupului, a ritmului respirator şi calmul spiritului. Cartea a V-a (deşi ea este în general tantrică şi pre-buddhistă) ar trebui să-i intereseze pe buddhiştii de toate şcolile din pricina învăţăturilor sale asupra non-ego-ului, cît şi, prin dependenţa sa faţă de meditaţii yoga asemănătoare celor ale Şcolii de Sud, ca meditaţia asupra nepermanenţei, asupra caracterului nesatisfăcător şi vidul oricărui lucru al Samsārei, asupra absenţei realităţii dualismului, şi asupra unităţii tuturor lucrurilor vii. Cartea a VII-a ar trebui de asemenea să atragă atenţia Theravâdinilor în ciuda antagonismului pe care ei îl profesează pentru alte aspecte ale DoctrineiVidului afirmată de către mahâyânişti şi pe care se bazează Cartea a VII-a.

În plus faţă de diversele părţi ale Canonului Pāli ce tratează despre meditaţia yogică şi despre exerciţiile de respiraţie pe care le-am citat, există şi alte texte importante care tind să dovedească că Buddhismul de Sud (ca şi acela de Nord) este, aşa cum noi o pretindem, un

sistem de yoga aplicată. În această ordine de idei, trebuie să ne raportăm la Suttas ținînd de *Majjhima Nikāya* și anume: *Anumāna, Aryapariyesana, Mahā Saccaka, Atthakanāgara, Datuki Kopama* și *Mahā Cattarisaka* care descrie Calea celor Opt Ramuri.

X. Psihologia vizualizării în yoga

Deși sînt create de către spiritul yoginului, imaginile vizualizate ale ființelor spirituale — asupra cărora textele noastre recomandă să se concentreze — nu trebuie să fie considerate de către el cu indiferență. Dacă el gîndește pur și simplu: — „Eu creez cu spiritul meu", atunci nu va face decît un progres intelectual. Yoginul trebuie să înțeleagă că aceste practici nu sînt pur și simplu mentale, el trebuie să le considere „cu o reamintire exaltată, cu venerație, cu devoțiuni, considerînd zeitățile vizualizate *(devatas)* ca fiind reale, sfinte și divine. Ele nu sînt mai puțin produse de către spirit, căci spiritul, în ultimă instanță, este „Acela" și ideile sale sînt forme ale „Aceluia"[29].

Devatas astfel create, nu trebuie totuși să fie considerate — cum ar face-o un ignorant — ca avînd o existență obiectivă individualizată. Ele trebuie mai degrabă să fie înfățișate „în modul în care un artist își ia în considerare producția spiritului, pensulei sau creionului său, cu adorație și afecțiune... ca manifestări reale ale zeităților Jambu-Dvipei (lumea umană a planetei Terra)... putînd influența nu numai Jambu-Dvipa ci Universul întreg în toate părțile sale"[30]. Ele sînt razele concentrate ale manifestărilor Sambhoga-Kāyei, corpul Bodhi Perfect Înzestrat, prima reflectare a Dharma-Kāyei (Corpul Divin al Adevărului) al celor care posedă Iluminarea din regatele lui Akaniśtha. „Astfel, spiritul trebuie să se obișnuiască să privească divinitățile drept ființe superioare"[31]. Cu alte cuvinte, omul ca microcosmos nu se poate separa mental de Spiritul Universul macrocosmic.

În *Śri-Chakra-Sambhāra Tantra* se spune: — „Apoi, pentru a îndepărta îndoielile asupra *devatas* și Căii, identifică cele 37 de *devatas* create și meditate de spirit cu cele 37 de ramuri ale *Dharmei* care conduc către starea de Buddha; și că acestea sînt reprezentate ca existînd în acela care își aduce omagiul sub forma celor 37 de *devata*. Această practică este (destinată) pentru oamenii cu o inteligență mai înaltă. Oamenii de inteligență medie sau de o mică inteligență, trebuie să identifice reminiscența trupului cu *Khah-do-ma*"[32] cunoscute sub numele zeiței *Dākinī* sau *Vajra-Yoginī* care trebuie să fie vizualizată de către cel cucernic urmînd descripțiile din Cărțile a III-a și a IV-a.

„Cel cucernic poate avea dubii în legătură cu faptul dacă *devatas* sînt reale, dacă ele sînt eficace pentru țelul pentru care sînt evocate și vizualizate, și dacă ele există independent de spiritul său. De asemenea, cu scopul de a risipi aceste îndoieli, sadhaka (yoginul sau cucernicul) trebuie să identifice *devatas* cu dharma mîntuitoare, pentru ca el să poată realiza acest adevăr, după care Iluminarea și Eliberarea trebuie să fie obținute de el însuși și prin el însuși cu ajutorul propriului său efort și nu printr-un ajutor sau favoare exterioare"[33].

Puțin mai departe, în același *tantra*, se spune adeptului: „După ce a pronunțat acestea *(mantra)*, *sadhaka* să-și amintească faptul că toate *devata* nu sînt decît simboluri ce reprezintă variatele lucruri (apariții — n. tr.) ce se produc pe Cale, la fel ca impulsiunile ajutătoare și ca stadiile atinse cu ajutorul lor. Dacă se ridică vreo îndoială asupra acestor *devatas*, trebuie să-ți spui — „(Aceasta) *Dākinī* nu este decît reminiscența trupului (meu, — n. tr.), — și să-ți amintești că Zeitățile constituie Calea"[34].

Ca prim pas pe această Cale, yoginul trebuie să mediteze profund asupra semnificației esoterice a Tri-Kāyei (sau Cele Trei Corpuri Divine), prin intermediul cărora spiritul lui Buddha se manifestă și face posibilă Iluminarea omului scufundat în ignoranța Samsārei sau existenței condiționate. Primul dintre aceste Trei Corpuri Divine este Dharma-Kāya, Corpul Divin al Adevărului, — Bodhi esențială fără formă — care simbolizează adevărata experiență spirituală degajată de orice eroare. Al doilea, Sambhoga-Kāya simbolizează Corpul Divin de Slavă Reflectată, este o reflectare a primului, în care

există, într-o stare supraumană indescriptibilă, Bodhisattvas şi Buddhas care şi-au amînat intrarea lor finală în Nirvāna cu scopul de a călăuzi fiinţele neiluminate către Eliberare. Al treilea, Nirmāna-Kāya, sau Divinul Corp de Încarnare, reprezintă forma umană pură şi perfecţionată a unui Buddha pe pămînt. Astfel, primul din Cele Trei Corpuri Divine este esenţial, al doilea este reflectarea şi al treilea aspectul practic prin care Înţelepciunea Unică, Spiritul Unic, se manifestă.

XI. Karma şi re-naşterea

Orice cititor al acestui volum trebuie să înţeleagă că învăţăturile privitoare la karma şi re-naştere care, ca şi filosofia yoga sînt fundamentale în textele noastre, nu sînt tratate niciunde ca o materie de simplă credinţă, ci sînt considerate ca fiind bazate pe legile necontroversabile ale naturii.

Doctrina Karmei poate fi ştiinţific concepută şi prin aceasta, acceptată, cel puţin intelectual, de către Occidentalul mijlociu, întrucît el s-a deprins cu ea sub denumirea familiară lui, de lege, a cauzei şi efectului[35]. Totuşi, cu ştiinţa sa occidentală, occidentalul n-a recunoscut extraordinara sa implicare psihologică atunci cînd ea se aplică studiului omului însuşi. Că omul şi toate facultăţile umane sînt rezultatul unor cauze, savanţii noştri sînt de acord, dar, cu excepţia cîtorva rari printre cei mai mari (ca Huxley şi William James[36]), ei n-au sesizat încă — aşa cum a făcut-o de mult timp orientalul — că omul este acest om, şi tocmai acest fel de om care este, pentru că ea este rezultatul unei îngrămădiri de cauze aparent interminabile, coborînd cu un număr necunoscut de milioane de ani în urmă. În sens biologic, omul de azi este literalmente moştenitorul tuturor epocilor, şi în funcţie directă de modul în care el acţionează şi de ceea ce vrea el acum, se va clădi starea viitoare a progresiei evoluţiei sale pe această planetă. Dacă înţeleptul oriental are dreptate, omul a fost şi va fi, într-o măsură încă nebănuită de către biologii noştri, propriul său strămoş.

Astfel, în vreme ce occidentalul poate să nu discute

validitatea legii cauzei şi efectului atunci cînd ea se aplică în fizică, el o discută atunci cînd ea se aplică la psihic. Luînd o astfel de atitudine, occidentalul, în ochii orientalului, încetează de a mai proceda ştiinţific deoarece el nu înţelege că în orice ştiinţă completă a omului fizicul nu poate fi separat de psihic. Tendinţa actuală a ştiinţei occidentale pare orientată către ipoteza psihofizică a Orientului: că nimic nu are existenţă reală, afară de Spirit[37].

Pentru re-naşterea considerată de asemenea ca fiind o lege ce cuprinde întreg Universul, occidentalul nu are o formulă ştiinţifică pregătită, cum este cea a legii cauzei şi efectului, ca s-o aplice la ceea ce orientalul numeşte karma.

Pentru acest motiv occidentalul este înclinat să se îndoiască de afirmaţia maeştrilor yoga după care, nu doar re-naşterea poate fi dovedită ştiinţific cu ajutorul yogăi, ci că ea este legată inseparabil de legea karmei.

Pe scurt, se poate într-adevăr spune că occidentalul nu va înţelege niciodată învăţăturile marilor înţelepţi ai Orientului atîta timp cît el nu va putea realiza într-un mod ştiinţific legea fundamentală şi vastă a karmei şi a re-naşterii, văzute la modul oriental, ca legi imuabile ce guvernează întregul Cosmos.

În *Cartea Tibetană a Morţilor* (Editura Colecţiei Revistei „Arca", 1992, ARAD, pp. 16—29) am consacrat lungi pagini doctrinei Re-naşterii considerată din punct de vedere filosofic şi ştiinţific; oferind rezultatul propriilor noastre cercetări asupra acestei doctrine. În loc să ne repetăm, preferăm să adăugăm la aceasta, insistînd asupra marii necesităţi a unui efort mai serios din partea gînditorilor şi savanţilor Europei şi Americii, supunerea la încercarea ştiinţei Occidentale a acestei doctrine a yogăi naşterilor şi morţilor repetate.

Ca antropolog ce şi-a dedicat viaţa studiului omului, traducătorul, după peste 25 de ani de cercetări, este pe cale să creadă că un efort ştiinţific serios pentru a studia de unde vine omul, care este cauza existenţei sale, şi către ce destin merge, este cel mai important dintre eforturile umane de împlinit. Pe acest teren, într-o zi Orientul şi Occidentul vor sfîrşi prin a se reuni mutual.

Mult timp occidentalul se va mulțumi cu studiul universului extern ignorîndu-se pe sine? Dacă, așa cum o credem, Înțeleptul Oriental poate să ne călăuzească (pe noi occidentalii) către o metodă ce să permită să se atingă înțelegerea științifică a laturii ascunse a naturii umane, nu este oare puțin inteligent din partea noastră să nu încercăm un examen științific dezbărat de prejudecăți? Științele aplicate, în această parte a lumii, sînt din păcate limitate la chimie, fiziologie, economie, fizică etc., antropologia și psihologia, înțelese așa cum sînt ele în yoga, fiind pentru aproape toți savanții occidentali simple visuri sau viziuni impracticabile. Nu credem totuși că acest punct de vedere injust să mai poată subzista încă mult timp[38].

XII. Învățăturile exoterice față în față cu învățăturile esoterice

Nu doar știința occidentală ne lasă actualmente în ignoranță în ceea ce privește cele mai mari probleme umane, ci și teologia noastră, al cărei interes principal trebuie să fie să rezolve aceste probleme, s-a depărtat în mare măsură de metodele yoga de a atinge viziunea interioară spirituală, care dădea un caracter științific creștinătății primitive și în special Școlii Gnostice, considerate azi ca eretice. Această formă pur intelectuală mai degrabă decît gnostică (cunoscătoare) de înțelegere a învățăturilor religioase, care sfîrșesc azi în demnități terestre de doctor în teologie, de episcop sau papă, n-a fost niciodată considerată de către înțelepții Estului ca suficientă pentru a conferi dreptul de a fi instructor religios. A crede pur și simplu că o religie este adevărată și a adera intelectual la această credință și la teologia sa dogmatică, fără a-i fi verificat adevărul prin metodele științifice ale yoga, înseamnă a acționa orbește condus de orbi, după cum au spus-o Buddha și Marele Înțelept Sirian[39].

Aici se poate discerne diferența fundamentală ce separă religiile care sînt bazate esențialmente pe profesiuni

de credință (și scripturi declarate infailibile și suficiente lor înșile) pentru a salva umanitatea și doctrinele secrete care depind de realizarea Adevărului mai degrabă decît de credința necontrolată.

Pe de-o parte vedem biserici puternic organizate, și în multe cazuri naționalizate, și un cler ținut să răspîndească niște doctrine dogmatice formulate de aceste biserici și concilii pe care credincioșii trebuie să le accepte sub amenințarea excomunicării. Pe de altă parte, avem un ansamblu de învățături (păstrate printr-o transmisiune secretă și nu prin niște biblii) pe care maeștrii refuză să le accepte într-un mod pur intelectual, fără o organizare ecleziastică convențională sau legalizată, și fără nici un fel de credință impusă, alta decît aceea pe care orice om de știință o posedă, de a descoperi faptele după o experimentare atentă.

În Occident, dar rareori în Orient, simpla acceptare intelectuală a unei religii a condus la inhibarea sau descurajarea libertății de a gîndi. Examinarea rațională și proba științifică a ceea ce Biserica Ortodoxă și preoții săi declară a fi adevărat, fără a ști dacă aceasta este adevărat sau nu, a fost pînă în timpurile mai apropiate de noi încărcată de grave consecințe.

În parte, prin neîncrederea într-o astfel de tiranie ecleziastică, și în special cu scopul de a păzi arcanele cunoașterii de o rea întrebuințare din partea unuia care este spiritualicește incapabil, învățăturile cele mai elevate sau secrete, care rămîn ascunse la baza tuturor marilor religii, au fost întotdeauna transmise unui mic grup selecționat. Forma acestei transmisiuni variază, după cum o explică textele noastre. Uneori ea este în întregime telepatică, uneori în întregime simbolică, alteori pur și simplu orală, dar niciodată ea nu este transmisă prin scris. Un sistem similar de transmisie secretă a fost întrebuințat în toate Misterele Antichității în Egipt, în Grecia, la Roma și peste tot unde au fost stabilite Misterele, printre Druizii din Gallia, Britania, și Irlanda. În zilele noastre, el subzistă în Fraternitățile oculte ale Indiei, Tibetului și de aiurea. Resturi de ocultism antic subzistă printre rasele aborigene ale celor două Americi, în Africa, Melanezia și Polinezia, sub forma societăților religioase

secrete. Unii, dintre cei mai bine instruiţi în ocultism dintre Lāmas şi hinduşi, spun că nu există un popor atît de degenerat sau de cultură oricît de mică, care, de cînd omul există pe pămînt, să fi rămas lipsit de un fragment, oricît de mic, din învăţătura secretă a Marilor Înţelepţi[40].

Gurus înşişi ne spun că metoda lor de transmitere a învăţăturilor secrete este tot atît de veche ca şi Umanitatea, căci, din fiecare generaţie de pînă acum, dintre milioanele de fiinţe umane încarnate, nu există decît un mic număr care să nu se fi ataşat de lume într-o măsură oarecare. Şi întotdeauna mulţimile ataşate de lume sînt acelea care se satisfac cu credinţa mai degrabă decît cu practicarea şi realizarea religiei.

XIII. Traducerea şi editarea textelor

O Introducere specială precede fiecare din cele Şapte Cărţi, în care este oferită istoria manuscrisului sau textului imprimat a cărui traducere se face. Ca şi pentru *Cartea Tibetană a Morţilor*, tălmăcirea acestor texte a fost făcută la Gangtok în Sikkim de către defunctul Lāma Kazi Dawa Samdup ajutat de către Dr. Evans-Wentz în timpul anilor 1919 şi 1920.

În ansamblu, versiunea a fost făcută tot atît de literală pe cît o permitea structura celor două limbi în acord cu forma literară engleză. S-a ajuns, cu toate acestea, adesea la situaţia pe care noi am găsit-o preferabilă, de a abandona o traducere cuvînt cu cuvînt, pentru a oferi o formă inteligibilă sensului real pe care un Lāma l-ar fi găsit în anumiţi termeni tehnici. La fel, de multe ori, a fost necesar să se înlocuiască printr-o frază explicativă anumiţi termeni sau prescurtări tehnice conţinute în textul tibetan. În toate aceste cazuri, cuvintele adăugate în text sînt puse între paranteze. Numerotarea paragrafelor şi a secţiunilor a fost făcută de către noi pentru a facilita referinţele.

O traducere dintr-o limbă europeană în alta este mult mai uşoară decît să ajungi să oferi o formă europeană clasică unui text de filosofie tibetană elevată care este în mod obişnuit, dacă nu obscur în sensul său, cel puţin complet simbolic. Chiar pentru un literat tibetan, puţin informat asupra limbajului metaforic, frecvent esoteric al Lāmaismului, şi puţin familiar cu forma tantrismului care modelează anumite texte, înţelegerea completă a doctrinelor ar fi imposibilă.

Redarea valorilor fonetice ale limbii tibetane în valori echivalente ale limbii engleze este de asemenea dificilă, nici o metodă fixă nefiind adoptată pînă astăzi. Noi am sugerat, în notele noastre, modul cum s-ar putea înlocui printr-o formă de translaţie latinizată vizualizările silabelor tibetane prescrise în diversele texte pentru yoginii occidentali care le preferă.

Dacă traducătorul principal ar fi putut să-şi revadă şpalturile acestui volum, multe greşeli care au putut scăpa atenţiei traducătorului ar fi fost corectate. Traducerile, de asemenea, sînt fără îndoială mai puţin corecte, decît dacă le-ar fi putut da forma finală el însuşi.

Nu numai lucrarea noastră, ci orice traducere din tibetană într-o limbă europeană, este încă o operă de pionierat. Fără îndoială, pe viitor, traducerile acestui volum vor trebui să fie revizuite, aşa cum s-a procedat şi cu primele traduceri ale Bibliei şi altor texte sacre.

Nici un erudit al timpului nostru, fie el din Orient sau din Occident, nu s-ar fi adaptat mai bine la sarcina dificilă a traducerii acestor texte ca defunctul Lāma Kazi Dawa Samdup. El a fost un iniţiat al Şcolii misticii Kargyütpa (sursă a celor mai mari părţi a textelor noastre) întemeiate de Marpa şi de ilustrul poet yogin Milarepa. În plus, el poseda cunoaşterea practică a filosofiei yoga îndeosebi în forma dezvoltată în învăţăturile (cuprinse în cele şapte Cărţi ale noastre) Yogā-Cārya, o şcoală (contemplativă) a Mahāyānei în care el a fost iniţiat pe cînd, tînăr fiind, a trăit în preajma *guru*-lui său dintr-o mănăstire din munţii Bhutanului.

Se poate găsi o scurtă istorie a vieţii remarcabile a lui Lāma în *Cartea Tibetană a Morţilor* şi în *Marele Yogi al Tibetului, Milarepa.* Prezenta noastră lucrare este complementară acestor două cărţi, care ar trebui să fie studiate în acelaşi timp, în special a doua, care conţine un expozeu cuprinzător al practicilor yoga de către Mila-

repa însuşi şi cu ajutorul cărora se spune că el a atins starea de Buddha în intervalul unei vieţi.

Astfel, fiecare cititor al acestui volum este îndatorat defunctului Lāma Kazi Dawa Samdup pentru prezentarea erudită şi atrăgătoare pe care a făcut-o celor mai profunde şi secrete doctrine ale Tibetului. Editorul reafirmă aici datoria sa de gratitudine şi respect pe care o datorează, la fel ca şi orice discipol, preceptorului săi spiritual.

XIV. Unitatea şi valoarea practică a textelor

Cele şapte Cărţi cuprinse în acest volum sînt aranjate într-o ordine definită. În toate Şcolile de yoga, neofitul la începutul căii, trebuie să cunoască regulile şi prescripţiile generale ale vieţii de yogi pe care el a ales-o. Ele sînt expuse în *Cartea I.*

În *Cartea a II-a,* yoginul este pus faţă în faţă cu marea problemă a naturii spiritului şi realitatea. Dacă el ajunge să rezolve această problemă ajutîndu-se de indicaţiile care-i sînt oferite, el va fi obţinut stăpînirea procesului mental şi asupra lui însuşi. Apoi, datorită viziunii lăuntrice a lui Bodhi, el poate, fără pericol, să abordeze practicile yoga mai speciale explicate în *Cartea a III-a.* Printre acestea, cea mai dificilă şi cea mai periculoasă este a şasea, transferul de conştiinţă pămîntească, care este oferit mai în amănunt în *Cartea a IV-a.*

În *Cartea a V-a,* yoginul este iniţiat într-o metodă foarte ocultă şi în mare măsură pre-buddhistă pentru a ajunge la starea de non-ego sau de impersonalizare. Nimeni, în afară de un yogin cu grijă călăuzit de către un *guru,* nu trebuie să încerce să împlinească această yoga. *Cartea a VI-a* învaţă doctrina secretă a celor cinci Înţelepciuni. În *Cartea a VII-a,* esenţa învăţăturilor celor mai transcendente ale Mahāyānei este desfăşurată în faţa yoginului pentru a fi profund meditată şi realizată. Dacă buna karma a yoginului îi permite să progreseze pe Cale pînă la acest punct, el va fi dobîndit o atît de limpede viziune lăuntrică intuitivă a adevăratei naturi a universului, a aparenţelor fenomenale care-l înconjoară

şi a spiritului, încît el nu va mai fi niciodată asemenea mulţimii, întrucît el va fi părăsit cavernele ignoranţei pentru a intra în Lumina fără de nori a Ştiinţei corecte.

Considerat astfel, acest volum are deci o unitate. Fiecare din cele şapte părţi este totuşi completă în ea însăşi şi poate fi studiată independent de celelalte. Date fiind acestea, cititorul va fi fără îndoială îndemnat să se concentreze asupra studiului uneia din aceste Cărţi mai degrabă decît asupra ansamblului lor, urmînd înclinaţiile sale mentale. Dacă totuşi el se simte apt în timpul acestei vieţi să încerce sarcina dificilă de a urma pînă la capăt Calea Supremă a lui Bodhisattva, cele şapte Cărţi studiate împreună îi vor aduce ajutorul cel mai preţios şi mai eficace.

XV. Noua renaştere şi maeştrii înţelepciunii

Aproape imperceptibil de un secol încoace, şi în special de 15 ani încoace, gîndirea elevată a Occidentului a fost profund modificată de către distincte influenţe orientale. Creştinismul, chiar aşa numit al tradiţiei ortodoxe, a simţit aceste noi impulsuri spirtuale care, unificate cu efectele revoluţionare ale ştiinţei, au dus la criza cea mai gravă din istoria sa. La fel ca-n timpul Renaşterii din secolul al XIV-lea, filosofia scolastică a fost copleşită, şi precum în Europa marea literatură şi arta Greciei antice au fost restaurate, pregătind Reforma şi epoca dezvoltării ştiinţifice fără piedici, tot aşa, şi-n zilele noastre, există un curent de idei născute în Orient care promit o reformă mult mai răvăşitoare şi completă decît cea pusă în scenă de Martin Luther.

Lumina Orientului, slab reflectată de către filosofii arabi şi platonicieni a fost cea care a inaugurat reînnoirea Occidentului medieval. Astăzi, Lumina puternică şi directă a Orientului, este aceea care remodelează viaţa religioasă a Europei şi a celor două Americi şi afectează, într-un mod destul de marcat chiar pe oamenii de ştiinţă din centrele de cercetare occidentale.

La reuniunea Asociaţiei Marii Britanii pentru Avansul Ştiinţelor din anul 1933, a fost luată în considerare

existenţa unor fiinţe inteligente de o evoluţie superioară cele a omului; sau, aşa după cum spuneam în 1928 în Introducerea la *Marele Yogi al Tibetului, Milarepa,* teoria după care omul nu reprezintă cu necesitate sfîrşitul întregii evoluţii organice. În aceeaşi ordine de idei a fost emisă, în faţa oamenilor de ştinţă adunaţi la reuniune, ipoteza că s-ar putea să existe stări necunoscute de existenţă în care ar exista o conştiinţă transcendentală independent de orice organism fizic sau corporal.

Ipoteze de această natură, făcute de savanţii occidentali, tind rapid să dea o sancţiune ştiinţifică pînă şi acestor teorii ce stau la baza acestui prezent tratat. Este de aşteptat ca, în cîteva generaţii de progres ştiinţific, Asociaţia Marii Britanii va accepta printre membrii săi şi pe înţelepţii Orientului.

Atunci, în acest glorios ev nou al înţelegerii şi respectului mutual restabilit între Orient şi Occident, ştiinţa, cu grijă păstrată de marile spirite ale Tibetului care o completează pe cea a Indiei, va ajuta la călăuzirea lumii occidentale către o înţelegere mai clară a vechilor şi mereu noilor adevăruri asupra omului şi locului său în Planul Universal, care constituie de un răstimp imemorial nepieritoarea Lumină a Orientului.

Într-un spirit asemănător serviciului dezinteresat pentru lume şi-a pus defunctul Lāma Kazi Dawa Samdup darurile sale minunate de ştiinţă şi interpretare la dispoziţia noastră, făcînd accesibile aceste tălmăciri popoarelor Occidentului. Astfel, completînd *Cartea Tibetană a Morţilor* şi *Marele Yogi al Tibetului, Milarepa,* (pentru a îndeplini promisiunea făcută *guru*-lui), multe doctrine esenţiale pînă astăzi rămase secrete, ce aparţin Marii Căi a Bodhisattvas, sînt înregistrate în acest volum într-o limbă europeană pentru a-i ajuta pe toţi aceia care, la fel ca şi în cazul celor două traduceri pomenite, aduc un omagiu Marilor Instructori ai acestei căi către Nirvāna.

Graţie acestor Mari Fiinţe care (la fel ca şi Buddha) prin renunţarea lor, au cucerit lumea şi personalitatea umană, viaţa umanităţii pe Pămînt s-a ridicat din tenebrele Ignoranţei către Lumina Realităţii şi Fericirii Divine, revelînd astfel omului Calea de evoluţie superioară,

căci, fără ei, umanitatea ar fi rămas înlănţuită fără de speranţă în domeniile simţurilor, şi nu ar fi existat nici o cale de scăpare din tranzitoriul Samsārei cu tot cortegiul ei de durere.

NOTE LA INTRODUCERE

(1) Noi preferăm traducerea lui Sj. Atal Bihari Ghosh care spune: — „Mahayana poate probabil să semnifice «Cale (sau «călătorie») mai mare sau mai elevată» iar Hinayana, «Cale (sau călătorie) mai puţin mare sau mai puţin elevată»: Ya (din Yana) înseamnă: «a merge» şi Yana: «cea prin care se merge»". Orientaliştii occidentali au adoptat traducerea „vehicol" pentru Yana ... dar „cale" este de preferat (vezi şi *Cartea Tibetană a Morţilor*, p. 203).

(2) Aşa după cum luna reflectă doar o mică fracţiune a luminii soarelui, conştiinţa normală nu reflectă decît o infinit de mică fracţiune a subconştientului (cunoscut şi ca «inconştient») care este rădăcina subliminală a existenţei iluzorii a omului. Ca şi clarul de lună, conştiinţa ignorantă este, în ochii omului simplu, actuală şi reală în ea însăşi, deoarece el îi ignoră sursa sa ascunsă.

(3) Substantivul «Samsara» şi adjectivul «sangsâric» întrebuinţate în această lucrare implică semnificaţii variate ale aceleiaşi rădăcini comune. Literal, «Samsara» înseamnă: „mergînd sau continuînd", sau „a fi constrîns la a exista continuu", ca într-o roată a naşterilor şi morţilor. Referindu-se la existenţă sau la fiinţa condiţionată din Universul fenomenal, Samsara contrastează cu Nirvana, care este dincolo de existenţa condiţionată, dincolo de Natură şi de Oceanul Samsarei. Uneori Samsara, aşa după cum este întrebuinţată aici, indică Cosmosul Material sau regatul fenomenelor; «sangsâric» indică ceea ce este pămîntesc, lumesc sau condiţionat de Karma, raportîndu-se la existenţă.

(4) *Majjhima-Nikaya: Maha-Saropama Sutta.*

(5) *Lonaphala Vagga* şi *Brahmana Vagga* din *Anguttara Nikaya.* (Vezi *Cartea Tibetană a Morţilor*, p. 36, Ed. Maisonneuve, Paris.)

(6) *Samgiti Sutta* din *Digha-Nikaya* (vezi *Cartea Tibetană a Morţilor*, p. 181, şi *Marele Yogi al Tibetului, Milarepa*, pp. 35—9) (Oxford University Press, London).

(7) Udana VIII, 1, 4, 3 (vezi *Cartea Tibetană a Morţilor*, p. 58).

(8) Îl sfătuim pe student să consulte cartea Profesorului Louis de la Vallée Poussin: *Le Nirvana.*

(9) *Matei* X, 29; VI, 28. — *Luca* XII, 27—8.

(10) *Epistola către Corinteni* IX, 9. De altfel, Sf. Pavel admite o viziune a lumii mai puțin limitată și se apropie de vederile buddhiste în *Epistola către Corinteni,* 28 și către *Romani* VIII, 21—3, cînd el vorbește de eliberarea creaturilor (care desemnează poate doar omul) și „că întreaga creație geme și lucrează împreună în suferință".

(11) *Epistola către Galateeni* VI, 7.

(12) G. R. S. Mead, *Fragments of a Faith Forgotten* (London, 1900), p. 142.

(13) G. R. S. Mead, *op. cit.,* pp. 13, 122, 148, 153, 605 și C. A. Bayness, *A Coptic Gnostic Treatise.* (Cambridge, 1933), p. XXIV.

(14) Este limpede că din expozeul lui Sir James Jeans în *The New Background of Science* (Cambridge, 1933), pp. 283—4 și 297—8, rezultă că știința occidentală a atins acum (sau tinde cel puțin s-o facă) ideea asupra realității pe care mahâyâniștii și înțelepții Indiei, anterior lor, au descoperit-o de secole. Vorbind despre ultimele descoperiri ale fizicii, el scrie: noi am văzut mai puțin adăugarea spiritului la materie, cît completa dispariție a materiei, cel puțin a aceleia cu care vechii fizicieni construiseră universul obiectiv". Vorbind de știința de azi, el adaugă: „În punctul cel mai îndepărtat la care ea a ajuns, mult și poate tot, din ceea ce nu era mental a dispărut și nimic nou n-a mai apărut care să nu fie mental". El spune mai departe: „Ultima noastră impresie despre natură, înainte de a ne fi scos ochelarii, era aceea a unui ocean de mecanisme ce ne înconjoară din toate părțile. Pe măsură ce noi abandonam instrumentele optice, noi vedeam conceptele mecanice cedînd continuu locul conceptelor mentale. Dacă, prin natura lucrurilor, nu ne putem descotorosi de ele complet, putem să ne imaginăm că efectul ar fi dispariția totală a materiei, și a mecanicității, spiritul rămînînd singur suveran". În Yoga materia este aceea care a reușit să se desfacă de ochelari, și debarasată de ei, ea a realizat de mult timp că „spiritul rămîne singur suveran".

(15) R. Grousset: *Sur les traces du Bouddha,* Paris, 1929, p. 296.

(16) R. Grousset, *op. cit.,* p. 308.

(17) *Cartea Tibetană a Morților,* pp. 197—201.

(18) Cercetătorul ce dorește să cunoască mai îndeaproape acest subiect, va găsi interesant de consultat: *Aspects of Mahâyâna Buddhism and its Relation to Hinayâna,* lui Nalinaksha Dutt (London, 1930); și *Sur les traces du Bouddha,* a lui R. Grousset. Aceste două lucrări au fost de un important ajutor pentru traducătorul acestei Cărți.

(19) În excelenta traducere a profesorului J. H. Woods: *The Yoga System of Patanjali* (Harvard University Press, 1914).

(20) *Udanavarga,* IV, 35; VI, 12. Tr. W. W. Rockhill (London, 1883).

(21) Vezi *Tibet's Great Yogi Milarepa,* pp. 35—9—212. În *Yoga Sutras* (Cartea a III-a), Patañjali a descris diversele puteri suprafizice care rezultă din stăpînirea Yogăi. Buddha va vorbi și el (după cum se povestește în mai multe rînduri în Canonul Buddhist) despre aceasta, el fiind unul din marii maeștrii ai Yogăi (vezi Cartea a III-a, § 127—34). Vezi și: *A Search in Secret India,* de P. Brunton (London, 1934).

(22) *An Introduction to Yoga Philosophy,* de S. A. Vasu. *The Sacred Books of the Hindus,* vol. XV, p. 64 (Allahabad, 1915).

(23) Cititorii ce doresc să cunoască mai mult tantrismul și aceste forme speciale de Yoga, trebuie să consulte cărțile lui Sir John Woodroffe, publicate sub pseudonimul Arthur Avalon. Vezi și *Cartea Tibetană a Morților* și *Tibet's Great Yogi Milarepa,* întrucît aceste două lucrări sînt bazate pe Tantra Yoga în aspectul său tibetan.

(24) R. R. Marett: *Faith, Hope and Charity in Primitive Religion* (Oxford, 1932), pp. 5—20, și *Sacraments of Simple Folk* (Oxford, 1933), Ed. Grassini.

(25) Sirdar Ikbal Ali Shah, *Islamic Sufism* (London, 1933), pp. 31—2.

(26) R. R. Marett: *The Threshold of Religion* (London, 1909), pp. 203—20, și W. J. Sollas: *Ancient Hunters* (London, 1924), pp. 397—403—423.

(27) Dacă, de pildă, elementul Pămînt este luat ca bază de concentrare, yoginul formează un cerc de cîteva degete diametru în pămînt (sau în argilă) de preferință de culoare roșiatică și plasat la o distanță de circa un metru de locul său de meditație care trebuie să fie mai ridicat decît locul unde se găsește cercul. Apoi își fixează privirea asupra elementului Pămînt, menținîndu-și gîndirea asupra ideii că trupul său este compus din pămînt. După un anumit timp de astfel de practică, spiritul atinge starea de absorbție în obiectul de meditație în așa fel că acest cerc este văzut chiar și atunci cînd ochii sînt închiși. Această practică permite yoginului să înțeleagă natura iluzorie a trupului uman și a altor lucruri compuse, și de a realiza astfel starea de non-ego, ceva asemănător cu maniera explicată în ritul Chöd din Cartea a V-a. Într-un mod similar, în textele Pali (și în Comentarii) sînt date explicații privitoare la fiecare din cele patruzeci de subiecte de meditație. Cercetătorul va putea citi cu profit publicațiile următoare ale Pâli Text Sty: *Anguttara Nikaya,* traducere de E. R. J. Gooneratne; *The Path of Purity,* Partea II-a, tr. de Po Maung Tin din *Visudhi Magga* a lui *Buddhaghoșa* și *Manual of a Mystic,* tr. de F. L. Woodward din *Yogavacara.*

(28) Avînd privilegiul de a citi lucrarea domnișoarei G. Constant Lounsbery, președinta asociației „Prietenilor Buddhismului" din Paris și intitulată: *La Méditation Bouddhique. Théorie et Pratique selon l'École du Sud,* (A. Maisonneuve, Paris; versiunea engleză: Kegan Paul, Trench, London), am profitat de ea. Am găsit de asemenea că rezultatele lucrărilor domnișoarei Lounsbery

în legătură cu Yoga în cadrul buddhiştilor de Sud din Ceylon le confirmă pe ale mele. Toţi cei care studiază acest subiect vor găsi în cartea sa un ajutor eficace.

(29) *Sri Chakra-Sambhara Tantra*, tradusă din tibetană de Lama Kazi Dawa Samdup şi editată de Sir John Woodroffe (Arthur Avalon), vol. VII din *Tantrik Texts* (London, 1919), p. 37.

(30) Id., *op. cit.*, p. 35.

(31) Id., *op. cit.*, p. 37.

(32) Id., *op. cit.*, p. 38. *Khah-do-ma*, pronunţia tibetană a termenului *mkhah-hgro-ma*: „Cea care merge în cer", zeiţa-zînă ce posedă puteri oculte deosebite, bune sau rele; care echivalează cu Dakini din sanskrită. Invocaţia către Dakini, aşa după cum textele noastre o vor arăta, joacă un rol destul de important în multe din ritualele pur tantrice legate de Yoga tibetană.

(33) Id., *op. cit.*, p. 3.

(34) Id., *op. cit.*, p. 41.

(35) Unul dintre ultimele enunţuri ale acestei legi privind legătura sa cu relativitatea, a fost formulat de către Eddington astfel: „Cauza şi efectul sînt legate îndeaproape în decursul timpului, cauza trebuie să preceadă efectul şi relativitatea timpului n-a abolit această ordine". A. S. Eddington, *The Nature of the Physical World* (Cambridge, 1928), p. 295.

(36) T. H. Huxley, *Evolution and Ethics* (London, 1894), pp. 61—2 şi 95 şi W. James, *The Varieties of Religious Experiences* (New-York, 1920), pp. 521—2.

(37) De pildă, Sir James Jeans în *The Mysterious Universe* (Cambridge, 1931), p. 137 scrie aceasta: „Vechiul dualism al spiritului şi materiei ... pare într-adevăr să dispară, nu din cauza că materia se transformă într-o manieră oarecare într-un lucru mai impalpabil sau mai insubstanţial decît înainte, nici pentru că spiritul se topeşte într-o funcţie a creierului, ci pentru că materia substanţială se topeşte ea însăşi într-o creaţie, o manifestare a spiritului".

(38) De cînd au fost scrise aceste rînduri, traducătorul a întîlnit o opinie similară exprimată de către Dr. C. D. Broad în *The Mind and its Place in Nature* (London, 1925), p. 666. Admiţînd posibilitatea logică a unui progres mental perpetuu al rasei umane, Dr. Broad sugerează „că depinde de obţinerea unei cunoaşteri adecvate a controlului vieţii şi spiritului, înainte ca ignorarea acestor subiecte, simultan cu descoperirile noastre din fizică şi chimie, să fi ruinat întregul sistem social. Care din cele două curente ale acestei curse va conta? Este imposibil de prezis. Dar fizica şi moartea au un mare avans asupra psihologiei şi vieţii".

(39) Vezi Cartea I: *Cele zece Mari Greşeli*.

(40) De consultat capitolul asupra Simbolismului, şi Buddhismul Esoteric, p. 2 a Introducerii la *Cartea Tibetană a Morţilor*.

CARTEA I

CALEA SUPREMĂ A DISCIPOLULUI PERCEPTELE GURULUI (I)

INTRODUCERE

I. Compilatorul cărţii şi co-discipolul său

Această carte este alcătuită dintr-o colecţie de precepte yoga aranjate în 28 de categorii. Compilatorul ei a fost Dvagpo-Lharje, succesorul apostolic direct al lui Milarepa (A.D. 1052—1135), şi originea sa datează cam de pe la jumătatea secolului al XII-lea.

Dvagpo-Lharje, care înseamnă Lharje din provincia Dvagpo din Tibetul oriental, în care s-a născut, se zice că ar fi trăit între 1077 şi 1152 e.n. El este cunoscut de asemenea şi ca marele *guru* Gampopa şi acest nume se referă la ceea ce a fost considerat drept o reîncarnare a regelui Srong-Tsan-Gampo, primul suveran buddhist al Tibetului, care a murit în anul 650 e.n. Dvagpo-Lharje este de asemenea autorul numeroaselor tratate tibetane asupra filosofiei Mahā-Mūdrei şi a doctrinelor caracteristice şcolii Kargyütpa care, ca şi cartea de faţă, sînt esenţialmente yoga. Cu doi ani înaintea morţii sale, în 1150 e.n., el întemeie mănăstirea Ts'ur-Lka care este acum sediul principal al ordinului Kargyütpa.

Din cei doi discipoli cei mai iluştri ai lui Milarepa, celălalt a fost Rechung-Dorje-Tagpa, care a scris biografia lui Milarepa, cunoscută în originalul său tibetan sub numele de *Jetsün Kah-Bum* şi a cărei traducere engleză se cheamă *Tibet's Great Yogi Milarepa*. Această carte conţine de asemenea numeroase precepte şi poate fi studiată în acelaşi timp cu *Preţioasa Rugăciune*.

Ca şi maestrul său Milarepa, Rechung-Dorje-Tagpa a

trăit în singurătate cea mai mare parte a timpului şi a preferat să vadă trecînd şirul de succesiuni ale *gurus* Kargyütpa la Dvagpo-Lharje mai degrabă decît să îl preia el însuşi.

II. **Transmisia învăţăturilor**

Esenţa învăţăturii spirituale raportate în *Preţioasa Rugăciune,* fiind moştenirea directă a *gurus,* ni se pare interesant să oferim ordinea succesiunii acestei învăţături.

Primul din *gurus* Kargyütpa este Dorje-Chang (sanskrită: *Vajra-Dhara*), Buddha celest pe care cei din şcoala Kargyütpa îl consideră drept Ādi-Buddha sau Buddha primordial. Conform credinţei, el a fost acela care a revelat yoginului Tilopa filosofia Mahā-Mudrā, pe care sînt întemeiate învăţăturile yogăi sectei Kargyüpta şi preceptele yogăi conţinute în această carte.

Tilopa, care a fost primul din succesiunea apostolică pămîntească, a trăit în India către mijlocul secolului al X-lea, succesorul său a fost Naropa, discipolul său favorit. Ca urmare a unei reforme, Kargyütpa s-a separat de secta Ningmapa, întemeiată în Tibet în anul 740 e.n. de către marele *guru* Padma Sambhava.

Naropa a fost profesor de filosofie la celebra universitate din Nalandā din Nord-Estul Indiei, centrul principal al ştiinţei din acea epocă. Printre discipolii săi se găsea şi Marpa, care, din pricina marelui număr al traducerilor sale din sanskrită în tibetană, a fost cunoscut în Tibet, pămîntul său natal, ca Marpa Traducătorul. El a fost acela care a devenit primul *guru* Tibetan al succesiunii Kargyütpa, succesorul său fiind Milarepa, principalul său discipol, apoi veni Dvagpo-Lharje. (Vezi în *Marele Yogi al Tibetului, Milarepa,* frontispiciul în culori ce reprezintă pe „Marii *guru* ai (sectei) Kargyütpa", ca şi descrierea sa de la pp. XV—XVIII.)

În special datorită remarcabilei lor aplicaţii practice a buddhismului cu ajutorul mijloacelor pur yogice (aşa după cum le vom vedea în Cartea I şi a II-a), adepţii lui Marpa şi Milarepa s-au distins de toţi ceilalţi buddhişti tibetani. Printre mahāyānişti nicăieri nu s-a pus o

atît de mare insistenţă pe idealul de Bodhisattva, pe renunţarea la lume şi pe efortul dezinteresat în răstimp de eoni pentru iluminarea tuturor fiinţelor animate care există, ca la Kargyütpa.

III. **Textele preţioasei rugăciuni**

Manuscrisul nostru a fost copiat după acela al unui yogin rătăcitor care a acceptat cîteva zile ospitalitatea traducătorului la Gangtok, în Sikkim.

Păstrînd tradiţia veche a vremilor în care textele imprimate sau manuscrisele erau mai rare decît în prezent, mulţi yogini au învăţat pe dinafară Preţioasa Rugăciune. Dacă, la rîndul lor, deveneau *guru,* ei putea transmite sau comenta textul din memorie. Mai mult, fiecare îşi făcea propria sa copie manuscrisă a acestor învăţături, fie după dictare, fie din memorie, urmînd indicaţiile date de către *guru* pentru ca să nu fie niciodată uitate sau pierdute. Şi, aşa cum a făcut-o oaspetele nostru, orice yogin al sectei Kargyütpa este fericit să împrumute manuscrisul său al *Preţioasei Rugăciuni* oricărui laic pios sau co-discipol ce doreşte să o studieze sau să o copieze.

În ciuda a ceea ce s-a spus că textele tibetane imprimate pe lemn al *Preţioasei Rugăciuni* există, nici Lāma Kazi Dawa Samdup şi nici Dr. Evans-Wentz, în ciuda a numeroase cercetări, nu au reuşit să-şi procure unul pentru a controla versiunea lor. Textele manuscrise, ca acelea pe care ei le-au lucrat sînt de obicei fidele. Ca regulă generală, cînd sînt comparate între ele, nu apar decît minime variaţiuni în termenii preceptelor sau ordinea categoriilor.

IV. **Preceptele comparate cu „discursurile elegante"**

Există, de asemenea, un anumit număr de lucrări în tibetană şi în sanskrită ce formează o colecţie de „Discursuri Elegante", care, mai puţin pur religioase decît Preceptele, se apropie mai degrabă de Proverbe. Unul din cele mai faimoase este *Preţioasa Comoară a Discursurilor*

Elegante (Subhāsita Ratna Nidhi) atribuită marelui Lāma din Saskya cunoscut ca Panditul din Saskya pe care împăratul chinez Kubilai Khan l-a recunoscut în anul 1270 e.n. ca şef al bisericii lamaiste. Defunctul erudit ungur Alexander Csoma de Körös care a făcut tălmăcirea acestei cărţi, dă numele monastic întreg al acestui papă din Saskya: Nanda Dhvaja Śri Bhadra. *Preţioasa Rugăciune* a fost probabil scrisă de către autorul ei, renumit încă de pe cînd trăia ca călugăr într-o mănăstire din Saskya din provincia Tsang din Tibetul central[2].

Oferim aici cîteva din aceste discursuri urmărind versunea lui Csoma de Körös pentru a le compara cu Preceptele conţinute în *Preţioasa Rugăciune.*

„Cînd găina se odihneşte, ea produce mult;
Un păun cînd rămîne imobil are o frumoasă trenă;
Un cal blînd are un pas rapid;
Seninătatea unui om sfînt este semn că el este un Înţelept".
(Stanţa 20)

„Nu te lăsa încîntat de laudă,
Nu fi mîhnit de oprobiu,
Ci a-ţi cunoaşte exact propriile virtuţi şi puteri
— Acestea sînt caracteristicile omului excepţional".
(Stanţa 29)

„Chiar în locul în care Marele Domn (Buddha) este prezent
Cine va recunoaşte un alt om?
Cînd Soarele a răsărit, deşi există numeroase stele strălucitoare pe cer
Niciuna din ele nu este vizibilă".
(Stanţa 33)

„Un om prost îşi trîmbiţează capacităţile.
Un om înţelept le ţine secrete în el însuşi.
Un fir de pai pluteşte la suprafaţa apei
Dar o piatră preţioasă cade la fund".
(Stanţa 58)

„Doar spiritele înguste stabilesc aceste distincţii
Ca: «Acesta este prietenul meu, acela duşmanul meu».

Un om cu spirit liberal manifestă afecţiune pentru toţi
Întrucît este nesigur cine-i va putea fi mai tîrziu de ajutor."
(Stanţa 59)

„Un om minunat ca metalul preţios
Este în toate punctele invariabil.
Un ticălos, ca braţul unei balanţe
Oscilează întotdeauna de sus în jos."
(Stanţa 74)

„A vorbi mult este o sursă de pericol.
Tăcerea este mijlocul de a evita nenorocul.
Papagalul limbut este închis într-o cuşcă.
Alte păsări ce nu ştiu să vorbească zboară liber pretutindeni."
(Stanţa 118)

„Cea mai mare bogăţie constă în a fi milos
Şi cea mai mare fericire este de a avea linişte în spirit.
Experienţa este cea mai frumoasă podoabă
Şi cel mai bun tovarăş este acela care este fără dorinţe".
(Stanţa 134)

„Oamenii cu puţine talente
Ce depind de cei mari pot şi ei să prospere.
O picătură de apă este puţin lucru
Însă unită cu un lac, cînd va seca ea?"
(Stanţa 173)

„Cuvinte jignitoare nu trebuie niciodată să fie folosite
Chiar contra unui duşman
Căci în mod inevitabil ele se vor întoarce către tine;
Întocmai cum ecoul revine din stînci."
(Stanţa 182)

„În momentul întreprinderii unui lucru important
Încearcă să ai un asociat demn de încredere;
Dacă vrei să incendiezi o pădure
Ajutorul vîntului este în mod firesc necesar".
(Stanţa 208)

„Meditaţia fără Ştiinţă[3] deşi dă pentru un timp rezultate
Ea va fi pînă la urmă golită de adevărata reuşită.

Poți topi complet aurul și argintul,
Dar o dată focul stins, ele se întăresc din nou".
(Stanța 228)

Provenind dintr-o colecție similară, *Toiagul Înțelepciunii* (tibetană: *Ses-Rab-Sdon-Bu,* sanskrită: *Prajñā-Danda*) atribuit lui Nāgārjuna, eruditul instructor al Mahāyānei, *Discursurile Elegante* ce urmează sînt traduse de către Lāma Kazi Dawa Samdup:

„Pentru acela care cunoaște Adevărata Natură a lucrurilor,
Ce nevoie mai este de un maestru?
Pentru acela ce iese dintr-o boală,
Ce nevoie este de un doctor?
Pentru acela care a traversat un rîu,
Ce nevoie mai este de o barcă?"
(Ms. folio 5)

„Un astronom face calcule și preziceri
Asupra mișcării lunii și stelelor,
Dar el nu ghicește că în propria sa casă
Femeile în dezacord se poartă urît".
(Ms. folio 7)

„În ceea ce privește hrana, somnul, teama și reproducerea,
Oamenii și animalele sînt asemănători.
Omul depășește animalul dedîndu-se la practici religioase
Și atunci de ce un om făr' de religie n-ar fi egal unui animal?"
(Ms. folio 8)

„Timpul zboară, învățătura este lungă, nimeni nu știe cît îi va dura viața.
Utilizează-ți deci ca lebăda arta de a extrage laptele din apă
Și consacră-te celei mai prețioase (Căi)".
(Ms. folio 13)

„Deși numeroase stele strălucesc și această podoabă a Pămîntul, Luna, strălucește și ea,
Cu toate acestea cînd Soarele asfințește, noapte se lasă".
(Ms. folio 13)

„Știința care învață artele și meseriile
Este doar știința de a-ți cîștiga viața;
Dar știința care te învață eliberarea de viața obișnuită
Nu este oare adevărata știință?"
(Ms. folio 15)

„Ceea ce nu e dorit pentru tine însuți
Nu o fă altora."
(Ms. folio 20)

„Cei smintiți sînt ca și încrețiturile pe o apă
Căci orice ar face, este repede șters.
Dar virtuoșii sînt ca și piatra gravată
Cel mai mic act al lor este durabil."
(Ms. folio 22)

„Alături de înțelept și cel blînd, de acela care este mulțumit și sigur
Tovărășia, chiar și în pușcărie, valorează mai mult decît suveranitatea cu acela care este fără principiu".
(Ms. folio 23)

Alte „Discursuri Elegante" alese din traducerea lui Lāma Dawa Kazi Samdup din *Oceannul Deliciilor Înțeleptului* (tibetană: *Lodan-Gawai-Rol-Tso*) sînt oferite aici ca documente[4]. Textul tibetan după care a fost făcută traducerea nu dă numele autorului acestei culegeri de maxime — el fiind un manuscris copiat recent la Gangtok după un text mai vechi, manuscris sau imprimat pe lemn:

„Calea supremă a altruismului este o scurtătură
Ce duce în Împărăția Cuceritorilor.
Este o pistă mai rapidă decît cea a calului de curse,
Egoistul, totuși, — nu o cunoaște".
(Vers. 25—8)

„Mila se culege în proxima renaștere.
Castitatea dă naștere fericirii umane.
Răbdarea este podoaba ce șade bine oricui.
Hărnicia este temelia oricărei împliniri.
Dhyāna este ceea ce limpezește spiritul încețoșat.
Inteligența este arma ce domină orice dușman".
(Vers. 29—34)

„Nu te bucura chiar dacă moartea și nenorocul
îți scufundă dușmanii.
Nu fă pe grozavul chiar dacă-l poți egala pe Indra
în măreție".
(Vers. 41—2)

„Există unii care-și varsă tot interiorul din pricina
prea marei lor limbuții."
(Vers. 51—2)

„Fii umil și blînd dacă vrei să fii exaltat,
Să ști să lauzi calitățile oricui altul dacă vrei să ai
prieteni."
(Vers. 66—7)

„Nu discuta cu vanitoșii.
Nu te măsura cu cei norocoși.
Nu condamna pe cel ce vrea să se răzbune,
Nu purta pică pe cel puternic."
(Vers. 69—72)

„Abandonează un obicei dăunător chiar dacă el îți vine
de la tatăl tău sau de la strămoșii tăi.
Adoptă un obicei bun chiar dacă el este practicat
printre dușmanii tăi.
Otrava nu trebuie să fie luată chiar dacă este oferită
din mîna unei mame;
Aurul poate fi acceptat chiar și de la o ființă ostilă."
(Vers. 73—6)

„Nu te grăbi să exprimi dorința inimii tale.
Să nu-ți lipsească perseverența cînd te angajezi
într-o operă importantă,
Nu fi gelos pe un devotat cu adevărat religios și pios.
Nu-l consulta pe acela care, obișnuit cu răul,
s-a înrăit."
(Vers. 77—80)

„Există canalii chiar și în ordinele religioase.
Plante veninoase cresc chiar pe colinele cu plante
medicinale."
(Vers. 112—113)

„Există unii care nu se miră văzînd pe alții
transportînd munți
Dar care consideră o sarcină prea grea pentru ei înșiși
un capăt de lînă."
(Vers. 120—122)

„Acela care este întotdeauna gata să-și atribuie
meritul unei acțiuni care a reușit
Și este de asemenea gata să arunce oprobriul pe altele
cînd o sfîrșesc rău,
Care caută fără-ncetare să critice pe aceia care sînt
instruiți și drepți,
— Acela are natura unui corb."
(Vers. 140—143)

„Propovăduirea adevărurilor religioase unui
necredincios este ca și cum ai hrăni cu lapte
un șarpe veninos."
(Vers. 146)

„Deși un veșmînt este spălat de o sută de ori
Cum să devină el curat și pur
Dacă este spălat în apă murdară?"
(Vers. 159—61)

„Zelul fără rațiune și îngustimea de spirit a unui
ignorant nu servesc decît să micșoreze în stima voastră
persoana pe care se străduiește să o laude."
(Vers. 181)

„Cea mai mare greșeală de evitat este ignoranța.
Pentru a domina acest inamic, ignoranța, este necesară
înțelepciunea.
Cea mai bună metodă de a dobîndi înțelepciunea este
străduința fără slăbiciune."
(Vers. 186—8)

„Acela care cunoaște Preceptele pe dinafară
fără a le practica
Este asemănător aceluia care aprinzînd o lampă
ar închide ochii."
(Vers. 193—4)

„Cine poate spune cu certitudine că el va trăi
pentru a vedea ziua de mîine?"
(Vers. 204)

„Cum ar putea să fie drept să omori creaturi
dezarmate și inofensive?"
(Vers. 204)

Această selecție de proverbe și precepte din „Discursurile Elegante" sugerează importanța și bogăția acestui gen de literatură tibetană care a fost influențată de cea a

Indiei. Ajutat de această scurtă introducere, cititorul va fi mai bine pregătit să profite de pe urma înțelepciunii care ne-a fost lăsată moștenire de către marii înțelepți Kargyüpta în Cartea care urmează.

V. Despre „Vocea tăcerii"

Spiritul este marele omorîtor al realului. Discipolul să-l omoare pe asasin!

Compasiunea vorbește și spune: poți să te bucuri cînd toată viața trebuie să suferi?

Ești cumva mîntuit cînd auzi întreaga lume plîngînd?

Fie ca semețul soare să nu usuce o lacrimă de suferință înainte ca tu însuți să nu o fi șters din ochiul aceluia care suferă!

Discipolul trebuie să regăsească starea de copil pe care a pierdut-o înainte ca primul sunet să poată vibra în urechea sa.

Distruge în tine amintirea experiențelor trecute.

Nu privi înapoi sau ești pierdut.

Vai, vai, pentru orice om ce posedă Ālaya Nepieritor și nu este decît una cu Marele Suflet, această posesiune a Nepieritorului atîrnă atît de puțin pentru el!

Acțiunea și inacțiunea pot să-și găsească locul în tine; trupul tău agitat, spiritul tău liniștit, sufletul tău tot atît de limpede ca un lac de munte...

A trăi pentru a fi binefăcător pentru umanitate este primul pas. A practica cele șase virtuți glorioase este al doilea.

Dacă tu nu poți fi Soarele, atunci fii umila planetă.

Calea este unică pentru toți, mijloacele de a atinge țelul variază cu fiecare pelerin.

Nu lăsa ca simțurile tale să facă din spiritul tău un teren de joacă.

Ți-ai pus oare ființa la diapazonul marii suferințe a umanității, o, candidat la Lumină?

Și să știi că Veșnicul nu cunoaște transformarea!

NOTE LA INTRODUCEREA la CARTEA I

(1) Manuscrisul tibetan pe care l-am tradus poartă titlul: Rje-Sgampo Rinpoche-Hi Lam Mchog Rinpoche-Hi Hphreng-Wa Zhes-Bya-Wa Bzhugs-So, care înseamnă: „Aici este inclusă Calea Supremă a venerabilului domn Gampopa, numită «Prețioasa Rugăciune»". Bogate extrase din aceeași versiune sau dintr-o versiune foarte asemănătoare au fost date de către D-na A. David-Neel în Appendicele cărții sale: *Initiation Lâmaïque* (ed. Adyar). Prezentăm aici textul complet care este dat pentru prima dată în întregime într-o limbă europeană.

(2) Csoma de Körös: „Tibetan Studies", No. XIV, Calcutta, 1912.

(3) Fără călăuzirea și învățăturile unui *Guru*.

(4) Copia originală a acestei traduceri, datată 1908—1909, a fost încredințată Dr. Evans-Wentz de către Sir E. Denison Ross, Director al Școlii de Studii Orientale a Universității din Londra, care, în cursul studiilor sale tibetane, s-a aflat și el în India în legătură cu Lama Kazi Dawa Samdup.

CARTEA I

CALEA SUPREMĂ A DISCIPOLILOR PERCEPTELE GURU

ÎNCHINAREA PREŢIOSULUI GURU!

CUVÎNT-ÎNAINTE

Fie ca acela care doreşte eliberarea de această mare a existenţelor succesive, atît de teribilă şi de dificil de traversat, să poată cu ajutorul preceptelor predate de către Înţelepţii inspiraţi ai Kargyüpta, să aducă omagiul datorat acestor Maeştri a căror slavă este fără pată, ale căror virtuţi sînt inepuizabile ca Oceanul şi a căror bunăvoinţă infinită cuprinde toate fiinţele trecutului, prezentului şi viitorului din universul întreg:

Pentru a sluji pe aceia care participă la căutarea Divinei Înţelepciuni, vor urma, consemnate în scris, preceptele cele mai înalt preţuite numite „Calea Supremă, Şiragul de Petre Prieţioase", transmise lui Gampopa fie direct, fie indirect, de către dinastia inspirată de *guru*, din pricina dragostei lor pentru el.

CELE 28 DE CATEGORII DE PRECEPTE ALE YOGĂI

I. Cele zece cauze de părere de rău

Discipolul care caută Eliberarea şi Atotştiinţa stării de Buddha trebuie mai întîi să mediteze asupra acestor zece lucruri care sînt cauze de părere de rău.

1 — După ce a obţinut un trup omenesc liber şi bine înzestrat, — ceea ce este dificil — ar fi un motiv de părere de rău măcinarea în van a acestei vieţi.

2 — După ce a obţinut acest trup omenesc pur, liber, bine înzestrat şi dificil de obţinut, ar fi o pricină de părere de rău să mori ca un om nereligios şi năpădit de grijile lumii.

3 — Această viaţă omenească în Kāli-Yuga (epoca întunecimii) fiind atît de scurtă şi nesigură, ar fi o pricină de părere de rău să o petreci urmărind ţeluri şi căutări lumeşti.

4 — Propriul tău spirit fiind de natura Dharma-Kāyei necreate, ar fi o pricină de părere de rău să-l laşi să se scufunde în smîrcul iluziilor lumii.

5 — *Gurul* Sfînt fiind călăuza pe Drum, ar fi o pricină de părere de rău să te fii despărţit de el înainte de a fi atins Iluminarea.

6 — Credinţa religioasă şi legămintele luate constituie mijlocul care conduce la eliberare, şi ar fi o cauză de părere de rău dacă ele ar fi sfărîmate de forţa necontrolată a pasiunilor.

7 — Înţelepciunea Perfectă fiind găsită în tine însuţi prin virtutea harului *gurului*, ar fi o pricină de părere de rău să o risipeşti în jungla lumescului.

8 — A vinde ca pe o marfă Sublima Doctrină a Înţelepţilor este o cauză de căinţă.

9 — Dat fiind că toate fiinţele sînt părinţii noştri binevoitori[1], ar fi o cauză de părere de rău dacă i-ai urî şi i-ai renega sau abandona pe unul din ei.

10 — Floarea tinereţii fiind perioada de dezvoltare a trupului, cuvîntului şi spiritului, ar fi o pricină de căinţă irosirea ei în vulgară nepăsare.

Acestea sînt cele zece cauze de părere de rău.

II. Cele zece necesităţi care urmează

1 — După ce ţi-ai estimat propriile capacităţi, este necesar să ai o linie de acţiune sigură.

2 — Pentru a duce la bun sfîrşit preceptele unui instructor religios este necesar să ai încredere şi sîrguinţă.

3 — Pentru a evita autoînşelarea atunci cînd alege un

guru este necesar ca discipolul să aibă cunoştinţa propriilor sale defecte şi a virtuţilor sale.
4 — Acuitatea inteligenţei şi o credinţă de nezdruncinat sînt necesare pentru a te putea acorda după diapazonul spiritului preceptorului spiritual.
5 — O atenţie neîntreruptă şi vigilenţa de spirit împodobite de umilinţă sînt necesare pentru a proteja trupul, cuvîntul şi spiritul de rău.
6 — Armura spirituală şi forţa inteligenţei sînt necesare pentru împlinirea jurămintelor inimii.
7 — Eliberarea obişnuită de dorinţe şi ataşament sînt necesare dacă vrei să fii eliberat de legături.
8 — Pentru a dobîndi dublul merit[2] născut din motive drepte şi fapte drepte şi a dedica altuia rezultatele lor, este necesar un efort neîntrerupt.
9 — Spiritul pătruns de dragoste şi compasiune în gîndire şi faptă trebuie să fie întotdeauna călăuzit către slujirea oricărei fiinţe însufleţite.
10 — Prin auz, înţelegere şi înţelepciune, trebuie să înţelegi natura tuturor lucrurilor în aşa fel ca să nu cazi în greşeala care constă în a considera materia şi fenomenele ca fiind reale.

Acestea sînt cele zece lucruri necesare de făcut.

III. Cele zece lucruri care trebuie să fie îndeplinite

1 — Ataşează-te de un instructor religios dotat cu putere spirituală şi cu o cunoaştere completă.
2 — Caută o singurătate desfătătoare ferită de influenţele psihice, ca o mănăstire.
3 — Caută prieteni ale căror credinţe şi obiceiuri sînt ca şi ale tale şi în care să te poţi încrede.
4 — Păstrînd prezente în spirit vătămările produse de lăcomie, nu lua decît hrana necesară pentru a te ţine în bună dispoziţie pe timpul retragerii tale.
5 — Studiază învăţăturile Marilor Înţelepţi ai tuturor sectelor, în mod imparţial.
6 — Studiază ştiinţele binefăcătoare ale medicinei şi astrologiei şi arta profundă a prevestirilor.

7 — Adoptă regimul şi modul de a trăi care te va putea păstra în bună sănătate.
8 — Adoptă practicile de devoţiune care te vor conduce la o dezvoltare spirituală.
9 — Reţine pe discipolii a căror credinţă este fermă, spiritul plin de blîndeţe şi care par a fi favorizaţi de Karma în căutarea Divinei Înţelepciuni.
10 — Menţine-ţi constant trează conştiinţa, fie că mergi, stai aşezat, mănînci şi dormi.

Acestea sînt cele zece lucruri care trebuie îndeplinite.

IV. Cele zece lucruri care trebuie să fie evitate

1 — Evită pe un *guru* a cărui inimă este înclinată să dobîndească gloria lumească şi posesiuni.
2 — Evită prietenii sau adepţii care sînt dăunători pentru pacea spiritului şi progresului tău spiritual.
3 — Evită mănăstirile sau sălaşele unde se găsesc numeroase persoane care te supără şi te distrag.
4 — Evită să-ţi cîştigi viaţa cu ajutorul fraudei şi furtului.
5 — Evită acele fapte care-ţi rănesc spiritul şi îţi întîrzie dezvoltarea spirituală.
6 — Evită acele fapte uşuratice şi fără de gîndire care te vor coborî în stima altuia.
7 — Evită acţiunile inutile.
8 — Evită să-ţi ascunzi propriile greşeli şi să le condamni pe cele ale altora.
9 — Evită hrana şi obişnuinţele ce nu convin sănătăţii tale.
10 — Evită ataşamentele inspirate de zgîrcenie.

Acestea sînt cele zece lucruri ce trebuie să fie evitate.

V. Cele zece lucruri ce nu trebuie să fie evitate

1 — Ideile fiind lumina spiritului, nu trebuie să fie evitate.
2 — Formele-gînduri fiind jocurile realităţii, nu trebuie să fie evitate.

3 — Pasiunile întunecante fiind mijlocul de a trezi amintirea Divinei Înțelepciunii (care îți permite să te eliberezi de ele) nu trebuie să fie evitate (dacă ele sînt practicate în așa fel încît să guști din viață în plenitudinea sa și prin aceasta să atingi dez-iluzionarea).
4 — Îmbelșugarea fiind îngrășămîntul și apa creșterii spirituale nu trebuie să fie evitată.
5 — Boala și necazurile care te învață să fii milos nu trebuie evitate.
6 — Dușmanii și nenorocul fiind un mijloc de a călăuzi pe cineva către viața religioasă nu trebuie să fie evitați.
8 — Rațiunea, fiind în orice acțiune cel mai bun prieten, nu trebuie să fie evitată.
9 — Acele exerciții de devoțiune a trupului și spiritului pe care ești în stare să le îndeplinești nu trebuie să fie evitate.
10 — Gîndul de a ajuta pe alții, oricît de limitată ar fi posibilitatea de ajutor pe care ai putea-o da nu trebuie să fie evitat.

Acestea sînt cele zece lucruri ce nu trebuie evitate.

VI. Cele zece lucruri pe care trebuie să le știi

1 — Trebuie să știi că toate fenomenele vizibile, fiind iluzorii, sînt ireale.
2 — Trebuie să știi că spiritul fără existență independentă (separată de Spiritul Unic), este nepermanent.
3 — Trebuie să știi că ideile se ridică ca urmare a unor cauze.
4 — Trebuie să știi că trupul și cuvîntul, fiind compuse din cele patru elemente, sînt tranzitorii.
5 — Trebuie să știi că efectul faptelor tale trecute, de unde provine orice necaz, este inevitabil.
6 — Trebuie să știi că durerea, fiind un mijloc de a te convinge de necesitatea unei vieți religioase, este un Învățător *(guru)*.
7 — Trebuie să știi că atașamentul de lucrurile lumii care formează prosperitatea materială se opune progresului spiritual.
8 — Trebuie să știi că nenorocul fiind mijlocul de a te conduce către Doctrină, este totodată și un Învățător *(guru)*.
9 — Trebuie să știi că nici un lucru existent n-are o existență independentă.
10 — Trebuie să știi că toate lucrurile sînt interdependente.

Acestea sînt cele zece lucruri ce trebuie să le știi.

VII. Cele zece lucruri ce trebuie să fie practicate

1 — Trebuie să dobîndești cunoașterea practică a Căii urmînd-o și să nu fii ca gloata (care declară dar nu practică religia sa).
2 — Părăsindu-ți pămîntul natal și rămînînd pe pămînt străin, trebuie să dobîndești cunoașterea practică a non-atașamentului[3].
3 — După ce ai ales un instructor religios, desparte-te de egoism și urmează-i scrupulos învățăturile.
4 — După ce ai dobîndit disciplina mentală ascultînd și meditînd învățăturile religioase, nu fă paradă de realizarea ta, ci întrebuințeaz-o la realizarea Adevărului.
5 — Cînd zorii cunoașterii spirituale încep să mijească în tine, nu o neglija prin lene ci cultiv-o cu o veghe neîntreruptă.
6 — Odată ce ai experimentat iluminarea spirituală, împărtășește-te din ea în singurătate, eliberîndu-te de activitățile lumești ale norodului.
7 — După ce ai dobîndit cunoașterea practică a lucrurilor spirituale și împlinit marea Renunțare, nu permite trupului, cuvîntului și spiritului tău să se deregleze, ci respectă cele trei virtuți ale sărăciei, castității și supunerii.
8 — Hotărîndu-te să atingi țelul cel mai înalt, abandonează egoismul și consacră-te slujirii celorlalți.
9 — Fiind intrat pe Calea mistică a Mantrayānei, nu

permite trupului, cuvîntului şi spiritului tău să rămînă nesfinţit, ci practică întreita *mandala*[1].
10 — Cît eşti tînăr nu frecventa pe cei care nu te pot călăuzi spiritual, ci dobîndeşte cu trudă o cunoaştere practică la picioarele unui *guru* instruit şi religios.

Acestea sînt cele zece lucruri care trebuie să fie practicate.

VIII. Cele zece lucruri în care trebuie să perseverezi

1 — Novicii trebuie să dobîndească perseverenţă ascultînd şi meditînd învăţăturile religioase.
2 — După o experienţă spirituală, trebuie să perseverezi în meditaţie şi concentrare mentală.
3 — Trebuie să perseverezi în singurătate pînă ce spiritul a dobîndit disciplina yogică.
4 — Dacă procesele spiritului sînt dificil de controlat, perseverează în efortul tău pentru a le domina.
5 — Dacă există o mare toropeală, perseverează în efortul tău pentru a stimula inteligenţa (sau a controla spiritul).
6 — Perseverează în meditaţie pînă ce atingi liniştea mentală imperturbabilă a lui Samādhi.
7 — După ce ai atins starea de Samādhi, perseverează prelungindu-i durata şi provocînd-o după voinţă.
8 — Dacă diverse nenoriciri vin să te copleşească, perseverează în răbdarea trupului, cuvîntului şi spiritului.
9 — Dacă te copleşeşte un mare ataşament, o dorinţă sau o slăbiciune mentală, perseverează în strădania de a le dezrădăcina de îndată ce se manifestă.
10 — Dacă bunăvoinţa şi mila sînt slabe în tine, perseverează dirijîndu-ţi spiritul către Perfecţiune.

Acestea sînt cele zece lucruri în care trebuie să perseverezi.

IX. Cele zece imbolduri

1 — Reflectînd la dificultatea de a obţine un trup omenesc înzestrat şi liber, poţi să fii îmboldit să adopţi o viaţă religioasă.
2 — Reflectînd asupra morţii şi nepermanenţei vieţii, poţi să fii îmboldit să trăieşti evlavios.
3 — Reflectînd asupra naturii irevocabile, a rezultatelor care se ridică în mod inevitabil din fapte, poţi să fii îmboldit să eviţi lipsa de evlavie şi răul.
4 — Reflectînd asupra relelor existenţei din cercul existenţelor succesive, poţi fi îmboldit să cauţi Emanciparea, Eliberarea.
5 — Reflectînd asupra mizeriilor pe care le suferă toate fiinţele însufleţite, poţi fi stimulat să atingi eliberarea prin iluminarea spiritului.
6 — Reflectînd asupra perversităţii şi naturii iluzorii a spiritului oricărei fiinţe însufleţite, poţi fi îndemnat să asculţi şi să meditezi la Doctrină.
7 — Reflectînd asupra dificultăţii de a dezrădăcina conceptele greşite, poţi să fii îmboldit să practici o meditaţie constantă (care să le supună).
8 — Reflectînd asupra predominanţei tendinţelor rele din această epocă a tenebrelor (Kāli-Yuga), poţi să fii îmboldit să cauţi antidotul lor (în Doctrină).
9 — Reflectînd asupra multiplicării nenorocirilor din această epocă a tenebrelor, poţi să fii îmboldit să perseverezi (în căutarea Eliberării).
10 — Reflectînd asupra inutilităţii sleirii fără de ţel a vieţii tale, poţi să fii îmboldit la zel (în înaintarea pe Cale).

Acestea sînt cele zece imbolduri.

X. Cele zece greşeli

1 — Slăbiciunea credinţei care se aliază cu forma inteligenţei poate conduce la greşeala vorbelor inutile (a trăncănelii).
2 — Forţa credinţei care se aliază cu slăbiciunea inteligenţei poate conduce la greşeala dogmatismului îngust.

3 — Un mare zel fără instrucţiune religioasă adecvată poate conduce la eroarea de a merge către extremele greşite (sau la a urma căi ce duc la eroare).
4 — Meditaţia fără o pregătire suficientă în ascultarea şi studiul Doctrinei poate conduce la eroarea de a te pierde în tenebrele inconştienţei[5].
5 — Fără înţelegerea practică şi adecvată a Doctrinei eşti susceptibil să cazi în eroarea orgoliului religios.
6 — Atîta timp cît spiritul nu-ţi este antrenat în dezinteres şi milă infinită, devii susceptibil să cazi în greşeala de a căuta eliberarea doar pentru tine.
7 — Dacă spiritul nu îţi este disciplinat prin cunoaşterea propriei tale naturi imateriale, devii susceptibil să cazi în greşeala de a-ţi dirija toate activităţile să urmeze calea lumească.
8 — În caz că nu îţi este dezrădăcinată orice ambiţie, devii susceptibil să cazi în greşeala de a te lăsa dominat de motive lumeşti.
9 — Permiţînd admiratorilor creduli şi vulgari să se îngrămădească în jurul tău, este posibil să cazi în greşeala suficienţei şi orgoliului vulgar.
10 — Lăudîndu-te cu ştiinţa şi cu puterile tale oculte, devii susceptibil să cazi în greşeala de a te făli nevoie mare cu îndemînarea în rituri[6].

Acestea sînt cele zece greşeli.

XI. Cele zece similitudini ce pot amăgi

1 — Dorinţa poate fi confundată cu încrederea, credinţa.
2 — Ataşamentul poate fi confundat cu bunăvoinţa şi compasiunea.
3 — Încetarea procesului gîndirii poate fi confundată cu seninătatea spiritului infinit care este adevăratul ţel.
4 — Percepţiile simţurilor (sau fenomenele) pot fi confundate cu revelaţiile (sau viziunile) Realităţii.
5 — O simplă viziune a Realităţii poate fi pe nedrept luată drept o realizare completă.

6 — Aceia care declară exterior religia lor dar nu o şi practică, pot fi confundaţi cu nişte devotaţi veritabili.
7 — Sclavii pasiunilor lor pot fi confundaţi cu maeştrii yoga care s-au eliberat de orice lege convenţională.
8 — Acţiuni îndeplinite într-un interes personal pot fi confundate cu acţiunile altruiste.
9 — Metode de duplicitate pot fi confundate cu prudenţa.
10 — Şarlatanii pot fi confundaţi cu înţelepţii.

Acestea sînt cele zece similitudini ce pot amăgi.

XII. Cele zece lucruri care nu înşală

1 — Eliberîndu-te de ataşamentul faţă de orice obiect şi intrînd ca Bhiksu[7] în Ordinul Sfînt, abandonîndu-ţi casa şi trăind într-o stare fără cămin — nu te înşeli.
2 — Venerîndu-l pe maestrul tău spiritual — nu te înşeli.
3 — Studiind cu grijă Doctrina, ascultînd comentarii asupra ei, reflectînd la ea şi meditînd-o — nu te înşeli.
4 — Întreţinînd aspiraţii elevate, păstrînd o conduită modestă — nu te înşeli.
5 — Avînd vederi liberale (din punct de vedere religios) şi totuşi respectîndu-ţi ferm datinile religioase — nu te înşeli.
6 — Avînd o mare inteligenţă şi o mică semeţie — nu te înşeli.
7 — Fiind bogat în cunoştinţe religioase şi meditînd cu zel asupra lor — nu te înşeli.
8 — Avînd o instrucţiune religioasă profundă combinată cu cunoaşterea lucrurilor spirituale şi absenţa orgoliului — nu te înşeli.
9 — Fiind capabil să-ţi petreci întreaga viaţă în singurătate — nu te înşeli.
10 — Consacrîndu-te fără egoism să faci binele altora cu ajutorul metodelor înţelepte — nu te înşeli.

Acestea sînt cele zece lucruri care nu te pierd.

XIII. Cele treisprezece eșecuri ce te fac vrednic de milă

1 — Dacă, fiind născut ca ființă omenească, nu acorzi nici o atenție Sfintei Doctrine, te asemeni cu omul care ar reveni cu mîinile goale de pe un pămînt bogat în pietre prețioase: acesta este un eșec lamentabil.

2 — Dacă, trecînd pragul Ordinului Sfînt, te reîntorci la viața de cap de familie, te asemeni cu un fluture ce se avîntă în flacăra lămpii: acesta este un eșec lamentabil.

3 — A trăi în apropierea unui înțelept și a rămîne în ignoranță este ca și cum un om ar muri de sete pe malul unui lac: acesta este un eșec lamentabil.

4 — A cunoaște principiile morale și a nu le aplica ca să te vindeci de pasiunile ce întunecă, este ca și cum un om bolnav ar purta un sac de medicamente fără a lua din ele: acesta este un eșec lamentabil.

5 — A predica religia și a nu o practica, este ca și cum un papagal ar recita o rugăciune: acesta este un eșec lamentabil.

6 — A da de pomană și milostenii niște lucruri obținute prin furt, banditism sau înșelăciune, este ca și cum fulgerul ar lovi suprafața apei: acesta este un eșec lamentabil[8].

7 — A oferi zeităților carne omorînd ființe animate, este ca și cum ai oferi unei mame carnea propriului său copil: acesta este un eșec lamentabil.

8 — A-ți exersa calmul pentru țeluri pur egoiste mai degrabă decît pentru a face servicii altora, este ca și cum pisica și-ar exersa calmul pentru a omorî un șobolan: acesta este un eșec lamentabil.

9 — A împlini fapte meritorii cu singurul țel de a obține glorie și laudele lumii este ca și cum ai schimba piatra mistică ce satisface dorințele[10] contra unei căcăreze de capră: acesta este un eșec lamentabil.

10 — Dacă, după ce ai priceput mai mult din Doctrină, păstrezi totuși o natură nearmonioasă, ești ca un doctor care ar avea o boală cronică: acesta este un eșec lamentabil.

11 — A fi savant în precepte, dar ignorant în experiențele spirituale ce provin din aplicația lor, este ca și cum ai fi un om bogat care a pierdut cheia visteriei sale: acesta este un eșec lamentabil.

12 — A încerca să explici altora doctrinele a căror stăpînire completă tu însuți n-o posezi, înseamnă a acționa ca un orb ce conduce pe alți orbi: acesta este un eșec lamentabil.

13 — A lua experiențele ce rezultă dintr-un prim stadiu de meditație drept cele ale stadiului final, înseamnă a fi ca și un om ce confundă cuprul cu aurul: acesta este un eșec lamentabil.

Acestea sînt cele treisprezece eșecuri lamentabile.

XIV. Cele cincisprezece slăbiciuni

1 — Un devotat religios dă dovadă de slăbiciune dacă permite spiritului său să fie obsedat de gînduri lumești în timp ce el rămîne în singurătate.

2 — Un devotat religios care se nimerește a fi capul unei mănăstiri, dă dovadă de slăbiciune dacă își caută propriul interes (mai degrabă decît acela al Ordinului).

3 — Un credincios dă dovadă de slăbiciune dacă este atent la respectarea disciplinei morale dar este lipsit de control moral.

4 — Acela care este intrat pe Calea Dreaptă și rămîne atașat de sentimentele lumești de atracție și repulsie dă dovadă de slăbiciune.

5 — Acela care, renunțînd la lucrurile lumii și, fiind intrat în Ordinul Sfînt, suspină după dobîndirea de merite — dă dovadă de slăbiciune.

6 — Acela care, avînd o concepție generală asupra Realității, nu perseverează în Sadhana (meditația yogică), pînă în zorii Iluminării Complete — dă dovadă de slăbiciune.

7 — Credinciosul care intră pe Cale, apoi se vădește a

nu fi în stare să meargă pe ea — dă dovadă de slăbiciune.

8 — Acela care neavînd altă ocupaţie decît devoţiunea religioasă este incapabil să dezrădăcineze din el faptele nedemne — dă dovadă de slăbiciune.

9 — Dă dovadă de slăbiciune acela care a ales viaţa religioasă şi a ezitat să intre în singurătate absolută atunci cînd el ştie că hrana şi lucrurile necesare îi vor fi date fără ca el să le ceară.

10 — Un credincios care se făleşte cu puterile sale oculte, practicînd exorcisme sau îndepărtînd boli — dă dovadă de slăbiciune.

11 — Un credincios dă dovadă de slăbiciune dacă schimbă adevărurile sacre pe hrană sau bani.

12 — Acela care s-a dedicat vieţii religioase dă dovadă de slăbiciune dacă se proslăveşte cu abilitate în timp ce îi dispreţuieşte pe alţii.

13 — Un om religios care predică pe un ton elevant altora şi nu trăieşte el însuşi o viaţă elevată — dă dovadă de slăbiciune.

14 — Acela care, profesînd religia, este incapabil să trăiască în singurătate faţă în faţă cu sine însuşi, şi care, în acelaşi timp nu ştie să se facă plăcut în tovărăşia altora — dă dovadă de slăbiciune.

15 — Credinciosul dă dovadă de slăbiciune dacă nu este indiferent la confort ca şi la sărăcie.

Acestea sînt cele cincisprezece slăbiciuni.

XV. Cele douăsprezece lucruri indispensabile

1 — Este indispensabil să ai o inteligenţă înzestrată cu puterea înţelegerii şi practica Doctrinei după propriile tale nevoi.

2 — Încă de la începutul (unei vieţi religioase) este indispensabil necesar să ai cea mai profundă aversiune pentru interminabila serie de morţi şi renaşteri repetate.

3 — Un *guru* capabil să te călăuzească pe Calea Eliberării este de asemenea indispensabil.

4 — Zelul combinat cu fermitate şi invulnerabilitate faţă de ispite — sînt indispensabile.

5 — O perseverenţă neîncetată în neutralizarea rezultatelor faptelor rele prin împlinirea faptelor bune şi respectarea triplului jurămînt de menţinere a castităţii trupului, purităţii spiritului şi controlului cuvîntului — sînt indispensabile.

6 — O filosofie destul de cuprinzătoare pentru a cuprinde ştiinţa în întregime — este indispensabilă.

7 — O metodă de meditaţie ce dă puterea de a concentra spiritul asupra oricărui lucru — este indispensabilă.

8 — O artă de a trăi care îţi va permite să utilizezi fiecare activitate (a trupului, spiritului şi vorbirii) ca un ajutor pe Cale — este indispensabilă.

9 — O metodă de a practica învăţăturile alese pentru a le face să fie mai mult decît nişte simple cuvinte — este indispensabilă.

10 — Instrucţiuni particulare (oferite de un înţelept *guru*) care să-ţi permită să eviţi căile greşelii, ispitele, capcanele şi pericolele — sînt indispensabile.

11 — O credinţă de neînfrînt combinată cu o supremă seninătate de spirit sînt indispensabile în clipa morţii.

12 — Ca rezultat în aplicarea practică a învăţăturilor alese, atingerea unor puteri spirituale capabile de a transforma trupul, vorbirea şi spiritul în esenţa lor divină — este indispensabilă[11].

Acestea sînt cele douăsprezece lucruri indispensabile.

XVI. Cele zece semne ale omului superior

1 — A nu avea decît puţină semeţie şi de loc invidie — este semnul Omului Superior.

2 — A nu avea decît puţine dorinţe şi a fi satisfăcut de lucrurile simple — este semnul Omului Superior.

3 — A fi lipsit de ipocrizie şi de perfidie — este semnul Omului Superior.

4 — A-ţi reglementa conduita după legea cauzei şi efec-

tului tot atît de grijuliu cum îţi păzeşti pupilele ochilor — este semnul Omului Superior.

5 — A fi credincios angajamentelor şi obligaţiilor tale — este Semnul Omului Superior.

6 — A fi în stare să păstrezi prietenia altuia (chiar şi atunci) cînd priveşti cu nepărtinire toate fiinţele — este semnul Omului Superior.

7 — A considera cu milă dar fără mînie pe aceia care vieţuiesc în rău — este semnul Omului Superior.

8 — A permite altora să triumfe acceptînd pentru sine înfrîngerea — este semnul Omului Superior.

9 — A diferi de gloată în orice gînd şi toate faptele — este semnul Omului Superior.

10. — A respecta cu fidelitate şi fără a deveni vanitos jurămintele tale de castitate şi milă — este semnul Omului Superior.

Acestea sînt cele zece semne ale Omului Superior, iar opusele lor sînt cele zece semne ale omului inferior.

XVII. **Cele zece lucruri inutile**[12]

1 — Trupul nostru fiind iluzoriu şi tranzitoriu, este inutil să i se acorde o atenţie excesivă.

2 — Luînd în considerare faptul că atunci cînd murim trebuie să plecăm cu mîinile goale şi că în ziua următoare morţii noastre cadavrul nostru este azvîrlit din propria noastră casă — este inutil să lucrezi şi să suferi lipsuri pentru a-ţi construi o locuinţă în această lume.

3 — Luînd în considerare că atunci cînd murim, urmaşii noştri (dacă sînt ignoranţi din punct de vedere spiritual) nu sînt în stare să ne acorde cea mai mică asistenţă, este inutil din partea noastră de a le lăsa moştenire bogăţii temporale (mai degrabă decît spirituale), chiar din dragoste[13].

4 — Luînd în considerare că atunci cînd murim trebuie să ne urmăm calea noastră singuri şi fără rude şi prieteni, este inutil să consacri timpul (care trebuie să fie utilizat pentru a obţine Iluminarea) pentru a-i bine-dispune sau servi sau pentru a-i copleşi cu afecţiunea[14].

5 — Luînd în considerare că urmaşii noştri înşişi sînt supuşi morţii şi că, oricare ar fi bunurile lumii pe care li le-am putea lăsa moştenire, ei vor fi pierduţi pentru ei înşişi, — este inutil să le dăruim lucruri lumeşti.

6 — Luînd în considerare că, atunci cînd moartea vine, trebuie să-ţi abandonezi propriul sălaş — este inutil să-ţi consacri viaţa pentru achiziţionarea lucrurilor lumeşti.

7 — Luînd în considerare că nerespectarea legămintelor religioase va avea drept consecinţă intrarea în stări de existenţă mizerabile, este inutil a intra într-un Ordin dacă nu trăieşti o viaţă sfîntă.

8 — Ascultarea Doctrinei şi gîndirea la ea fără a o practica şi fără a dobîndi puteri spirituale pentru a fi asistat în momentul morţii este inutilă.

9 — Este inutil să fi trăit chiar un timp îndelungat cu un maestru spiritual dacă, lipsit de umilinţă şi de devoţiune, eşti incapabil să te dezvolţi spiritual.

10 — Luînd în considerare că toate fenomenele aparente sau existente sînt întotdeauna tranzitorii, schimbătoare, instabile şi, mai exact, că viaţa lumească nu poate furniza nici realitate, nici cîştig permanent, este inutil a te consacra faptelor lumeşti fără de folos, în loc de a cerceta Divina Înţelepciune.

Acestea sînt cele zece lucruri inutile.

XVIII. **Cele zece încurcături provocate de tine însuţi**

1 — A te stabili într-o viaţă familială fără mijloace de existenţă, înseamnă a-ţi provoca ţie însuţi un necaz, aşa cum ar face-o un cretin care ar mînca un omag.

2 — A trăi o viaţă cu bună ştiinţă rea şi a ignora Doctrina, înseamnă a-ţi provoca tu însuţi un necaz, aşa cum ar face-o un nebun ce ar sări într-o rîpă.

3 — A trăi în mod ipocrit înseamnă a-ţi provoca tu însuţi un necaz, aşa cum ar face-o o persoană ce şi-ar vărsa otravă în hrană.
4 — Fiind lipsit de fermitate de spirit şi totuşi a încerca să acţionezi ca mai marele mănăstirii, înseamnă a-ţi provoca tu însuţi un necaz precum o slabă bătrînică ce ar încerca să păzească o cireadă.
5 — A te consacra în întregime unor ambiţii egoiste şi a nu lupta pentru binele altuia, înseamnă a-ţi provoca tu însuţi un necaz aşa cum ar face-o un orb ce s-ar face pierdut în deşert.
6 — A întreprinde sarcini dificile fără a avea posibilitatea de a le împlini, înseamnă a-ţi provoca tu însuţi un necaz, aşa cum ar face-o un om vlăguit ce ar încerca să care în spinare o povară grea.
7 — A trece peste preceptele lui Buddha sau ale *guru*-lui sfînt datorită mîndriei şi mulţumirii de sine, înseamnă a-ţi provoca tu însuţi un necaz aşa cum ar face-o un rege care ar urma o politică pervertită.
8 — A-ţi pierde timpul căscînd gura prin oraşe şi sate în loc de a-l consacra meditaţiei, înseamnă a-ţi provoca tu însuţi un necaz aşa cum ar face-o un cerb care ar coborî în vale în loc de a rămîne în siguranţa munţilor.
9 — A fi absorbit în urmărirea lucrurilor lumeşti mai degrabă decît de dezvoltarea Divinei Înţelepciuni, înseamnă a-ţi provoca tu însuţi un necaz aşa cum ar face-o un vultur ce şi-ar frînge aripa.
10 — A-ţi însuşi fără scrupule ofrandele ce au fost destinate unui *guru* sau Trinităţii[15], înseamnă a-ţi provoca ţie însuţi un necaz, aşa cum ar face-o un copil ce ar mînca cărbuni aprinşi[16].

Acestea sînt cele zece încurcături provocate de tine însuţi.

XIX. Cele zece lucruri binefăcătoare

1 — Faci un lucru binefăcător pentru tine însuţi dacă abandonezi lucrurile lumeşti şi te consacri Sfintei Dharma.

2 — Faci un lucru binefăcător pentru tine însuţi dacă îţi părăseşti locuinţa şi familia şi te ataşezi de un *guru* cu caracter cu adevărat sfînt.
3 — Faci un lucru binefăcător pentru tine însuţi dacă îţi abandonezi activităţile lumeşti şi te consacri celor trei activităţi religioase: ascultare, reflectare şi meditare (asupra învăţăturilor alese).
4 — Faci un lucru binefăcător pentru tine însuţi dacă abandonezi relaţiile sociale şi rămîi singur în singurătate.
5 — Faci un lucru binefăcător pentru tine însuţi dacă renunţi la dorinţa de lux şi de îndestulare ca să (poţi) îndura lipsurile.
6 — Faci un lucru binefăcător pentru tine însuţi dacă te mulţumeşti cu lucruri simple şi te eliberezi de setea după posesiuni lumeşti.
7 — Faci un lucru binefăcător pentru tine însuţi dacă îţi stabileşti hotărîrea şi te ţii de ea cu fermitate, să nu profiţi de alţii.
8 — Faci un lucru binefăcător pentru tine însuţi dacă te eliberezi de dorinţa plăcerilor trecătoare ale acestei vieţi şi te devotezi realizării fericirii permanente a Nirvănei.
9 — Faci un lucru binefăcător pentru tine însuţi dacă îţi abandonezi ataşamentul pentru lucrurile materiale vizibile (care sînt trecătoare şi ireale) şi atingi cunoaşterea Realităţii.
10 — Faci un lucru binefăcător pentru tine însuţi dacă eviţi ca cele trei porţi ale ştiinţei (trupul, cuvîntul şi spiritul) să rămînă nedisciplinate din punct de vedere spiritual şi dobîndeşti justa utilizare a Dublului Merit.

Acestea sînt cele zece lucruri binefăcătoare.

XX. Cele mai bune zece lucruri

1 — Pentru cel cu o inteligenţă mai mică, cel mai bun lucru este să aibă credinţă în legea cauzei şi efectului.
2 — Pentru o inteligenţă obişnuită, cel mai bun lucru

este să recunoască în ea însăşi, ca şi în afara ei înseşi, jocul legii celor opuse[17].

3 — Pentru o inteligenţă superioară, cel mai bun lucru este să aibă deplina înţelegere a inseparabilităţii cunoscătorului, obiectului cunoaşterii şi actului cunoaşterii[18].

4 — Pentru cel cu o inteligenţă mai mică, cea mai bună meditaţie este completa concentrare a spiritului asupra unui obiect unic.

5 — Pentru inteligenţa obişnuită, cea mai bună meditaţie este o concentrare susţinută a spiritului asupra celor două concepte dualiste (ale fenomenului şi numenului şi ale conştiinţei şi spiritului).

6 — Pentru o inteligenţă superioară, cea mai bună meditaţie este a rămîne în linişte mentală, cu spiritul vid de orice proces de idei, ştiind că cel ce meditează, obiectul meditaţiei şi actul meditaţiei constituie o unitate inseparabilă.

7 — Pentru cel cu o inteligenţă mai mică, cea mai bună practică religioasă este a trăi în strictă conformitate cu legea cauzei şi efectului.

8 — Pentru o inteligenţă obişnuită, cea mai bună practică religioasă este a considera toate lucrurile obiective ca şi cum ar fi nişte imagini văzute în vis sau produse prin magie.

9 — Pentru o inteligenţă superioară, cea mai bună practică religioasă este a se abţine de la orice dorinţă sau faptă lumească[19] (considerînd orice lucru al Samsarei ca şi cum ar fi inexistent).

10 — Pentru cele trei trepte de inteligenţă, cea mai bună indicaţie a progresului spiritual este diminuarea treptată a pasiunilor întunecate şi a egoismului.

Acestea sînt cele mai bune zece lucruri.

XXI. **Cele zece grave greşeli**

1 — Pentru un credincios, a urma un şarlatan ipocrit în locul unui *guru* care practică Doctrina — este o mare greşeală.

2 — Pentru un credincios, a se consacra vanelor ştiinţe ale lumii mai degrabă decît a căuta învăţătura secretă aleasă a Marilor Înţelepţi — este o mare greşeală.

3 — Pentru un credincios, a face planuri pe scară mare ca şi cum ar fi pe cale să-şi stabilească o rezidenţă permanentă (în această lume) mai degrabă decît de a trăi ca şi cum fiecare zi ar fi ultima pe care el o mai are de trăit — este o mare greşeală.

4 — Pentru un credincios, a propăvădui mulţimii Doctrina (înainte ca el să fi realizat Adevărul ei) în loc de a medita asupra ei (şi a-i pune la încercare Adevărul) în singurătate — este o gravă greşeală.

5 — Pentru un credincios, a îngrămădi bogăţii ca un zgîrcit în loc de a le oferi pentru religie — şi drept pomană — este o gravă greşeală.

6 — Pentru un credincios, a îngădui trupului, cuvîntului şi gîndirii sale să meargă spre ruşinea dezmăţului mai degrabă decît către respectarea scrupuloasă a jurămintelor lor (de puritate şi castitate) — este o gravă greşeală.

7 — Pentru un credincios, a-şi petrece viaţa între speranţele şi grijile lumii în loc de a cîştiga înţelegerea Realităţii — este o gravă greşeală.

8 — Pentru un credincios, a încerca să replămădească pe alţii în loc de a se replămădi pe sine însuşi — este o gravă greşeală.

9 — Pentru un credincios, a lupta pentru a obţine puteri vremelnice mai degrabă decît de a cultiva propriile sale puteri spirituale — este o gravă greşeală.

10 — Pentru un credincios, a fi leneş şi indiferent în loc de a persevera cînd toate împrejurările favorabile pentru avansarea (sa) spirituală sînt reunite — este o gravă greşeală.

Aceste sînt cele zece greşeli grave.

XXII. **Cele zece lucruri necesare**

1 — De la începutul începutului (drumului tău religios) trebuie să ai un atît de profund dezgust faţă de succesiunea continuă a morţilor şi naşterilor (că-

reia îi sînt supuşi toţi aceia care n-au atins Iluminarea) încît să doreşti să scapi de ea aşa precum un cerb fuge din captivitate.
2 — Lucrul necesar care urmează după aceea este perseverenţa atît de totală, încît să nu-ţi pară rău că-ţi pierzi viaţa (în căutarea Iluminării), aşa cum unui tată de familie care îşi lucrează din greu cîmpul nu-i pare rău de truda sa, chiar de-ar fi să moară mîine.
3 — Al treilea lucru necesar este a avea spiritul vesel precum acela al unui om ce a îndeplinit o mare faptă, cu un lung răsunet.
4 — Trebuie de asemenea să înţelegi că, întocmai ca un om grav rănit de o săgeată, nu trebuie să pierzi nici un moment din timpul care trece.
5 — Trebuie să ai capacitatea de a-ţi fixa spiritul asupra unui gînd unic, aşa cum o face o mamă care şi-a pierdut unicul fiu.
6 — Un alt lucru necesar este a înţelege că nu există nici o necesitate de a face ceva[20], tot aşa ca şi păzitorul unei turme, care a fost luată de duşman, înţelegînd că nu poate face nimic pentru a o readuce înapoi.
7 — Este de-o necesitate primordială să doreşti Doctrina tot aşa cum un om înfometat îşi doreşte hrana salvatoare.
8 — Trebuie să ai încredere în propria ta capacitate mentală aşa cum un om puternic are încredere în forţa sa pentru a păstra o piatră preţioasă pe care a găsit-o.
9 — Trebuie să demaşti iluzia dualismului tot aşa cum ai face-o în cazul falsităţii unui mincinos.
10 — Trebuie să ai încredere în „Ceea-Ce-Este" (ca singurul adăpost) tot aşa cum un corb vlăguit departe de ţărm are încredere în catargul corăbiei pe care se odihneşte.

Acestea sînt cele zece lucruri necesare.

XXIII. Cele zece lucruri de prisos

1 — Dacă ai realizat natura vidă a spiritului, nu mai este nevoie să asculţi sau să meditezi învăţăturile religioase[21].
2 — Dacă ai realizat natura de nemurdărit a inteligenţei, nu mai este nevoie să cauţi iertarea păcatelor[22].
3 — Nici iertarea nu mai este necesară pentru acela care rămîne într-o stare de linişte mentală.
4 — Pentru acela care a atins starea de Puritate fără amestec, nu mai este nevoie să mediteze asupra Căii sau asupra metodelor de a o parcurge (căci el a ajuns la ţel).
5 — Dacă ai realizat natura ireală (sau iluzorie) a cunoştinţelor, nu mai este nevoie să meditezi asupra stării de non-cunoaştere[23].
6 — Dacă ai realizat non-realitatea (sau natura iluzorie a) pasiunilor întunecate, nu mai este nevoie să cauţi antidotul lor.
7 — Dacă ai ajuns să cunoşti toate fenomenele drept iluzorii, nu mai este nevoie să cauţi sau să respingi nimic[24].
8 — Dacă ai ajuns să recunoşti tristeţea şi nenorocul drept binecuvîntări, este inutil a mai căuta fericirea.
9 — Dacă ai realizat natura ne-născută (sau necreată) a propriei tale conştiinţe, nu mai este nevoie să practici transferul conştiinţei[25].
10 — Dacă doar binele altuia îl cauţi în tot ceea ce faci, este inutil a căuta un beneficiu pentru tine însuţi[26].

Acestea sînt cele zece lucruri de prisos.

XXIV. Cele mai preţioase zece lucruri

1 — O existenţă omenească liberă şi bine înzestrată este mai preţioasă decît cea a unei miriade de existenţe neomeneşti în vreuna din cele şase stări de existenţă[27].

2 — Un înţelept este mai preţios decît o mulţime de persoane nereligioase şi ataşate de lume.
3 — Un adevăr esoteric este mai preţios decît nenumărate doctrine exoterice.
4 — O viziune de moment a Divinei Înţelepciuni, născută din meditaţie, este mai preţioasă decît orice sumă de cunoştinţe obţinute pur şi simplu ascultînd sau gîndind la învăţături religioase.
5 — Cea mai mică bucăţică de merit dedicat binelui altora este mai preţioasă decît oricare cantitate de merit dedicat propriului tău bine.
6 — A experimenta, chiar pe moment, un Samādhi în care toate procesele de gîndire sînt suspendate, este mai preţios decît a experimenta fără încetare un Samādhi în care procesele de gîndire sînt încă active[28].
7 — A resimţi, chiar şi pentru o singură clipă, bucuria Nirvānei, este mai preţios decît (trăirea) nenumăratelor plăceri ale simţurilor.
8 — Cea mai neînsemnată dintre faptele bune făcute fără egoism este mai preţioasă decît nenumăratele fapte interesate.
9 — Renunţarea la orice lucru lumesc (casă, familie, prieteni, proprietăţi, renume, durată a vieţii şi chiar sănătate) este mai preţioasă decît primirea de pomană de imense şi neînchipuite bogăţii lumeşti.
10 — O viaţă petrecută în căutarea Iluminării este mai preţioasă decît toate vieţile dintr-un eon petrecute în stăruinţe lumeşti.

Acestea sînt cele mai preţioase zece lucruri.

XXV. **Cele zece lucruri echivalente**

1 — Pentru acela care este în mod sincer devotat vieţii religioase, este indiferent dacă se abţine sau nu de la activităţile lumii[29].
2 — Pentru acela care a realizat natura transcendentală a spiritului, este totuna dacă meditează sau nu[30].
3 — Pentru acela care este liber de ataşament faţă de luxurile lumeşti, este totuna dacă practică ascetismul sau nu.
4 — Pentru acela care a realizat Realitatea, este totuna dacă locuieşte pe un munte izolat sau dacă rătăceşte de colo-colo (ca un bhiksu).
5 — Pentru acela care a atins stăpînirea spiritului, este totuna dacă împărtăşeşte sau nu plăcerile lumeşti.
6 — Pentru acela care este dăruit cu plenitudinea compasiunii, este totuna dacă practică meditaţia în singurătate sau dacă munceşte pentru binele altora în sînul societăţii.
7 — Pentru acela a cărui umilinţă şi credinţă (faţă de *guru* său) sînt de nezdruncinat, este tot una dacă locuieşte sau nu cu *guru* său.
8 — Pentru acela care înţelege în mod absolut învăţăturile pe care le-a primit, este totuna dacă dă de noroc sau nenoroc.
9 — Pentru acela care a abandonat viaţa lumească şi s-a dedicat practicii Adevărurilor Spirituale, este totuna dacă respectă sau nu codurile de conduită convenţionale[31].
10 — Pentru acela care a atins Sublima Înţelepciune, este totuna dacă este capabil sau nu să exercite puteri miraculoase.

Acestea sînt cele zece lucruri echivalente.

XXVI. **Cele zece virtuţi ale sfintei doctrine (Dharma)**[32]

1 — Faptul că cele zece acte de pioşenie[33], cele Şase Pāramită[34], diversele învăţături privitoare la Realitate şi perfecţiune, cele Patru Nobile Adevăruri[35], cele Patru Stadii ale Dhyānei[36], cele Patru Stadii de existenţă Fără-de-Formă[37] şi cele Două Căi Mistice[38] ale dezvoltării spirituale şi eliberării au fost făcute cunoscute oamenilor — arată virtutea Sfintei Dharma.
2 — Faptul că în Samsāra au apărut şi s-au dezvoltat prinţi şi Brahmini iluminaţi spiritual[39] printre oameni şi cei patru mari Păzitori[40], şi cele şase ordine de *deva* ai paradiselor senzoriale[41], cele şapte-

sprezece ordine de zei ai lumii formelor[42], cele patru ordine de zeități ale lumii fără-de-formă[43], — arată virtutea Sfintei Dharma.

3 — Faptul că aceia care au intrat în Curent, aceia care se vor întoarce spre naștere doar încă o dată, aceia care au trecut dincolo de necesitatea unei existențe viitoare[44], Arhanții și Buddhas care au dobîndit Iluminarea personală și Buddhas Atotcunoscători[45], s-au ridicat în lume — arată virtutea Sfintei Dharma.

4 — Faptul că aceia care au atins Iluminarea buddhică sînt capabili să revină în lume ca întrupări divine și să lucreze pentru eliberarea umanității și a tuturor ființelor vii pînă în epoca disoluției fizice a universului — arată virtutea Sfintei Dharma[46].

5 — Faptul că există, produse prin bunăvoința atotcuprinzătoare a Bodhisattvas, influențe spirituale protectoare care fac posibilă eliberarea oamenilor și a tuturor ființelor — arată virtutea Sfintei Dharma[47].

6 — Faptul că poți experimenta, chiar în lumile existențelor nenorocite, clipe de fericire, rezultat direct al micilor acte de îndurare îndeplinite de tine pe cînd erai în lumea umană — arată virtutea Sfintei Dharma[48].

7 — Faptul că oameni care-și au viețile greu împovărate, au renunțat la viața lumească și au devenit sfinți demni de venerația lumii — arată virtutea Sfintei Dharma.

8 — Faptul că oameni a căror grea și rea Karma i-ar fi condamnat la suferințe fără de sfîrșit după moartea lor s-au îndreptat către viața religioasă și au atins Nirvāna, — arată virtutea Sfintei Dharma.

9 — Faptul că pur și simplu avînd credință în — sau meditînd asupra Doctrinei, sau că pur și simplu oferindu-ți roba unui bhiksu, devii demn de respect și venerație — arată virtutea Sfintei Dharma.

10 — Faptul că cineva, chiar și după ce a abandonat orice posesiune lumească, a îmbrățișat viața religioasă, a renunțat la situația de cap de familie, ascunzîndu-se într-o mănăstire retrasă, este totuși căutat și

este înzestrat cu toate cele necesare vieții — arată virtutea Sfintei Dharma.

Acestea sînt cele zece virtuți ale Sfintei Dharma.

XXVII. **Cele zece expresii figurate**[49]

1 — Cum Adevărul Fundamental nu poate fi descris (ci trebuie să fie realizat în Samādhi), expresia «Adevăr Fundamental» este pur figurată[50].

2 — Cum nu există nici „mijloc de a traversa", nici „acela care traversează" Calea, expresia «Cale» este pur figurată[51].

3 — Cum nu există nici vedere, nici văzător al Stării Adevărate, expresia «Stare Adevărată» este pur figurată[52].

4 — Cum nu există nici meditație, nici persoană care meditează în Starea Pură, expresia «Stare Pură» este pur figurată[53].

5 — Cum nu există nici bucurie, nici „acela care se bucură, în Starea Naturală, expresia «Stare Naturală» este pur figurată[54].

6 — Cum nu există nici respectarea jurămintelor, nici „acela care respectă" jurămintele, aceste expresii sînt pur figurate.

7 — Cum nu există nici acumulare de merite, nici acela care acumulează merite, expresia «Dublu Merit»[55] este pur figurată.

8 — Cum nu există nici faptă, nici făptaș, expresia «Dublă Întunecare» este pur figurată[56].

9 — Cum nu există nici renunțare, nici „acela ce renunță" (la existența lumească), expresia «existență lumească» este pur figurată.

10 — Cum nu există nici obținere, nici „acela ce obține" (rodul faptelor), expresia «roadele faptelor» este pur figurată.

Acestea sînt cele zece Expresii figurate[57].

XXVIII. **Cele zece mari realizări fericite**

1 — Este o mare bucurie să realizezi că spiritul tuturor ființelor însuflețite este inseparabil de Spiritul Universal[58].

2 — Este o mare bucurie să realizezi că Realitatea Fundamentală este fără calitate[59].
3 — Este o mare bucurie să realizezi că în infinita Cunoaştere a Realităţii de dincolo de gîndire, toate diferenţele Samsărei sînt inexistente[60].
4 — Este o mare bucurie să realizezi că în starea de spirit primordială (sau necreată) nu există nici un proces de spirit perturbator[61].
5 — Este o mare bucurie să realizezi că în Dharma Kāya, unde spiritul şi materia sînt inseparabile, nu există nici persoană care susţine teorii, nici suport al teoriilor[62].
6 — Este o mare bucurie să realizezi că în Sambhoga Kāya, în afara compasiunii emanate din ea însăşi, nu există nici naştere, nici moarte, nici tranziţie, nici ceva care se schimbă[63].
7 — Este o mare bucurie să realizezi că în divina Nirmāna-Kāya emanată din ea însăşi, nu există nici un sentiment de dualitate[64].
8 — Este o mare bucurie să realizezi că în Dharma-Cakra nu există nici o bază pentru doctrina sufletului[65].
9 — Este o mare bucurie să realizezi că în Compasiunea Divină şi Nelimitată (a Bodhisattvas) nu există nici restricţie, nici urmă de parţialitate.
10 — Este o mare bucurie să realizezi că Drumul Eliberării pe care toţi Buddhas l-au parcurs, este dintotdeauna prezent, dintotdeauna asemănător şi dintotdeauna deschis acelora care sînt gata să intre pe el.

Acestea sînt cele zece mari realizări fericite.

ÎNCHEIERE

Cele de mai sus conţin esenţa cuvintelor imaculate ale marilor *guru* care au fost înzestraţi cu Divina Înţelepciune şi a Zeiţei Tara şi a altor divinităţi. Printre aceşti mari Maeştri, era şi slăvitul Dipānkara[66], tatăl spiritual şi succesorii săi care au fost în mod divin desemnaţi pentru a răspîndi Doctrina în acest Pămînt Nordic al Zăpezilor; mai erau şi slăviţii *guru* ai Şcolii Kahdampa. A mai existat de asemenea şi acest rege al yogilor, Milarepa, căruia i s-a lăsat moştenire ştiinţa Înţeleptului Marpa din Lhobrak şi încă alţii; precum şi sfinţii iluştri: Naropa şi Maitripa din nobilul pămînt al Indiei, a căror splendoare o egala pe cea a Soarelui şi a Lunii; şi discipolii tuturor acestora.

Aici se încheie *„Calea Supremă, Şiragul de Pietre Preţioase“.*

(COLOPHON)

Tratatul a fost consemnat în manuscris de către Digom Sönan Rinchen[67], posesor al unei cunoaşteri aprofundate a învăţăturilor Kahdampas şi Chagchenpas[68].

S-a crezut în general că marele *guru* Gampopa (cunoscut şi drept Dvagpo-Lharje) a compilat această lucrare şi a dat-o cu această poruncă: „Rog fierbinte acele generaţii de devotaţi ce mai au încă să se nască, care vor onora memoria mea şi vor regreta de a nu mă fi întîlnit în persoană, să studieze această *Cale Supremă, Şiragul de Pietre Preţioase* cît şi *Preţioasa Podoabă a Eliberării* şi alte tratate religioase. Rezultatul va fi echivalent cu ceea ce ar fi de fapt o întîlnire cu mine însumi.“.

Fie ca această Carte să iradieze virtutea divină şi fie ea binefăcătoare.

MANGALAM[69]

NOTE LA CARTEA I

(1) Din punct de vedere buddhist, cît şi hindus, evoluţia, tranziţia şi renaşterea au avut loc într-un mod atît de nestăvilit, de un timp atît de indeterminabil de eoni, încît toate fiinţele însufleţite au ajuns să fi fost părinţii noştri la un moment dat. Se găseşte la aceasta o referinţă în *Marele Yogi al Tibetului, Milarepa*, p. 203, I.

(2) Dublul Merit este expus în Cap. XXVII, 7.

(3) Aceasta implică ne-ataşarea de toate posesiunile lumeşti, de cămin, de cei apropiaţi, ca şi ne-ataşarea de tirania relaţiilor şi obiceiurilor sociale care, în mod obişnuit macină viaţa în ceea

ce Milarepa numea «uneltirile fără valoare ale lumii» și despre care spunea atît de înțelept: „Toate țelurile pămîntești n-au decît un sfîrșit inevitabil: suferința. Cîștigurile sfîrșesc în risipire, construcțiile în ruină, întîlnirile în despărțire, nașterile în moarte.". Toți marii înțelepți din toate țările și din toate generațiile au traversat grădina existenței umane, au cules și gustat roadele multicolore și variate ale copacului Vieții ce crește în centrul său și au atins drept rezultat deziluzia lumii prin care omul percepe pentru prima oară această Viziune divină care, singură, poate să-i ofere o mulțumire nepieritoare acum și-n clipa morții lui. În *Eclezlast*, (1, 14), înțeleptul, care a fost regele lui Israel, ne spune într-un limbaj foarte asemănător celui al lui Milarepa: „Am văzut tot ce se face sub soare; și iată că totul este deșertăciune și goană după vînt!".

(4) O *Mandala* este o diagramă geometrică simbolică în care zeitățile sînt invocate. (Vezi *Marele Yogi al Tibetului, Milarepa*, p. 132.) Întreita *Mandala* este dedicată forțelor spirituale (adesea personificate ca zeități tantrice) ce prezidează asupra, sau se manifestă în, trupul, cuvîntul și spiritul omului, ca și în Kundalini Yoga.

(5) Aceasta face aluzie la haosul mental sau la iluzie care sînt antitezele disciplinei mentale dobîndite printr-o justă practică a Yogăi sub călăuzirea unui *Guru* înțelept.

(6) Nici un maestru adevărat al științelor oculte nu-și permite să se laude sau să se fălească cu puterile sale yogice. Doar în inițierea secretă a discipolilor, așa cum a avut ea loc pentru Marpa, sînt ele divulgate, dacă se întîmplă acest lucru. (Vezi *Marele Yogi al Tibetului, Milarepa*, pp. 132—3, 154—5, 163).

(7) Bhiksu (în sanskrită), Bhikkhu (în pâli): un membru al Sangha, ordinul buddhist al acelor care urmează Calea Renunțării la lume.

(8) După această imagine, fulgerul lovind apa este lipsit de țelul său care este acela de a incendia obiectul lovit, așa cum se face împărțind din milă lucruri obținute în mod dezonorant.

(9) Toate ființele vii sînt părți inseparabile ale Totului Unic, astfel încît orice rău sau suferință aplicată microcosmului afectează macrocosmul (vezi „Doctrina buddhistă a eliberării pentru orice ființă vie" din Introducere și Cap. XXIV, 1, Cartea I). În aceasta, înțelepții sectei Kargyupta se dovedesc a fi atașați de marea Doctrină compătimitoare a non-violenței (Ahimsa) preconizată de către hinduism, buddhism, jainism, Daoism și sufism.

(10) Piatra mitică orientală, al cărei nume sanskrit este Cintamani care, ca lampa lui Aladin, îndeplinește toate dorințele formulate de către posesorul ei.

(11) Ca rezultat direct al aplicării Doctrinei, discipolul va atinge puterea spirituală a Yogăi prin care trupul fizic grosier este transmutat în corp radios de slavă numit în altă parte în textul nostru „corp de curcubeu". (Vezi Cap. 28, Cartea V-a), cuvîntul omenesc, atît de adesea rătăcit, se va transmuta în cuvînt divin infailibil, și spiritul uman întunecat se va transmuta în spiritul supralumesc al unui Buddha.

(12) Ele sînt inutile în sensul indicat de către Milarepa atunci cînd el tocmai înțelesese că viața umană nu trebuie să fie frămîntată și prinsă în uneltirile lumii în mod inutil, din punct de vedere spiritual. (Vezi *Marele Yogi al Tibetului, Milarepa* pp. 176—7, 179—80). Al zecelea aforism al acestei serii a fost în mod involuntar omis de către scribul manuscrisului tibetan și noi i-am substituit o adaptare personală bazată pe doctrina non-valorii acțiunilor pămîntești așa cum a fost ea enunțată de către Milarepa și pe care s-a întemeiat această categorie a celor zece lucruri inutile. Aceste învățături, dacă sînt aplicate practic, ca și cele ale lui Buddha și ale lui Hristos, ar avea drept rezultat încetarea oricărei acțiuni ce are drept scop un țel egoist mai degrabă decît unul altruist. Suprema doctrină a renunțării la roadele faptelor este de asemenea subiacentă în toată *Bhagavad-Gita*.

(13) A pierde clipele prețioase ale vieții îngrămădind lucrurile pieritoare ale lumii, sperînd prin aceasta a avea un beneficiu pentru sine sau propria familie nu este înțelept. Timpul petrecut pe pămînt trebuie să fie consacrat obținerii bogățiilor nepieritoare care te ajută să trăiești și să mori. Astfel de bogății sînt acelea pe care părinții trebuie să le lase moștenire copiilor lor mai degrabă decît să intensifice și să prelungească sclavia lor în existența Samsarei. Acest precept este dezvoltat în preceptele 5 și 6 și următoarele.

(14) Timpul consacrat familiei și prietenilor nu trebuie să fie întrebuințat doar arătîndu-le curtoazie și afecțiune, ci îndeosebi cu scopul de a-i ghida către Calea marii Eliberări, unde toate ființele sînt unite prin aceleași legături de rudenie. Orice relație socială convențională din planul uman fiind iluzorie, este inutil pentru un yogin să-și risipească pe ea clipele prețioase ale existenței sale întrupate.

(15) Trinitatea buddhistă este Buddha, Dharma (sau Scripturile) și Sangha (sau Ordinul). Nici *guru*, nici călugării, într-o comunitate buddhistă sau hindusă n-au dreptul de a cere nici o formă de plată în schimbul oficiilor lor religioase. Discipolii lor laici fiind reținuți în ghearele necesității le fac ofrande voluntar în principal sub formă de hrană sau veșminte, și, uneori, sub formă de proprietăți oferite asramurilor, mănăstirilor sau templelor. După regula călugărilor buddhiști, nici un membru al Sanghăi nu trebuie să se atingă de bani, dar, uneori, în zilele noastre, această regulă nu mai este respectată și ofrandele cuprind și bani destinați unei opere pioase, ca de pildă construcția unei stupa, copia unui manuscris, reparația unei opere de artă, etc.

(16) Karma rea ce rezultă din acest act va fi tot atît de dureroasă spiritual, ca și cea a cărbunilor aprinși în gît, în plan fizic.

(17) O traducere mai literală, dar mai puțin inteligibilă cititorului neobișnuit cu gîndurile profunde ale metafizicienilor tibetani, poate fi aceasta: „Pentru acela cu spirit (sau viziune interioară spirituală) mijlocie, cel mai bun lucru este de a recu-

noaște fenomenele externe și interne (așa cum sînt ele văzute în cele patru aspecte sau uniuni) ale fenomenelor și numenelor". O astfel de analiză se bazează pe înțelegerea faptului că toate fenomenele, vizibile sau invizibile, își au sursa lor numenală în Spiritul Cosmic, origine a tuturor lucrurilor existente. „Cele patru aspecte sau uniuni ale fenomenelor și numenelor" sînt: 1° fenomenele și Vidul (sanskrită: *sunyata*); 2° claritatea și Vidul; 3° bucuria și Vidul; 4° Conștiința și Vidul. Asupra fiecăreia din aceste „uniuni" s-ar putea scrie un vast tratat. Putem spune aici pe scurt că Fenomenele, Claritatea, Bucuria și Conștiința reprezintă cele patru aspecte ale fenomenelor în opoziție cu numenele lor sau vidurile corespondente. *Sunyata* (tibetană: *Strong-pa-nyid*), Vidul, Sursa Ultimă a tuturir fenomenelor fiind fără atribute sau calități este din punct de vedere omenesc de neconceput. În filosofia Mahayana el simbolizează Absolutul, „Acela-care-Este" al Vedantinilor, Realitatea Unică care este Spiritul.

(18) Este ceva obișnuit pentru un *guru*, întrucîtva în maniera *guru* japonezi Zen, de a pune problema lui sisya sau discipolului, sub forma unei serii de întrebări interdependente, ca: Acela care știe este altul decît obiectul cunoașterii? Obiectul cunoașterii este altceva decît actul cunoașterii? Actul cunoașterii este altceva decît cunoașterea? Serii de întrebări asemănătoare sînt date mai departe, în *Rezumatul Marelui Simbol*.

(19) Acesta este un alt mod de a enunța regula unui Karma Yogi de „a fi liber de dorințele lumești și detașat de roadele faptei (sale)".

(20) Țelul unui yogi este calmul absolut al trupului, cuvîntului și spiritului după anticul precept yogin: „Fii calm și știi că tu ești Acela". Scripturile ebraice dau același învățătură în aforismul cunoscut „Rămîi nemișcat și cunoaște că eu sunt Dumnezeu" (*Psalmul XLVI*, 10).

(21) Înțelegerea naturii vide a spiritului este obținută prin stăpînirea yogăi Doctrinei Vidului care arată că Spiritul, Singura Realitate, este sursa numenală a tuturor fenomenelor, și, că fiind non-sangsaric (adică nedepinzînd pentru existența sa de nici o aparență obiectivă, nici chiar de formele-gînduri sau de procesele de gîndire), el este Fără-Calități, Fără-Atribute și, deci, Vacuitate. O dată ajuns la această înțelegere, yogi nu mai are nevoie să continue să mai asculte sau să mai mediteze învățăturile religioase, căci acestea nu sînt decît călăuze către marele țel al yogăi pe care el l-a atins.

(22) După *The Awakening of Faith (Trezirea Credinței)* lui Aśvaghośa, unul dintre cei mai iluștri Doctori ai Mahayanei: „Spiritul, de la originea sa, este de o natură pură, dar, la fel cum el își are aspectul său limitat, care este murdărit de vederile limitate, există în el un aspect murdar. Și, deși această murdărie există, natura originară pură rămîne veșnic neschimbătoare". Așa după cum adaogă Asvaghosa, doar un iluminat care a realizat natura de neștirbit a spiritului (sau inteligenței) primordial poate înțelege acest mister. (Cf. traducerea lui Timothy Richard a lucrării *The Awakening of a Faith*, Shanghai, 1907, p. 13 și trad. prof. D. T. Suzuki, Chicago, 1900, p. 79—80.) De asemenea, pentru acele care știe că murdăriile lumii n-au, ca și lumea însăși, nici o realitate, ea făcînd parte din marea iluzie sau Maya, — ce nevoie mai există de iertarea păcatului? La fel, preceptul următor învață: pentru acela care rămîne în stare de liniște mentală — care este starea de iluminare — toate conceptele iluzorii ale spiritului limitat, de păcat și iertare, dispar întocmai ca și cețurile dimineții la răsăritul soarelui.

(23) Aici trebuie să ne referim iarăși la Doctrina Vidului (Spiritului) pentru a înțelege bine acest precept. Starea de necunoaștere numită altminteri starea reală a spiritului este o stare de conștiință fără modificare, comparabilă cu un ocean calm și nelimitat. În starea de conștiință modificată inseparabilă de spiritul limitat microcosmic, acest ocean apare în mod iluzoriu ca fiind brăzdat de valuri, care sînt conceptele iluzorii născute din existența sangsarică. Așa după cum se spune de altfel în *Trezirea Credinței* a lui Aśvaghośa (tr. Richard, p. 12): „Trebuie să știm că toate fenomenele sînt create de noțiunile imperfecte ale spiritului limitat, deci orice existență este ca o reflecție în oglindă, fără substanță și doar o fantasmă a spiritului. Cînd spiritul limitat acționează, toate felurile de lucruri se trezesc; cînd spiritul limitat încetează să mai acționeze, toate felurile de lucruri încetează". În același timp cu realizarea Stării Reale în care spiritul este în liniște completă și golit de procesele de gîndire și de conceptele spiritului limitat, yogi realizează natura ireală a cunoștințelor și nu mai are atunci nevoie să mediteze asupra stării de non-cunoaștere.

(24) Căci, după doctrina Mayei (Iluziei), nimic din ceea ce are o existență iluzorie (fenomenală) nu este real. (Vezi Cartea a IV-a, Doctrina Corpului Iluzoriu).

(25) Conștiința sau spiritul fiind primordial ale Non-născutului și Non-creatului, nu poate fi transferată. Doar conștiinței în aspectul său limitat sau microcosmic, așa cum este ea manifestată în Samsara sau Regatul Iluziei, i se poate aplica termenul „transfer". În starea de Non-născut, în Starea Reală, unde Samsara este depășită, timpul și spațiul, care sînt de domeniul Iluziei, nu există. Cum să poată fi atunci transferată starea de Non-născut, deoarece nu există nici origine, nici unde să poată fi ea comparată? După înțelegerea acestui lucru, că numenul nu poate fi tratat ca fenomenul, nu există nici o necesitate de a practica transferul conștiinței. Cartea IV-a a acestei lucrări, tratînd în întregime despre Doctrina Transferului Conștiinței, permite comentarii mai lungi asupra acestui subiect.

(26) Umanitatea fiind un organism unic prin intermediul căruia Spiritul Unic își găsește cea mai înaltă expresie pe pămînt, orice ar face unul din membrii umanității asupra altui membru, fie că fapta este bună sau rea, ea îi atinge în mod inevitabil pe toți membrii. Se spune și în sens creștin: a face un bine pentru un altul, înseamnă a-ți face un bine ție însuți.

(27) Cele șase stări sau regiuni ale existenței Samsaraei sînt: 1° lumea *dévas;* 2° lumea *asuras* (titanilor); 3° lumea umană; 4° lumea brutelor; 5° lumea *pretas* (spiritelor nenorocite); 6° lumea infernelor.

(28) Așa după cum s-a explicat la Cap. VIII, (Vizualizarea scheletului uman și a Dakini Mînioase din Cartea IV-a), există patru stadii de Dhyana sau Samadhi (meditație profundă). Cel mai înalt din aceste stări este acela în care yogi experimentează această fericire extatică care este atinsă în realizarea condiției primordiale non-modificate a spiritului. Această stare este numită Stare Reală, fiind vidă de orice proces de formare a gîndirii sangsârice, a spiritului în aspectul său definit sau modificat. În stadiul mai jos sau primul stadiu de Samadhi în care completa încetare a acestor procese de gîndire n-a fost atinsă, yogi are experiența unui fel de extaz, incomparabil inferior, pe care novicii trebuie să se ferească să-l confunde cu cel mai înalt.

(29) Ceea ce vrea să însemne, așa cum învăța Bhagavad-Gita, că pentru acela care în mod sincer s-a devotat vieții religioase și este în întregime eliberat de atașament față de roadele faptelor sale în lume, înseamnă același lucru că el se abține de la activitățile lumii sau nu, avînd în vedere că un astfel de dezinteres nu produce nici un rezultat karmic.

(30) Țelul meditației în yoga este de a realiza că doar spiritul este real și că starea primordială sau adevărată a spiritului este această stare de liniște mentală golită de orice proces de gîndire care este experimentată în cea mai înaltă Samadhi; o dată aceasta atinsă, țelul meditației fiind împlinit, ea nu mai este necesară.

(31) În relațiile sale cu societatea oamenilor, yogi este liber să urmeze regulile convenționale sau să nu o facă. Ceea ce mulțimea va considera drept moral, lui poate să i se pară imoral și invers. (Vezi cîntecul lui Milarepa privitor la ceea ce este rușinos și ceea ce nu este: *Marele Yogi al Tibetului, Milarepa* (pp. 226—227).

(32) După Școala din Sud, Dharma (Pali: Dhamma) cuprinde nu numai Scripturile ci și studiul lor și practicarea lor cu scopul atingerii Nirvanei (Pali: Nibbhana).

(33) Care sînt opusele celor zece fapte nelegiuite. Există trei ale trupului: a salva viața, a fi cast, a fi milos; patru ale vorbirii: a rosti adevărul, a stabili pacea, a fi politicos în cuvintele tale, și a îndeplini fapte religioase; trei ale spiritului: a fi binevoitor, a dori binele altora, a avea modestie aliată cu credința.

(34) Cele șase Paramita („Virtuți Nelimitate") sînt: Mila nelimitată, Moralitatea, Calmul, Energia, Meditația, Înțelepciunea. În Canonul Pali, Paramitas menționate sînt zece la număr: Mila, Moralitatea, Renunțarea, Știința, Energia, Toleranța, Sinceritatea, Bunăvoința, Dragostea și Seninătatea.

(35) Cele patru Nobile Adevăruri, propăvăduite de către Buddha pot fi enunțate astfel: 1° existența în Samsara (universul tranzitoriu și fenomenal) este inseparabilă de Suferință sau Mîhnire; 2° cauza Suferinței este Dorința și Setea după această

existență în Samsara; 3° Încetarea Suferinței este atinsă prin cucerirea și distrugerea Dorinței și Setei pentru existența în Samsara; 4° Calea Încetării Suferinței este Nobila Cale Octuplă (Vezi *Introducerea,* V.B., Calea lui Buddha de Eliberare Universală).

(36) Vezi Addenda Cărții a V-a, Cap. VII, *(Momentul propice pentru împlinirea diverselor sărbători).*

(37) Literal: cele patru Uniuni Fără Formă (Arupa). A fi născut într-una din aceste lumi unde existența este fără trup și fără formă înseamnă a fi unit cu una din ele. Aceste lumi sînt cele patru ceruri cele mai înalte, aflate sub influența lui Brahma și cunoscute drept cele mai înalte Brahmaloka (Regate ale lui Brahma). Ele se numesc: 1° Akaśanantvayatana (Regatul-în-care-conștiința-există-în-spațiul-infinit); 2° Vijñananantvayatana (Regatul-unde-conștiința-există-în-starea-infinită); 3° Akiñcanyayatana (Regatul-în-care-conștiința-există-liberată-de-starea-infinită) 4° Naivasamjñana Samjñayatana (Regatul-conștiinței-unde-nu-există-nici-percepție-nici-nonpercepție). Aceste patru Regate reprezintă patru stări progresive în cele mai evolutive procese de golire a conștiinței de cele mai subtile obiecte sangsârice ale sale cu ajutorul meditației yogice și prin acest mijloc să se atingă cele mai înalte condiții ale existenței sangsârice care pregătesc atingerea Nirvanei. În prima stare, conștiința nu mai are nici un obiect asupra căruia să se concentreze, afară de spațiul infinit. În a doua, conștiința depășește spațiul infinit ca obiect. În a treia, conștiința depășește acest stadiu al doilea și devine liberă de orice acțiune de gîndire sau proces de gîndire și acesta este unul din țelurile cele mai elevate ale yogăi. În a patra stare, conștiința există de la sine însăși și prin sine însăși, fără să-și mai exercite nici percepția nici non-percepția în profunda liniște din Samadhi. Aceste patru stări de conștiință care sînt printre cele mai elevate ce se pot atinge în Samsara, sînt realizate în transele yogice induse prin profundă meditație. Ele sînt atît de transcedentale încît yogi călăuzit fără înțelepciune poate confunda realizarea lor cu cea a Nirvanei, vezi Nota 36. Prințul Gautama, înainte de a atinge starea de Buddha, a studiat și practicat yoga ce ține de cele patru stări de conștiință fără formă sub călăuzirea a doi *guru*, Alara și Uddaka, apoi i-a abandonat, întrucît el descoperise că o astfel de yoga nu ducea la Nirvana. (Vezi Aryaparyesana, *Sfînta Căutare* și *Sutta Majjhima Nikaya,* I, 164—6.)

(38) După Mahayana, există o cale inferioară ce duce la cele patru stări de existență Fără-de-Formă și la cele patru Lumi Cerești, ca de pildă Sukhavati, Paradisul-de-Vest a lui Dhyani Buddha Amitabha și o cale superioară, ce duce la Nirvana și în care Samsara este depășită.

(39) Cea mai mare parte a instructorilor religioși ai Indiei au fost de origine regală, ca Buddha Gautama, sau brahmanică, ca Aśvaghosa, Nagarjuna, Tilopa și mulți alții care au fost buddhiști eminenți. Buddhismul susține că Buddha istoric Gautama nu este decît unul din lunga succesiune de Buddhas și că Gautama n-a făcut decît să retransmită învățăturile ce existau din

vremuri fără de-nceput. Consecința directă a acestui lucru este că, deoarece în timpul eonilor trecuți ființele au practicat aceste învățături venerabile bazate pe adevăruri realizabile, există unii oameni și *devas* evoluați și iluminați și acest fapt dovedește virtutea acestor învățături reunite în Scripturile buddhiste sub numele de Dharma.

(40) Acestea sînt cele patru Puteri Cerești care păzesc cele patru pătrare ale Universului de forțele distructive ale răului, cei patru paznici ai Dharmei și Umanității: Dhrtarastra păzește Estul și i s-a atribuit culoarea albă; Virudhaka păzește Sudul și culoarea sa simbolică este verdele, păzitorul roșu al Vestului este Virupakśa iar paznicul galben al Nordului este Vaiśravana.

(41) Cele șase Paradise ale simțurilor care, împreună cu Pămîntul, constituie Regiunea Simțurilor (sanskrită: Kamadhatu), cea mai joasă din cele trei Regiuni (sanscrită: Trilokya) în care buddhiștii împart Cosmosul.

(42) Zeitățile ce locuiesc cele șaptesprezece ceruri ale lui Brahma care constituie regiunea formei (sanskrită: *Rupadhatu*), cea de-a doua din cele trei regiuni unde existența și forma sînt eliberate de simțuri.

(43) Zeitățile ce sălășluiesc în cele șapte Ceruri cele mai elevate ale lui Brahma, unde existența este eliberată nu numai de simțuri ci și de formă. Aceste Ceruri (numite mai sus) constituie împreună cu cerul Akaniśtha (tibetană: Ogmin) starea Samsarei celei mai elevate (vezi Partea II, Cap. IV, 19, „Aplicația practică"). Regiunea-a-ceea-ce-este-fără-de-formă (sanskrită: Arupadhatu), cea mai elevată din cele trei Regiuni. Deasupra este starea supracosmică-de-dincolo-de-toate-cerurile, infernele și lumile existenței Samsarei: Non-născutul, Non-creatul, Nirvana. Stupa (tibetană: Ch'orten) simbolizează în mod esoteric calea către Nirvana de-a lungul acestor Regiuni.

(44) Aceste trei gradații ale ființei umane corespund celor trei etape către starea de Arhant (sau de sfințenie în sens buddhist) ce pregătește pentru Iluminarea completă a stării de Buddha. „A fi în curent" (sanskrită: *Srotaapatti),* — ceea ce implică acceptarea Doctrinei lui Buddha — este primul pas al neofitului pe calea Nirvanei". „Acela care nu revine să se nască decît o dată (sanskrită: *Sakridagamin*). — a făcut al doilea pas". „Acela care nu mai revine (nu se va mai renaște) (sanskrită: *Anagamin*), a depășit al treilea pas și, atingînd starea de Arhant trece în mod firesc în Nirvana". „Dacă totuși în cel ce pășește pe Cale se naște dorința de a nu accepta Nirvana pînă ce toate ființele însuflețite nu vor fi intrat pe Calea pe care el a parcurs-o, acesta devine atunci un Bodhisattva (o Ființă Iluminată) care în mod conștient reia trup sub forma unei întrupări divine în Nirmanakaya. Ca Bodhisattva, el poate rămîne în Samsara timp de eoni fără număr și astfel el poate să întărească Zidul de pază (al puterii spirituale) care protejează eliberarea lor finală. După Canonul Pali, acela care este în Srotaapatti va renaște cel puțin o dată, dar nu mai mult de șapte ori, într-una sau alta din stările din Kamadhatu. Un Sakridagamin va renaște o singură dată

într-unul din Kamadhatu dar un Anagamin nu va renaște în nici unul din ele.

(45) Un Buddha care deține Iluminarea personală (sanskrită: *Pratyekabuddha*) nu propagă doctrina în public, ci o radiază doar asupra acelora care vin în contact personal cu el, Buddha Omniscient, la fel cum Buddha Gautama predica pe larg Doctrina zeilor și oamenilor.

(46) Doar Sfînta Dharma a revelat umanității calea buddhistă și învățătura supremă, iar aceia care au dobîndit meritul de a fi eliberați de existențele lumești, renunță la acest drept pentru ca Divina lor Înțelepciune și experiența lor să nu fie pierdute, ci, dimpotrivă, ei se străduiesc către acest scop sublim, să călăuzească toate ființele iluminate către același stadiu de emancipare.

(47) Alegînd calea Bunăvoinței Infinite, Bodhisattvas au proiectat în lumea existenței Samsarei, subtile influențe vibratorii care protejează toate ființele vii și fac posibil progresul lor spiritual și iluminarea lor finală. Fără aceste influențe, umanitatea ar fi fără călăuzire spirituală și ar rămîne în sclavia iluziilor senzoriale și întunecării mentale.

(48) Învățătura buddhistă spune că faptele bune rezultate din actele de milă făcute în timpul vieții asistă o ființă, chiar și atunci cînd ea se află în stările nenorocite de după moarte, — și aceasta vădește virtutea Sfintei Dharma.

(49) Această suită de negări privind Adevărul este probabil inspirată de *Prajñaparamita* canonică pe care se întemeiază Cartea a VII-a a acestei lucrări.

(50) Adevărul-Fundament care este sinonim cu Dharmakaya (sau trupul divin al Adevărului) este Adevărul întreg în aspectul său primordial fără modificare. Yoga, Știința Spiritului (sau Adevărul) constă în 3 secțiuni: Adevărul-Fundament, Calea (sau metoda de a atinge realizarea) și Rodul (sau realizarea însăși).

(51) Calea este pur și simplu o metaforă descriptivă a metodei de realizare a creșterii și progresului spiritual.

(52) Starea Adevărată realizabilă în cel mai înalt Samadhi este în reflectarea sa microcosmică o stare în care spiritul nemodificat de către procesul gîndirii se aseamănă în liniștea sa cu un ocean imobil, cînd toate porțile percepției sînt închise. Făcînd o completă anulare a universului material al fenomenelor, spiritul își atinge propria sa condiție naturală de liniște absolută. Spiritul microcosmic se pune de acord cu spiritul macrocosmic. Prin aceasta este atinsă cunoașterea faptului că, în Starea Adevărată, nu există nici vedere, nici văzător, că toate conceptele limitate sînt în realitate non-existente, că toate dualitățile devin unități și că nu există decît o singură Realitate, și anume Spiritul Cosmis primordial.

(53) Starea Pură este un aspect intensificat al Stării Adevărate, în care spiritul există în condiția sa primordială pură, fără vreo distincție oarecare. Cînd în condiția de Samadhi se ajunge ca aceasta să fie realizată, actul de meditare, cel ce meditează și lucrul meditat sînt în mod indistinct unite.

(54) Starea Naturală se referă la starea de spirit atinsă de asemenea de Samadhi-ul unit cu Starea Adevărată și Starea Pură. În această stare se realizează, că nu există realmente nici bucurie, nici cel ce se bucură, nici fapte, nici făptuitori, și că toate lucrurile obiective sînt tot atît de ireale ca și visele. Drept urmare, în loc să trăiești ca și gloata urmărind iluzii, trebuie să cauți Calea Bodhisattvilor, Domni ai Milei, și să lucrezi pentru emanciparea ființelor legate prin Karma de Roata Ignoranței.

(55) Meritul Cauzal care este rodul faptelor caritabile, numite și meritul temporal, cît și Meritul Rezultant, care provine din supra-abundența Meritului Cauzal, este numit Merit Spiritual (vezi Nota 46 de la *Convocările la Serbarea Sacrificiului*, Cartea a V-a).

(56) Întunecarea inteligenței ce rezultă din pasiunile rele și întunecarea inteligenței ce rezultă din credințele false, ca de pildă credința într-un ego nemuritor sau într-un suflet (personal) nemuritor, sau, din falsa credință care constă în a crede adevărate aparențele fenomenale.

(57) Toate aceste aforisme sau negații se bazează pe Doctrina Bodhică: personalitatea este tranzitorie, nemurirea personală (sau a sufletului propriu) este de neconceput pentru acela care a atins Vederea justă. Spiritul microcosmic, reflex al spiritului macrocosmic (singurul care este veșnic), încetează de a mai fi microcosmic sau limitat cînd este scufundat în extazul produs prin cel mai înalt Samadhi. Atunci nu mai există personalitate care obține, care renunță, care făptuiește, care acumulează merite, care meditează în Starea Pură, care contemplă Starea Adevărată, care traversează Calea și orice stare de spirit iluzorie ce creează concepte este anihilată. Limbajul uman este esențialmente un mijloc ce permite omului să comunice cu omul în termeni bazați pe experiențe comune cu toți oamenii, care există în universul simțurilor, dar utilizarea lui pentru a descrie experiențele din afara simțurilor, nu poate fi niciodată altfel decît figurativă.

(58) Sau Dharmakaya, Divinul Corp al Adevărului, considerat ca Spirit Universal.

(59) Calitățile sînt pur sangsârice sau ținînd de universul fenomenal. Realității fundamentale, adică „celei-care-este", nici o caracteristică nu îi poate fi aplicată, în ea toate lucrurile sangsârice, toate calitățile, toate condițiile, toate dualitățile se topesc într-o unire transcendentală.

(60) În cunoașterea (sau realizarea) Realității, toate adevărurile parțiale sau relative sînt recunoscute drept părți ale Adevărului Unic și nici un fel de diferențieri nu sînt posibile, de genul acelora care conduc la stabilirea opozițiilor între religii sau secte, care sînt, poate fiecare în posesia parțială a vreunui adevăr.

(61) Vezi Cap. XXIII, *Cele zece lucruri inutile*, Cartea I, și *Diferențierea experiențelor și practicilor științei tantrice*, Cartea a II-a.

(62) Pentru acela care caută Adevărul, fie pe tărîmul științei fizice, fie spirituale, teoriile sînt esențiale, dar cînd un adevăr sau un fapt și-a găsit confirmarea, toate teoriile care-l privesc devin inutile. În consecință, în Dharmakaya sau Starea de Adevăr fundamental, nici o teorie nu este necesară și nici nu poate fi concepută. Aceasta este starea de Perfectă Iluminare a Buddas în Nirvana.

(63) Sambhoga-Kaya sau Corpul Divin Perfect Înzestrat, simbolizează starea de comuniune spirituală (asemănătoare comuniunii sfinților) în care toți Bodhisattvas există atunci cînd ei apar în întrupări pe pămînt. Astfel, Dharma-Kaya dacă este o primă reflectare emanată din ea însăși, Sambhoga-Kaya este o stare în care nașterea, moartea și transformarea sînt depășite.

(64) Nirmana-Kaya sau Corpul Divin de Întrupare, a doua reflectare a Dharma-Kayei, este trupul sau starea spirituală în care rămîn marii instructori sau Bodhisattvas întrupați pe pămînt. Dharma-Kaya fiind dincolo de tărîmul percepției senzoriale sangsârice, nu poate fi percepntă în mod senzorial, deci spiritul yoginului atunci cînd el a realizat-o, încetează să mai existe ca spirit limitat sau ca ceva independent de ea. Cu alte cuvinte, în starea transcedentală a extazului Samadhiului cînd Dharma-Kaya este realizată, spiritul limitat atinge unirea subtilă cu sursa sa, Dharma-Kaya. La fel, în starea Nirmana-Kaya, divinul și animatul, spiritul și materia, numenalul și fenomenalul și toate dualitățile se topesc în uniune. Și un Bodhisattva, atunci cînd se găsește în trupul său de carne, simte aceasta în mod instinctiv, și știe că nici el însuși și nici un obiect senzorial sau obiectiv, nu are o existență separată sau independentă în afara Dharma-Kayei. Pentru o expunere asupra doctrinei mahâyâniste a celor trei Trupuri Divine (sanskrită: *Tri-Kaya*,), vezi *Cartea Tibetană a Morților, Introducere*.

(65) Adevărurile proclamate de către Buddha sînt simbolizate prin Dharma-Cakra, Roata Legii, pe care a pus-o în mișcare în prima sa predică către discipoli, în Parcul Gazelelor din Benares. Pe vremea vieții Iluminatului și încă mult timp înainte de el, credința animistă într-un ego sau „sine" permanent, într-un suflet neschimbător (sanskrită: *Atman*), într-o nemurire personală, era tot atît de răspîndită în India și în Extremul-Orient pe cît este ea azi în Europa și America. Buddha a negat orice validitate a acestei doctrine și nicăieri în Scripturile buddhiste sau Dharma, fie ale Școlii de Sud fie a celei de Nord, nu se găsește cel mai mic element sau suport pentru această credință.

(66) Dipankara (Sri-Jñana), așa cum este el numit aici, este numele hindus al lui Atiśa, primul din marii reformatori ai lamaismului, născut în Bengal în familia regală Gaur în anul 980 A.D. și sosit în Tibet în anul 1038. Fiind numit profesor de filosofie la mănăstirea lui Vikramaśila din Magadha, el a adus în Tibet o mare parte de învățătură nouă, îndeosebi relativă la yoga și Tantrism. Opera sa principală, ca reformator, a fost să întărească regulile celibatului și înaltei moralități pentru preoți.

Atiśa se asocie cu secta numită Kahdamapas sau „a acelora care sînt legați prin Regulă". Trei sute cincizeci de ani mai tîrziu, cu cel de-al doilea din marii reformatori, Tsong-Khapa, un toponim ce semnifică „născut în ținutul cepei", țara sa natală din regiunea Amdoului, provincie din nord-estul Tibetului, în apropierea frontierelor chineze, secta Kahdampa a devenit Gelugpa sau a „acelora care urmează ordinul virtuos", care constituie acum biserica instituționalizată a Tibetului.

(67) Lit. Hbri-sgom Bsod-nams Rin-chen, semnificînd cel ce meditează la prețiosul merit al peșterii yakului femelă".

(68) Aceia care urmează învățăturile yoga conținute în filosofia Chag-Chen, ale cărei principale elemente formează subiectul Cărții a II-a a acestei lucrări.

(69) Cuvînt tibetan-sanskrit în text însemnînd literalmente „Binecuvîntare!" sau „Fericire!" sau, dacă-l raportăm la Carte: „Fie ca binecuvîntarea să fie asupra ei!"

CARTEA A II-A

CALEA NIRVANEI
YOGA MARELUI SIMBOL (1)

INTRODUCERE

I. Istoria învățăturilor marelui simbol

N-a existat probabil un dar mai important al Orientului făcut Occidentului decît această Carte care, prin istoria sa filosofică și religioasă, este de o atît de mare valoare pentru discipolul acestei științe a controlului spiritului numită yoga. Ea conține quintesența unora dintre doctrinele cele mai profunde ale ocultismului oriental. Aceste doctrine nu sînt vestigii împrăștiate și uitate regăsite în ruinele unei culturi ce a prosperat și dispărut de mult, ci doctrine transmise pînă în vremea noastră printr-o succesiune neîntreruptă de inițiați.

Mult timp înainte ca creștinismul să fi atins Europa, învățăturile cuprinse în *Rezumatul Marelui Simbol* au fost expuse unui grup ales de brāhmani și de buddhiști ai Indiei antice. Conform tradiției tibetane derivate din surse indiene, s-a presupus că sfîntul filosof buddhist Șaraha (ale cărui date sînt nesigure din punct de vedere istoric) a enunțat aceste învățături către începutul secolului I al erei noastre și că la acea dată ele erau deja foarte vechi și că el însuși nu era decît unul dintre *guru* care printr-o lungă și ilustră linie (de ascendenți), a transmis fără întrerupere învățătura directă a Marilor Rsis.

Prin principalul discipol al lui Saraha, faimosul *guru* Nāgārjuna și propriii lui discipoli, s-a spus că aceste învățături ar fi continuat să se transmită oral. Apoi, în secolul XI e.n., cînd Marpa, fondatorul Școlii Kargyütpa, a coborît în cîmpiile Indului din înălțimile înzăpezite ale Tibetului său natal în căutarea divinei înțelepciuni, aceste învățături i-au fost transmise de către savantul filosof buddhist indian Naropa.

Naropa fusese inițiat în învățăturile Marelui Simbol de către Tilopa către mijlocul secolului X e.n. Așa după cum am spus mai sus, tradiția Kargyütpa presupune că Tilopa a primit direct prin telepatie aceste învățături de la Adi-Buddha Dorje-Chang, „Acela-care-ține-fulgerul-zeilor", apelațiune mistică ce simbolizează puterile oculte divine.

Dar cum aceste învățături par să fi existat în India cu mult timp înaintea epocii lui Tilopa, ar fi fără îndoială mai exact să interpretăm această tradiție ca fiind inspirată lui Tilopa de către Dorje-Chang, divinul patron al Kargyütpa, ca permisiune de a alege și transmite aceste învățături, pentru ca ele să devină, ceea ce s-a și întîmplat, învățăturile fundamentale ale noii succesiuni de *gurus* Kargyütpa în Tibet. Mai degrabă către această interpretare înclina și defunctul Lāma Kazi Dawa Samdup.

Această succesiune de *gurus* a Kargyütpa a fost descrisă cu toate detaliile sale istorice în paginile 6—8 din *Marele Yogi al Tibetului, Milarepa,* unul din cele mai bune comentarii engleze ce se pot citi ca un complement al textului nostru al *Rezumatului Marelui Simbol.* Drept rezultat al punerii la încercare a practicilor învățăturilor Marelui Simbol, Milarepa, succesorul lui Marpa, a atins starea de Buddha în timpul unei singure vieți umane, așa cum o istorisește biografia sa, și el este considerat de către yogii tibetani ai tuturor sectelor drept unul dintre cei mai mari maeștri yoga cunoscuți în istorie.

Conform Antologiei Albastre[2], unul dintre cele mai sigure documente ale istoriei tibetane, Școala Superioară de Filosofie a Marelui Simbol din Tibet a dat trei versiuni ale acesteia tipărite direct după manuscrise indiene. Primul manuscris a fost transmis de către Maestrul Nirupa. Al doilea este în două părți, „cea superioară" și „cea inferioară". Filosofia „superioară" a fost scrisă de către indianul Chyagna (tibetană: *Phyagna*) în timpul vizitei sale în Tibet, filosofia „inferioară" a fost scrisă de către Asū în timpul șederii sale în provincia U. O altă traducere, mai tîrzie, a fost cea făcută de către Nagpo Serdad din Ngari, un tibetan care a vizitat India și l-a întîlnit acolo pe Chyagna.

Atiśa, despre care a fost vorba mai sus, ca fiind primul din renovatorii lāmaismului, ajuns din India în Tibet, în anul 1038 e.n., a fost primul instructor al Tibetului care a subliniat importanța yogică a filosofiei *Marelui Simbol;* putem considera drept un fapt cert că el însuși, întocmai ca și Milarepa în secolul următor, a fost o mărturie vie a virtuților ce se ivesc din aplicarea acestor practici. Dom, un alt instructor, a dat o altă versiune tibetană a *Marelui Simbol,* dar pare să fi făcut puțin pentru răspîndirea acestei doctrine. Marpa a dat propria sa versiune tibetană tradusă după un text indian, probabil sanskrit. Alți yogi care au dat versiuni tibetane ale Marelui Simbol sînt: Vairochana-Raksita, Nirupa și Rechung, autorul Biografiei lui Milarepa. Versiunea noastră condensată și purificată a fost compilată de către Padma-Karpo în timpul secolului al XVII-lea după ce a fost comparată cu numeroasele versiuni mai mult sau mai puțin alterate existente în Tibet în vremea sa. El a scris în Colophon: „Considerînd că interpretările neautorizate ce pretindeau a fi extrase din diversele părți ale Scripturilor (ce au pătruns în text) erau, în marea lor majoritate, nedemne de încredere, eu, Padma-Karpo (le-am eliminat.)".

Astfel, am putea considera, că din timpurile preistorice, învățăturile care sînt acum încorporate în *Rezumatul Marelui Simbol,* au fost lăsate moștenire dintr-o generație de *guru* în alta, pînă la generația noastră.

II. **Textul și traducerea sa**

Textul *Rezumatului Marelui Simbol* pe care l-am utilizat pregătind această Carte, a fost transmis, după regula antică și inviolabilă, defunctului Lāma Kazi Dawa Samdup (1868—1922), de către *guru* său, defunctul pustnic Lāma Norbu din Buxaduar, Bhutan. Eu l-am primit, la rîndul meu, de la defunctul Lāma Kazi Dawa Samdup, *gurul* meu, care a contribuit astfel la prima sa traducere într-o limbă europeană „pentru — spunea el — binele tuturor popoarelor non-tibetane ale lumii".

Aşa după cum o explică Colophonul, regele Kaşmirului, Zhamphan Zangpo, se zice că ar fi oferit *guru*lui său, Padma-Karpo, peste 20 de măsuri de şofran pentru compilarea acestui text şi acela al celor Şase Doctrine, un sistem complementar de Yoga practică oferit în Cartea a III-a. Dacă socotim că 80 de tolas fac un sir şi 4 sir fac o măsură, găsim că darul regal a fost de peste 6 400 de tolas de şofran. Astăzi tola de cel mai bun şofran valorează circa 1 1/2 rupii, cadoul regal reprezenta deci circa 9 600 de rupii; dacă se socoteşte rupia la 18 pence, aceasta reprezintă 720 de £ sau 3 600 $ din zilele noastre.

Textul tradus aici este copia exactă a textului *Rezumatului Marelui Simbol* executată pentru regele Kaşmirului a cărui istorie iat-o.

În timpul secolului al XVII-lea, Padma-Karpo, „Lotusul-Alb-Omniscient" a venit în Tibet din Bhutan şi a renovat lămaismul din acest ţinut, întocmai cum Atiśa, venind din India, a renovat lămaismul din Tibet cu şase secole înainte. Padma-Karpo adusese cu el din Bhutan o copie a textului *Rezumatului Marelui Simbol* care fusese făcută la porunca regelui. Cîtva timp mai tîrziu, acum circa 150 de ani, aşa cum s-a afirmat, Chōgyal-Sodnam-Gyaltshan, a oferit o bucată de argint pentru fiecare planşă gravată pentru tipărirea textului, „pentru a înmulţi darul religiei", aşa cum o aflăm din ultimul rînd al Colophonului. Propriul nostru text tibetan a fost tras după aceste planşe gravate şi constă din şapte foi largi de cîte două pagini fiecare, inclusiv pagini de titlu, şi pentru fiecare pagină a fost utilizată o planşă. Astfel, piosul donator a oferit paisprezece bucăţi de argint pentru lucrarea completă.

Aceste planşe au fost conservate în mănăstirea de stat din Punakha, capitala Bhutanului. Puţin timp după imprimarea textului nostru, în cursul unui război civil, el a fost distrus, la fel ca şi imprimeria.

Iată cum textul nostru a venit în posesiunea lui Lāma Kazi Dawa Samdup, aşa după cum mi-a mărturisit-o el însuşi: „Din decembrie 1887 pînă în octombrie 1893, am locuit la Buxaduar în Bhutan, aproape de frontierele Indiei ca interpret al Guvernului Britanic, şi în această perioadă l-am întîlnit pe *gurul* meu. El era cunoscut în mod

obişnuit sub numele de Pustnicul *guru* Norbu (în tibetană: *Slob-dpon-Mishams-pa-Nor-bu*), «Norbu» însemnînd «piatră preţioasă». În momentul iniţierii lui, el primi numele de «Bun Renume» (în tibetană: *Snyan-grags-bzang-po*).

„Puţin timp după ce el mă acceptă ca *Śisya*, am primit de la el învăţăturile conţinute în *Rezumatul Marelui Simbol* cu iniţierea şi instrucţiunile corespunzătoare.

„El avea pe atunci trei cópii gravate ale *Rezumatului*, dar una din ele, pe care mi-a dat-o în anul 1893, în momentul despărţirii noastre, s-a pierdut, şi foarte probabil ea a fost luată fără permisiunea mea din Gangtok, unde am fost numit la începutul anului 1905 de către Mahārāja Sikkimului director al Şcolii de Stat din Bhutia. În februarie 1916, am făcut o vizită la *gurul* meu pentru a-mi prezenta omagiile şi a-i obţine autorizaţia spirituală şi ajutorul ca să traduc pentru Sir John Woodroffe (Arthur Avalon, editorul lui «*Tartrik Texts*») lucrarea «*Demchog Tantra*»[3]. Am obţinut de asemenea în acelaşi timp de la el permisiunea de a traduce *Rezumatul Marelui Simbol* şi alte tratate de Yoga care sînt considerate prea preţioase şi sacre pentru a fi răspîndite în public fără o sancţiune autorizată. Acordîndu-mi această permisiune, el mi-a spus: «Din generaţiile ce se ridică ale rasei noastre sînt puţini dintre aceia care se străduiesc să facă un efort sincer pentru dezvoltarea spirituală. Mi se pare deci că aceste sublime adevăruri îi vor atrage mai mult pe aceia care caută adevărul în Europa şi în America».

„Aceasta a fost ultima mea întîlnire cu *gurul* meu. Opt luni mai tîrziu, la vîrsta de 78 de ani, în luna octombrie a anului 1916, încărcat de ştiinţă, el a părăsit această lume.

„Cînd mi-am luat rămas bun de la el, *gurul* meu mi-a înmînat propria sa copie a *Rezumatului* ştiind că o pierdusem pe aceea pe care mi-o dăduse el. Dar acest exemplar s-a pierdut de asemenea. Al treilea şi ultimul exemplar existent fusese dat de către *gurul* meu unuia din discipolii săi care trăia la Buxaduar şi acesta a fost cel pe care l-am obţinut pentru a face traducerea noastră. După cîte ştiu, nu mai există alt exemplar în Bhutan.

„Aş povesti în cîteva cuvinte viaţa *guru*lui meu. El

s-a născut în Bhutan într-o familie veche și respectată, adeptă sinceră a credinței buddhiste. Unchiul său după mamă era stareț al mănăstirii de stat din Bhutan căreia îi aparțineau planșele gravate cu *Rezumatul Marelui Simbol*. De copil a fost destinat de către părinții săi să fie călugăr buddhist; unchiul său devenindu-i *guru*, el își trecu noviciatul și își primi educația în mănăstire.

„Nu numai că el deveni moștenitorul legal al posesiunilor unchiului său, dar și, la moartea acestuia, trebuia să devină starețul mănăstirii. Luptele frecvente din Bhutan din acea epocă făceau ca drepturile legale și religioase ale preoților buddhiști să fie adesea violate de laici; se întîmplă că drepturile lui Norbu de moștenire integrală a unchiului său să fie contestate de către anumiți notabili din Punakha. Pentru ca mănăstirea, unde el și-a petrecut începutul vieții sale de om să nu sufere din cauza acestei dispute, Norbu, renunțînd la toate drepturile sale, o părăsi și merse să trăiască în sihăstrie în apropiere de Buxaduar. Acolo l-am întîlnit și acolo a devenit el *gurul* meu.

„Norbu a fost pe parcursul întregii sale vieți un *brahmacārin* (respectînd fidel jurămîntul de castitate monastic) și un bhiksu, primind hirotonisirea completă (de călugăr buddhist ce a renunțat la lume pentru a se dedica serviciului umanității, neavînd nici o locuință fixă și așteptîndu-și hrana sa din milă). El avea o personalitate puternică și binevoitoare, o credință entuziastă și ochii săi știau să vadă dincolo de limitele vederii umane. Moartea sa m-a privat de călăuzirea unui *guru*".

După ce defunctul Lāma Kazi Dawa Samdup și cu mine am isprăvit traducerea lui *Bardo Thödol* și a altor cîteva tratate tibetane, în timpul cît am fost împreună la Gangtok în Sikkim, el mă iniție în învățăturile Marelui Simbol și sugeră traducerea acestuia.

Am început această muncă la 23 iulie 1919 și am terminat prima schiță de traducere destul de rapid, pe data de 31 a aceleiași luni. Cînd lucrarea definitivă a fost terminată, după multiple revizuiri, Lāma, în calitate de traducător și instructor, îmi spuse următoarele, pe care le-am consemnat în scris:

„Am sperat întotdeauna să traduc acest text al *Rezumatului Marelui Simbol*, dar natura sublimă a subiectului unită cu ignoranța mea în ceea ce privește frazeologia filosofiei moderne europene, m-a împiedicat. Această dorință arzătoare ar fi rămas astfel nerealizată pînă acum, cînd, cu ajutorul dumneavoastră, a putut fi împlinită. Mă bucur deci că am putut să mă supun poruncii *gurului* meu de a transmite această prețioasă învățătură lumii și în special gînditorilor instruiți, bărbaților și femeilor din Europa și America".

III. Natura învățăturii marelui simbol

Marele Simbol cunoscut în tibetană drept *Ch'ag-Ch'en*[4] echivalează cu *Māhā-Mudrā* sanskrită (Marea Mudră sau Marea Atitudine sau, de preferat, în corelație cu denumirea sa tibetană: *Marele Simbol*) este ghidul scris al metodei de a atinge prin mijloacele yogăi o astfel de concentrare mentală asupra unui punct unic al spiritului (sanskrită: *Ekāgrata*) încît să aducă cu sine viziunea interioară mistică a naturii reale a existenței. Marele Simbol mai este de asemenea denumit „Calea de Mijloc" (tibetană: *Ūmai-Lam*) deoarece evită cele două extreme pe care Buddha le dezaprobă în toate învățăturile sale: mortificarea ascetică a trupului pe de-o parte, și atașamentul de lume și desfrîul, pe de alta. Urmînd învățăturile yogăi *Rezumatului Marelui Simbol* te angajezi pe Calea al cărei țel este Nirvāna, adică emanciparea de servitutea Roții Naturii, a interminabilului ciclu al morților și nașterilor.

Aceste învățături conținute în textul nostru fiind transmise timp de numeroase generații în limba tibetană, fie oral, fie în manuscris, au fost mai mult sau mai puțin influențate de buddhismul tibetan. Caracterul lor fundamental de yoga va rămîne totuși neschimbat, așa după cum o demonstrează comparația sa cu sistemele similare de yoga predate încă și astăzi de *gurus* în India.

Swāmi Satyānanda, el însuși practicant de yoga și capul unei mici școli de yoga situată pe Gange la Birbhaddar, aproape de Rishikesh, în provinciile unite ale Indiei,

a făcut la cererea mea, o revizuire critică a traducerii noastre. Deşi înclinat să critice anumite detalii neesenţiale ale sistemului *Marelui Simbol*, el îl consideră, în ansamblul său, de-o valoarea sigură. El spunea despre aceasta: „Acest sistem descrie trei metode principale de îmblînzire a spiritului: 1° cu ajutorul vizualizării; 2° cu ajutorul recitării lui Dorje pentru controlul respiraţiei; 3° prin separarea spiritului de legătura sa cu respiraţia, întrebuinţînd procedeul corpului în formă de cuvă".

„Pot spune că *Rezumatul Marelui Simbol* este singura lucrare cunoscută de mine care oferă tocmai acest gen de instrucţiune în yoga. Dacă aş fi cunoscut această lucrare înainte de a fi scris *Anubhūta Yoga Sadhan* (Calcutta, 1916) aş fi economisit mult din timpul pe care l-am petrecut pentru a descoperi metoda reală de Prānāyāma (de control yogic al *prānei* prin regularizarea cu mijloacele yoga a respiraţiei şi a vitalităţii trupului uman)".

Swāmi a remarcat pe drept cuvînt că textul nostru presupune că yoga *Marelui Simbol* nu va fi practicată decît sub călăuzirea personală a unui *guru* competent şi, în consecinţă, cîteva detalii din instrucţiuni sînt omise din text, fiind subînţeles că *guru* însuşi le va indica. Aceasta este valabil pentru o mare parte din toate sistemele yoga care au fost transmise, *Sūtrele Yogăi* lui Patañjāli fiind un exemplu clasic. Nici un manual de yoga nu vizeează să fie altceva decît o schemă redusă de învăţături care au fost la origine date în mod oral, şi cel mai adesea sînt pur şi simplu o serie de note indicative dictate de către un *guru* unui *śisya* (discipol) pentru călăuzirea personală a acestui *śisya* atunci cînd călăuzirea *gurului* i-ar putea lipsi, ca de exemplu atunci cînd *śisya* (sau *chela*) se retrage temporar într-un loc singuratic pentru a aplica aceste instrucţiuni.

Swāmi şi-a încheiat astfel critica: „Acest tratat merită atenţia tuturor acelora care sînt incapabili să practice yoga în forma sa regulată. Partea sa teoretică privind liniştea spiritului va fi pentru ei de-o mare utilitate. Puţin contează dacă se practică imobilitatea trupului sau nu, imobilitatea cuvîntului sau nu, sau dacă se separă spiritul de legătura respiraţiei sau nu; se poate cu uşurinţă urma procesul de calmare a spiritului şi

acest singur procedeu, dacă este făcut în mod conştient, este suficient pentru a răspîndi asupra celui care-l practică o pace inimaginabilă, acea pace care depăşeşte orice înţelegere pămîntească".

IV. Succesiunea De *GURUS*

Succesiunea hindusă de *gurus* ai învăţăturilor *Marelui Simbol* care, în Omagiul textului, este numită „Dinastia (sau Succesiunea) Albă", poate fi în mod tradiţional trasată din secolul I al erei noastre pînă în vremea lui Marpa care i-a stabilit ramura tibetană în a doua jumătate a secolului al XI-lea. Există deci o istorie neîntreruptă a doctrinei sub o formă sau alta pe durata a circa 2000 de ani. După tradiţia Kargyütpa, această istorie coboară pe o durată necunoscută înaintea erei creştine.

Marpa, *guru* din linia tibetană, se spune că ar fi petrecut optsprezece ani ca *śisya* în India şi că ar fi consultat acolo cel puţin o sută de filosofi indieni instruiţi. Versiunea sa tibetană a *Marelui Simbol* se întemeiază deci pe textele cele mai autorizate ale timpului său.

N-am putut determina dacă succesiunea de *gurus* indieni ai Şcolii *Marelui Simbol* a supravieţuit invaziilor străine şi răzmeriţelor sociale şi religioase care au avut loc între epoca şederii lui Marpa în India şi pînă în zilele noastre. Se prea poate ca textul *Marelui Simbol* să se fi pierdut în ţara sa de origine ca atîtea alte texte indiene şi că n-a mai rămas decît traducerea sa tibetană.

Ramura tibetană a Succesiunii Albe de *gurus* este considerată din punct de vedere filosofic ca fiind distinctă de toate celelalte succesiuni ale Şcolii tibetane şi este numită în mod obişnuit Kargyütpa, ceea ce înseamnă „Urmaşii Succesiunii Apostolice". Din vremea lui Marpa pînă în zilele noastre, *Marele Simbol*, ca model mistic al viziunii interioare (tibetană: *Ta-wa*), a fost fundamental în filosofia şi sistemele de practici ascetce Kargyütpa.

Milarepa, succesorul lui Marpa, a fost un ascet rătăcitor care a trăit numeroşi ani în pustnicie prin cavernele singurătăţilor golaşe din munţii înalţi şi înzăpeziţi ai Tibetului. El a dobîndit cu ajutorul stăpînirii yogăi *Mare-*

lui Simbol, puterile supranormale, după cum o spune biografia sa. Lui Milarepa, sfîntul mistic, mai mult decît lui Marpa, transcriptorul tradiţiei indiene, îi datorează Kargyütpas originea lor ca sectă de yogi practicanţi, prosperă încă şi în zilele noastre.

În plus faţă de cei doi principali discipoli ai săi, Dvagpo-Lharje şi Rechung, Milarepa se spune că ar fi format alţi opt discipoli adepţi ai yoga şi alţi o sută opt pentru stăpînirea ştiinţei producerii căldurii vitale (în tibetană: *tūmmō*) astfel încît, îmbrăcaţi într-o simplă tunică de bumbac, veştmîntul yogilor Kargyütpa, ei erau imuni contra frigului teribil al iernilor tibetane. El a format de asemenea numeroşi alţi discipoli, bărbaţi şi femei, conducîndu-i pe Calea Iluminării Bodhi. După cuvintele lui Rechung: „Prin virtutea harului său puternic şi a bunelor sale urări, el a lăsat în urma lui un număr de discipoli sfinţi tot atît de numeroşi ca şi stelele de pe cer. Numărul acelora care n-au mai trebuit să revină în existenţa Samsārei (existenţa pămîntească) a fost egal cu acela al grăunţelor de nisip de pe suprafaţa pămîntului. Nu se poate socoti numărul bărbaţilor şi femeilor care au intrat cu ajutorul lui pe Cale“[5].

După Dvagpo-Lharje, care i-a urmat lui Milarepa în calitate de al treilea *guru* al linei de succesiune Kargyütpa, al douăzeci şi patrulea succesor direct al lui Marpa a fost Padma-Karpo, redactorul textului nostru al *Rezumatului Marelui Simbol*. El este mai degrabă desemnat în ierarhia Kargyütpa prin numele său de iniţiat: „Piatra-Preţioasă-Ce-Posedă-Puterea-Cuvîntului-(Divin)“ (în tibetană: *Ngag-Dvang-Nor-bu*).

În calitate de şef al ierarhiei Liniei Albe de *gurus* cunoscuţi ca Linia Kargyütpa, Padma-Karpo a putut cunoaşte fără îndoială diferitele texte manuscrise tibetane ale *Marelui Simbol* ca şi toate amendamentele şi comentariile acumulate timp de şase secole scurse de la Marpa. Deci, aşa cum o explică Colophonul, Padma-Karpo, urmînd dorinţa regelui Kaşmirului, a adunat punctele esenţiale şi a compus *Rezumatul Marelui Simbol*, aşa cum îl avem noi astăzi.

După tradiţie, regele a venit în pelerinaj la Padma-Karpo, apoi, renunţînd la regatul său şi la lume, după exemplul prinţului Siddhārtha care a devenit Buddha Gautama, a rămas lîngă Padma-Karpo care l-a acceptat ca *śisya*. După ce a petrecut ani de zile ca să studieze diverse practici yoga pe lîngă *guru* său, ascetul de viţă regală s-a reîntors în Kashmir în calitate de călugăr buddhist şi se pare că şi el ar fi stabilit acolo o succesiune a Liniei Albe. Defunctul Lāma Kazi Dawa Samdup credea că ar fi fost posibil să se regăsească urma acestei succesiuni din Kashmir în mănăstirea Himis din Ladäk, această mănăstire avînd o relaţie istorică cu Şcoala Kargyütpa, datorită unor secte dizidente ale acestei Şcoli în Bhutan.

După textul nostru, sălaşul de yogi al lui Padma-Karpo se găsea în partea de sud a Tibetului în apropierea frontierei de stat a Bhutanului actual. Probabil acolo regele trimisese darul său de douăzeci de măsuri de şofran, aduse fără nici o îndoială din Kashmir, de unde se recolta acesta.

În zilele noastre, Padma-Karpo este considerat drept principala autoritate a tradiţiei tantrice a Şcolii Kargyütpa. Scrierile sale cuprind lucrări de autoritate în astrologie, medicină, gramatică, istorie, ritual, artă, filosofie, metafizică şi ocultism. I se atribuie 52 sau 58 de volume. El a fost de asemenea şi un poet renumit şi rapsodiile sale mistice sînt cunoscute în tot Bhutanul unde au fost publicate în culegerea populară numită *Rozariul Imnelor Divine* (în tibetană: *Rdo-rje-glu-Hpreng*). A fost contemporan cu al V-lea Dalai-Lāma, care a decedat în anul 1680[6].

În vremea dui Padma-Karpo, micul regat himâlayan al Bhutanului era un ţinut chiar mai puţin cunoscut decît Tibetul. Indigenii săi erau fără cultură şi dedaţi tîlhăriei la drumul mare şi luptelor intestine. Către secolul XVII, venind din mănăstirea Ralung din Tibet, un *guru* al Liniei Albe a reluat şi continuat purificarea spirituală a acestei ţări începută de către Padma-Karpo. Se spune că sfinţenia sa a iluminat aceste coclauri ca un soare, în virtutea puterilor sale religioase neobişnuite. El dobîndi asupra locuitorilor Bhutanului un astfel de ascendent, încît făcură din el un Dharma-Rāja al lor sau un rege divin şi el prinse a fi renumit drept „Acela-cu-cu-

vînt-victorios — Irezistibilul-distrugător-al-iluziei" (în tibetană: *Ngag-dvang-Rnam-rgyal-Bdud-Hjoms-Rdo-rje),* Prin el, pînă la pustnicul *guru* Norbu, au fost cultivate şi transmise învăţăturile *Marelui Simbol.*

Acesta este istoria *Marelui Simbol,* a *Rezumatului* nostru şi a Liniei Albe de *gurus* prin care aceste învăţături ne-au fost lăsate moştenire. Cea mai intensă dorinţă a traducătorului a fost ca toţi aceia care vor citi această carte cu simpatie, să-i primească ajutorul, oricît de mic ar fi, şi să aibă parte de moştenirea spirituală pe care ea o oferă, pentru a intra în Cale şi a atinge în final ţelul suprem.

NOTE LA INTRODUCEREA CĂRŢII A II-A

(1) Titlul tibetan al textului nostru gravat este: Phyag-chen-Gyi-Zin-Bris Bzhugs-So, semnificînd: „Aici este conţinut *Rezumatul Marelui Simbol*". D-na A. David-Neel a dat în apendicele la *Initiations Lâmaïques* (Ed. Adyar) un rezumat al învăţăturilor *Chag-Chen* a cărui primă versiune completă într-o limbă europeană o oferă Cartea a II-a a noastră.

(2) Tibetană: *Tep-Ter-Ngön-Po,* vol. XI, folios 1—3.

(3) Această traducere constituie volumul VII din *Tantric Texts,* editate de Arthur Avalon, London-Calcutta, 1919.

(4) Tibetană: *Phyag-Rgya-Ch'en-Po,* obişnuit prescurtat şi pronunţat Ch'ag-Ch'En.

(5) *Marele Yogi al Tibetului, Milarepa,* p. 304.

(6) *Tibet Past and Present,* a lui Sir Charles Bell, London, 1924.

CUVINTELE LUI BUDDHA ÎNREGISTRATE ÎN CANONUL PALI

„Aşa precum în Marele Ocean, o, discipoli, nu există decît un gust — acela al sării, tot aşa, o, discipoli, în Doctrina pe care v-o fac cunoscută, nu există decît o singură aromă — cea a Eliberării!"

*
* *

„Cei care se diferenţiază, veniţi în existenţă, se afundă în existenţă, glorifică existenţa!"

*
* *

„Ia seama la această lume pestriţă, cufundată în ignoranţă, plină de fiinţe îndrăgostite de plăcere şi înrobite!"

*
* *

„Dacă un om nu se antrenează în orice ocazie, dacă el nu există pentru un altul, dacă el nu trăieşte pentru binele celorlalţi, — atunci, într-adevăr, el nu este călăuzit de viaţa sfîntă!"

*
* *

„Roata este sfărîmată; planul Fără-Dorinţei este atins.
Patul rîului este secat; apa nu mai curge;
Roata sfărîmată nu se va mai învîrti:
Acesta este sfîrşitul suferinţei!"

Udāna Sutta
(trad. Gen. Maior D. M. Srong)

CALEA NIRVANEI YOGA MARELUI SIMBOL

OMAGIU

1 — Omagiu preţioasei Dinastii Albe (de *gurus*).

CUVÎNT ÎNAINTE

2 — Aici, în expunerea acestui ghid numit *Yoga Marelui Simbol născut simultan*[1] şi al cărui scop este de a pune faţă în faţă continuitatea obişnuită a

cunoscătorului cu pura şi divina Înţelepciune[2] sînt cuprinse instrucţiunile preliminare, esenţa subiectului tratat şi concluzia.

PARTEA I
INSTRUCŢIUNILE PRELIMINARE

3 — Instrucţiunile preliminare sînt în acelaşi timp temporale şi spirituale.

4 — Instrucţiunile temporale, care vin în primul rînd, sînt clar explicate în alte părţi[3].

REFUGIUL, HOTĂRÎREA ŞI COMUNIUNEA CU GURUS

5 — Din instrucţiunile spirituale care urmează în continuare, primii paşi trebuie să înceapă cu Refugiul şi Hotărîrea şi să conducă la Comuniunea cu *gurus*[4].

CELE ŞAPTE POSTÛRI ALE CORPULUI[5]

6 — Apoi, aşa după cum s-a scris în *„Realizarea lui Vairocana"*[5 bis]. „Îndreaptă-ţi trupul şi ia postura *dorje*[6]. Concentrarea spiritului asupra unui singur punct este (Calea ce conduce către) *Marele Simbol"*.

7 — Aşează-ţi (deci) picioarele în postura lui Buddha[7]. Aşează-ţi mîinile în linie dreaptă deasupra ombilicului[8]. Îndreaptă-ţi coloana vertebrală. Proiectează diafragma spre înainte[9]. Curbează-ţi gîtul în formă de cîrlig, cu bărbia sprijinindu-se de esofag[10]. Apasă limba de cerul gurii[11].

8 — Spiritul este în mod obişnuit controlat de către simţuri. În special vederea este cea care exercită acest control. (Deci), fără a clipi din ochi şi fără a-i clinti, concentrează-ţi privirea la o distanţă de circa 5 picioare şi jumătate (1 m şi 65 de cm)[12].

9 — Acestea (cele şapte postúri descrise) sînt numite cele şapte Metode ale lui Vairocana (adică cele şapte mijloace de a înţelege procesul psiho-fizic). Ele constituie metoda quintuplă de inducere a meditaţiei profunde cu ajutorul mijloacelor fizice[13].

EFECTELE CELOR ŞAPTE POSTÛRI CORPORALE

10 — Poziţia gambelor încrucişate regularizează aspiraţia[14]. Poziţia de echilibru egalizează căldura vitală a trupului[15]. Îndreptarea coloanei vertebrale în acelaşi timp cu ridicarea diafragmei regularizează fluidul nervos care impregnează întregul trup[16]. Flexiunea gîtului regularizează expiraţia[17]. Plasarea limbii pe cerul gurii în acelaşi timp cu centrarea privirii face ca forţa vitală[18] să intre în nervul median[19].

11 — Cele cinci sufluri fiind în acest mod determinate să intre în nervul median, celelalte sufluri[20] controlează funcţiile, intră în nervul median de asemenea şi astfel începe să strălucească Înţelepciunea Non-Cunoaşterii, cunoscută altminteri drept liniştea trupului, imobilitatea trupului sau trupul stabilit în starea sa naturală[21].

CALMUL VORBIRII

12 — Respectarea tăcerii, după ce s-a respins suflul mort (expiraţia) este numită liniştea sau imobilitatea vorbirii, sau vorbirea ce rămîne în starea sa naturală.

13 — Nu gîndi la trecut. Nu gîndi la viitor. Nu gîndi la faptul că acum eşti angajat într-o meditaţie. Nu considera Vidul ca fiind Neant[22].

14 — În acest stadiu nu căuta să analizezi nici una din senzaţiile resimţite prin cele cinci simţuri, zicînd: „Aceasta există, aceea nu există"[23]. Cel puţin un oarecare timp practică o meditaţie neîntreruptă

păstrînd trupul tot așa de liniștit ca și acela al unui prunc ce doarme, și spiritul în starea sa naturală (liber de orice proces de gîndire).

CALMUL SPIRITULUI

15 — S-a zis: „Prin abținerea de la formarea oricăror gînduri și oricăror vizualizări mentale,
Prin menținerea calmului precum acela al unui prunc ce doarme,
Prin străduința cu umilință și zel de a urma învățăturile autorizate ale *gurului*.
Se va ridica fără îndoială «Starea Născută Simultan»".[24]

16 — Tilopa a zis: „Nu-ți imagina nimic, nu gîndi, nu analiza, nu medita, nu reflecta:
Păstrează-ți spiritul în starea sa naturală!"

17 — Maestrul Doctrinelor, adolescentul luminos ca raza de lună[25] a zis: „Atenția neabătută este Calea urmată de către toți Buddhas."

18 — Aceasta este ceea ce se înțelege prin liniștea mentală, imobilitatea spiritului sau spiritul ce rămîne în starea sa naturală[26].

CELE PATRU AMINTIRI

19 — Nāgārjuna[27] a zis: „O, tu, Puternicule[28], cele patru Amintiri[29], fiind demonstrate fără putință de tăgadă ca fiind singura Cărare traversată de către toți Buddhas[30],
Menține-ți asupra lor o atenție trează în toate clipele;
În acest moment dacă dai dovadă de neglijență, toate strădaniile spirituale vor rămîne fără rod".

20 — Starea mentală a acestei amintiri este aceea a lipsei distragerii. Ea a fost astfel definită de Abhidharma[31]: „Să-ți aduci aminte înseamnă să nu uiți ceea ce ți-a fost familiar."

(Aici se încheie Partea I a Instrucțiunilor Preliminare).

21 — PARTEA A II-A ESENȚIALUL SUBIECTULUI TRATAT

Aceasta are două părți: practicile obișnuite (sau învățăturile) și practicile extraordinare[32].

PRACTICILE OBIȘNUITE

22 — Prima: practica (învățăturii) obișnuite conține de asemenea două părți:
Căutarea experienței stării de liniște (a trupului, cuvîntului și spiritului) care este țelul meditației prin practica yogăi și a concentrării unice[33].
Analiza Naturii Esențiale a „Celui-ce-se-mișcă" și a „Celui-imobil"[34] prin practicarea yogăi necreatului[35] și, prin aceasta, realizarea conștiinței supralumești[36].

PRIMA DIN PRACTICILE OBIȘNUITE: YOGA CONCENTRĂRII UNICE

23 — Prima din aceste două părți, adică: investigarea Stării de Liniște care este țelul meditației prin practica yogăi concentrării unice, poate să se facă cu sau fără obiect (asupra căruia să se concentreze). Dacă se întrebuințează un obiect de concentrare, el poate fi un obiect de respirație sau un obiect de non-respirație.

ÎNTREBUINȚAREA OBIECTELOR DE NON-RESPIRAȚIE

24 — Sînt prescrise două clase de obiecte fără respirație: obiectele obișnuite, ca de pildă un mic bulgăre sau o bucată de lemn[37]; obiectele sfinte, ca de pildă forma corporală, cuvîntarea (sau vorbirea) și spiritul (sau gîndirea) lui Buddha (simbolizate).

CONCENTRAREA ASUPRA UNUI MIC BULGĂRE SAU BUCĂŢI DE LEMN

25 — (Iată) metoda de utilizare a primei clase de obiecte obişnuite ,ca de pildă un mic bulgăre sferic sau o mică bucată de lemn:

26 — „Aşează un mic bulgăre sau o mică bucată de lemn[38] în faţa ta drept obiect asupra căruia să-ţi concentrezi gîndirea. Nu permite Cunoscătorului[39] nici să rătăcească nici să se identifice cu aceasta, ci fixează-ţi privirea doar asupra obiectului".

27 — Meditează asupra *gurului* ca şi cum el ar fi deasupra trupului tău[40]. Consideră-l ca fiind într-adevăr Buddha. Roagă-l spunînd rugăciunea Manamkhama[41] (şi adaugă cererea care urmează acestei rugăciuni): „Acordă-mi *valurile tale de dar* ca eu să pot atinge cea mai înaltă binefacere a *Marelui Simbol*"[42].

28 — Apoi, după ce ai implorat *valurile de dar* ce conferă binefacerea, absoarbe-le în tine însuţi. Gîndeşte-te că spiritul tău este amestecat cu Spiritul Divin (al *gurus*)[43]. Şi rămîi în starea de unire (mentală) cît mai mult timp posibil.

29 — Orice experienţe ar putea avea spiritul din cînd în cînd, dă socoteală *gurului* (la intervale regulate) şi continuă să meditezi.

30 — Dacă eşti chinuit de somnolenţă, fixează-ţi privirea, punîndu-te să meditezi într-un loc de unde o vastă întindere a ţinutului să poată fi văzută. Dacă spiritul tău este leneş, utilizează această metodă (pentru a-l stimula) şi a-l disciplina printr-o concentrare fără distragere[44]. Dacă spiritul tău este agitat (sau rătăceşte), aşează-te undeva în sihăstrie, coboară-ţi privirea şi fă din relaxare (destinderea fizică şi mentală) ţelul tău principal (pentru moment).

CONCENTRAREA ASUPRA FORMEI CORPORALE: CUVÎNTUL ŞI SPIRITUL LUI BUDDHA

31 — Reprezentările utilizate pentru a doua clasă de obiecte fără respiraţie: forma corporală, cuvîntul şi spiritul lui Buddha sînt simbolizate: pentru forma corporală, printr-o imagine (a lui Buddha); pentru vorbire, prin silabe; pentru spirit, printr-o grăunţă (sau un punct)[45].

32 — Dacă utilizezi primul din aceste obiecte, forma corporală, poţi avea fie o statuie de metal (sau din alt material), fie un tablou (reprezentîndu-l pe Buddha). Sau mai bine, fă o vizualizare a formei corporale a unui Buddha, galben ca aurul lustruit, împodobit cu toate semnele şi harurile (perfecţiunii spirituale) radiind şi îmbrăcat în cele trei veşminte ale Ordinului, şi gîndeşte-te că el este astfel mereu prezent în faţa ta[46].

33 — Dacă utilizezi al doilea din aceste obiecte, o silabă ce simbolizează principiul vorbirii (lui Buddha), vizualizează în faţa ta imaginea unui disc lunar de mărirea unei unghii ce poartă scrisă silaba HŪM cu trăsături fine ca firul de păr[47].

34 — Dacă utilizezi al treilea din aceste obiecte, o grăunţă ce simbolizează spiritul (lui Buddha), vizualizează o grăunţă de formă ovală ca un ou şi de mărimea unui bob de mazăre emiţînd raze de lumină şi minunat de contemplat şi concentrează-te asupra acesteia[48].

UTILIZAREA OBIECTELOR RESPIRAŢIEI

35 — În cea de-a doua metodă (de atingere a concentrării mentale) se utilizează recitarea lui Dorje[49] şi postura în formă de cuvă[50].

CONCENTRAREA ASUPRA RECITĂRII LUI DORJE

36 — Primul procedeu, care constă în utilizarea recitării lui Dorje este acesta:

În timp ce-ţi menţii liniştea trupului şi a minţii, trebuie să-ţi concentrezi spiritul pe fiecare inspiraţie şi expiraţie a suflului, excluzînd orice alt lucru. Trebuie să numeri (cu voce joasă) de la 1, 2, ... la 21 600 de respiraţii. Aceasta va permite să atingi abilitatea de a-ţi cunoaşte numărul de expiraţii şi inspiraţii (pe zi)[51].

37 — Apoi observă cînd începe inspiraţia (la cîte secunde după expiraţie) şi în ce mod pătrunde suflul. Observă dacă suflul pătrunde mai mult într-o parte a trupului.

38 — În virtutea acestor practici, spiritul urmăreşte intrarea şi ieşirea suflului (şi devine întocmai ca şi respiraţia ritmic armonizată). Astfel vei fi bine lămurit asupra naturii şi procesului respirator[52].

39 — Apoi, păstrînd spiritul concentrat asupra procesului de respiraţie, observă cum respiraţia trece de la vîrful nasului (prin deschizătura nărilor) pînă în fundul plămînilor, modul cum respiraţia începe să se producă (şi să pătrundă în trup) şi cît timp este ea ţinută în retenţie (înainte ca ea să fie expirată[53].

40 — Practicînd în acest fel vei ajunge să cunoşti aşa cum sînt în realitate culorile, durata şi perioada de retenţie a fiecărui timp al respiraţiei[54].

41 — Apoi, trebuie să notezi mărirea sau micşorarea numărului de inspiraţii şi expiraţii prin observarea stării celor cinci Elemente Fundamentale (ale trupului, care sînt: pămîntul, apa, focul, aerul şi eterul) fiecare în sine şi fără a fi amestecat cu un altul[55].

42 — Apoi, vizualizînd fiecare expiraţie ca fiind silaba AŪM (sau OM) de culoare albă şi fiecare inspiraţie ca fiind silaba HŪM de culoare albastră şi perioada de retenţie (a respiraţiei) ca fiind silaba ĀH de culoare roşie, vei ajunge la cunoaşterea (intuitivă şi fără proces mental) a timpului necesitat de fiecare parte a procesului respirator[56].

CONCENTRAREA ÎN FORMĂ DE CUVĂ

43 — Apoi, utilizînd postura în formă de cuvă, procedeul este de a expulza complet aerul uzat din interiorul trupului făcînd un efort în trei timpi pentru a-l expulza: Inspiră uşor aerul exterior prin nări. Adună aerul inhalat în pîntecul scobit în formă de căuş şi reţine-l acolo cît mai mult timp posibil.

44 — În virtutea acestor practici, acel lucru numit spirit — atît de dificil de controlat din pricina incapacităţii sale fireşti de a funcţiona în afara procesului respirator care este cauza elanurilor sale constante de la un gînd la altul — se disciplinează şi se eliberează de această dependenţă cu respiraţia[57].

CONCENTRAREA FĂRĂ UTILIZAREA DE OBIECTE

45 — Pentru utilizarea celei de-a doua metode de concentrare a spiritului, aceea în care nu se utilizează obiecte, există trei procedee: de a tăia instantaneu rădăcina unui gînd chiar în momentul în care, ca un fulger, el se înalţă; de a nu lăsa să prindă formă nici un concept sau idee care apare; de a cultiva arta de a lăsa spiritul să-şi asume condiţia sa naturală (de linişte absolută netulburată de procesul deranjant al spiritului)[58].

INHIBAREA PROCESULUI DE GÎNDIRE

46 — Tăierea rădăcinii unui gînd, chiar în momentul în care el se înalţă ca un fulger, se practică astfel:

Meditînd în maniera indicată mai sus, se ajunge la aceasta: din pricina spiritului care răspunde la stimuli, gîndurile se înmulţesc încontinuu. Ştiind că naşterea chiar şi a unei singure idei trebuie să fie preîntîmpinată, trebuie să încerci să inhibi această producere continuă de

gînduri, exersînd vigilenţa mentală. Astfel, de îndată ce un gînd se manifestă, încearcă să-i tai rădăcinile şi ramificaţiile sale şi continuă să meditezi.

47 — Prelungind, în timpul meditaţiei, perioada de timp în care te străduieşti să preîntîmpini apariţia gîndurilor, în cele din urmă devii conştient de gîndurile care se succed pas cu pas unele după altele şi care sînt atît de numeroase încît şirul lor pare interminabil. Aceasta este cunoaşterea gîndurilor care echivalează cu cunoaşterea duşmanului[59]. Aceasta se numeşte „Prima Haltă", primul stadiu în care spiritul atinge liniştea mentală: şi yogi priveşte atunci fără să fie perturbat mental droaia interminabilă de gînduri, ca şi cînd ar sta liniştit odihnindu-se pe malul unui rîu şi ar contempla scurgerea undei[60].

48 — O dată ce spiritul a atins această stare de linişte, chiar şi pentru un timp foarte scurt[61], el pricepe producerea şi încetarea gîndurilor. Această înţelegere dă impresia că gîndurile devin din ce în ce mai numeroase, dar, în realitate, gîndurile se nasc mereu şi nu are loc nici o mărire şi nici o diminuare a numărului lor. Gîndurile se nasc instantaneu ceea ce este separat de ele şi este capabil să oprească imediat producerea lor este Realitatea[62].

NON-REACŢIA LA GÎNDURI

49 — Pentru a doua metodă, aceea de a nu lăsa să prindă formă nici un fel de concept sau idee ce apare, procedeul este de a rămîne indiferent la orice gînd, lăsîndu-l să meargă cum vrea el, fără a cădea sub influenţa lui şi fără a încerca să-l opreşti[63]. Lasă-ţi spiritul să acţioneze ca şi propriul său păstor şi continuă să meditezi. Prin aceasta, gîndurile vor înceta să se mai înalţe şi spiritul va atinge starea de linişte pasivă şi de concentrare asupra unui punct unic.

50 — Gîndurile pot de asemenea să se mişte ca un meteor (vărgînd cerurile cu o trăsătură instantanee şi neîntreruptă)[64].

51 — Meditînd la modul cum gîndul este pe cale să fie rostit, durata stării de linişte este prelungită. Aceasta se numeşte „Starea mijlocie de linişte" şi se aseamănă (în imperturbabila sa linişte) cu un rîu ce curge calm.

52 — Această practică de a păstra spiritul în această condiţie de relaxare precipită sedimentul în spirit[65].

53 — Maestrul Doctrinei[66] a zis:
„Dacă spiritul este destins, el atinge liniştea;
Dacă apa nu este agitată, ea devine limpede.".

54 — Iar Marele Maestru al yogilor (Milarepa) a zis:
„Cînd spiritul este lăsat în condiţia sa primordială, nemodificată, Ştiinţa străluceşte;
Cînd această condiţie este menţinută, comparabilă în calmul său cu unda egală a unui rîu,
Este atinsă Ştiinţa în plenitudinea sa.
Abandonează în întregime dirijarea şi formarea gîndurilor;
Menţine fără-ncetare liniştea spiritului Yogin.".

55 — Marele Saraha a rezumat esenţa acestor învăţături privitoare la acest dublu procedeu care ţine de meditaţie în următoarele versuri:
„Cînd este limitat (tensionat), spiritul încearcă să rătăcească în fiecare din cele zece direcţii,
Cînd este eliberat, el rămîne ferm şi imobil.
Eu am ajuns să pricep că el este ceva tot atît de îndărătnic ca şi o cămilă de corvoadă.".

ARTA DE A ATINGE STAREA NATURALĂ A SPIRITULUI

56 — Al treilea procedeu, arta de a lăsa spiritul să-şi asume condiţia sa naturală, cuprinde patru părţi.

IMAGINEA TOARCERII UNUI ŞNUR DE BRAHMAN

57 — Prima parte se ocupă cu menţinerea egalităţii de spirit, aşa cum este menţinută egalitatea în toarcerea firului din cordonul unui Brāhman[67].

Firul nu trebuie să fie tors nici prea strîns nici prea lax, ci egal. La fel, în timp ce meditezi, nu trebuie să încordezi spiritul, altminteri vei pierde controlul gîndurilor[68].

58 — Dar, cu o prea mare abandonare, cazi în lenevie, — deci trebuie să meditezi în mod egal.

59 — Începătorul îşi poate obliga spiritul, întrebuinţînd acest procedeu, să se oprească instantaneu[69]. Dar dacă oboseala se face simţită prin utilizarea acestui mijloc, atunci el trebuie să fie destins (schimbînd procedeul) şi lăsînd gîndurile să rătăcească după voia lor[70].

60 — Acum studiem acest mod de a alterna procedeele de efort şi de destindere care este întrebuinţat în Şcoala noastră. Şi tensiunea şi destinderea spiritului fiind asemănătoare tensionării şi destinderii toarcerii firului din şnurul unui Brāhman, — această metodă a fost numită „păstrarea spiritului în condiţia asemănătoare aceleia în care este împletit firul din şnurul unui Brāhman".

IMAGINEA FUNIEI DIN PAIE TĂIATE

61 — A doua parte, numită «arta de a păstra spiritul tot atît de detaşat de gînduri ca o bucată de funie din paie atunci cînd ea este tăiată şi detaşată de restul acelei funii» depinde de hotărîrea de neînfrînt de a menţine o vigilenţă fără distragere. Eforturile precedente pentru a inhiba gîndurile au creat gînduri[71].

62 — Deoarece procedeele descrise de inhibiţie a gîndurilor n-au fost întrebuinţate fără a folosi facultatea de cunoaştere, ele au creat de îndată noi gînduri şi meditaţia a fost împiedicată[72].

63 — Abandonarea facultăţii de cunoaştere şi a cunoscătorului, şi starea de repaos permisă spiritului în starea de linişte pasivă, este cunoscută drept arta de a păstra spiritul separat de orice funcţiune sau efort mental, acest procedeu fiind comparat cu îmbucătăţirea unei funii de paie.

IMAGINEA ELEFANTULUI ATENT

64 — A treia parte este numită «Păstrarea unui spirit asemănător cu acela al unui copil ce priveşte (cu o intensă vivacitate mentală) frescele unui templu».

65 — Prinzînd elefantul care este spiritul de stîlpul care este facultatea de cunoaştere şi cunoscătorul, fiecare dintre suflurile vitale este menţinut în propriul său canal[73].

66 — Prin efectele practicării acestui procedeu, se produc forme eterate asemănătoare fumului şi o fericire extatică în care aproape îţi pierzi cunoştinţa[74].

67 — În timpul experienţei acestei stări de ne-cunoştinţă a trupului şi spiritului, cu o senzaţie asemănătoare aceleia de a pluti în aer, oricare ar fi viziunile sau apariţiile vizuale ce se pot produce, niciuna din ele nu trebuie să fie reţinută prin preferinţă sau respinsă prin neplăcere. Astfel, acest mod de a nu te opri la viziuni sau de a nu fi abătut de ele a fost numit: «Păstrarea spiritului ca şi acela al unui copil ce priveşte (cu o intensă vivacitate mentală) frescele unui templu»[75].

IMAGINEA INDIFERENŢEI UNUI ELEFANT

68 — A patra parte priveşte păstrarea spiritului într-o stare în care el este comparat cu aceea a unui elefant înţepat de spini[76].

69 — Atunci cînd percepţiile se produc într-un spirit liniştit, conştiinţa acestor percepţii are loc în mo-

11*

mentul în care ele se produc. „Cel-ce-evită“ (adică: conştiinţa antrenată în yoga cu această intensă activitate ce controlează gîndurile care a fost descrisă mai sus) şi ceea ce trebuie să fie evitat (procesul de formare a gîndurilor) fiind puşi faţă în faţă, un gînd este împiedicat să lase să treacă un al gînd[77].

70 — Şi pentru că „cel-ce-evită“ a venit de la sine fără ca să fie nevoie pentru aceasta de căutări laborioase, această condiţie este numită: «A fi în starea în care curentul neîntrerupt funcţionează în mod automat».

71 — Această artă de a păstra spiritul în acea stare în care nu există nici inhibiţie nici reacţie a gîndirii în momentul în care aceste gînduri sînt percepute a fost comparată cu indiferenţa pe care o manifestă un elefant faţă de înţepăturile de spini şi aşa a fost ea desemnată[78].

STAREA FINALĂ DE LINIŞTE

72 — Această (condiţie) a fost desemnată drept starea finală de linişte şi comparată (în calmul său) cu un ocean fără valuri.

73 — În ciuda faptului că există în această linişte o cunoaştere a mişcării (mentale a gîndurilor ce apar şi dispar), spiritul atingîndu-şi totuşi propria sa condiţie de repaos sau de calm şi fiind indiferent la mişcare, această stare a fost numită: «Starea în care dispare separaţia dintre mişcare şi repaos»[79].

74 — Prin aceasta se realizează concentrarea spiritului asupra unui punct unic.

75 — Ceea ce cunoaşte pe „Cel-ce-se-mişcă“ şi pe „Cel-imobil“ (sau: mişcarea şi repaosul ca fiind una şi inseparabile) este numită, atunci cînd este în mod corect înţeleasă, „Înţelepciunea atotdiscriminatoare“ sau „Inteligenţa supralumească“[80].

76 — Aşa după cum o spune *Sūtra Elegantă*[81]:

„Starea atinsă acum, prin virtutea antrenamentului excelent, dobîndită de către trup şi spirit în aceste practici, este numită «Stadiul Reflexiei şi al Analizei»“.

A DOUA DIN PRACTICILE OBIŞNUITE YOGA NECREATULUI

77 — A doua parte a Practicilor obişnuite — analiza naturii esenţiale a „Celui-ce-se-mişcă“ şi a „Celui-imobil“, practicînd yoga Necreatului şi realizînd astfel conştienţa supralumească, are trei secţiuni: analiza „Celui-ce-se-mişcă“ şi a „Celui-imobil“; realizarea conştienţei supralumeşti şi meditaţia asupra yogăi Necreatului.

ANALIZA „CELUI-CE-SE-MIŞCĂ“ ŞI A „CELUI-IMOBIL“

78 — În prima practică, analiza „Celui-ce-se-mişcă“ şi a „Celui-imobil“ este necesar următorul proces analitic: — Cu inteligenţa Înţelepciunii — atotdiscriminatoare, născută din starea calmă de non-cunoaştere (sau de indiferenţă faţă de naşterea şi apariţia gîndurilor), observă:

Care este natura „Celui-imobil“ (sau a spiritului) atunci cînd el este fără mişcare;

Modul cum rămîne el imobil;

Modul cum se pune el în mişcare din starea de imobilitate;

Cînd se mişcă el, dacă îşi menţine calmul imobilităţii sale;

Dacă el se agită oricît de puţin atunci cînd îşi menţine starea sa de imobilitate;

Dacă „Cel-ce-se-mişcă“ este altul decît „Cel-imobil“[82];

Care este natura reală a „Celui-ce-se-mişcă“ (sau a gîndului), şi în sfîrşit,

Modul în care „Cel-ce-se-mişcă“ devine „Cel-imobil“[82].

79 — Eşti pe cale să descoperi că, nu numai că „Cel-ce-se-mişcă" nu este altul decît „Cel-imobil", ci şi că „Cel-imobil" nu este altul decît „Cel-ce-se-mişcă".

80 — Dacă natura reală a „Celui-ce-se-mişcă" şi a „Celui-imobil" nu este descoperită prin această analiză, trebuie să observi:

Dacă Inteligența care observă nu este alta decît „Cel-ce-se-mişcă" şi „Cel-imobil";

Sau, dacă nu cumva ea însăşi este „Cel-ce-se-mişcă" şi „Cel-imobil";

81 — Prin analiza cu privire la Inteligența ce cunoaşte prin ea însăşi, nu vei descoperi nimic: observatorul şi lucrul observat sînt recunoscute a fi inseparabile.

82 — Şi, pentru că natura reală a acestei inseparabilități nu poate fi cunoscută, stadiul astfel atins este numit: „Țelul-de-dincolo-de-spirit". El este de asemenea numit: „Țelul-de-dincolo-de-toate-teoriile"[83].

83 — Domnul Cuceritorilor[84] a zis:

„Țelurile create de către spirit, oricît de nobile ar fi, sfîrşesc în deziluzii;
Iar «Acela» ce depăşeşte spiritul nu poate fi numit un țel[85];
Pe veci inseparabil de ceea ce vede este ceea ce este văzut;
Doar prin călăuzirea binevoitoare a *gurului,* poate discipolul întrezări treptat acest adevăr".

84 — Această metodă de analiză (care tocmai este descrisă) a fost pomenită de Panditul Śāntideva[86] astfel:

„Atunci cînd te menții ferm în starea de Samādhi (de perfectă linişte),
Fără a fi distras în nici un fel şi nici chiar pentru cel mai scurt moment,
Exersînd puterile de analiză ale spiritului
Fiecare proces mental trebuie examinat separat".

85 — Despre metafora Focului şi a combustibilului în Sūtra numită *Întrebările lui Kāśyapa*[87], se scrie:

„Dacă freci un băț de altul se produce foc;
Utilizînd acest foc, cele două bețe sînt arse.
Tot aşa, din unirea „Celui-ce-se-mişcă" cu „Cel-imobil" se naşte Supra-inteligența
Şi prin «Ceea» ce ei fac să se nască, ambii se consumă".

86 — Această analiză introspectivă condusă de către Supra-inteligență este cunoscută drept: „meditația analitică a Singuraticului". Ea nu este asemănătoare cu meditația analitică a intelectualului, căci analiza intelectualului este exterioară (sau dependentă de experiențele simțurilor)[88].

REALIZAREA CONŞTIINȚEI SUPRALUMEŞTI

87 — A doua din practici: realizarea Conştiinței Supralumeşti, este aceasta:

Oricare ar fi gîndurile, conceptele şi pasiunile care întunecă (sau deranjante) ce se ridică, nu trebuie nici să le abandonezi, nici să te supui controlului lor: trebuie să le permiți să se înalțe fără ca să încerci să le dirijezi (sau să le formulezi). Dacă nu vei face decît să le recunoşti pur şi simplu, atunci cînd ele se nasc[89] şi dacă persişti în aceasta, vei ajunge să le realizezi în forma lor adevărată (vidă), deoarece nu le-ai abandonat[90].

88 — Prin această metodă, orice lucruri care pot părea obstacole în dezvoltarea spirituală pot fi utilizate drept ajutoare pe Cale. Iată de ce această metodă este numită „Utilizarea de obstacole ca ajutoare pe Cale"[91].

89 — Această artă de a atinge Eliberarea prin simpla recunoaştere a gîndurilor, grație căreia dobîndeşti priceperea naturii inseparabile a „Celui-ce-abandonează" (spiritul) şi a „Lucrului-ce-trebuie-abandonat" (gîndul), este numită „Esența Practicii Căii Sublime" sau „Metoda meditației de-a-ndoaselea".

90 — După ce ai atins Eliberarea, urmează o compasiune infinită pentru toate ființele însuflețite care n-au recunoscut încă adevărata natură a propriului lor spirit[92].

91 — Deşi trebuie să te consacri tot timpul practicării ofrandei mentale a propriului trup, cuvînt şi spirit pentru binele tuturor fiinţelor însufleţite, credinţa în realitatea lucrurilor fiind corectată în virtutea procesului intelectual descris, tu nu mai poţi fi influenţat negativ (de acest dar aparent egoist), după cum nu mai poţi fi afectat în mod periculos de o otravă devenită inofensivă[93].

92 — Luînd în considerare acest tip de practică (aparent egoistă), a fost compusă o rugăciune, al cărui prim vers iată-l:

„Cu toate că el apare pe Cale fie ca eu să pot nici să nu-l abandonez, nici să nu-l adopt"[94].

MEDITAŢIA ASUPRA YOGĂI NECREATULUI

93 — A treia practică, Meditaţia asupra yogăi Necreatului are trei secţiuni:

Analiza din punctul de vedere a trei timpi (trecut, prezent şi viitor); analiza din punctul de vedere al Substanţei şi Non-substanţei (sau a materiei şi non-materiei); analiza din punctul de vedere al Unităţii şi Pluralităţii (sau a Unului şi Multiplului).

MEDITAŢIILE ASUPRA TRECUTULUI, PREZENTULUI ŞI VIITORULUI

94 — Prima, analiza din punctul de vedere al celor trei timpi se face (urmînd indicaţiile următoare):

Gîndul trecut a dispărut;

Gîndul viitor n-a fost încă născut, nu există încă;

Gîndul prezent nu poate fi fixat (sau identificat) ca fiind prezentul[95].

95 — Înţelegînd în acest sens observaţiile (sau meditaţiile), eşti pe cale să realizezi caracterul sangsāric al oricărui lucru ca fiind de natura celor trei timpuri[96].

96 — Toate lucrurile n-au existenţă în ele însele; spiritul este acela care le face să existe[97].

NON-REALITATEA NAŞTERII, MORŢII ŞI TIMPULUI

97 — Realizarea faptului că naşterea, moartea şi timpul[98] n-au existenţă prin ele însele, a fost indicată astfel de către Saraha:

„Naşterea în materie după ce a fost făcută neutră ca şi cerul

Ce rămîne să se nască cînd materia a fost pusă de-o parte?[99]

Din vremi făr' de-nceput starea naturală a fost starea ne-născută.

Azi, acest adevăr l-am realizat prin demonstraţia pe care a făcut-o *guru* meu, protectorul".

Analiza meditată trebuie să fie continuată în acord cu acest citat (din Saraha).

MEDITAŢIA ASUPRA SPIRITULUI ŞI MATERIEI

98 — A doua metodă, analiza din punctul de vedere al substanţei şi non-substanţei, se face urmînd aceste meditaţii:

Nu-i aşa că spiritul este un lucru care „este" fiind un lucru compus din materie, sau el este un lucru care „nu este", nefiind un lucru compus din materie?

Dacă el este materie, din ce substanţă materială este el?

Dacă este un lucru obiectiv, ce formă şi culoare are el?

Dacă el este o facultate de cunoaştere, este el oare pur şi simplu un lucru efemer ca un gînd?

Dacă el este non-material, cum îşi asumă el diverse aspecte?

Şi cine l-a făcut?

99 — Dacă spiritul era un lucru material, după ce ai meditat asupra lui în acest fel, el ar putea fi considerat drept ceva substanţial. Dar dacă-l observi din punctul de vedere al Supra-Intelectului, găseşti că el este ceva ce nu poate fi numit în nici un

fel; deci el nu poate fi clasat ca fiind un lucru compus din materie. În calitate de subiect al analizei sau în calitate de Supra-Intelect, el nu poate fi clasat nici ca fiind non-material, nici ca fiind non-existent. Deci, deoarece el nu este nici lucru material, nici unul non-material, el nu va fi plasat în nici una din cele două extreme, şi astfel, această metodă este denumită „Calea-de-Mijloc"[100].

100 — Această convingere (sau adevăr) n-a fost atinsă pur şi simplu prin procedee de deducţie şi inducţie, ci esenţialmente datorită învăţăturilor *gurului* care au făcut să se vadă giuvaerul inestimabil ce rămîne neperceput, deşi la îndemînă. Pentru acest motiv aceste învăţături au fost numite „Marele Adevăr"[101].

101 — S-a zis:

„Acela în inima căruia au intrat învăţăturile *gurului*.
Este asemănător unui om ce tocmai a zărit o comoară
şi care rămîne le-ndemîna sa fără ca el s-o fi remarcat"[102].

MEDITAŢIA ASUPRA UNULUI ŞI MULTIPLULUI

102 — A treia metodă, analiza din punctul de vedere al unului şi multiplului, se face după meditaţiile următoare:

Este oare spiritul un lucru unic?
Sau este el un lucru multiplu?
Dacă el este ceva unic, cum de este el astfel, deoarece se pot vedea manifestările sale variate?
Dacă el este un număr de lucruri, cum de este aceasta posibil, deoarece toate aceste lucruri trebuie să fie cu necesitate inseparabil unite în adevărata lor natură?[103]

103 — Observînd aceasta, găseşti că spiritul nu este un număr de lucruri; şi, cum el este eliberat de extreme (adică de unitate şi de pluralitate), este numit *Marele Simbol,* ceea ce nu rămîne în repaosul absolut (sau în starea finală)[104].

104 — Pentru yoginul care în starea de linişte a Samādhi a atins astfel de realizare, Înţelepciunea-atotdiscriminatoare a Inteligenţei Transcendentale străluceşte atunci singură şi nimic altceva. Din această pricină, *Marele Simbol,* Realitatea, este numit „Însuşi-ceea-ce-este-lipsit-de-caracteristici".

REALIZAREA REALITĂŢII

105 — Drept rezultat al acestor meditaţii, orice ataşament de credinţa în realitatea lucrurilor este respins şi orice lucru apare iluzoriu ca nişte fantasmagorii produse prin magie.

106 — Dat fiind aceasta, s-a zis:

„În faţa şi-ndărătul meu şi-n cele zece direcţii
În care privesc, eu nu-l văd decît pe însuşi Acela;
Astăzi, o, Protector (sau *guru*), iluzia a fost sfărîmată.
De-acum înainte nu voi mai întreba nimic pe nimeni".

PRACTICILE EXTRAORDINARE

107 — A doua parte a celei de-a II-a Părţi — Practicile Extraordinare — constă din două secţiuni: yoga transmutaţiei tuturor fenomenelor şi a spiritului care sînt inseparabile, în Unire (sau Unitate); şi yoga Non-meditaţiei[105] prin care toate lucrurile sînt transmutate în Dharma-Kāya de către Spiritul imaculat născut simultan (sau Marele Simbol).

PRIMA PARTE A PRACTICILOR EXTRAORDINARE: YOGA TRANSMUTĂRII TUTUROR FENOMENELOR ŞI A SPIRITULUI ÎN UNITATE

108 — În primul rînd vine practica yogăi transmutării tuturor fenomenelor şi a spiritului care sînt inseparabile, în Unire (sau Unitate):

Cu ajutorul similitudinii dintre somn şi vise, recunoaşte că toate fenomenele sînt spiritul. Cu ajutorul similitudinii dintre apă şi gheaţă, recunoaşte că numenele şi fenomenele sînt în Unitate. Cu ajutorul similitudinii dintre apă şi valuri, transmută toate lucrurile în starea comună de Unitate.

MEDITAŢIA ASUPRA SOMNULUI ŞI VISELOR

109 — Din aceste trei practici, prima, recunoaşterea tuturor fenomenelor ca fiind spiritul, cu ajutorul similitudinii dintre somn şi vise, se face după meditaţiile următoare:

Oricare este lucrul văzut în timpul somnului, el nu este ceva separat de spirit.

La fel, toate fenomenele stării de veghe, nu sînt decît conţinutul visului somnului Ignoranţei care întunecă[106]. În afara spiritului (care le conferă o existenţă iluzorie), ele n-au existenţă.

110 — Lăsînd spiritul destins să se odihnească pe orice idee (sau viziune) ce se înalţă, toate fenomenele externe şi propriul spirit (cu toate fenomenele sale interne) sînt înţelese ca inseparabile unele de altele, şi sînt transmutate în Unitate.

111 — Domnul yogilor (Milarepa) a zis:

„Visul visat în ultima noapte
În care toate fenomenele şi spiritul au fost văzute ca un singur lucru,
Era un Maestru, — n-ai înţeles-o oare astfel (o, discipole)?"

112 — El a zis de asemenea:

„Tu trebuie să transmuţi Cele-Trei-Tărîmuri[107] fără să laşi afară nimic din ele
În esenţa Marii Pasiuni Unice, (dragostea divină ce îmbrăţişează Universul)"[108].

MEDITAŢIA ASUPRA APEI ŞI GHEŢII

113 — A doua practică, identificarea fenomenelor ca numene cu ajutorul similitudinii dintre apă şi gheaţă, se face după meditaţia următoare:

Deoarece toate fenomenele (sau lucrurile ce apar ca fenomene) ce se înalţă nu prezintă nici o realitate în ele însele, se spune că ele sînt de ordinul numenelor[109]. Deşi ele sînt fără formă, ele conferă forme tuturor lucrurilor. Aşa se face că fenomenele şi numenele sînt totdeauna în unire[110] şi se spune că au o singură natură. Ele sînt de pildă ca gheaţa şi apa (două aspecte ale unui singur lucru).

114 — Prin acest mijloc ajungi să ştii că cele trei dualităţi: Fericirea şi Vidul, Lumina Clară şi Vidul, Înţelepciunea şi Vidul[111] sînt nişte Unităţi[112] şi aceasta este numită: „Realizarea Unităţii tuturor Experienţelor Spirituale".

115 — S-a zis:

„Dacă ai înţeles complet că toate lucrurile sînt Acela însuşi
Nimeni nu va descoperi altceva decît identitatea lui Acela însuşi,

Ceea ce este citit este Acela însuşi,
Acela de care îţi aduci aminte este Acela însuşi,
Şi ceea ce este meditat este de asemenea Acela însuşi".

MEDITAŢIA ASUPRA APEI ŞI VALURILOR

116 — Al treilea procedeu pentru a transmuta toate lucrurile într-o stare comună unică de unire cu ajutorul similitudinii dintre apă şi valuri, se face după meditaţia următoare:

Aşa precum valurile sînt produse de apa însăşi, în acelaşi mod trebuie să înţelegi şi felul în care toate lucrurile sînt produsul spiritului care, în natura sa proprie, este Vidul.

117 — Saraha a zis:

„Deoarece toate lucrurile sînt născute din spirit,
Spiritul însuşi este deci *guru*"[113].

118 — Această învăţătură este numită „Adevărul unic care scaldă Regatul Adevărului"[114] şi este astfel cunoscută drept Unitatea ce se manifestă în Multiplu. Yogi care a ajuns la această stăpînire realizează Vidul în orice stare (de conştiinţă) ca fiind rodul Ştiinţei.

A DOUA DIN PRACTICILE EXTRAORDINARE: YOGA NON-MEDITAȚIEI

119 — Apoi urmează practicarea yogăi non-meditației prin care toate lucrurile sînt transmutate în Dharma-Kāya (sau Corpul Adevărului) de către Spiritul imaculat născut simultan (sau *Marele Simbol*).

Cînd Ignoranța care trebuie să fie depășită a fost împrăștiată, efortul de a depăși se sfîrșește; Calea ajunge la capătul ei și Călătoria este împlinită.

Călătoria terminîndu-se, nu mai există alte tărîmuri de explorat dincolo de capătul Căii și se obține supremul har al *Marelui Simbol*, starea fără sălaș a Nirvānei[115].

REZUMATUL ÎNVĂȚĂTURILOR

120 — În versiunile complete ale Transmutației[116] (în acest fel îl citează Naropa pe ilustrul său *guru* Tilopa):

„Salut tuturor! Aceasta este Înțelepciunea Inteligenței aceluia ce se cunoaște pe sine însuși;

Aceasta nu poate fi descrisă prin cuvînt și nu este un obiect al spiritului.

Eu, Tilopa, (în afara acesteia) n-am nimic de dezvăluit.

Fă în așa fel ca să te cunoști pe tine însuți cu ajutorul simbolurilor din propriul tău spirit[117]!

Fără a-ți imagina, fără a chibzui, fără a analiza,

Fără a medita, fără introspecție, păstrîndu-ți spiritul în starea sa naturală.".

Aici, în acest vers, este conținută întreaga esență a tot ceea ce a fost spus înainte.

Aici se încheie a II-a Parte: Esențialul subiectului tratat.

PARTEA A III-A

CONCLUZIA

121 — A III-a Parte, Concluzia, constă în a recunoaște *Marele Simbol* și a te pune față în față cu el[118] analizînd piedicile (sau obstacolele), greșelile (sau depărtările de Adevăr) în timpul înaintării pe Cărare, diferențiind experiențele și știința practică (sau convingerile ce rezultă din practicile yoga) de știința teoretică (sau simpla înțelegere a definițiilor verbale).

RECUNOAȘTEREA MARELUI SIMBOL ȘI A CELOR PATRU CUNOAȘTERI ALE YOGĂI

122 — În primul rînd, pentru a recunoaște *Marele Simbol* și a te pune față în față cu el, procedeul este cvadruplu: A atinge starea de liniște[119], a utiliza experiențele Căii, a diferenția variatele experiențe, și gradul de înfocare a stadiilor atinse pe Cărare[120], a ști că ai realizat roadele uneia din aceste cunoașteri.

Aceasta constituie cele patru clase de cunoaștere ale yogăi.

ANALIZA OBSTACOLELOR ȘI GREȘELILOR ÎN URMĂRIREA CĂII

123 — În al doilea rînd, pentru a analiza obstacolele[121] și greșelile în urmărirea Căii, se procedează astfel: obstacolele ce se înalță din fenomene și devin ostile (sau dau naștere la tulburare și confuzie mentală) sînt împrăștiate prin cunoașterea Unității fenomenelor și spiritului. Obstacolele ce se înalță din gîndire și devin ostile sînt împrăștiate prin cunoașterea Unității dintre gînduri și Corpul-de-Adevăr (sau Dharma-Kāya)[122]. Obsta-

colele ce se înalță din numene și devin ostile sînt împrăștiate prin cunoașterea numenelor și fenomenelor.

124 — Cele trei greșeli ce se înalță din prea marea îngăduință născută din meditație[123] trebuie să fie depășite (sau ocolite) dirijîndu-ți dezvoltarea spirituală către starea în care este experimentată Viziunea Transcendentală[124].

125 — Există patru stări în care te poți rătăci înaintînd pe Cale: Rătăcirea în Starea de Vid este depășită meditînd asupra Vidului ca fiind Compasiunea[125]. Rătăcirea în starea închisă[126] (ce închide spiritul față de alte adevăruri) este depășită prin realizarea Adevăratei Naturi a lucrurilor, așa cum sînt ele. Rătăcirea în stadiul „aceluia-care-previne" (care încearcă să prevină nașterea gîndurilor) este depășită prin realizarea unirii inseparabile a „celui-ce-previne" și a ceea ce „cel-care-previne" încearcă să ocolească[127].

Rătăcirea pe Calea însăși este depășită prin realizarea *Marelui Simbol născut simultan*[128] și atingerea Eliberării.

DIFERENȚIEREA EXPERIENȚELOR ȘI A PRACTICILOR ȘTIINȚEI TEORETICE

126 — În al treilea rînd, pentru diferențierea experiențelor și a precticilor științei teoretice, procedeul este următorul:

Înțelegerea intelectuală a Stării Adevărate a spiritului, după ce ai ascultat vorbindu-se despre ea și ai reflectat la ceea ce s-a spus, ține de știința teoretică. A înțelege aceasta în termeni de Unitate ține de experiență[129]. Stăpînirea acesteia pînă la realizarea Celui-ce-nu-este-Creat ține de natura convingerii[130]. Dar termenul de Știință desăvîrșită nu este greșit întrebuințat atunci cînd el se aplică la completa sa Realizare.

Aici se încheie textul Rezumatului *Marelui Simbol.*

COLOPHONUL

(Pe a doua jumătate a celei de-a șaptea și ultime file a versiunii noastre imprimate se găsește o interesantă indicație privind originea textului.)

Regele din Zangkar[131] numit Zhanphan Zangpo[132] dorind ca textul acestui tratat asupra *Marelui Simbol* cît și acela al Celor Șase Doctrine[133] să fie pus într-o versiune definitivă, a oferit douăzeci de măsuri de șofran (mie, compilatorului, care am fost *gurul* său și mă numesc Padma-Karpo). Considerînd că interpolările inexacte ce pretind a fi extrase din diversele părți ale Scripturilor (ce au fost introduse în text) erau în multe părți puțin demne de încredere, eu, Padma-Karpo, (le-am suprimat) și am oferit această Carte (rezultat al eforturilor mele) pentru binele viitorilor discipoli. Am compilat această scriere în perioada în care trăiam în munții din sudul Karchu-ului[134] în locul cunoscut sub numele de Esența Perfecțiunii[135].

Fie ca această (Carte) să se vădească binefăcătoare și salutară! (În fine, la sfîrșitul acestui Colophon este adăugat acest comentariu:)

Pentru a înmulți harul religiei, Chögyal-Sodnam-Gyaltshan[136] a oferit o monedă de argint pentru gravarea fiecărei planșe (a acestei Cărți imprimate)[137].

Aici se încheie această Carte.

NOTE LA CARTEA A II-A

(1) Atunci cînd prin meditația yogică a fost stabilită o legătură între spiritul uman și cel divin, sau între conștiința umană normală și conștiința cosmică supranormală, omul ajunge la adevărata înțelegere a lui însuși. El realizează în mod intuitiv că Cunoscătorul sau Cel-ce-Cunoaște (spiritul în exercițiul facultății sale de cunoaștere), toate obiectele cunoașterii și toată știința sînt inseparabil o singură unitate; simultan cu această realizare se naște *Marele Simbol* care semnifică în mod ocult iluminarea spirituală. Ca și piatra filosofală, *Marele Simbol* purifică spiri-

tul de reziduul ignoranței *(avidya)* și transmută umanul în divin prin alchimia yogăi.

(2) Textul nostru este numit o „Călăuză", întrucît el îl îndrumă pe pelerin către Calea ce conduce la iluminarea Nirvanei și al eliberării. Doar atunci cînd eul inferior, fiind absorbit de către ceea ce este superior iluziei personalității, este distrus și, nu înainte de aceasta, poate fi realizată continuitatea Cunoscătorului ca neavînd nici început nici sfîrșit și ca fiind veșnic unit cu Știința universală. Astfel, umanul și divinul sînt puși față-n față de către divina Înțelepciune.

(3) În instrucțiunile date pentru a-i îndemna pe laici să intre pe cea mai înaltă Cale și de care ei nu mai au nevoie atunci cînd au pornit pe ea.

(4) Aceștia pot fi adaptați după înclinările religioase ale discipolului. Un yogi hindus va substitui probabil ritualului buddhist un ritual al sectei sale sau îl va suprimai așa după cum o face la Rikhikesh, pe malul Gangelui superior, un brâhmân yogin de la care am primit călăuzirea yogică. Fiind cel mai nobil exemplu al aceluia care a dobîndit suprema victorie, Buddha Gautama este considerat de către buddhiști drept Refugiu și Ghid atunci cînd ei pornesc pe Calea pe care el însuși a parcurs-o. Fără credința într-un țel ce merită să fie atins, pasul inițial pe Cale ar fi imposibil; iată de ce neofitul ce se angajează pe calea spirituală trebuie să confere expresie acestei credințe. Cu acest scop buddhiștii din Tibet întrebuințează următorul ritual din cinci părți:

(a) Refugiul după formula lungă tibetană, ale cărei prime părți se aseamănă cu formula mai scurtă a Buddhismului de Sud: „Prin intermediul *Gurului*, noi (toate ființele) mergem către Buddha ca spre un refugiu;

(b) Hotărîrea în forma sa scurtă: „Iau hotărîrea de a deveni un Buddha ca să fiu în stare să ajut toate ființele să atingă starea de Buddha";

(c) Meditația asupra *Dhyani Buddha Vajra Sattva* (în tibetană: *Dorje-Sempa*) și recitarea Mantrei celor o sută de silabe pentru expierea karmei rele;

(d) ofranda către univers în sacrificiu mistic, care aici semnifică renunțarea la lume și la Samsara ca un tot;

(e) comuniunea cu *gurus*, imaginîndu-i în linie perpendiculară, unii deasupra celorlalți, așezați în posturile lor yogice, *guru* uman fiind așezat direct deasupra capului discipolului iar *guru* ceresc Vajra-Dhara (tibetană: *Dorje-chang*) în vîrf.

(5) În sanskrită: *asana*, care închid circuitele anumitor curenți sau forțe ale trupului și ajută mult la practicarea yogăi. Posturile fac de asemenea trupul mlădios și capabil de rezistență, elimină condițiile fizice indezirabile, vindecă bolile și calmează funcțiunile organelor și ale spiritului.

(5 bis) *Rnam-snang-ngon-byang*, tratat de yoga tibetană ce călăuzește către realizarea faptului că toate fenomenele sînt iluzorii. Vairocana (tibetană: *Nampar-nangzad*) este Dhyani Buddha al Centrului; el simbolizează aici Dharma-Dhatu sau Înțelepciunea

fundamentală. Punîndu-te în comunicație spirituală cu Vairocana, este realizată Adevărata Natură a existenței.

(6) *Dorje* este sceptrul lamaist și postura (sau *Asana*), *dorje* este o postură de echilibru mental și fizic simbolizat prin cele două părți egale ale lui *dorje*.

(7) Lit. „așează-ți picioarele în postura *dorje*": picioarele încrucișate în postura în care este de obicei reprezentat Buddha și numită de către hinduși „postura lotusului" (sanskrită: *Padmasana*).

(8) În această postură de meditație, mîinile sînt ținute deschise, cu palmele în sus și orizontale exact deasupra nivelului buricului, puse una deasupra alteia, cu mediusul atingînd mediusul celeilalte mîini, cu policele atingînd bazele indexelor.

(9) Lit. scoate pieptul înainte cu umerii îndărăt.

(10) Mărul lui Adam.

(11) Swami Satyananda, despre care este vorba în Introducere, consideră că acest pasaj este incomplet; el scrie: „Limba nu trebuie să fie plasată lipită de cerul gurii, ci întoarsă și ridicată în așa fel încît vîrful ei să vină să astupe deschizătura internă a foselor nazale. Această practică este numită *Kechari Mudra*. Fără aceasta, yogi nu poate realiza starea de liniște în timp ce practică *asana*; însă, pînă ce debutantul n-a făcut anumite progrese în yoga, *Kechari Mudra* nu trebuie să fie utilizată. Pentru a ajunge la a o practica, limba trebuie să fie antrenată și, în anumite cazuri, alungită treptat, ceea ce se obține prin masaje și trageri. În general, este de asemenea necesar, pentru mulți yogi care ar dori să practice această *mudra*, să despartă puțin cîte puțin membrana ce reține partea inferioară a limbii. Yogii, prin acest mijloc, procedează ca animalele ce hibernează și care își închid gîtlejul cu limba și-și suspendă astfel procesele vitale ale trupului. Rezultatul este păstrarea energiei și longevității, dar nu aduce prin sine însuși nici un progres spiritual. Închiderea yogică a circuitelor de funcționare fizică și animală a trupului nu trebuie să fie întrebuințată decît ca un ajutor de stăpînire asupra eului inferior.

(12) (Lit. „la distanță de un jug", măsură indiană echivalentă cu o lungime de jug ce servește la o pereche de boi: circa 1 m 70 cm).

(13) Această metodă din cinci părți este expusă în paragraful următor.

(14) Lit.: „suflul-mișcător-descendent".

(15) Lit.: „suflul-ce-egalizează-căldura".

(16) Lit.: „suflul-atotpătrunzător".

(17) Lit.: „suflul-mișcător-ascendent".

(18) Lit.: „suflul-ce-păstrează-viața". În fiecare din aceste cinci desemnări, termenul „suflu" semnifică o funcțiune ce controlează energia trupului și nu există nici un echivalent exact în termenii fiziologiei europene. În sanskrită el se numește *prana*.

(19) Canalul principal al influxului forței vitale. El urmează centrul coloanei vertebrale. Din el ies nervi psihici secundari

care distribuie forţa prânică (de care depind toate procesele psihofizice) la fiecare din centrele psihice (sanskrită: *cakra*).

(20) Aceea care controlează procesele de digestie, secreţie, circulaţie, transmisie de impulsuri mentale, senzaţii etc.

(21) Starea naturală a trupului ca şi orice alt lucru este o stare de linişte perfectă.

(22) Vidul, în tibetană: *Stong-pa-nid* (sanskrită: *Sunyata*) nu este vidul Neantului, ci identitatea veritabilă a „Aceluia-care-este", norma fiinţei, cauza şi originea a tot ceea ce este finit. Dat fiind că aceasta nu poate fi descrisă în termenii experienţei fenomenale sangsârice, ignoranţii neiluminaţi îl consideră drept neantul.

(23) Calea buddhistă sau Calea-de-Mijloc lipsită de astfel de extreme de pozitiv şi de negativ pe care aceste două afirmaţii o implică.

(24) Aceasta este realizarea ţelului căutat în practica yogăi *Marelui Simbol*, aşa cum s-a zis.

(25) Titlurile referindu-se la Gampopa, cunoscut ca Dvagpo-Lharje, succesorul lui Milarepa şi autorul Preceptelor din Cartea I.

(26) Lit.: „care sălăşluieşte în propriul său loc". Non-distragerea implică perfecta linişte a trupului, cuvîntului şi spiritului, cele trei, fiind după yoga, absolut interdependente. În raport cu aceasta, trebuie să se noteze că cuvîntul „naldjor" care echivalează cu sanskritul „yoga", nu vrea, ca acesta din urmă, să semnifice „uniune", ci „linişte mentală completă", şi, prin aceasta, „stăpînirea contemplaţiei".

(27) După tradiţia lâmaistă, Nagarjuna se zice că s-ar fi născut la circa patru secole după Pari-Nirvana lui Buddha şi ar fi trăit 600 de ani. Lucrarea sa în lume se săvîrşeşte în timpul celui de-al II-lea şi al III-lea secol, apoi el s-a retras într-un loc singuratic secret în sudul Indiei, de unde el a dirijat spiritual, ca *guru*, pe protectorul şi prietenul său, regele indian căruia îi sînt adresate versurile următoare. Nagarjuna a fost primul care a expus filosofia Madhyamikăi, care a influenţat profund buddhismul tibetan şi care s-a cristalizat în ultima din marile opere canonice ale Buddhismului de Nord: *Prajña-Paramita* (V. Cartea VII-a).

(28) Nagarjuna se adresează aici regelui buddhist indian Vikramaditya cunoscut în Tibet sub numele de Dechöd-Zangpo, pentru a-i imprima noţiunea importanţei pe care o are păstrarea spiritului fixat pe cele patru reminiscenţe sau atenţii (comparabile cu cele patru Smrtis hinduse) care sînt necesitatea stăpînirii 1° trupului, 2° simţurilor, 3° spiritului şi 4° a menţinerii unei supravegheri neîncetate a mijloacelor de acţiune numite „porţile acţiunii".

(29) Lit.: „amintirea cunoaşterii trupului" referindu-se la cele patru reminiscenţe.

(30) Lit.: „aceia care au trecut în fericire" (tibetană: *Bde-Gshe-Gs*, sanskrită: *Sugata*).

(31) Pali: Abhidhamma.

(32) Ţelul practicilor obişnuite este fericirea spirituală în Samsara lumilor cereşti; ţelul practicilor extraordinare este Nirvana, de dincolo de toate cerurile, lumile şi stările de existenţă ale Samsarei.

(33) *Rtso-Gchig* (sanskrită: *Ekagrata*) semnificînd concentrarea spiritului asupra unui punct unic, referindu-se la o intensă concentrare mentală asupra unui singur obiect sau unui singur gînd.

(34) Cel-imobil este Spiritul supra-pămîntesc, spectatorul fenomenelor naturii care sînt în mişcare sau sînt tranzitorii. După cum vom vedea mai departe, „cel-ce-se-mişcă" este reprezentat prin gîndurile care se înalţă şi dispar.

(35) *Sprös-Bral*, semnificînd „separat-de-creaţie". Necreatul sau Nirvana, în contrast cu Samsara sau universul materiei şi fenomenelor. Yoga Necreatului este metoda de a realiza Nirvana necreată.

(36) Sau conştiinţa supra-sangsârică sau nirvânică.

(37) Bulgărele, de formă sferică, poate fi din orice substanţă: lemn, os, metal, pămînt, sticlă sau cristal; bucata de lemn poate avea orice formă.

(38) Foarte adesea acesta este un simplu băţ înfipt în pămînt, la locul meditaţiei.

(39) Shes-pa, spiritul în funcţia sa de cunoaştere.

(40) În vîrful capului la jumătatea parietalelor se găseşte „deschizătura lui Brahma" (sanskrită: *Brahmarandhra*) prin care, după învăţăturile yoga, iese în mod normal principiul de conştiinţă fie temporar în transa samâdhică, fie definitiv la moarte. Vizualizarea *gurus* deasupra acestui punct are un sens esoteric.

(41) Manam-khama, referindu-se la mamele tot atît de infinite în numărul lor ca şi cerurile în întinderea lor. Mamele sînt considerate astfel din pricina credinţei că orice fiinţă animală a fost o mamă la un moment dat al nenumăratelor cicluri de re-naşteri şi morţi. Rugăciunea este următoarea:

„Noi, mamele, egalînd în număr cerurile în întinderea lor, toate fiinţele însufleţite,
Ne refugiem în *guru*, în Buddha drept Dharma-Kaya,
Ne refugiem în *guru* drept Sambhoga-Kaya,
Ne refugiem în *guru*, în Nirmana-Kaya plină de har;
Ne refugiem în Buddha Preţiosul!
Fie ca spiritul tuturor fiinţelor însufleţite să se îndrepte către Doctrină
Şi ca viaţa religioasă a fiecăreia din ele să fie încoronată de succes!
Fie ca toate greşelile pe Cale să fie împrăştiate
Şi ca înseşi greşelile să fie transmutate în Înţelepciune!"

Cele „Trei Corpuri Divine" constituie trei stadii în evoluţia spirituală de la starea umană pînă la stările divine (vezi Cap. *Psihologia vizualizării în yoga*, din *Introducere*).

(42) *Valurile de har* sînt unde de energie psihică care stimulează dezvoltarea spirituală şi ajută mult pe aspirantul ce

caută iluminarea Nirvanei, cea mai înaltă binefacere a practicilor yoga a *Marelui Simbol*. Aceste unde sînt proiectate telepatic de către *gurus* din care unii sînt pe pămînt, iar alții în sferele supra-umane. Tocmai conferirea acestori *valuri de har*, cunoscută, drept „conferirea de puteri“ este aceea care constituie adevărata inițiere spirituală.

(43) Discipolul trebuie să obțină unirea cu *guru* uman și, prin intermediul lui, cu *gurus* supra-umani ai succesiunii, pentru a urma Calea cu succes și siguranță. Spiritul uman trebuie să fie purificat prin spiritualitatea maeștrilor învățători și unit cu Spiritul-Unu sau conștiința universală, pentru a atinge marele țel.

(44) Meditația prelungită poate provoca oboseala corpului sau a spiritului cauzînd somnolența sau îngreunarea. Datorită distragerii și pentru a depăși aceste obstacole, yoginul este povățuit să se ducă într-un loc larg deschis unde privirea trecînd peste un peisaj întins să fie stabilizată și spiritul împrospătat în așa fel ca el să poată continua meditația.

(45) Tibetană: *Thigle* (sanskrită: *Bija*): grăunță, punct sau picătură.

(46) O imagine a lui Buddha poate servi drept bază pentru această vizualizare.

(47) Discul lunar simbolizează împrăștierea treptată a umbrei ignoranței (*Avidya*) după cum discul lunii crescătoare împrăștie întunecimea nopții. La origine, HUM a simbolizat principiul-spirit, dar aici el este luat ca simbol al principiului-cuvînt, care în mod obișnuit este AH, deoarece acest exercițiu de vizualizare este pur și simplu elementar. HUM semnifică „El este“ sau „El există“. Aici, ca și în numeroase alte pasaje, ale textului nostru în care sînt prescrise vizualizări de silabe, învățăcelul occidental care intenționează să aplice în practică aceste învățături yoga sub o călăuzire înțeleaptă, poate întrebuința formele transcrise europene mai degrabă decît cele tibetane. Concentrarea mentală potrivită este lucrul esențial, și aceasta poate fi atinsă cu bune rezultate întrebuințînd, în conformitate cu instrucțiunile, o formă sau cealaltă de silabă. Singurul punct important este de a păstra la formele transcrise valoarea lor fonetică corectă ca sunete de *mantra*.

(48) Această grăunță (*thigle*) se zice că-și are prototipul său tibetan în niște particule în formă de perle care s-au găsit în cenușile rugurilor funerare după cremațiile marilor yogi (vezi *Cartea Tibetană a Morților*, p. 113). Aceste particule sînt considerate drept probă materială că ele au fost în forma lor de carne o manifestare a forței divine a spiritului Bodhic sau a Dharma-Kayei reflectate în cele două aspecte ale sale de Sambhoga-Kaya și de Nirmana-Kaya. În consecință, această vizualizare trebuie să fie ca și slăvită de radiațiune divină.

(49) *Rdo-rje-hi-bzlas-pa* (sanskrită: *Vajra Japa*): recitarea lui *dorje* (sau a Misticului) care este o modalitate mută de a socoti respirațiile așa după cum se va explica de îndată.

(50) *Bum-chan*, referire la o practică de yoga tibetană care constă în a-ți scobi pîntecul sub forma unui căuș de argilă.

(51) Tibetanii care sălășluiesc în înaltele regiuni ale Tibetului situate la circa 3—4 mii de metri altitudine, au o capacitate pulmonară mult superioară celei a europenilor. Cum aerul înaltelor altitudini conține proporțional mai puțin oxigen, tibetanii ce locuiesc acolo absorb o cantitate de aer mai mare pentru a avea oxigen suficient și natura i-a format potrivit cu mediul lor de viață. Ar fi interesant să se poată controla dacă numărul respirațiilor lor, după un timp dat oarecare, este în mod normal mai mare sau mai mic decît al nostru. În orice caz, *gurus* tibetani ca și *gurus* hinduși, presupun că, în condiții normale, au loc 21 000 de respirații (inspirații și expirații) într-o zi de 24 de ore, 900 pe oră și 15 pe minut. Scopul socotirii numărului de respirații este de a regula și ritma respirația, pentru a armoniza în mod yogic trupul.

(52) Discipolul tibetan nu are de obicei o înțelegere foarte justă a procesului exact al respirației și el este pus astfel în situația de a o analiza.

(53) Este bine pentru studentul european să-și amintească că, în conformitate cu yoga, partea vitală a aerului nu este oxigenul absorbit în sînge cu ajutorul plămînilor, ci *prana*, despre care s-a zis deja că este esențială în activitățile psiho-fizice ale trupului.

(54) Aerul ce pătrunde prin inspirație fiind pur și transparent, se zice că ar avea o culoare pură. Aerul exhalat prin respirație fiind impur și opac, culoarea sa este numită impură.

(55) O reflexiune obișnuită îl va face pe yogi să recunoască în constituirea și funcționarea diverselor organe ale corpului și în manifestările și convergențele forțelor prânice și vitale din corp, jocul Celor cinci Elemente. Constituenții pur fizici reprezintă elementul pămînt; fluidele corporale, elementul apă; căldura animală, elementul foc; părțile gazoase, elementul aer; și ceea ce este mai subtil, vitalitatea psihică (sau *prana*), elementul eter. În această practică, yogi trebuie să fie conștient cu acuitate de circulația sîngelui și a *pranei*, de funcționarea fiecărui organ al trupului și de nașterea și dispariția fiecărui gînd. Chiar pentru practicile elementare care au fost pînă aici expuse, cititorul occidental va recunoaște că yoga este o știință ce necesită, pentru a obține stăpînirea ei, nu numai elevația gîndirii și spiritului, ci și profunda cunoaștere a trupului, pentru ca toate părțile și funcțiunile organismului uman să fie în mod înțelept controlate și corect utilizate.

(56) La fel cum inima și plămînii funcționează fără efort conștient special, tot așa ritmul respirației yogice tinde să devină automat. Pînă la sfîrșitul § 40, învățăturile se referă la metodele preliminare care sînt necesare pentru a-l pregăti pe începător pentru procedeele mai avansate. Aici AUM este simbolul puterii spirituale a lui Buddha. Culoarea albă simbolizează puritatea. Transmutată în acest fel în sunetul mistic AUM și purificată, expirația este trimisă departe încărcată psihic de influențe de compasiune și de bine. Iată de ce tibetanii cred în

mod curent că o boală poate fi vindecată sau o karma rea spulberată de către suflul exhalat de către un mare yogi. HUM este simbolul încarnării forței de viață în ființe divine, ca Buddhas și Bodhisattvas, și ea trebuie să fie vizualizată ca forța vieții lui Buddha Gautama. Cînd inspirația transmutată în silaba HUM este terminată și în răstimpul cît a durat reținerea, HUM se transformă în silaba AH care simbolizează principiul vocal sau cuvîntul lui Buddha ca sunet sau vibrație universală. Deci, oricare ar fi cuvintele articulate de către yogi, ele vor purta către acela care le înțelege, beneficiul și forța adevărului. Albastrul lui HUM, ca și albastrul infinit al cerului, simbolizează constanța și veșnicia; roșul lui AH, iubirea divină.

(57) Acest pasaj în originalul tibetan este foarte abstract; sensul lui poate fi astfel dezvoltat: durata normală a unui gînd egalează durata unei respirații, și în concordanță cu respirația, are loc o schimbare în gîndire. Dar cînd sarcina atît de dificilă de a disciplina spiritul este îndeplinită printr-o aplicație reușită a acestor practici, această dependență a spiritului și respirației este depășită. Oricît de puternic ai încerca să păstrezi un gînd fără schimbare, schimbarea respirației produce în mod normal o transformare în gîndire oricît de mică sau chiar un gînd în întregime nou. Țelul acestor exerciții este de a antrena spiritul să funcționeze independent de respirație și astfel să nu mai fie influențat prin procesul gîndirii. Conceptele se înalță în spirit din pricina stimulilor. Stimulii trebuie îndepărtați sau neutralizați și procesul gîndirii dispare, spiritul atingînd atunci starea sa naturală. S-a vorbit mult de asemenea și în Upanisade de interdependența spiritului și respirației.

(58) În rezumat, cele trei procedee sînt: oprirea instantanee a gîndirii, lăsarea gîndului să meargă după placul său, fără restricție, și lăsarea spiritului să sălășluiască într-o liniște perfectă.

(59) Dușmanul, pentru un yogi, este gîndul necontrolat.

(60) Lit. acesta este numit „Primul loc de repaos, prima haltă comparabilă cu malul unui rîu pe care-l scaldă apa". Cu alte cuvinte, dacă yogi a ajuns la acest punct de succes, el a ajuns să se elibereze de tirania mentală a procesului de gîndire și este gata pentru o sarcină mai mare pe calea Nirvanei.

(61) Yogii hinduși descriu cel mai scurt dintre momentele care se pot concepe a fi egal cu timpul de care este nevoie ca lama unei săbii să treacă între prima și a doua foaie din 300 de foi de banabier stivuite și care trebuie să fie tăiate dintr-o singură lovitură.

(62) *Chös-nyid*. Realitatea, nu este spiritul uman, ci acela care ia cunoștință de curentul de gîndire veșnic țîșnitor. Doar în starea adevărată se poate realiza Realitatea și, îndată ce yogi este la unison cu Realitatea, care este sursa numenalului, nașterea gîndurilor poate fi împiedicată, așa cum curentul electric poate fi întrerupt sau provocat, apăsînd un întrerupător.

(63) Aceasta este diametral opus instrucțiunilor din § 46—48, dar pentru acela care este familiarizat cu practicile preliminare

ale yogăi, aceasta nu este o greșeală, căci nu se face decît cu scopul de a disciplina spiritul. În prima practică, yogi este pe cale să realizeze că formarea gîndurilor este tot atît de naturală ca și respirația și nu poate fi oprită mai mult decît orice alt proces al existenței încarnate atîta timp cît corpul este biologic normal și spiritul activ. A doua practică enunțată acum conduce către țelul veritabil, cînd Cel-ce-cunoaște, avînd conștiința suprapămîntească, rămîne în afară și ia cunoștință, fără atașament de plutirea mecanică a gîndurilor.

(64) *Khyur-khyur*, onomatopee ce exprimă mișcarea unui meteor ce brăzdează aerul, sau trecerea unei săgeți, sau o linie de fum antrenată de vînt.

(65) Sedimentul este masa gîndurilor.

(66) Textul nu-l numește pe acest Înțelept; este vorba fără îndoială de Gampopa sau Tsong-Khapa, ambii *gurus* eminenți ai dinastiei Albe.

(67) Brîul (șnurul-cordon) al unui Brahman trebuie, după tradiție, să fie împletit cu cea mai mare grijă, de către o fecioară. Dacă el se rupe în timpul împletirii, rezultă nenorocire. Saraha era născut Brahman și aceasta explică alegerea acestei imagini.

(68) Gîndurile trebuie să fie păstrate sub controlul conștiinței, la fel cum un cioban își păzește turma.

(69) Vezi § 46.

(70) Vezi § 49.

(71) Pînă în prezent eforturile făcute pentru a opri gîndurile sau pentru a le controla au creat în mod inevitabil altele. Trebuie să atingi o stare mai înaltă de liniște. Fiecare fir de pai al funiei reprezintă un gînd. Funia reprezintă continuitatea procesului de gîndire care, la fel ca și funia, trebuie tăiat.

(72) Se spune yoginului, ceea ce deja știa el însuși, că n-a făcut încă un mare progres, totuși aceste practici de yoga au fost necesare dezvoltării sale așa precum exercițiile unui atlet îi dezvoltă mușchii.

(73) Spiritul în aspectul său pervers și limitat a fost comparat cu o cămilă, iar acum în aspectul său stînjenitor și puțin maniabil este comparat cu un elefant. Forța vitală (sanskrită: *Prana*) sălășluiește în trup și este divizată în zece aere vitale (sanskrită: *vayu*). *Vayu* fiind derivat din rădăcina va — „a respira" sau „a sufla" — semnifică forța mobilă a *pranei*. Aceste *vayu* compuse din *prana* negativă controlează funcțiunea corporală, fiecare avînd zona și funcțiunea sa. Sănătatea, esențială pentru yogi, depinde de rămînerea fiecărui aer vital normal în propriul său cîmp de operare. (Vezi *Cartea Tibetană a Morților*, p. 186.)

(74) Aceasta rezultă din suflurile vitale ce își găsesc calea lor prin nervul median (sanskrită: *susumna-nadi*) care este principalul canal de scurgere al forței psihice ai căror agenți conducători sînt *vayus*. În plus față de aceasta cauză psiho-fizică, mai există cauza spirituală care este, pentru un yogi, prima percepere a stării de spirit nemodificate de către procesul de gîndire.

În Occident, aceasta este numită Iluminare, și este primul rod al meditației perfecte. Experimentînd-o, yogi este scufundat într-o liniște mentală absolută născută din simțămîntul intuitiv al unirii cu natura și cu sursa naturii; Yoginul nu mai este uman ci divin și contopit cu starea reală. Țelul său trebuie să fie acum de a obține posibilitatea de a intra în această stare după voință, țelul său ultim fiind de a sălășlui în ea definitiv la moartea sa, sau de a alege cărarea elevată a lui Bodhisattva care a renunțat la această eliberare pentru a ajuta, prin călăuzirea sa, și alte ființe să se elibereze.

(75) Copilul ce privește o frescă, apoi alta, fără a se atașa special de vreuna din ele, menține o atenție intensă neștiind care va fi imaginea următoare. Această atenție detașată, dar atentă, este cea pe care yogi trebuie s-o practice în acest stadiu.

(76) A păstra pe Cel-ce-cunoaște în întregime independent de stimulii neîncetați de la nașterea și fuga gîndurilor, tot așa precum un elefant rămîne insensibil la spini.

(77) Atingînd percepția în liniște mentală, conștiința acționează automat într-un mod subconștient (ca și pulsațiile inimii), și în momentul nașterii unui gînd, ea oprește dezvoltarea lui și previne transmutarea lui într-un alt gînd.

(78) Arta yogăi poate fi definită astfel: o indiferență supremă la efectele fizice sau mentale ale stimulilor. Acesta este primul pas prin care iluziile Samsarei sînt neutralizate. Dar acesta nu este țelul definitiv, va veni un moment cînd Samsara (ceea ce este creat) și Nirvana (ceea ce nu este creat) sînt considerate la sfîrșitul drumului de către spiritul iluminat de Bodhi ca fiind inseparabil unite. Cu alte cuvinte, starea de gîndire și starea de non-gîndire sînt cele două extreme ale unei dualități care, o dată cu stăpînirea yogăi, *Marelui Simbol*, va fi văzută ca o unitate.

(79) Yogi trebuie, pornind din acest moment să considere toate dualitățile drept aspecte negative și pozitive ale unităților, mișcarea și repaosul fiind una din ele.

(80) Spiritul omului este inseparabil de Spiritul universal. Țelul yogăi este de a provoca această unire a aspectelor umane și divine ale spiritului, care nu se poate realiza decît atunci cînd spiritul este eliberat de iluziile existenței în Samsara și ajunge să se cunoască pe sine însuși. Înțelepciunea Atotdiscriminatoare este Înțelepciunea lui Bodhi sau conștiința stării de Nirvana care conferă puterea de a cunoaște orice lucru în mod separat și totuși toate lucrurile ca fiind una.

(81) *Mdo-sde-rgyan*, această Sutra este astfel denumită din pricina stilului său literar elegant.

(82) Aceasta amintește mult de straniile enigme care sînt date să fie rezolvate de către neofiții Școlii Zen în Japonia. În plus față de utilizarea lor ca exerciții mentale, ele mai servesc la trezirea inteligenței transcendentale.

(83) Stării Adevărate, în care chiar și ultima dualitate, a Samsarei și Nirvanei, este înțeleasă ca unită în mod inseparabil, nici un concept al lumii intelectuale nu poate fi aplicat, și ea este de asemenea dincolo de toate dogmele sau teoriile. Această învățătură este sinonimă învățăturii oculte abstracte conținute în *Prajña-Paramita*; *Sunyata*, (Fără-forma, numele material) nu este nimic altceva decît forma, dat fiind că materia nu este separată de *Sunyata*. Așa cum și fizicienii Occidentului au descoperit-o deja, există un anumit stadiu în analiza materiei cînd aceasta se dizolvă în electroni iar aceștia în energie electrică. Fără nici o îndoială, se va ajunge să se dovedească vechiul postulat al yogilor: spiritul și materia nu sînt decît dublul aspect al unei unități. S-a demonstrat de asemenea, în biologie, că nu există linie de demarcație netă ce separă regnul animal de cel vegetal, căci forme de viață larvară au caracteristici comune în cele două regnuri și sînt clasate de către botaniști ca plante iar de către zoologi ca animale. În chimie există un grad în care toate componentele chimice devin transformabile și revin la elementul generator unic. Yogi, în cercetările sale psihofizice asupra naturii spiritului, găsește că el nu este nici aceasta nici aceea, nici fenomene nici numene, ci toate acestea. Niciunul din aspectele variate ale spiritului sau ale activității mentale nu poate fi separat de celelalte, ele formează o unitate, după cum o formează toate manifestările vieții și materiei. *Guru* va zice discipolului: „Flacăra unei lămpi dă lumină și căldură și consumă ulei; flacăra, căldura, lumina și consumul uleiului sînt ele cumva patru lucruri separate sau separabile?". Pas cu pas, discipolul este astfel condus să realizeze că nenumăratele aspecte ale spiritului și inteligenței nu sînt decît raze ale Spiritului și Inteligenței Unice. Această înțelegere nu este, cu toate acestea, un sfîrșit în sine, ci doar cunoașterea spiritului în natura sa microcosmică. Doar atunci cînd spiritul sfîrșește prin a se topi în spiritul infinit, „ca o picătură de rouă într-o mare scînteietoare", în starea de conștiință supra-pămîntească, este atins țelul Nirvanei.

(84) *Rgyal-vahi-dvang-po* (sanskrită: *Jinendra*), titlul unuia din maeștri tibetani ai yogăi *Marelui Simbol*.

(85) *Lta-va* (sanskrită: *Lrsti*): „ceea ce culminează", „destinația viziunii" sau țelul; „Acela", fiind dincolo de cunoștința spiritului Samsarei, nu i se poate atribui nici unul din atributele sangsârice construite de spirit. Țelurile concepute de către spiritul sangsâric nu pot deci conduce dincolo de Samsara și nu pot duce decît la deziluzie. Căutarea Nirvanei nonsangsârice fiind supra-pămîntească nu poate fi, de fapt, numită un țel, căci țelul nu poate fi o realizare a Ceea ce este deja.

(86) *Zhi-va-lha* (sanskrită: *Śantideva*) înseamnă: „calmul" și „divinul", un comentator hindus al Filosofiei *Marelui Simbol*.

(87) *Höd-srungs-kyis-zhüs-vahi-mdo* (sanskrită: *Kaśyapapariprecha Sutra*).

(88) Cu alte cuvinte, pustnicul yogi este independent de știința livrească atunci cînd își face analiza: el cercetează știința în el însuși. Intelectualul, dimpotrivă, își măsoară experiența în termenii lumii exterioare, senzoriale, căci el n-a cunoscut viața spirituală lăuntrică. Iată de ce meditația intelectuală este numită externă, spre deosebire de meditația lăuntrică a pustnicu-

lui. Aceasta este cea despre care Milarepa spunea: „Eu n-am prețuit sau studiat niciodată sofisticăria științei verbale etalate în cărți ... (aceasta) conduce doar la confuzie mentală și nu la practici care să ducă la realizarea Adevărului." (*Marele Yogin al Tibetului, Milarepa*, p. 245).

(89) Aici yogi trebuie să-și privească gîndurile și pasiunile fără să se lase influențat de ele. (El trebuie să fie) tot atît de detașat de ele precum este un spectator de actorul de pe scenă, dar această detașare trebuie să fie cea a indiferenței yogice.

(90) Un cioban conștient de controlul pe care el îl are asupra turmei sale, poate să privească țopăiala animalelor fără a fi influențat de ele și fără a le dirija. Și, deși el permite turmei să meargă și să vină după voie, n-o pierde niciodată din vedere și nici n-o abandonează.

(91) Deși ideea prezentată este apropiată de ideea creștină care consideră ispitirile și necazurile drept ajutoare în viața spirituală, ea este mai complexă, fiind yogică. Un *guru* ar explica-o astfel: „Un călător înaintează noaptea pe o cărare dreaptă. Deodată el se oprește și sare îngrozit, țipînd: «o cobra!» Adunîndu-și curajul, el își strînge ferm toiagul, aprinde o lumină și vede un nod de frînghie căzut în drum. «Ah, exclamă el, este tocmai centura care-mi lipsea!», și ridicînd-o de jos se-ncinge cu ea și-și urmează calea puțin rușinat de ignoranța sa.". Ceea ce a fost numit din greșeală o cobră, este găsit, în lumina înțelegerii juste, a fi nu doar inofensiv ci și util. Astfel evoluează procesul spiritului finit. Văzut prin cețurile Avidyei (ignorării științei juste), ceea ce este inofensiv și util pare a fi contrariul. Cînd gîndurile sangsârice și pasiunile născute din aceste gînduri sînt transformate de către *Marele Simbol*, ele se unesc în spiritul Dharma-Kayei. Yogi realizează atunci că gîndurile, în loc de a fi ostile după cum o credea, sînt, precum fenomenul lucrurilor existente, în mod inseparabil legate de gîndurile Spiritului Universal. Atunci, prin exercițiul retrospectiv al indiferenței yogice de non-atașament de fenomene, avînd trupul și spiritul destinse în starea de liniște perfectă a celui mai înalt Samadhi, yogi permite droaiei de gînduri să se scurgă fără opreliști, în mod natural. Astfel, gîndurile își asumă în mod automat o vibrație ritmică acordată cu vibrațiile gîndurilor Spiritului Infinit a cărui creație cosmică este rodul fenomenal. Yogi utilizează deci ca ajutor ceea ce i se părea un obstacol. Și astfel este cu toate obstacolele, deoarece în stadiul perfecțiunii, toate lucrurile conceptibile ale naturii (Samsarei), gîndurile invizibile sau materializările lor în formele obiective sînt produse de către Spiritul Unic. (Vezi § următor.)

(92) Pînă aici a fost urmărită progresia spiritului limitat, personal, pămîntesc către Spiritul impersonal, nelimitat, cosmic; acum vine metoda inversă. Yogi analizează spiritul în aspectul său uman dintr-un punct de vedere imparțial, impersonal, dezinteresat de Spiritul Cosmic. Macrocosmul analizează microcosmul și se înalță o mare milă pentru toate ființele însuflețite, care n-au înțeles încă adevărata natură a spiritului lor limitat, creator de iluzie.

(93) Dacă ceea ce este dedicat astfel, este considerat ca născut din eul personal, acesta este conceptul greșit al unui eu ca entitate separată și trebuie să te ții în mod nezdruncinat de ideea că toate creaturile sînt unite în mod inseparabil. Ideea contrară este otrava care trebuie să fie evitată, darul trebuie să fie considerat ca lucrul firesc ce trebuie făcut fără nici o idee personală. Să notăm aici că o practică particulară a Hatha Yoga constă în a lua otrăvuri care n-au nici un efect dăunător, zicîndu-se că ele au fost vrăjite, adică, că ele sunt saturate de forțe psihice care neutralizează efectul lor distructiv și le face non-veninoase printr-un soi de alchimie mentală yogică (vezi *Marele Yogi al Tibetului, Milarepa*, p. 249).

(94) Iată aici textul complet al rugăciunii către *guru* divin:

„Cu toate că el apare pe Cale, fie ca să pot eu
nici să nu-l abandonez, nici să nu-l adopt!
Dar acordați-vă *valurile de har*, o, *guru*, pentru ca
fenomenalul și ceea ce există
Să poată fi realizat ca fiind cele trei principii
ale Totului Cosmic".

Valurile de har sînt influențele asistenței spirituale psihice ale *gurului* către discipol. Cele trei Principii ale Totului Cosmic (tibetană: *Sku-gsum*, sanskrită: *Tri-Kaya*) sînt cele trei aspecte ale Corpului de Adevăr, Dharma-Kaya (vezi pagina 110) care, urmînd această rugăciune, pot fi descrise astfel: (a) Corpul Universal, expresie unificată a oricărei forme, de la cea mai umilă creatură pînă la corpul de slavă al unui Buddha care a atins sfîrșitul evoluției în Samsara; (b) Cuvîntul Universal, expresia unificată a sunetului, de la cel mai elementar pînă la cuvîntul divin al unui Buddha; (c) Spiritul Universal, expresie unificată a spiritului, de la cea mai elementară funcțiune de reacție elementară la stimuli de la cea mai elementară dintre creaturile vii și pînă la spiritul complet desfășurat, conștiința Aceluia care este Perfect Iluminat.

(95) Gîndirea prezentă există în chip provizoriu, de-abia născută ea este deja încheiată, și este imposibil de a o fixa sau de a o identifica ca fiind prezentă și, de fapt, ea este inseparabilă de viitorul înspre care s-a lansat, de prezentul și de trecutul în care ea se stinge. Țelul meditației este de a-l face pe yogi să realizeze faptul că trecutul, prezentul și viitorul sînt o unitate inseparabilă și că ideea sangsârică a timpului este greșită, timpul însuși fiind iluzoriu ca și toate lucrurile sau conceptele Samsarei.

(96) Toate lucrurile percepute de către spiritul întunecat își păstrează aspectul iluzoriu sau ireal, pentru un yogi instruit ele sînt văzute în starea lor adevărată ca făcînd parte integrală din totul universal. Spiritul este doar acela care le conferă existență și caracteristici.

(97) Lit.: „Toate lucrurile n-au nici o existență, în afara spiritului care le consideră drept existente". Cu alte cuvinte, lucrurile Samsarei n-au o existență separată de Totul Universal, cosmosul este materializarea gîndurilor Spiritului unic (pentru un hindus acesta este visul lui Brahma). Cosmosul nu este decît trama viselor. Învățăturile *Marelui Simbol* și ale yogăi încearcă să deștepte pe yogi din visul Samsarei.

(98) „Nașterea, încetarea, durata". Înțelepții Orientului cunosc de mult relativitatea, și că nașterea, moartea, timpul nu există decît în mod relativ pentru spiritul care percepe existența lor.

(99) Cerul este considerat în mod relativ ca nefiind nici-asta-nici-aceea și neavînd alte caracteristici sangsârice decît acelea pe care spiritul limitat le atribuie obiectelor simțurilor, el este deci neutru. Conceptul sangsâric după care ar exista ceva numit materie, a fost lăsat de-o parte de către yogi luminat, ca fiind iluzoriu și doar un adevăr relativ, în vreme ce ignorantul îl consideră drept realitate. Nașterea, care nu se poate produce fără forma materială, este de asemenea lăsată de-o parte sau transmutată într-o neutralitate comparabilă aceleia a cerului nediferențiat. Acesta este stadiul în care toate conceptele de naștere, moarte și timp sînt considerate ca ne-existente în (sau prin) ele însele.

(100) *Dvumahi-Lam* (sanskrită: *Madhyamika-marga*): „Calea-de-Mijloc" (sau Centrală). Școala buddhistă a Madhyamikăi este numită Calea de Mijloc, întrucît ea evită extremele: „Aceasta este" sau „Aceasta nu este". În *Nidana Sanyutta* din *Samyutta-Nikaya* din Canonul Pali se spune: „Totul este" este o extremă, „Totul nu este" este cealaltă extremă. Tathagata, evitînd, aceste două extreme învață Doctrina de Mijloc.

(101) Aceasta se poate rezuma în maniera *gurușilor*:

Cine este spectatorul? — Este Super-Intelectul Conștiinței Supralumești. Ce privește el? — Liniștitul și agitatul, ne-mișcătorul și mișcătorul. De unde vine Super-Intelectul? Din Spiritul Unic în care toate spiritele sînt unite. Ce este Spiritul? El nu este un lucru substanțial nici vizibil, lui nu i se poate aplica nici un concept al spiritului finit, el este dincolo de ceea ce este caracterizat ca fiind ne-născut, ne-făcut, el este Realitatea și chiar Buddhas care l-au realizat nu l-au văzut și perceput cu nici unul din simțuri. El este ne-existent, căci el este la baza și la limita Samsărei (existenței materiale în cele șase lumi ale vieții însuflețite) și Nirvanei (a stării de perfectă iluminare sau a stării de Buddha). Aceasta nu este un lucru separat, nu este un lucru compus, el este Unitatea Transcendentală și această Unitate este realizabilă în Calea de Mijloc grație învățăturilor *gurului*.

(102) Spiritul care este în sine și rămîne nebănuit de către aceia care rămîn atașați de lucrurile vieții. Omul se ignoră el însuși și este aservit ignoranței (*avidya*), el trece neîncetat de la o stare iluzorie de existență la alta. Prin învățăturile *gurului*, calea libertății este găsită și comoara prețioasă este descoperită de către discipol.

(103) Spiritul pe care omul îl cunoaște este un complex compus de senzații variate, de sentimente, de percepții, de cogniții, de raționamente, de amintiri și de conștiință. Dacă astfel de aspecte ale spiritului pot să se separe în ochii omului, din punct de vedere bodhic ele sînt în realitate de natura vidului și astfel unite în mod inseparabil în relația lor cu Spiritul Unic. Spiritul microcosmic nu este decît o reflectare a spiritului macrocosmic în care toate lucrurile sînt unite.

(104) Textual: *rabtu-mi-gnas*, „nerămînînd în repaos absolut" (în starea fericită a Nirvanei), simbolizat prin *Marele Simbol*, este, conform școlii Madhyamika, echivalentul celei mai înalte stări ale Realității, Śunyata sau Vidul. Această școală spune că Śunyata nu este nici o stare de non-entitate sau de nihilism, nici o stare de existență individualizată, ci ceva aparte de cele două stări, o condiție indescriptibilă în termenii limbajului cunoscut deoarece limbajul nu traduce decît experiențe ale universului simțurilor, pe cînd Realitatea este non-senzorială. *Gurus* ai *Marelui Simbol* acceptă aceste argumente ale Madhyanikăi. În consecință, ei spun că Nirvana nu trebuie să fie considerată ca o stare finală în care acela care a realizat-o rămîne în mod egoist într-un repaos absolut de fericire. Adică, Nirvana nu este o stare care trebuie realizată doar pentru propriul său bine, ci faptul de a fi realizat-o este întru cel mai mare bine al tuturor ființelor. Astfel, în Tibet, toți aspiranții la Divina Înțelepciune a Iluminării perfecte, numită Nirvana, doresc să atingă starea de Bodhisattva sau de Mare Instructor. Această dorință implică faptul că acela care a avut-o, nu va intra în mod definitiv în starea de Nirvana atîta timp cît toate ființele, din cele mai joase regate subumane ale acestei planete și din altele, pînă la cele mai înalte, ale zeilor lumii cerurilor și de la cel mai de jos din locuitorii infernelor, nu vor fi traversat în siguranță oceanul Sangsarei pînă la celălalt mal. Buddhiștii de Sud sînt înclinați să considere Nirvana atinsă de către Buddhas Pratyeka (ne-învățători) drept o stare finală. Mahayaniștii spun că Nirvana este o stare de spirit ce rezultă dintr-o ecloziune spirituală evolutivă și că deci ea nu poate fi iconsiderată drept o stare finală, o evoluție neavînd sfîrșit conceptualizabil și fiind într-o progresie veșnică.

(105) *Sgom-med-kyi-rnal-hbyor*: „yoga non-meditației ce desemnează un stadiu mai elevat" de yoga în care are loc ceea ce se poate numi o transformare a meditației, ceea ce concordă cu o stare de conștiință transcendentală trezită prin meditație. Cînd această stare de viziune lăuntrică intuitivă este atinsă, meditația, care nu este decît mijlocul de a o atinge, devine inutilă, întocmai ca și pentru un călător ajuns în port, vasul care l-a adus pînă acolo.

(106) Omul cufundat în Samsara nu este instruit decît în senzații, în știința extrasă din experiențe într-un univers sen-

zorial. Toată această știință pămîntească este, de fapt, ireală și prin caracterul său, egotistă, întunecînd adevărata înțelepciune, și iată de ce yogii o numesc avidya (ignoranța Adevărului), mulțimea ignoranților ce trăiesc în ea ca într-un coșmar febril necunoscînd nimic despre Calea care conduce către trezirea supremă a Eliberării.

(107) Cele trei regiuni ale Cosmosului corespund, pentru buddhiști, celor trei condiții de existență sangsârică (vezi Notele de la § 43—44 ale Cărții I).

(108) Transmutația este un proces mistic ce depinde de vizualizarea produsă în mod yogic. Țelul său este de a ajuta pe yogi în mod mental și spiritual să realizeze completa uitare a „eului" stării de Bodhisattva către care aspiră el. Yogi, atunci cînd practică sub călăuzirea unui *guru*, urmărește îndeaproape acestea: Cosmosul, ca și cele trei regiuni, trebuie să fie vizualizat ca fiind o dualitate în unitate. Trebuie vizualizat aspectul energetic al Cosmosului ca fiind Divinul Tată (tibetană: *Yab*) iar aspectul său intelectual ca fiind Divina Mamă (tibetană: *Yum*). Să și-i repurezinte uniți (în timetană: *Yab-Yum*) și în mod inseparabil drept Unu. Realizarea acestei uniuni divine este țelul, *Marele Simbol*. La punctul atins acum de către yogi, *guru* poate să rezume astfel învățăturile sale: „Prin realizarea stării reale, de dincolo de viață și de moarte, de dincolo de nepermanență și durere, sau de spirit și materie, de fenomen și numene și atunci cînd toate dualitățile sînt cunoscute a fi în mod inseparabil o Unitate, yogi atinge fericirea iluminării perfecte. În virtutea realizării stării reale se trezește în sine spiritul de Bodhisattva, de iubire îndurătoare ce depășește orice pentru toate ființele însuflețite scufundate încă în ignoranță *(avidya)*, cît și dorința de a le deștepta la lumina adevărului". În consecință, cunoașterea marii iubiri divine unice, care îmbrățișează Universul, este născută în acela care a intrat pe Calea lui Bodhisattva a celei mai înalte evoluții.

(109) Adică, sînt de ordinul Vidului considerat ca o urzeală numenală sau drept sursa universului fizic al fenomenelor.

(110) Nimic n-a fost mai rău înțeles de către europeni din simbolismul Mahayanic decît imaginile divinilor Tată—Mamă (tibetană: *Yab—Yum)* în unire sexuală, care simbolizează unitatea fenomenelor și numenelor și unitatea tuturor dualităților, inclusiv cea mai înaltă care este conceptibilă, cea a Samsarei și a Nirvanei.

(111) În fiecare dualitate Vidul este tipic sursa numenală din care iau naștere experiențele spirituale, chiar și cele mai înalte. Fericirea este cea a Iluminării; Lumina Clară este iluminarea interioară; Înțelepciunea este „divina Înțelepciune".

(112) „Sînt în unire", simbolizate prin *Yab—Yum*.

(113) Este o opinie fundamentală a buddhismului de toate școlile, după care *guru* este pur și simplu o călăuză, așa după cum a fost marele *guru* Gautama, Buddha. Orice aspirant la Iluminarea Nirvanei trebuie să-și fie lege sie însuși, întrucît el însuși și nu *guru* trebuie să urmeze Calea. El însuși trebuie să-și ia hrana și, așa după cum învață Buddha, fiecare pelerin din marele pelerinaj trebuie într-adevăr să-și fie propria sa lumină și propriul său refugiu. Nirvana nu se realizează prin intermediul *gurului*, ci prin yogin însuși.

(114) Dharma-Dhatu (tibetană: *Chös-kyi-Dvyings*), lit.: „grăunță (sau potențialitate) de adevăr".

(115) *Mignas-pahi-mya-ngan-las-hdas-pa:* Mignas pahi' „ceea ce nu rămîne", mya-ngan-las-hdas-pa, „a merge dincolo de suferință" — traducere tibetană acceptată a termenului sanskrit Nirvana. Calea prin Samsara se încheie realizînd Nirvana. Nu mai există nici un loc de explorat dincolo, căci Nirvana nu este un loc ci o stare de spirit. Totuși, după Buddhismul Mahâyânist, există o evoluție progresivă fără de sfîrșit, astfel încît Nirvana trebuie să fie considerată ca o haltă spirituală pe marea Cale a veșniciei. Pentru aceia care sînt pe deplin iluminați nu există o linie de demarcație între Samsara și Nirvana, ei trăiesc în cele două stări, și pentru ei niciuna din aceste stări nu este nici durabilă nici fixă. Dacă Nirvana ar fi fost o stare stabilită, adică o stare finală, ca și Cerul religiilor semitice, nici o evoluție a progresului n-ar fi fost posibilă dincolo. Cele mai înalt evoluate ființe și Bodhisattvas (vezi nota 104) renunță la dreptul pe care și l-au dobîndit de a trece la o evoluție mai înaltă și rămîn în Cosmos întru binele tuturor ființelor însuflețite. Aceste forțe bodhice sînt acelea care acționînd în Cosmos puțin cîte puțin, timp de veacuri, modifică duritatea naturii neiluminate și prin dragostea și compasiunea lor ce înglobează totul, ele conduc umanitatea pas cu pas către o ordine socială perfecționată pe pămînt. Putem să ne imaginăm o vreme, în succesiune infinită de secole, în care aceste forțe vor fi neutralizat trista luptă pentru existență, vor ajunge să domine și să transforme răul, vor fi risipit ignoranța prin divina Înțelepciune și vor fi transformat într-atît Cosmosul încît Samsara și Nirvana vor ajunge realmente să fie unite. Atunci fiecare ființă însuflețită va fi atins țelul *Marelui Simbol*, atunci rătăcirea în Cosmos se va fi curmat pentru totdeauna și calea celei mai Înalte Evoluții fiind deschisă va conduce către un țel absolut de neconceput spiritelor noastre limitate.

(116) Titlul unei lucrări tibetane ce tratează despre metoda yoga de transformare a trupului și de transferare a principiului conștient în celelalte planuri ale existenței, are drept traducere: „Doctrina transcendentală a Domnului Naropa numită «Marele Car al conducerii pe Calea sublimă»: ghidul transmutației și transferului". Pasajul citat aici descrie starea yoginului perfect care a obținut stăpînirea yogăi *Marelui Simbol*. Se va găsi această doctrină a lui Naropa dezvoltată în Cărțile a III-a și a IV-a.

(117) Aluzie la învățăturile acordate doar prin simboluri yoginului care a fost în prealabil inițiat și care le-a înregistrat în spiritul său. Chiar și în sufismul islamic se întrebuințează o

metodă de instrucțiune similară. „La început, — zice misticul *Khaja* — doctrina Tasawwuf era învățată prin semne așa precum este încă partea sa ocultă. Adepții puteau coresponda între ei prin semne, fără să pronunțe nici un cuvînt". (*Islamic Sufism*, de Sirdar Ikbal Ali Shah, London, 1933). Tasawwuf, care constă în primul rînd în a asculta, apoi în a respecta învățăturile *Shariatului* sau canonului islamului, și în al doilea rînd în a le medita, coresupnde primilor doi pași ai yogăi buddhiste, de a asculta Dharma și de a reflecta asupra ei.

(118) Nu trebuie să ai doar o înțelegere mentală, sau o recunoaștere a învățăturilor, ci să înțelegi realizarea lor transcendentală.

(119) Lit.: „a stabili baza", adică yogi trebuie să clădească pe starea de liniște absolută ca pe o fundație.

(120) La un anumit grad al practicii yogice există patru grade complementare experimentate de către un yogi, numite: Căldură, Climat, Forță și Cel mai Bun dintre Adevăruri. Primul grad, Căldura, este numit așa, pentru că el este comparat cu un foc ce consumă noțiunile vulgare asupra fenomenelor și spiritului și permite astfel yoginului să realizeze Adevărul. El concordă cu prima apreciere sumară a Realității. Al doilea grad, Climatul, este acela al vederilor ce preced ivirea completă a Realității, în care lumina Adevărului risipește tenebrele ignoranței. După acest punct, nici o îndoială sau incertitudine privitoare la Calea acum luminată de către divina Înțelepciune nu poate să se mai înalțe. Apoi împreună cu Forța, pelerinul drumuiește către Cel mai Bun dintre Adevăruri: Nirvana.

(121) Obstacolele nu sînt obstacole decît dacă spiritul le socotește ca atare. Doar atunci cînd spiritul lipsit de iluminare al neofitului consideră un lucru ca fiind un obstacol de care el trebuie să se elibereze, acest lucru devine ostil pentru pacea trupului și spiritului său.

(122) Realizînd corpul sau starea de adevăr, starea adevărată sau realitatea, se ajunge la convingerea intuitivă că nașterea și dispariția gîndurilor este un proces natural, în acord cu legea ritmică a oricărui lucru și, ca atare, inseparabil de corpul unic al adevărului în care toate lucrurile se topesc mistic în uniune.

(123) Cele trei greșeli sînt: a te prea complace în analiza gîndurilor și a proceselor de gîndire; a te prea complace în reflexia asupra analizei; a te prea complace în starea de liniște a spiritului. Una din aceste dispoziții, atunci cînd yogi s-a obișnuit cu ea și i-a devenit atașat, împiedică progresul pe Cale. Există yogi care se complac într-atît în starea de liniște a spiritului, îndeosebi aceia care practică Hatha-Yoga, încît, fără a fi înțelept călăuziți de către un *guru*, ei nu mai fac nici un efort pentru a merge dincolo și cultivă frecvent iluzia că ei au atins țelul. Este deci de datoria *gurului* ce conferă învățătura de a semnala discipolilor primejdiile Căii și greșelile simțurilor ce se pot ivi pe parcurs.

(124) Ceea ce este Realitatea sau, împotriva stării de Dhyana, sau a meditației, nu se poate înălța sau exista nici un fel de greșeală.

(125) A te rătăci în starea de vid înseamnă a-ți veni gînduri egoiste ca: „Nu voi mai reveni niciodată într-o naștere umană; am venit pe pămînt pentru ultima oară; voi părăsi pentru totdeauna existența în Samsara; am atins țelul, am realizat Nirvana". Dar nu înainte ca conștiința „eului" să fi fost dezrădăcinată și transformată în absența ideii de „eu" cu un altruism atît de absolut și atît de complet golit de ideea personală încît nici o idee de „eu" să nu mai rămînă, — abia atunci se va fi putut atinge starea de Bodhisattva, țelul *Marelui Simbol.*

(126) *Rgyas-hdebs*, „a sigila, a pune pecetea pe". Aceasta vizează foarte grava greșeală a dogmatismului egotist, sau iluzia că împlinirea proprie sau propria înțelegere sînt complete și infailibile. Această închidere de spirit în fața noului adevăr oprește automat dezvoltarea spirituală. Aceasta este numită „fundătură", pentru un pandit sau un intelectual și aceasta se găsește a fi cea mai mare greșeală a organizațiilor ecleziastice și cauza declinului religiilor bazate pe scripturi acceptate ca prezentare a adevărului întreg și definitiv.

(127) La început, discipolul era angajat în încercarea de a preveni trezirea gîndurilor și ajunge să realizeze că eforturile făcute pentru aceasta nu le opresc, ci produc pur și simplu gînduri. Pasul următor, a fost de a înceta orice efort pentru a le opri. Dar a rămîne în starea „celui care previne", înseamnă a fi ca un adolescent care stă într-o grădiniță de copii, atunci cînd el ar fi trebuit să fie într-o clasă mai avansată.

(128) *Marele Simbol* poate fi definit astfel: starea veșnic existentă a Spiritului Primordial imaculat, care conferă eliberarea atunci cînd ea este înțeleasă. Spiritul normal omenesc ignoră această stare. La anumiți yogi există o tendință să refacă pașii Căii după ce au atins țelul, prin atașament chiar de exercițiile yoga. Aceasta este depășită, rămînînd pentru totdeauna într-o stare de libertate.

(129) Aceasta implică realizarea yogică a faptului că spiritul microcosmic, în adevărata sa condiție naturală, este un curent de conștiință pur, netulburat, necreat și indestructibil, provenind din și revenind la Spiritul Primordial Unic.

(130) După ce a experimentat starea transcedentală în care în conștiința interioară se limpezește înțelegerea faptului că există un țel înainte ca acest țel să fi fost atins, yogi ajunge la convingerea absolută a existenței acestui țel. La fel cum unul care vede răsăritul presimte soarele, tot așa cu mult înaintea atingerii finale a țelului care este Nirvana necreată, discipolul dobîndește certitudinea absolută că Necreatul există și că el poate fi atins.

(131) *Zang-dkar* (vezi Cap. VI, *Colophon*).

(132) *Gzan-phan-bzang-po:* „acela care e bun și ajută pe alții", este probabil traducerea tibetană a unui nume sanskrit.

(133) Vezi Cartea III-a care tratează despre cele șase doctrine.

(134) Mkar-chu, lanț de munți din partea meridională a Tibetului, la Sud de Lhassa și întinzîndu-se către partea de Est a Bhutanului în districtul Lhobrag Tsangpo, pe unde trece rîul cu același nume.

(135) *Byang-chub-snying-po*, „esența perfecțiunii", acesta pare să fie numele unei mănăstiri sau a unui mic loc retras în afara satelor.

(136) *Chös-Rgyal-Bsod-Nams-Rgyal-Mtshan*, „Regele drept, flamura norocului", fără îndoială numele onorific al unui laic nobil și pios.

(137) Există șapte foi tipărite ce măsoară fiecare 19 degete și jumătate lungime și 4 înălțime, imprimate pe fiecare față, ceea ce face 14 pagini în total și 14 planșe gravate pentru care au fost donate 14 monede de argint.

Format: 16/54×84. Nr. de coli: 12,5.
Anul de apariție: 1993.

Tiparul executat sub cda. 152/1993, la
Imprimeria de Vest, Oradea,
str. Mareșal Ion Antonescu nr. 105.
România

